

วารสาร SPU ศรียปทุม ปริทัศน์

ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ISSN 1513 - 7287

SRIPATUM REVIEW

SRIPATUM REVIEW
OF HUMANITIES
AND SOCIAL SCIENCES

ปีที่ 22 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2565

Vol. 22 No. 2 July - December 2022

วารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ SRIPATUM REVIEW OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

วารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เป็นวารสารทางวิชาการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการแก่บุคคลทั่วไป ทั้งแวดวงวิชาการและสังคม ส่งเสริม และกระตุ้นให้เกิดการวิจัยและการพัฒนาองค์ความรู้ในสาขาวิชาต่างๆ ทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยสาขาของบทความที่รับตีพิมพ์ ประกอบด้วย (1) General Arts and Humanities (2) General Business, Management and Accounting และ (3) General Social Sciences โดยจัดพิมพ์เผยแพร่ปีละ 2 ฉบับในเดือนมกราคม-มิถุนายน และกรกฎาคม-ธันวาคม โดยจัดส่งให้กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน) สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (สมศ.) สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) หน่วยงานและสถาบันการศึกษาต่างๆ

กองบรรณาธิการวารสารศรีปทุมปริทัศน์ มีความยินดีรับบทความวิจัย (Research article) บทความทางวิชาการ (Academic article) บทความปริทัศน์ (Review article) และบทวิจารณ์หนังสือ (Book review) ที่ยังไม่เคยเผยแพร่ในวารสารฉบับอื่นมาก่อน ผู้สนใจสามารถดูรายละเอียดได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/spurhs>

กองบรรณาธิการ วารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนางานวิจัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม

2410/2 ถนนพหลโยธิน แขวงเสนานิคม เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

โทรศัพท์ : 0-2579-1111 ต่อ 1331, 1155

โทรสาร : 0-2579-1111 ต่อ 2187

Email : research@spu.ac.th

- กองบรรณาธิการสงวนสิทธิ์ในการพิจารณาและตัดสินใจตีพิมพ์บทความในวารสาร
- บทความทุกเรื่องจะได้รับการตรวจสอบทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิ แต่ข้อความและเนื้อหาในบทความที่ตีพิมพ์เป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียว มิใช่ความคิดเห็นและความรับผิดชอบของมหาวิทยาลัยศรีปทุม
- การคัดลอกอ้างอิงต้องดำเนินการตามการปฏิบัติในหมู่นักวิชาการโดยทั่วไป และสอดคล้องกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

บทบรรณาธิการ

วารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (Sripatum Review of Humanities and Social Sciences) เป็นวารสารระดับชาติที่ออกปีละ 2 ฉบับ สำหรับฉบับนี้เป็นปีที่ 22 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนกรกฎาคม-ธันวาคม 2565 ซึ่งปัจจุบันอยู่ในฐานข้อมูลของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai-Journal Citation Index Centre: TCI) กลุ่มที่ 1 โดยวารสารศรีปทุมปริทัศน์เกิดมาจากปณิธานของมหาวิทยาลัยศรีปทุม คือ “ปัญญา เชี่ยวชาญ เบิกบาน คุณธรรม” และปรัชญาที่ว่า “การศึกษาสร้างคน คนสร้างชาติ” โดยมุ่งหวังว่าวารสารฉบับนี้จะเป็นแหล่งข้อมูลทางการวิจัยและทางวิชาการระดับชาติทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สำหรับคณาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการ ตลอดจนนิสิตและนักศึกษาในระดับปริญญาเอก

วารสารศรีปทุมปริทัศน์ฉบับนี้ ยังคงเข้มข้นไปด้วยเนื้อหาสาระทางวิชาการ กองบรรณาธิการได้ให้ความสำคัญในการพิจารณาและคัดเลือกบทความที่มีคุณภาพมาลงตีพิมพ์ โดยทุกบทความได้ผ่านการกลั่นกรองจากกองบรรณาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกที่ตรงสาขาเพื่อตรวจสอบคุณภาพของบทความก่อนลงตีพิมพ์ โดยผู้ประเมินไม่ทราบชื่อผู้แต่งและผู้แต่งไม่ทราบชื่อผู้ประเมินบทความ (Double-blind peer review) สำหรับวารสารฉบับนี้ ประกอบด้วย บทความวิจัยจำนวน 10 เรื่อง เช่น “การพัฒนาสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอกในศตวรรษที่ 21 ที่สนับสนุนต่อประสิทธิภาพการประเมินด้านการอาชีวศึกษาในประเทศไทย” “การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบร่วมมือกันในเขตอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า: กรณีศึกษา ชุมชนบ้านร่องกล้า อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก” “ทฤษฎีอิทธิพลไทรออดิก : โมเดลความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อการตีแผ่แอลกอฮอล์ของพนักงานในอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนในประเทศไทย” เป็นต้น

กองบรรณาธิการวารสารศรีปทุมปริทัศน์ มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาวารสารให้มีคุณภาพสูงขึ้นจนถึงระดับนานาชาติในอนาคต ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกทุกท่านที่กรุณาเป็นผู้ประเมินบทความอย่างมีคุณภาพให้กับกองบรรณาธิการ และขอเชิญชวนคณาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการ นิสิตและนักศึกษาในระดับปริญญาเอกเสนอบทความเข้ารับการพิจารณากลั่นกรองตีพิมพ์เพื่อเผยแพร่สู่สาธารณะและอาจนำไปสู่การใช้ประโยชน์ต่อไป โดยท่านสามารถส่งบทความต้นฉบับได้ที่กองบรรณาธิการวารสารศรีปทุมปริทัศน์ (ดังรายละเอียดท้ายเล่ม) และหากท่านมีข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะประการใดที่จะนำไปสู่การพัฒนาและปรับปรุงวารสารให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการยินดีรับข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะนั้นด้วยความขอบคุณยิ่ง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุบิน ยุระรัช)

บรรณาธิการ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์แก่อาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย นิสิต นักศึกษา และบุคคลทั่วไป ทั้งแวดวงวิชาการและสังคมทั่วไป
2. เพื่อส่งเสริมและกระตุ้นให้เกิดการวิจัยและการพัฒนาองค์ความรู้ในศาสตร์สาขาวิชาต่างๆ ทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยสาขาของบทความที่รับตีพิมพ์ ประกอบด้วย (1) General Arts and Humanities (2) General Business, Management and Accounting และ (3) General Social Sciences

เจ้าของ

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

บรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.สุบิน ยุระรัช

บรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณา

รองศาสตราจารย์ ดร.สุบิน ยุระรัช

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย ยาวะประภาษ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา แก้วเทพ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.ประพนธ์ เจียรกุล	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
รองศาสตราจารย์ ดร.ศรัณย์ วรรณนัจฉริยา	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.นิตยา วงศ์ภินันท์วัฒนา	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ปิยากร หวังมหาพร	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
รองศาสตราจารย์ ดร.ประพันธ์ ชัยกิจอุราใจ	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
รองศาสตราจารย์ รุ่งฤดี แผลงศรี	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิตติ อินทมาโน	มหาวิทยาลัยศรีปทุม

ฝ่ายจัดการ และเลขานุการกองบรรณาธิการ

นางสาวอรกัญญา สุขแก้ว

ฝ่ายประชาสัมพันธ์ จัดจำหน่าย และสมาชิก

นางสาวอรกัญญา สุขแก้ว

ฝ่ายศิลปกรรมและจัดทำรูปเล่ม

นางฉวีวรรณ สภาพ

นายสุรตนต์ชัย ชื่นตา

ฝ่ายพิสูจน์อักษร

รองศาสตราจารย์สมทรง สีสลายน

กำหนดการเผยแพร่

ปีละ 2 ฉบับ ประจำเดือน มกราคม-มิถุนายน และ กรกฎาคม-ธันวาคม

สถานที่จัดพิมพ์

บริษัท สยามสปอร์ต ซินดิเคท จำกัด (มหาชน) โทร. 0 2508 8000

CONTENTS

SRIPATUM REVIEW OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

บทความวิจัย

- 07 การพัฒนาสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอกในศตวรรษที่ 21 ที่สนับสนุนต่อ
ประสิทธิภาพการประเมินด้านการอาชีวศึกษาในประเทศไทย
: อัญมณี วัฒนรัตน์, บุญอนันต์ พินัยทรัพย์
- 20 การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบร่วมมือกันในเขตอุทยานแห่งชาติ
ภูหินร่องกล้า:กรณีศึกษา ชุมชนบ้านร่องกล้า อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก
: ตริยากานต์ พรหมคำ, รัตเกล้า เปรมประสิทธิ์, ธาณิดา บุญวรรณ,
นพรัตน์ รัตนประทุม
- 34 ทฤษฎีอิทธิพลไตราสิก : โมเดลความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อการดื่มแอลกอฮอล์
ของพนักงานในอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนในประเทศไทย
: สุทธิญา มั่นคง, ธนชาติ เราประเสริฐ
- 46 อิทธิพลของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้า
ในร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภคเจนเนอเรชัน Y และ เจนเนอเรชัน Z เขตกรุงเทพมหานคร
: พัชรภา อินทรพรต
- 61 การศึกษาคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพจากอาหารและโภชนาการของผู้สูงอายุ
ในกรุงเทพมหานคร
: ญาตา อ่อนอิน, ชลวิทย์ เจียรจิตต์, ธันนิกานต์ สุญสินภัย
- 75 ประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็กผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงครอบครัว:
การวิเคราะห์องค์ประกอบและความสัมพันธ์
: วีรยา มีสวัสดิกุล, ศิริเพ็ญ ดาบเพชร
- 90 การวิเคราะห์ความคุ้มค่าและผลตอบแทนของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการนวัตกรรม
เพื่อการจัดการห่วงโซ่คุณค่า ในพื้นที่จังหวัดนครปฐม
: วิมลรัตน์ ศรีรัตนกุล, ปาริชาติ ขำเรือง, ปิยะดา คัมภีรานนท์, วีรกิจ อุทาสกุล
- 101 พฤติกรรมการเรียนและประสิทธิภาพการสอนออนไลน์ในยุคความปกติใหม่
: ยุวบุษ กุลชาติ, จิมี ยืนนาน, นฤดม พิมพ์ศรี, ยุวดี อยู่สบาย
- 115 Quality of Work Life Affecting Work Effectiveness Through Organizational
Commitment: A Case Study of Registered Nurse of Community Hospitals
Under Public Health Office in Thailand
: Chattawat Limsurapong, Laddaporn Kunkeaw, Worasit Wongadisai,
Passakorn Ongarj
- 129 การพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารไทยของชุมชน
ในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองรองชายฝั่งทะเลตะวันออก
: จิราณัฐ โสภา, พรธณี สวนเพลง, ธัญชนก บุญเจือ, จันทร์จนา ศิริพันธ์วัฒนา,
ธนพัฒน์ แสงรุ่งเรือง, พิรมาลย์ บุญธรรม, อีรนุช ฉายศิริโชติ, บุษราคัม สิดาเหลียง

ผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความ

Reviewers

ศาสตราจารย์ ดร.จ่านงค์ อติวัฒน์สิทธิ์
ศาสตราจารย์ ดร.ดิน ประยูรพุทธธิ
ศาสตราจารย์ ดร.เทิดชาย ช่วยบำรุง
ศาสตราจารย์ ดร.นรินทร์ สังข์รักษา
ศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย ยาวะประภาษ
ศาสตราจารย์ ดร.อนุสรณ์ ลิ้มมณี
ศาสตราจารย์ ดร.อัมพร อารังลักษณ์
ศาสตราจารย์ นพ.วันชัย วัฒนศัพท์
ศาสตราจารย์ นวลจันทร์ ทศนชัยกุล
ศาสตราจารย์ พล.ต.ทันตแพทย์ รังษิต บุญแต้ม
ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.จำเนียร จวงตระกูล
ศาสตราจารย์พิเศษ จ่านงค์ ทองประเสริฐ ราชบัณฑิต
รองศาสตราจารย์ ดร.กมลรัฐ อินทรทัศน์
รองศาสตราจารย์ ดร.กมลวรรณ ตั้งชนกานนท์
รองศาสตราจารย์ ดร.กัญญาณน กาญจนาทวิกุล
รองศาสตราจารย์ ดร.กัญญาณน อินทวาท
รองศาสตราจารย์ ดร.กัญญภัทธี นิธิโรจน์ธนัท
รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา แก้วเทพ
รองศาสตราจารย์ ดร.ครรชิต ทะกอง
รองศาสตราจารย์ ดร.จรัสดาว อินทรทัศน์
รองศาสตราจารย์ ดร.จิตรภรณ์ สุทธิวรเศรษฐ์
รองศาสตราจารย์ ดร.จินดา ชื่นทอง
รองศาสตราจารย์ ดร.ชญาธิศวรร โคโนะ
รองศาสตราจารย์ ดร.ชนงกรณ์ กุณพลบุตร
รองศาสตราจารย์ ดร.ชนิดา จิตตฤทธะ
รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยวิชิต เขียวชนะ
รองศาสตราจารย์ ดร.ชูชาติ พ่วงสมจิตร
รองศาสตราจารย์ ดร.ชูชีพ พิพัฒน์ดี
รองศาสตราจารย์ ดร.เชาว์ โรจนแสง
รองศาสตราจารย์ ดร.ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม
รองศาสตราจารย์ ดร.จิตติวิทย์ ชัยวัฒน์
รองศาสตราจารย์ ดร.ไตรรัตน์ โภคพลาภรณ์
รองศาสตราจารย์ ดร.ทองฟู ศิริวงศ์
รองศาสตราจารย์ ดร.เทพฤทธิ์ บัณฑิตวัฒนวงศ์
รองศาสตราจารย์ ดร.เทียน ทองแก้ว
รองศาสตราจารย์ ดร.ธัญญา วสุศรี
รองศาสตราจารย์ ดร.ธารณี พงษ์สุพัฒน์
รองศาสตราจารย์ ดร.น้ำทิพย์ วิภาวิน
รองศาสตราจารย์ ดร.บรรจบ บรรณรุจิ
รองศาสตราจารย์ ดร.บุญศรี พรหมมาพันธุ์
รองศาสตราจารย์ ดร.ประจิต หาว์ตร
รองศาสตราจารย์ ดร.ประพนธ์ เจียรกุล
รองศาสตราจารย์ ดร.ปราโมทย์ ประจันปัจฉนิก
รองศาสตราจารย์ ดร.ปรียานุช อภิบุญโยภาส
รองศาสตราจารย์ ดร.ปิยากร หวังมหาพร
รองศาสตราจารย์ ดร.พรสวรรค์ ศิริกัญจนภรณ์
รองศาสตราจารย์ ดร.พลพงศ์ สุขสว่าง
รองศาสตราจารย์ ดร.ยงยุทธ แฉล้มวงษ์
รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสงดี
รองศาสตราจารย์ ดร.รังสรรค์ ประเสริฐศรี
รองศาสตราจารย์ ดร.รัชนิกุล ภิญโญภาณุวัฒน์
รองศาสตราจารย์ ดร.รุ่งรศมี บุญดาว
รองศาสตราจารย์ ดร.ลัดดา กิติวิภาต
รองศาสตราจารย์ ดร.วรรณดี แสงประทีปทอง
รองศาสตราจารย์ ดร.วัลย์ลดา วิวัฒน์พนาชาติ
รองศาสตราจารย์ ดร.วัลลภ รัฐฉัตรานนท์
รองศาสตราจารย์ ดร.ศรัณย์ วรธนัจฉริยา

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
Far East University, South Korea
ราชบัณฑิตสถาน
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยนเรศวร
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
มหาวิทยาลัยศิลปากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีปทุม
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
มหาวิทยาลัยบูรพา
สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย
มหาวิทยาลัยมหิดล
มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.สมชนก ภาสกรจรัส
รองศาสตราจารย์ ดร.สมถวิล วิจิตรวรรณ
รองศาสตราจารย์ ดร.สังวรณ์ จังตระโทก
รองศาสตราจารย์ ดร.สุนันท์ อัญชลีนุกูล
รองศาสตราจารย์ ดร.สุนีย์ เหมะประสิทธิ์
รองศาสตราจารย์ ดร.สุบิน บุระรัช
รองศาสตราจารย์ ดร.สุพจน์ บุญวิเศษ
รองศาสตราจารย์ ดร.สุพิน เกษาคปต์
รองศาสตราจารย์ ดร.สุภาส อังคุโชติ
รองศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒน์ ฉิมะสังคนันท์
รองศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ มุ่งวัฒนา
รองศาสตราจารย์ ดร.อมรา ตีระศรีวัฒน์
รองศาสตราจารย์ ดร.อรณพ จินะวัฒน์
รองศาสตราจารย์ ดร.อัศม์เดช วานิชชินชัย
รองศาสตราจารย์ พ.ต.อ.หญิง ดร.ทิพย์มัมพร เกษโกมล
รองศาสตราจารย์ จรินทร์ เทศวานิช
รองศาสตราจารย์ จำเริญลักษณ์ ธนะวังน้อย
รองศาสตราจารย์ ไฉไล ศักดิ์วิรพงศ์
รองศาสตราจารย์ ชารี มณีศรี
รองศาสตราจารย์ ชื่นจิตต์ แจ่มเจนกิจ
รองศาสตราจารย์ อิศศักดิ์ หมากผืน
รองศาสตราจารย์ นิตยา เงินประเสริฐศรี
รองศาสตราจารย์ นิภา ศรีไพโรจน์
รองศาสตราจารย์ ประทุมวรรณ อุดมสุวรรณกุล
รองศาสตราจารย์ ปราชญา กล้าผจญ
รองศาสตราจารย์ รุ่งฤดี แผลงศร
รองศาสตราจารย์ วิรัช ธเนศวร
รองศาสตราจารย์ ศิริชัย พงษ์วิชัย
รองศาสตราจารย์ สุธรรม พงษ์สำราญ
รองศาสตราจารย์ สุธี พลพงษ์
รองศาสตราจารย์ สุรางค์รัตน์ วศินารมณ
รองศาสตราจารย์ อภิญญา เวชชัย
รองศาสตราจารย์ อลิดา จันฝั่งเพชร
รองศาสตราจารย์ เอกธิดา เสริมทอง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนกพัชร กอประเสริฐ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมล จิราพงษ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กันยารัตน์ ศรีวิสัยกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัลยารัตน์ อีระธนชัยกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลชลี จงเจริญ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลวรา สุวรรณพิมล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรกฤษณ์ โปณะทอง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรรัตน์ โหตระไวศยะ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัชพงศ์ ตังมณี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาติเมธี หงษา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ญาณัญญา ศิริภักตร์ธาดา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณคุณ ธรนินิตินาถ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ ขำวิจิตร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐภูมิ เปรี๊ยนนิตย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐภูมิ อัครโกวิทวงศ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพาณิช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนวรรณ แสงสุวรรณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธินี มณีศรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธารทัศน์ โมกขมรรคกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิภา แก้วศรีงาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษอรียีหะมะ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปณายุ ไชยรัตนานนท์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประณต บุญไชยอภิสิทธิ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยศรีปทุม
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
มหาวิทยาลัยมหิดล
วิทยาลัยพยาบาลตำรวจ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
มหาวิทยาลัยศรีปทุม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
มหาวิทยาลัยศรีปทุม
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีปทุม
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ สิทธิจิรพัฒน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พจนา พิษิตปัจจา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรทิพย์ เย็นจะบก
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรพรรณ สวัสดิ์สิงห์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรพรรณ นันทแพศย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชรี กล่อมเมือง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัต์ย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัฐสภา แก่นแก้ว
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุ่งภัสสรณ์ ศรีธาธนพัฒน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรางคณา นิพัทธ์สุขกิจ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วราภรณ์ ไทยมา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สวัสดิ์ สติญญามณี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันทนี บางเสน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิไล ลิ้มถาวรานันต์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิศิษฐ์ ลิ้มสมบุญชัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิธร บัวทอง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิธร วชิรปัญญาพงศ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริรัตน์ พ่วงแสงสุข
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ สารพัด
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพักตรา สุทธิสุภา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรีย์ เข้มทอง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โสภณ เจริญ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หทัยพันธ์ สุนทรพิพิธ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุพงศ์ อวีรุทธา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิภา ปรัชญพฤทธิ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อมรา ดิเรศวินัน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัครเดช ไชยเพิ่ม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พ.ด.ดร.ธวัช สุดสาคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เชียง เกาซิด
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ณัฏฐ์ธัญ วังศ์บ้านดู่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ธนภณ สมหวัง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ธรรมศักดิ์ เอื้อรักสกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิชัย บุญวาต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สารก สมเสริฐ
ดร.กฤษ เอี่ยมฐานนท์
ดร.เกวลิณ ศิลพิพัฒน์
ดร.คณพล จันทรหอม
ดร.คณศร วงษ์รักษา
ดร.จันทนา สุทธิจารี
ดร.จิตติมา กตัญญู
ดร.โสมยง โต๊ะทอง
ดร.ณัฐชานนท์ โกมลพุดพิงศ์
ดร.ทวี จันทชัยชนะ
ดร.ธงชัย จิระศิษฐ์
ดร.นันทนา นันทวโรภาส
ดร.นันทวุฒิ ล้อมรสรี
ดร.นาวัน มินะกรรม
ดร.นิธุมณ รัตนะรัต
ดร.ปวิฬพัทธ์ ต้นมิ่ง
ดร.พีร วงศ์อุปราช
ดร.มณฑิชา เครือสุวรรณ
ดร.มรกต ไมยเออร์
ดร.วรพงษ์ ลีวัฒนกิจ
ดร.วิจิตรบุษบา มารมย์
ดร.วิษุกร ทองหล่อ
ดร.วิโรจน์ วาทีนพงศ์พันธ์
ดร.ศุภกร ปุณณฤทธิ
ดร.สุทิน ลีปิยะชาติ
ดร.สุรีย์ฉาย พลวัน
ดร.อมรวิทย์ นาครทรรพ
ดร.อรนันท์ กลั่นทุประ
พลเอกเอกชัย ศรีวิลาศ

มหาวิทยาลัยศรีปทุม
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
มหาวิทยาลัยศรีปทุม
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยศรีปทุม
มหาวิทยาลัยศรีปทุม
มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
มหาวิทยาลัยศรีปทุม
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
มหาวิทยาลัยศรีปทุม
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีปทุม
มหาวิทยาลัยรังสิต
มหาวิทยาลัยศิลปากร
สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยสยาม
บริษัท การบินไทย จำกัด
มหาวิทยาลัยเกริก
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยศรีปทุม
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหิดล
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
สถาบันพระปกเกล้า

การพัฒนาสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอกในศตวรรษที่ 21 ที่สนับสนุนต่อประสิทธิภาพการประเมินด้านการอาชีวศึกษาในประเทศไทย

อัญมณี วัฒนรัตน์^{1*}, บุญอนันต์ พินัยทรัพย์²

^{1,2}คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

Received: 27 June 2022

Revised: 4 September 2022

Accepted: 5 September 2022

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอกในศตวรรษที่ 21 ที่สนับสนุนประสิทธิภาพการประเมินด้านการอาชีวศึกษาในประเทศไทย โดยใช้การสังเคราะห์สมรรถนะและตัวชี้วัดจากผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับด้านการอาชีวศึกษาจากการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ผ่านเทคนิคเดลฟาย จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ทดสอบเพื่อค้นหาองค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ กับกลุ่มตัวอย่างผู้ประเมินภายนอกด้านการอาชีวศึกษาจำนวน 272 คน ที่ได้จากการเก็บตัวอย่างแบบสะดวกด้วยแบบสอบถามออนไลน์ ผลการศึกษา พบว่า สมรรถนะที่สนับสนุนประสิทธิภาพการประเมินในศตวรรษที่ 21 ควรประกอบด้วย 3 สมรรถนะหลัก คือ สมรรถนะที่ 1 ด้านความรู้ที่เกี่ยวข้องกับอาชีวศึกษา ประกอบด้วย 6 สมรรถนะย่อย ได้แก่ (1) บริบทของสถานศึกษา (2) หลักการประกันคุณภาพ (3) การออกแบบหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน (4) การบริหารจัดการสถานศึกษา (5) ทิศทางการศึกษาในปัจจุบัน (6) แนวโน้มและทิศทางของตลาดแรงงานในอนาคต 2) สมรรถนะที่ 2 ด้านทักษะ ประกอบด้วย 8 สมรรถนะย่อย ได้แก่ (1) การทำงานเป็นทีม (2) ความสามารถทางดิจิทัลเพื่อการประเมิน (3) การสื่อสารเพื่อการประเมิน (4) การเก็บรวบรวมข้อมูล (5) การวิเคราะห์ ตีความ และประเมินผล (6) การเขียนรายงาน (7) การให้ข้อเสนอแนะ และ (8) การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า และ 3) สมรรถนะที่ 3 ด้านคุณลักษณะ ประกอบด้วย 2 สมรรถนะย่อย ได้แก่ (1) คุณธรรมจริยธรรมการประเมิน และ (2) ความเป็นมืออาชีพของผู้ประเมิน และเมื่อนำสมรรถนะหลักและตัวชี้วัดดังกล่าวไปทดสอบเชิงปริมาณกับกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธี Second-Order CFA เพื่อวิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้าง พบว่า ค่า $\chi^2 = 88.50$ p value = 0.266 GFI = 0.96, AGFI = 0.93, RMSEA = 0.018 และ RMR = 0.009 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และตัวชี้วัดแต่ละสมรรถนะมีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นในการวัดอยู่ระหว่าง 0.32 - 0.90 ข้อค้นพบที่สำคัญจากการศึกษาครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าการประเมินด้านการอาชีวศึกษาควรมุ่งให้ความสำคัญกับสมรรถนะย่อยด้านความรู้เรื่องการบริหารจัดการสถานศึกษา อาชีวศึกษา สมรรถนะย่อยทักษะการสื่อสารและการให้ข้อเสนอแนะ รวมถึงการส่งเสริมจริยธรรม ซึ่งเป็นตัวชี้วัดสำคัญต่อประสิทธิภาพการประเมินของผู้ประเมินภายนอกด้านการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ควบคู่ไปกับการมุ่งเน้นสร้างความเป็นมืออาชีพของผู้ประเมินภายนอกจะช่วยสนับสนุนต่อประสิทธิภาพในการประเมินและนำไปสู่การยกระดับคุณภาพของการศึกษาด้านการอาชีวศึกษาของประเทศไทยมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: การประเมินคุณภาพการศึกษา ผู้ประเมินภายนอกด้านการอาชีวศึกษา สมรรถนะผู้ประเมินภายนอกในศตวรรษที่ 21

* ผู้ประสานงานหลัก; อีเมล: anyamanee.watthanarat@gmail.com

The Development of External Assessors' Competencies in the 21st Century for Supporting Assessment Efficiencies in the Vocational Education System of Thailand

Anyamanee Watthanarat^{1,*}, Boon-Anan Phinaitrup²

^{1,2}Graduate School of Public Administration,
National Institute of Development Administration

Received: 27 June 2022

Revised: 4 September 2022

Accepted: 5 September 2022

Abstract

The objective of this article is to explore competencies of external assessors in the 21st century, which could support the assessment efficiency of vocational education system in Thailand, by synthesizing competencies and its indicators through implementation of the Delphi technique from 19 vocational-related experts selected by the purposive sampling. After synthesis, the competencies were analyzed by the Conformity Factor Analysis (CFA) through A computer statistical analysis system with a sample of 272 vocational assessors collected by the convenience sampling via online questionnaires. The results revealed that the assessors' competencies in the 21st century should consist of three core competencies: 1) knowledge related to vocational education consisting of six sub-competencies--(1) contexts of vocational education; (2) quality assurance system; (3) study program and teaching management; (4) institutional management; (5) education direction; and (6) trends and direction of labor market; 2) skills consisting of eight sub-competencies--(1) teamwork; (2) digital literacy for assessment; (3) communication on assessment; (4) data collection; (5) analysis, interpretation and evaluation; (6) report writing; (7) suggestion capability; and (8) solving of unexpected problems; and 3) attributes consisting of two sub-competencies--(1) assessment ethics and (2) professionalism of assessors. After testing the three-core competencies and sub-competencies by using the second-order CFA method to measure validity of the construct, the analysis results showed that χ^2 values = 88.50, p value = 0.266, GFI = 0.96, AGFI = 0.93, RMSEA = 0.018 and RMR = 0.009, with statistical significance at the 0.05 level, and each indicator had a confidence coefficient between 0.32 - 0.90. The key finding of this study indicated that the sub-competencies, especially managerial knowledge of the vocational institutes, communication skills, and capability to provide suggestions should be taken into account for the assessment of vocational education system. Furthermore, promotion of ethics should be a primary indicator for the assessment efficiency of external assessors in the 21st century. Correspondingly, supporting the professionalism of external assessors could improve work competency and lead to higher quality of vocational education in Thailand.

Keywords: Educational quality Assessment, Vocational external assessor, External assessor's Competencies in the 21st Century

* Corresponding Author; E-mail: anyamanee.watthanarat@gmail.com

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาบุคลากรด้านการศึกษาให้มีสมรรถนะที่สนับสนุนประสิทธิภาพในการทำงานนั้นเป็นเรื่องสำคัญ โดยจากการศึกษางานวิจัยและบทความวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาบุคลากรด้านการศึกษา พบว่าสำหรับกลุ่มผู้ประเมินภายนอกที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะผู้ประเมินภายนอกในประเทศไทยที่ผ่านมามุ่งเน้นการพัฒนาแบบสมรรถนะผู้ประเมินภายนอกทางการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นส่วนใหญ่ ส่วนการศึกษาสมรรถนะของผู้ประเมินในต่างประเทศนั้น มุ่งเน้นสายวิชาชีพอื่นๆ เช่น ธุรกิจพลังงาน แพทย์คลินิก เป็นต้น (Baroun, 2021) จึงเป็นความท้าทายในการศึกษาเรื่องสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอก โดยเฉพาะด้านการอาชีวศึกษา เพื่อสนับสนุนการผลิตกำลังแรงงานของประเทศอุตสาหกรรมพร้อมรับมือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 ดังจะเห็นได้จากการสร้างหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาอาชีวศึกษาที่เน้นผลิตบัณฑิตเพื่อตอบโจทย์ตลาดแรงงานและบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปโดยเพิ่มเรื่องทักษะเทคโนโลยีและนวัตกรรม ตลอดจนทักษะการพัฒนาตนเองเป็นสำคัญ รวมถึงเพื่อแก้ไขปัญหาของผู้ประเมินภายนอกด้านการอาชีวศึกษา คือ การขาดความรู้เกี่ยวกับเรื่องรูปแบบและวิธีการประเมินคุณภาพภายนอก ทักษะการประสานงาน การแจ้งให้สถานศึกษารับทราบถึงการดำเนินการประเมินตนเองก่อนการประเมินตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้ ตลอดจนคุณลักษณะที่พึงประสงค์และจรรยาบรรณของผู้ประเมินภายนอก (Sujiva, Na-Songhkla and Panjamawat, 2018) อีกทั้ง ปัจจุบันยังมีเรื่องของการเปลี่ยนผ่านระบบการประเมินจากการลงพื้นที่ประเมิน มาเป็นระบบการประเมินออนไลน์มากขึ้นอีกด้วย จึงส่งผลให้การประเมินคุณภาพภายนอกมีแนวโน้มในการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการประเมิน และกระบวนการคิดวิเคราะห์ที่เป็นระบบมาประยุกต์ใช้อย่างชัดเจนและมากขึ้น (Donsanthia, 2017) ดังนั้น การสนับสนุนให้มีการพัฒนาสมรรถนะผู้ประเมินภายนอกด้านการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นสมรรถนะที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาอาชีวศึกษา ซึ่งประกอบด้วย สมรรถนะด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านคุณลักษณะให้มีความสอดคล้องกับทิศทางการขับเคลื่อนคุณภาพคนของประเทศและกรอบคุณวุฒิอาชีวศึกษาแห่งชาติ ตลอดจนเป็นไปตามแนวโน้มการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในศตวรรษที่ 21 ของโลกและสอดคล้องกับเป้าประสงค์ของสถานศึกษาด้านการอาชีวศึกษาได้นั้น ก็ถือว่าเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างเป็นรูปธรรมวิธีหนึ่งและสนับสนุนคุณภาพการศึกษาได้ในระดับหนึ่ง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อค้นหาสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอกในศตวรรษที่ 21 ที่สนับสนุนประสิทธิภาพการประเมินด้านการอาชีวศึกษาในประเทศไทย

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. การประเมินคุณภาพด้านการอาชีวศึกษาของประเทศไทย

ความท้าทายของกระแสโลกและความต้องการปฏิรูปอาชีวศึกษาของคณะกรรมการการศึกษาและกีฬา สภานิติบัญญัติแห่งชาติ จากรายงานพิจารณาเรื่องข้อเสนอแนะการปฏิรูปการอาชีวศึกษาที่ต้องการผลิตและพัฒนา กำลังคนด้านการอาชีวศึกษาให้มีขีดความสามารถในการแข่งขันและมีสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการใน

การพัฒนาประเทศและความเท่าเทียมด้านการอาชีวศึกษา ทำให้เกิดความท้าทายในการยกระดับสถานศึกษา ตลอดจนการผลิตกำลังคนที่มีคุณภาพสู่ตลาดแรงงานภายใต้กลไกการประกันคุณภาพการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ สำหรับการประเมินด้านการอาชีวศึกษาในประเทศไทยนั้น ได้มีการจัดทำระบบการประกันคุณภาพการศึกษาตามกฎหมายกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 เพื่อใช้เป็นแนวทางการประเมินผล ติดตามตรวจสอบคุณภาพ ตลอดจนการประเมินคุณภาพสถานศึกษาเพื่อกำกับดูแลให้สถานศึกษาด้านการอาชีวศึกษา (Bangkok Business News, 2018) ดำเนินการเป็นไปตามมาตรฐานการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2561 ทั้งนี้ จากการบูรณาการร่วมกันระหว่าง สถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด และหน่วยงานประเมินคุณภาพภายนอก ผสมผสานกับแผนปฏิรูปเร่งด่วนเพื่อแก้ไขปัญหา เกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในและการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกที่เสนอโดยคณะกรรมการ สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ทำให้เห็นว่าหนึ่งในปัญหาสำคัญของการประเมินคุณภาพภายนอกที่ผ่านมา คือ เรื่องคุณภาพผู้ประเมินภายนอก แม้ว่าปัญหาที่เกิดขึ้นจะมาจากผู้ประเมินจำนวนหนึ่งเท่านั้น แต่ปัญหาดังกล่าว ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ผู้ประเมินโดยรวมได้ สำหรับผู้ประเมินภายนอกด้านการอาชีวศึกษาก็เช่นกัน จากการสืบค้นข้อมูลจากหน่วยงานต้นสังกัดที่กำกับดูแลผู้ประเมินภายนอกและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ยังไม่มีการประยุกต์ใช้สมรรถนะเป็นฐานในการคัดเลือกผู้ประเมินภายนอกอย่างเป็นรูปธรรม ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาสมรรถนะ ผู้ประเมินภายนอกด้านการอาชีวศึกษาให้เกิดสัมฤทธิ์ผลนั้น จึงเป็นเหตุผลให้เกิดการศึกษาเรื่องสมรรถนะ และ สนับสนุนให้เกิดการผลักดันผู้ประเมินภายนอกด้านการอาชีวศึกษาได้รับการพัฒนาและยกระดับคุณภาพการประเมิน เพื่อให้สอดคล้องกับการบูรณาการที่เกิดขึ้น และเป็นข้อมูลสนับสนุนให้เกิดการศึกษาเกี่ยวกับสมรรถนะผู้ประเมิน ภายนอกด้านการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่สนับสนุนต่อประสิทธิภาพในการทำงาน ในที่นี้ คือ การประเมินด้าน การอาชีวศึกษา โดยผลลัพธ์ที่ได้คือ คุณภาพผู้ประเมินอย่างยั่งยืน (Office of the Commission 3, Secretariat of the Senate, 2016; ONESQA, 2019a)

2. แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพการประเมินของผู้ประเมินภายนอก

การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการทำงาน พบว่า ปัจจัยที่สนับสนุนต่อประสิทธิภาพการทำงาน สรุปได้เป็น 2 ปัจจัยหลักสำคัญ คือ ปัจจัยที่เกิดจากภายใน เช่น ความสามารถในการปรับตัวของบุคคล การรับรู้ คุณภาพการขายและบริการ อายุ ความเป็นผู้นำ ความพึงพอใจในงาน เป็นต้น และปัจจัยที่เกิดภายนอก ได้แก่ สภาพแวดล้อมในการทำงาน ระบบการทำงาน การสนับสนุนในการจัดการงาน การรับรู้การสนับสนุนองค์กร และการมีส่วนร่วมของพนักงานในเชิงบวก เรื่องของทีมและเพื่อนร่วมงาน การฝึกอบรมและการพัฒนา ค่าตอบแทน นโยบายองค์กร การความเป็นอยู่ในที่ทำงาน โดยอาศัยการวัดประสิทธิภาพการทำงานจากผลการปฏิบัติงานเป็นสำคัญ (Ahmadpoor, Jamshid, and Samani, 2018; Ayub and Islam, 2018; Karatepe, 2013; Pahos and Galanaki, 2019) สำหรับการพัฒนาประสิทธิภาพการประเมิน หากพิจารณาความเชื่อมโยงจากปัจจัยข้างต้น คำว่าประสิทธิภาพ การทำงานของผู้ประเมิน จึงหมายถึง การมีความรู้ ทักษะ มุมมอง ความสามารถและพฤติกรรมของผู้ประเมิน ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานให้มีผลงานที่สูงขึ้น โดยพิจารณาจากแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ประเมิน ผ่านการประเมิน คุณภาพสถานศึกษา รายงานการประเมิน สภาพแวดล้อมในการทำงาน การมีส่วนร่วมระหว่างบุคคล จนเกิดความพึงพอใจ และความสุขในการทำงานต่อบุคคลนั้น เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างหน่วยงานที่กำกับดูแลและเพื่อนร่วมงาน นำสู่การสร้างสภาพแวดล้อมให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จนทำให้บรรลุเป้าหมายอย่างชัดเจนขององค์กรที่กำหนดไว้ได้

3. แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะผู้ประเมินภายนอกที่สนับสนุนประสิทธิภาพการประเมินด้านการอาชีวศึกษา ในศตวรรษที่ 21

การศึกษาแนวคิดเรื่องประสิทธิภาพการทำงานของผู้ประเมิน ทำให้เห็นว่าการจะสร้างผู้ประเมินให้มีประสิทธิภาพการทำงานที่สนับสนุนให้เกิดการทำงานที่มีคุณภาพได้นั้น การมีสมรรถนะที่เหมาะสมจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง จากการศึกษาข้อมูล เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสมรรถนะ พบว่า แนวคิดของ McClelland (1973) ให้ความหมายสมรรถนะไว้ว่าเป็นความสามารถของบุคคลหรือองค์การที่แบบเจาะจงในการดำเนินงาน การอธิบายหรืออ้างอิงในงานนั้นๆ ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ 3 องค์ประกอบ คือ ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ หากครบทั้ง 3 องค์ประกอบ จึงจะถือเป็นสมรรถนะที่เป็นรูปธรรม เมื่อศึกษาลงไปในส่วนของสมรรถนะของผู้ประเมินเพื่อเชื่อมโยงความน่าสนใจดังกล่าว พบว่า มีนักวิชาการกล่าวถึงสมรรถนะของผู้ประเมินไว้อย่างหลากหลาย และมีความสอดคล้องตามองค์ประกอบสมรรถนะข้างต้น โดยประเด็นที่เห็นพ้องต้องกัน คือ เรื่องความน่าเชื่อถือของผู้ประเมินในการให้คำปรึกษาและมีความสามารถในการติดต่อสื่อสารได้ดี ประเมินได้อย่างมีอาชีพและรายงานผลการประเมินได้อย่างน่าเชื่อถือ แม่นยำถูกต้อง ส่งผลให้มีมาตรฐานความน่าเชื่อถืออย่างเป็นรูปธรรม จนได้รับความไว้วางใจ โดยผ่านการฝึกอบรมด้านเทคนิคต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประเมินและเป็นผู้มีประสบการณ์และไม่เป็นผู้มีอคติในการประเมินอีกด้วย (Stufflebeam, 1973; Payne, 1994) ด้วยเหตุนี้ การสนับสนุนให้เกิดการขับเคลื่อนสมรรถนะผู้ประเมินที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 จึงเป็นการให้ความสำคัญเรื่องสมรรถนะที่เหมาะสมทันยุค ทันสมัยได้ในแนวทางหนึ่ง ทำให้เกิดการพัฒนางานและยกระดับประสิทธิภาพการทำงานได้ ทั้งนี้ หากพิจารณาสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับการประเมินการศึกษาในศตวรรษที่ 21 พบว่า จากข้อมูลเอกสารและเว็บไซต์ของหน่วยงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาทั้งในและต่างประเทศ (Buchanan and Ontario, 2014; AYQON, 2016; QAA, 2019; ONESQA, 2019b) ไม่ว่าจะเป็น จากหน่วยงานของสหราชอาณาจักร แคนาดา ไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และเครือข่ายประกันคุณภาพอาเซียน ได้มีการกำหนดคุณสมบัติของผู้ประเมินไว้อย่างน่าสนใจสอดคล้องกับบริบทของแต่ละองค์การและประเทศ เช่น การมีความรู้เกี่ยวกับบริบทของสถานศึกษาหรือระดับการศึกษา การมีทักษะที่จำเป็นต่อการประเมิน การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ความสามารถทางภาษา ตลอดจนทักษะการคิดวิเคราะห์ เป็นต้น เพราะฉะนั้น การกำหนดสมรรถนะผู้ประเมินภายนอกด้านการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ให้เกิดผลเป็นรูปธรรม จะช่วยให้สามารถตอบสนองความต้องการที่ตรงจุดในการแก้ปัญหาด้านการประเมินคุณภาพการศึกษาได้ ทำให้มีผู้ประเมินที่มีสมรรถนะก้าวเท่าทันยุคทันสมัยและเทคโนโลยี รวมถึงสามารถยกระดับการศึกษาของไทยให้เป็นไปในทิศทางและแนวโน้มที่มีคุณภาพมากขึ้น และสอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกได้อีกด้วย

วิธีดำเนินการวิจัย

แบบแผนการวิจัย

การศึกษานี้เป็นวิธีการวิจัยแบบผสม โดยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรและตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้ประเมินภายนอกด้านการอาชีวศึกษาของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ คือ ผู้เชี่ยวชาญที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประเมินคุณภาพภายนอกด้านการอาชีวศึกษา จำนวน 19 คน โดยใช้การเลือก

กลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง ส่วนกลุ่มตัวอย่างการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ คือ ผู้ประเมินภายนอกด้านการอาชีวศึกษา จำนวน 272 คน เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามออนไลน์ผ่าน Google form โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือวิจัย ประกอบด้วย (1) แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้เชี่ยวชาญชนิดกึ่งโครงสร้าง ได้แก่ ชื่อผู้สัมภาษณ์ สถานที่ติดต่อสมรรถนะที่สังเคราะห์ได้จากหน่วยงานการประกันคุณภาพการศึกษาและสัมภาษณ์ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับสมรรถนะด้านการอาชีวศึกษา (2) แบบสอบถามสำหรับผู้เชี่ยวชาญเพื่อยืนยันองค์ประกอบและตัวชี้วัดสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 ที่สนับสนุนประสิทธิภาพการประเมินของผู้ประเมินภายนอกด้านการอาชีวศึกษา ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และ (3) แบบสอบถามประเมินตนเองสำหรับผู้ประเมินภายนอกอาชีวศึกษา ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวนข้อคำถามทั้งหมด 81 ข้อ โดยได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.94 ที่นำไปใช้เก็บข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) ทั้งนี้ เครื่องมือทั้งในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณข้างต้นได้รับการตรวจสอบความเที่ยงตรง (IOC) จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน และมีคะแนนผ่านตามเกณฑ์ค่าดัชนี 0.5 ขึ้นไป ก่อนนำมาใช้ในการเก็บข้อมูลจริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจาก 2 แหล่ง คือ แหล่งข้อมูลทุติยภูมิจากการค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเทคนิคเดลฟาย ได้แก่ การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างและการทำแบบสอบถามยืนยันผลเพื่อสังเคราะห์สมรรถนะและตัวชี้วัด สำหรับข้อมูลเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ประเมินภายนอกเกี่ยวกับสมรรถนะและตัวชี้วัดที่ได้จากเทคนิคเดลฟาย

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา เน้นการตีความสร้างข้อสรุป สกัดเป็นสมรรถนะและตัวชี้วัดสมรรถนะ ผู้ประเมินภายนอกด้านการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่สนับสนุนต่อประสิทธิภาพการประเมินตามวิธีการเทคนิคเดลฟายที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญ
2. วิเคราะห์ข้อมูลภูมิหลังของประชากร ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนส่วนมาตรฐาน และสมรรถนะและตัวชี้วัดสมรรถนะแต่ละด้านโดยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) จากกลุ่มตัวอย่างผู้ประเมินภายนอก จำนวน 272 คน

ผลการวิจัย

1. ผลการสังเคราะห์สมรรถนะของผู้ประเมินภายนอกด้วยเทคนิคเดลฟาย ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและตีความการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้วยเทคนิคเดลฟายรอบที่หนึ่งต่อสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้ประเมินภายนอกอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่สนับสนุนต่อประสิทธิภาพการประเมินหรือไม่ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่เห็นด้วยกับสมรรถนะจากหน่วยงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาต่างๆ โดยเสนอแนะตัวชี้วัดเพื่อให้สอดคล้องและสามารถวัดพฤติกรรมได้เพื่อนำสู่การยืนยันสมรรถนะและตัวชี้วัดในรอบที่สองและรอบที่สาม แสดงผลสมรรถนะทั้งหมดดังตารางที่ 1.1

ตารางที่ 1.1 ผลการศึกษาที่ได้จากการสังเคราะห์ข้อมูลผ่านเทคนิคเดลฟาย

สมรรถนะ	หน่วยงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษา							ผลการศึกษาเชิงคุณภาพ ด้วยเทคนิคเดลฟาย
	AUN-QA (ASEAN)	QAA (England) (2019)	CCEP (Canada) (Buchanan and Ontario, 2014)	ONESQA (Thailand) (2019b)	MQA* (Malaysia)	Ban-PT* (Indonesia)	CHED* (Philippines)	
ด้านความรู้								
1. ความรู้เกี่ยวกับบริบทของสถานศึกษา	✓			✓	✓	✓	✓	คงไว้
2. ความรู้เกี่ยวกับเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษา	✓			✓	✓	✓	✓	คงไว้
3. ความรู้เรื่องการออกแบบหลักสูตรและบริหารจัดการการศึกษา	✓			✓	✓	✓	✓	คงไว้ ปรับใหม่เป็นการออกแบบหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษา
4. ความรู้เรื่องแนวโน้มและทิศทางการศึกษา	✓		✓	✓	✓	✓		คงไว้ แก้ไขชื่อใหม่เป็นการรู้ทิศทางการศึกษาอาชีวศึกษาในปัจจุบัน
5. การบริหารจัดการสถานศึกษาอาชีวศึกษา								เพิ่มสมรรถนะแยกออกจากความรู้เรื่องการออกแบบหลักสูตร
6. การรู้แนวโน้มและทิศทางของตลาดแรงงานในอนาคต								เพิ่มสมรรถนะแยกออกความรู้เรื่องแนวโน้มและทิศทางการศึกษา
ด้านทักษะ								
1. ทักษะการทำงานเป็นทีม	✓	✓		✓	✓	✓	✓	คงไว้
2. ทักษะการวางแผนเชิงกลยุทธ์	✓							ตัดออก
3. ทักษะการเขียนรายงานการประเมิน	✓	✓	✓	✓	✓	✓		คงไว้
4. ทักษะการจัดการความขัดแย้ง	✓							ตัดออก
5. ทักษะการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	✓					✓		ตัดออก
6. ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเบื้องต้น				✓			✓	คงไว้ แต่ปรับใหม่เป็นทักษะดิจิทัลสำหรับการประเมิน
7. ทักษะการเก็บรวบรวมข้อมูล	✓	✓	✓			✓		คงไว้
8. ทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคล	✓	✓	✓		✓	✓	✓	คงไว้ แต่ปรับใหม่เป็นทักษะการสื่อสารเพื่อการประเมิน
9. ทักษะการวิเคราะห์ตีความ และประเมินผล	✓			✓	✓	✓	✓	คงไว้
10. ทักษะการสะท้อนความหลากหลาย	✓							ตัดออก
11. ทักษะการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า	✓	✓	✓					คงไว้
ด้านคุณลักษณะ								
1. การมีคุณธรรมและจริยธรรมด้านการประเมิน	✓			✓	✓			คงไว้ แก้ไขชื่อใหม่เป็นคุณธรรมจริยธรรมด้านการประเมิน
2. การเป็นมืออาชีพและเชี่ยวชาญในด้านการประเมิน	✓	✓	✓		✓	✓	✓	คงไว้ แก้ไขชื่อใหม่เป็นความเป็นมืออาชีพในการประเมิน
3. การเป็นผู้กำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน	✓	✓	✓					ตัดออก

หมายเหตุ : * Proceedings of the 2016 ASEAN Young Quality Assurance Officers Network Forum 16 November 2016, Bangkok, Thailand

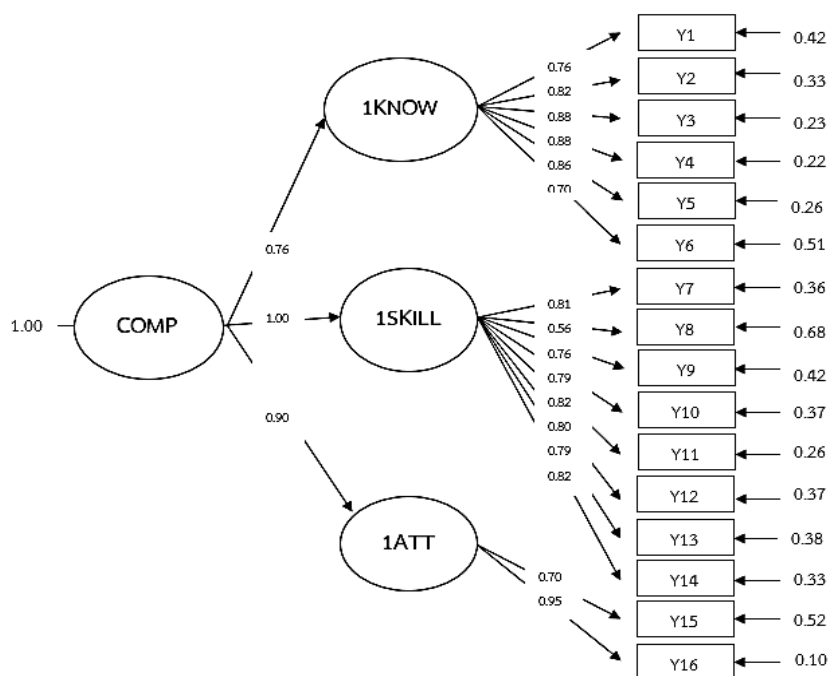
สำหรับผลการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยเทคนิคเดลฟายรอบที่สองและสาม กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่างานสมควรจะมีระดับมากขึ้นไป คือ คะแนน 3.5 ขึ้นไป มีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile range: IQR) ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 1.50 โดยจากการวิจัย ข้อค้นพบ คือ สามารถกำหนดสมรรถนะได้ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ การคัดเลือกสมรรถนะย่อยและตัวชี้วัดนั้น มี 16 สมรรถนะย่อย ซึ่งผลการพิจารณาความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญจากข้อความของแบบสอบถามรอบที่สามมีค่ามัธยฐานตั้งแต่ 3.50 – 4.49 และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์มีค่าต่ำกว่าหรือเท่ากับ 1.50 แสดงว่า ความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ มีความสอดคล้องกันว่าข้อความนั้นเหมาะสมเป็นสมรรถนะที่สนับสนุนต่อประสิทธิภาพในการทำงานระดับมาก และในกรณีที่ข้อความของแบบสอบถามรอบที่สามของผู้เชี่ยวชาญมีค่ามัธยฐานตั้งแต่ 4.50 – 5.00 และหากค่าพิสัยระหว่างควอไทล์มีค่าต่ำกว่าหรือเท่ากับ 1.50 แสดงว่า ความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความสอดคล้องกันว่าข้อความนั้นเป็นสมรรถนะที่สนับสนุนต่อประสิทธิภาพในการทำงานระดับมากที่สุด ทั้งนี้ ผลการคัดเลือกสมรรถนะย่อยและตัวชี้วัดผ่านเกณฑ์พิจารณาทั้งหมด ไม่มีสมรรถนะย่อยและตัวชี้วัดใดที่ถูกตัดทิ้ง โดยสมรรถนะที่พัฒนาขึ้นเป็นสมรรถนะที่มุ่งยกระดับขีดความสามารถของผู้ประเมินด้านการอาชีวศึกษาเป็นสำคัญในการสะท้อนผลการจัดการศึกษาและประเมินคุณภาพภายนอก สร้างความน่าเชื่อถือ เป็นที่ยอมรับให้กับผู้รับการประเมินมากขึ้น โดยมีรายละเอียดสมรรถนะแยกเป็นรายด้าน รายละเอียดดังนี้ 2.1 สมรรถนะด้านความรู้ สามารถกำหนดสมรรถนะย่อยได้ 6 สมรรถนะย่อย ได้แก่ (1) การรู้เรื่องบริบทของสถานศึกษาอาชีวศึกษา (2) การรู้เรื่องการประกันคุณภาพด้านการอาชีวศึกษา (3) การออกแบบหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษา (4) การบริหารจัดการสถานศึกษาอาชีวศึกษา (5) การรู้ทิศทางการศึกษาอาชีวศึกษาในปัจจุบัน และ (6) การรู้แนวโน้มและทิศทางของตลาดแรงงานในอนาคต 2.2 สมรรถนะด้านทักษะ สามารถกำหนดสมรรถนะย่อยได้ 8 สมรรถนะย่อย ได้แก่ (1) ทักษะการทำงานเป็นทีม (2) ความสามารถทางดิจิทัลเพื่อการประเมิน (3) ทักษะการสื่อสารเพื่อการประเมิน (4) ทักษะการเก็บรวบรวมข้อมูล (5) ทักษะการวิเคราะห์ตีความ และประเมินผล (6) ทักษะการเขียนรายงานการประเมิน (7) ทักษะการให้ข้อเสนอแนะ และ (8) ทักษะการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า และ 2.3 สมรรถนะด้านคุณลักษณะ สามารถกำหนดสมรรถนะย่อยได้ 2 สมรรถนะ ได้แก่ (1) คุณธรรมจริยธรรมด้านการประเมิน และ (2) ความเป็นมืออาชีพในการประเมิน

2. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) จากผู้ประเมินภายนอก เป็นการสอบถามข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้ประเมินภายนอกด้านการอาชีวศึกษา โดยผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างจากประชากรทั้งหมด จำนวน 272 คน พบว่า เป็นผู้ประเมินภายนอกเพศชาย ร้อยละ 48.53 และส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 56-65 ปี ร้อยละ 34.19 โดยมีการศึกษาในระดับปริญญาโท ร้อยละ 59.19 และปริญญาเอก ร้อยละ 36.40 โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีประสบการณ์การประเมินไม่เกิน 5 ปี

2.1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับแรก ของโมเดลสมรรถนะผู้ประเมินภายนอกด้านการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่สนับสนุนต่อประสิทธิภาพการประเมิน ด้วยการนำองค์ประกอบย่อย 3 สมรรถนะ คือ สมรรถนะด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ ซึ่งแบ่งเป็น 16 ตัวชี้วัดสมรรถนะมาวิเคราะห์เพื่อแสดงความตรงเชิงโครงสร้างอันดับแรก (First Order) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ พบว่า ค่า χ^2 มีค่าเท่ากับ 92.62 ค่า p เท่ากับ 0.220 ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) มีค่าเท่ากับ 0.96 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้ค่าแล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.93 ค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนในการประมาณ (RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.021 และค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือ (RMR) มีค่าเท่ากับ 0.006 แสดงว่าโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์มีความสอดคล้อง ซึ่งแต่ละสมรรถนะมีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นในการวัด ระหว่าง 0.32 ถึง 0.85

และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่าโมเดลสมรรถนะผู้ประเมินภายนอกด้านการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่สนับสนุนต่อประสิทธิภาพการประเมิน จากทั้ง 3 องค์ประกอบ สามารถวัดได้จากสมรรถนะย่อยทั้งหมด 16 ตัวชี้วัด

2.2 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง (Second Order CFA) ของโมเดลสมรรถนะผู้ประเมินภายนอกด้านการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่สนับสนุนต่อประสิทธิภาพการประเมิน ด้วยการนำองค์ประกอบย่อย 3 องค์ประกอบ คือ สมรรถนะด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ ประกอบด้วย 16 ตัวชี้วัด มาวิเคราะห์เพื่อแสดงความตรงเชิงโครงสร้างอันดับแรกด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ พบว่า ค่า χ^2 มีค่าเท่ากับ 88.50 ค่า p เท่ากับ 0.266 ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) มีค่าเท่ากับ 0.96 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้ค่าแล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.93 ค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนในการประมาณ (RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.018 และค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือ (RMR) มีค่าเท่ากับ 0.009 แสดงว่าโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์มีความสอดคล้อง ซึ่งแต่ละสมรรถนะมีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นในการวัดระหว่าง 0.32 ถึง 0.90 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่าโมเดลสมรรถนะผู้ประเมินภายนอกด้านการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่สนับสนุนต่อประสิทธิภาพการประเมิน จากทั้ง 3 ด้าน สามารถวัดได้จากสมรรถนะย่อยทั้งหมด 16 ตัวชี้วัด เมื่อพิจารณาน้ำหนักความสำคัญขององค์ประกอบในโมเดลสมรรถนะผู้ประเมินภายนอกด้านการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่สนับสนุนต่อประสิทธิภาพการประเมิน พบว่า ด้านทักษะ มีน้ำหนักความสำคัญต่อสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอกด้านการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 มากที่สุด รองลงมาคือ ด้านคุณลักษณะ และด้านความรู้ ตามลำดับ

Chi-Square = 88.50, df = 81, P-value = 0.26625, RMSEA = 0.018

ภาพที่ 1 โมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของสมรรถนะผู้ประเมินภายนอกด้านการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่สนับสนุนต่อประสิทธิภาพการประเมิน

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อกำหนดสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอกด้านการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 จากข้อค้นพบที่ได้สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ผลการศึกษาสมรรถนะและตัวชี้วัดสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอกด้านการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่สนับสนุนต่อประสิทธิภาพการประเมิน พบว่า สมรรถนะด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะของผู้ประเมินภายนอกที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยเทคนิคเดลฟาย มีด้านและองค์ประกอบที่เหมาะสมต่อลักษณะงานประเมินคุณภาพภายนอกด้านการอาชีวศึกษา ดังจะเห็นได้จากมีความครอบคลุมทุกมิติของพฤติกรรมบุคคล ในที่นี้ คือ การแบ่งเป็นสมรรถนะ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัย Donsanthia (2017) ได้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องการพัฒนาตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมินสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอกด้านการอาชีวศึกษา การวิจัย พบว่า ตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอกด้านการอาชีวศึกษา ประกอบด้วย 3 ด้านหลักดังกล่าว ซึ่งมีความใกล้เคียงและคล้ายคลึงกับผลการศึกษาค้นคว้านี้ แม้ว่าจะมีความแตกต่างกันออกไปตามบริบทของสถานศึกษา และตัวชี้วัดที่แตกต่างไปตามรูปแบบการประเมิน แต่สมรรถนะหลักดังกล่าวยังต้องคงไว้และเหมาะสมสำหรับการพัฒนาผู้ประเมินภายนอก นอกจากนี้ ผลการศึกษายังมีความเชื่อมโยงกับงานวิจัยของ Nurtanto, Fawaid, and Sofyan (2020) ได้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องการพัฒนาแบบสมรรถนะการประเมินมืออาชีพในด้านการอาชีวศึกษา มุ่งเน้นไปที่การศึกษาแผนการประเมินระบบจัดปรับแต่งเครื่องยนต์ที่มุ่งให้ความสำคัญกับพฤติกรรมผู้ประเมิน ซึ่งถือเป็นกุญแจสำคัญสู่ความสำเร็จในการดำเนินการทดสอบสมรรถนะ ดังนั้น จึงสามารถกล่าวได้ว่า สมรรถนะทางเทคนิคและวิธีการต่าง ๆ ในปฏิบัติมีความจำเป็นและสำคัญต่อสถานะของความเป็นผู้ประเมินระดับมืออาชีพ โดยให้เห็นสมรรถนะและตัวชี้วัดของผู้ประเมินภายนอกด้านการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้านี้ เป็นการแสดงให้เห็นระดับสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอกผ่านพฤติกรรมเป็นหลัก

2. ผลการพัฒนาสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอกด้านการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ด้วยการวิเคราะห์ Second Order CFA พบว่า จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลสมรรถนะผู้ประเมินภายนอกด้านการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่สนับสนุนประสิทธิภาพในการประเมิน ด้วยการนำสมรรถนะ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ ซึ่งแบ่งเป็น 16 สมรรถนะย่อย พิจารณาน้ำหนักความสำคัญขององค์ประกอบในโมเดล พบว่า ด้านทักษะ มีน้ำหนักความสำคัญต่อสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอกด้านการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 มากที่สุด รองลงมาคือ ด้านคุณลักษณะ และด้านความรู้ ตามลำดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านทักษะที่มีค่าน้ำหนักสูงสุด มีสมรรถนะย่อย เช่น ทักษะการทำงานเป็นทีม ทักษะการวิเคราะห์ ตีความ ประเมินผล ทักษะการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ทักษะการสื่อสารเพื่อการประเมิน เป็นต้น กลุ่มสมรรถนะด้านทักษะเหล่านี้ ต้องอาศัยความชำนาญเฉพาะบุคคล โดยส่วนใหญ่จะกำหนดคุณสมบัติและสมรรถนะใกล้เคียงกัน แตกต่างกันไปตามบริบทของธุรกิจที่ดำเนินการเป็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Songsaeng (2017) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการประเมินสมรรถนะผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยประยุกต์ใช้การติดตามและประเมินแบบมุ่งเน้นผลลัพธ์ ผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบสมรรถนะหลัก ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบย่อย คือ 1) การทำงานเป็นทีม 2) คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณในอาชีพ 3) ความมุ่งมั่นเพื่อให้งานสำเร็จ และ 4) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการปฏิบัติงาน ซึ่งผลการประเมินคุณภาพรูปแบบด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ และความถูกต้องในการนำรูปแบบการประเมินไปใช้ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นด้าน

สมรรถนะด้านทักษะที่ได้รับการวิเคราะห์ว่าความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ และความถูกต้องในการนำรูปแบบการประเมินไปใช้มากที่สุดต่อการพัฒนาผู้ประเมินภายนอก ซึ่งอาจมีความแตกต่างกับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาในการยืนยันผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอกด้านการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา โดยผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า ผู้ประเมินภายนอกควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสมรรถนะด้านความรู้ก่อน จากนั้น จึงจะเป็นเรื่องของสมรรถนะด้านทักษะได้ แม้ว่าทักษะจะมีน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุดก็ตาม

จากการศึกษาของ Park (2021) ที่ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบของทักษะการสื่อสารและสมรรถนะเกี่ยวกับงานที่ปรึกษาในส่วนของผู้สนับสนุนผู้บริหารและผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่ไม่แสวงหาผลกำไรในกลุ่มธุรกิจที่ปรึกษา ผลวิจัย พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ได้แก่ ทักษะการสื่อสาร สมรรถนะเกี่ยวกับงานที่ปรึกษา การสนับสนุนผู้บริหาร และผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่ไม่แสวงหาผลกำไร เมื่อวิเคราะห์ทางสถิติด้วยสหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple regression) ส่งผลกระทบบ่อยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการบริหารจัดการผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่ไม่แสวงหาผลกำไรในกลุ่มธุรกิจที่ปรึกษา โดยทักษะการสื่อสารและสมรรถนะเกี่ยวกับงานที่ปรึกษามีค่าตัวทำนายสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยในครั้งนี้ ที่ผลการพัฒนาสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอกด้านการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่สนับสนุนให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลองค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่าสมรรถนะด้านทักษะ มีน้ำหนักความสำคัญต่อสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอกด้านการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 มากที่สุด เพราะสามารถนำไปประยุกต์ใช้และพัฒนาสมรรถนะด้านการประเมินได้อย่างน่าสนใจและเป็นรูปธรรมสูงสุด อีกทั้ง หากพิจารณาตามนิยามคำว่าสมรรถนะของ McClelland (1973) ที่กล่าวว่า สมรรถนะเป็นลักษณะเฉพาะและความสามารถของบุคคล โดยความสามารถดังกล่าว จำเป็นต้องนำทักษะและความรู้มาประกอบสู่การปฏิบัติเป็นสำคัญ ไม่ใช่อาศัยเฉพาะความถนัดทางวิชาการและความคุ้นเคยเป็นตัวกำหนดเพื่อแสดงถึงการมีประสิทธิภาพในงานสูงเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ดังนั้น จึงเห็นได้ว่า การพิจารณาปัจจัยอื่น ๆ นอกเหนือจากน้ำหนักที่สำคัญต่อตัวชี้วัดก็สามารถสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาผู้ประเมินภายนอกให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 สามารถนำสมรรถนะหลักและสมรรถนะย่อยที่ได้จากการศึกษาไปใช้กำหนดเป็นเป้าหมายในการยกระดับประสิทธิภาพการประเมิน ทั้งผู้ประเมินภายนอกเอง และโดยหน่วยงานที่กำกับดูแลสามารถนำไปเป็นแนวทางในการกำหนดตัวชี้วัดที่สำคัญในการพัฒนาหลักสูตรการพัฒนาผู้ประเมินภายนอกด้านการอาชีวศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21

1.2 หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องสามารถนำสมรรถนะที่ได้ไปประยุกต์ใช้เพื่อเชื่อมโยงสู่กระบวนการสนับสนุนการทำงานร่วมกัน รวมถึงใช้ในการพัฒนาคู่มือการปฏิบัติการเพื่อคงไว้ซึ่งสมรรถนะที่ช่วยสนับสนุนประสิทธิภาพในการทำงานในองค์กร

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาวิจัยครั้งต่อไปควรนำการศึกษาเรื่องสมรรถนะผู้ประเมินภายนอกที่สนับสนุนการประเมินในระดับการศึกษาอื่นของประเทศไทย เช่น การศึกษาปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับอุดมศึกษา เป็นต้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาสมรรถนะผู้ประเมินภายนอกด้านการประเมินทุกระดับการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- Ahmadpoor, S., Jamshid, S., and Samani, E. (2018). The Impact of Environmental Design on Employee Performance at PNPI Group. *Global Business and Organizational Excellence*, 37(2), 41-48.
- AYQON. (2016). *Proceedings of the 2016 ASEAN Young Quality Assurance Officers Network Forum*. [Online]. Retrieved December 10, 2019, from: http://www.ayqon.org/downloads/ayqon_proceedings2016.pdf
- Ayub, N., and Islam, M. (2018). The Effects of Employee Engagement on Employee Performance in the Hotel Industry in Kelantan. *Global Business and Management Research an International Journal*, 10(3), 828-838.
- Bangkok Business News. (2018). *Ministerial Regulations for Educational Quality Assurance B.E. 2561*. [Online]. Retrieved November 2, 2019, from: <https://www.bangkokbiznews.com/politics/793784> (in Thai)
- Baroun, A. E. (2021) Meritocracy, Personality Traits and Recruitment: Some Insights from the Qatari Enterprising Community. *Journal of Enterprising Communities: People and Places in the Global Economy*, 16(3), 494-514.
- Buchanan, H., and Ontario, K. (2014). Evaluator Competencies: The Canadian Experience. *The Canadian Journal of Program Evaluation*, 28(3), 29-47.
- Donsanthia, P. (2017). *Development of Vocational External Quality Competency Indicators and Evaluation Criteria for Assessors*. Thesis of the Degree of Master of Research and Development on Human Potential Program. Bangkok: Srinakharinwirot University. (in Thai)
- Karatepe, O. M. (2013). High-Performance Work Practices and Hotel Employee Performance: The Mediation of Work Engagement. *International Journal of Hospitality Management*, 32, 132-140.
- McClelland, D. C. (1973). Testing for Competence Rather Than for Intelligence. *American Psychologist*, 28(1), 1-14.
- Nurtanto, M., Fawaid, M., and Sofyan, H. (2020). Problem Based Learning (PBL) in Industry 4.0: Improving Learning Quality through Character-Based Literacy Learning and Life Career Skill (LL-LCS). *International Journal of Physics: Conference Series*, 1573(1), 012006. [Online]. Retrieved December 10, 2019, from: <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1742-6596/1573/1/012006/pdf>
- Office of Nation Education Standards and Quality Assessment (Public Organization). (2019a). *Vocational Assessor Manual (Edit May 2019)*. [Online]. Retrieved January 23, 2021, from: <http://www.onesqa.or.th/th/download/1164/> (in Thai)

- Office of Nation Education Standards and Quality Assessment (Public Organization). (2019b). *Report of a Research Project to Develop a Model and Method for Developing the Competency of External Assessors*. [Online]. Retrieved October 15, 2019, from: <http://www.onesqa.or.th/th/contentlist-view/1212/2805/> (in Thai)
- Office of the Commission 3, Secretariat of the Senate (2016). *Plan for Urgent Reform of Resolving Problems Related to Internal Quality Assurance and External Quality Assessment*. [Online]. Retrieved October 15, 2019, from: http://www.navedu.navy.mi.th/qedu/manual61/004_sta_report14mar59.pdf (in Thai)
- Pahos, N., and Galanaki, E. (2019). Staffing Practices and Employee Performance: The Role of Age. *Evidence-Based HRM*, 7(1), 93-112.
- Park, G. (2021). Evaluating the Service Operating Efficiency and Its Determinants in Global Consulting Firms: A Meta frontier Analysis. *Sustainability*, 13(18), 1-18.
- Payne, J. W. (1994). Thinking Aloud: Insights into Information Processing. *Psychological Science*, 5(5), 241-248.
- Songsaeng, N. (2017). *The Factor Analysis of Competencies of External Assessors in Basic Education Level Need to Conduct for External Quality Assessment in the Fourth Round (B.E. 2016-2020) of the Office for National Education Standards and Quality Assessment (Public Organization)*. Thesis of the Degree of Doctor of Philosophy of Research and Development on Human Potential Program. Bangkok: Srinakharinwirot University. (in Thai)
- Stufflebeam, D. L. (1973). *Evaluation as Enlightenment for Decision-Making*. In Worthen, B. R. and Sanders, R. J. (Eds). *Educational Evaluation: Theory and Practices*. (pp. 41-73). Worthington, OH: Charles A Jones Publishing Company.
- Sujiva, S., Na-Songhkla, J., and Panjamawat, T. (2018). Research to Develop Models and Methods for Developing External Evaluators Competencies. *Journal of Research Methodology*, 31(3), 257-279. (in Thai)
- The Quality Assurance Agency for Higher Education (QAA). (2019). *External Expertise*. [Online]. Retrieved January 10, 2019, from: <https://www.qaa.ac.uk/en/quality-code/advice-and-guidance/external-expertise>.

การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบร่วมมือกันในเขตอุทยานแห่งชาติภูหินร่อง กล้า: กรณีศึกษา ชุมชนบ้านร่องกล้า อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก

ตริยากานต์ พรหมคำ^{1*}, รัตเกล้า เปรมประสิทธิ์², ฐานิดา บุญวรินทร์³, นพรัตน์ รัตนประทุม⁴

¹สาขาพัฒนาลังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

^{2, 3, 4} ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Received: 29 May 2022

Revised: 8 September 2022

Accepted: 29 September 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอผลการศึกษาการจัดการแบบร่วมมือกันในเขตอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า กรณีศึกษา ชุมชนบ้านร่องกล้า อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แนวทางการสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 43 คน โดยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มประชาชนในพื้นที่ 9 คน (2) กลุ่มนักท่องเที่ยว 15 คน (3) กลุ่มคณะกรรมการชมรมท่องเที่ยวบ้านร่องกล้า 7 คน (4) กลุ่มภาครัฐ 6 คน และ (5) กลุ่มภาคเอกชน 6 คน ตรวจสอบข้อมูลด้วยวิธีการสามเส้า และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษา พบว่า ชุมชนบ้านร่องกล้ามีการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนภายใต้แนวคิดการจัดการแบบร่วมมือกันใน 3 มิติ คือ (1) การแบ่งสรรปันส่วนอำนาจระหว่างอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้ากับชุมชน โดยอุทยานฯ ให้อำนาจในการออกกฎระเบียบแก่คณะกรรมการชมรมท่องเที่ยวบ้านร่องกล้าเพื่อใช้ประโยชน์จากทรัพยากรของชุมชน (2) การแบ่งสรรปันส่วนความรับผิดชอบ พบว่าชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมกับอุทยานฯ ในการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติเพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน และ (3) การแบ่งสรรปันส่วนผลประโยชน์ ระหว่างอุทยานฯ กับชุมชนในลักษณะของการส่งเสริมให้ชุมชนมีรายได้เสริมจากการจัดกิจกรรมรับ-ส่งนักท่องเที่ยวขึ้นภูมิล้อมร่วมกัน ดังนั้น เพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบร่วมมือกันในชุมชนบ้านร่องกล้า ชุมชนควรเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับการติดต่อสื่อสารและนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวโดยชุมชน การจัดการแบบร่วมมือกัน ชุมชนบ้านร่องกล้า

* ผู้ประสานงานหลัก; อีเมล: treeyakarn1985@gmail.com

Tourism Resource Management of Community-Based Tourism Based on Collaborative Management Concept in Phu Hin Rong Kla National Park: A case study of Ban Rong Kla community, Nakhon Thai District, Phitsanulok Province

Treeyakarn Phromkham^{1,*}, Rudklaw Pampasit²,
Thanida Boonwanno³, Nopparat Rattanaprathum⁴

¹ Bachelor of Arts Program in Social Development,
Faculty of Social Sciences, Naresuan University

^{2, 3, 4} The Department of Sociology and Anthropology,
Faculty of Social Sciences, Naresuan University

Received: 29 May 2022

Revised: 8 September 2022

Accepted: 29 September 2022

Abstract

The objectives of this research were to present the results of the study about the collaborative management in the resource tourism of Ban Rong Kla community in Phu Hin Rong Kla National Park, Nakhon Thai District, Phitsanulok Province. This study was a qualitative research methodology and using interview guidelines as a tool to collect data from key informant group of 43 key informants were selected by purposive sampling. They were divided into four groups as follows: (1) nine people in the community, (2) fifteen tourists, (3) seven committees of Ban Rong Kla community-based tourism, (4) six people from the government sector, and (5) six people from the private sector. Triangulation was used to ensure the credibility of the results. The qualitative data was analyzed with content analysis. The research results were found that Ban Rong Kla community has managed community-based tourism based on the collaborative management concept in 3 dimensions; (1) there is a power-sharing between Phu Hin Rong Kla National Park and the community by giving CBT committees the power to issue regulations in order to take an advantage of resources in the community, (2) in term of responsibility sharing, it was found that the community has participated with Phu Hin Rong Kla National Park to rehabilitate natural resources for sustainable benefit, and (3) sharing a benefit between the National Park and the community by encouraging the community to earn extra income from arranging a queue for tourist transport service to Phu Lom Lo together. Therefore, to increase the capacity of community-based tourism management in Ban Nong Kla community, the community should learn how to use digital technology for communication and apply it in community-based tourism management.

Keywords: Community-Based Tourism, Collaborative Management, Ban Rong Kla Community

* Corresponding Author; E-mail: treeyakarn1985@gmail.com

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยบริหารจัดการการท่องเที่ยวภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) (Office of the Secretary of the National Strategy Board, 2018) โดยมีวิสัยทัศน์ว่า “ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพชั้นนำของโลกที่เติบโตอย่างมีดุลยภาพบนพื้นฐานความเป็นไทย เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และกระจายรายได้สู่ประชาชนทุกภาคส่วนอย่างยั่งยืน” ซึ่งมีการตั้งเป้าหมายการส่งเสริมการท่องเที่ยวไปยังเมืองรองให้มีการเติบโตอย่างต่อเนื่องช่วงปี 2561 ถึงปี 2580 (ร้อยละ 20 ถึงร้อยละ 40) ส่วนแนวทางการขับเคลื่อนในระดับกรมการท่องเที่ยว ในยุทธศาสตร์ที่ 2 ได้เน้นเรื่องการท่องเที่ยวแบบองค์รวม มีการบูรณาการและส่งเสริมความร่วมมือกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้และสารสนเทศด้านการท่องเที่ยวบนพื้นฐานความสมดุลทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ในกลยุทธ์ที่ 3 ได้มีการสร้างเครือข่ายระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ด้วยการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism) เพื่อให้เกิดเครือข่ายประสานงานแลกเปลี่ยนข้อมูลและพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ (Department of Tourism, 2018) อุทยานแห่งชาติก็เป็นอีกหน่วยงานหนึ่งที่ได้นำกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนมาเป็นแนวทางการทำงานร่วมกับชุมชนรอบข้าง

แนวคิดการจัดการแบบร่วมมือกัน (Collaborative management concept) เป็นอีกแนวคิดหนึ่งที่ช่วยให้เข้าใจปรากฏการณ์การจัดการในหลายระดับและหลายมิติ ระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการเข้าร่วมในการดำเนินงานของชุมชนท้องถิ่นและในระดับชาติร่วมกันระหว่างรัฐบาลกับชุมชน (Berkes, George and Preston, 1991; The World Bank, 1999) ซึ่งหลักการสำคัญของการจัดการแบบร่วมมือกัน (Co-management) Antonieta and Bolanos (2014) คือ (1) ต้องมีการแบ่งสรรปันส่วนอำนาจ (2) ต้องมีการแบ่งสรรปันส่วนรับผิดชอบ และ (3) ต้องมีการแบ่งสรรปันส่วนผลประโยชน์ นอกจากนี้ แนวคิดการจัดการร่วมยังถูกนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการจัดการทรัพยากรของชุมชนในหลากหลายบริบทและประสบความสำเร็จ เช่น การจัดการด้านการประมง จากการศึกษาของ Jentoft, McCay and Wilson (1998) การจัดการป่าชุมชน จากการศึกษาของ Thavornvatanayong, Kutintara and Sunthornhao (2017) และการจัดการด้านการพัฒนาเมือง จากการศึกษาของ Nelson and Agrawal (2008) เป็นต้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเกิดสมมติฐานว่าแนวคิดนี้จะสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาบริบทของการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้จึงได้เลือกนำกรอบแนวคิดการจัดการแบบร่วมมือกันมาใช้เป็นกรอบในการศึกษาการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ภูหินร่องกล้า เพื่ออธิบายปรากฏการณ์การจัดการแบบร่วมมือกันในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเพื่อให้เกิดความยั่งยืนระหว่างภาครัฐกับชุมชนและภาคีเครือข่ายต่างๆ

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism: CBT) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวอีกประเภทหนึ่งที่มีความนิยม และรัฐได้ให้การส่งเสริมและสนับสนุน การท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม มุ่งเน้นให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชน โดยการบริหารจัดการด้วยชุมชน เพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ของคนในชุมชนและผู้มาเยือน โดยใช้ชุมชนเป็นฐานของการท่องเที่ยว (UK Essays, 2018; Hall and Richards, 2000; Pojjana, 2004)

ชุมชนบ้านร่องกล้า อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ในอดีตเคยเป็นพื้นที่สู้รบระหว่างรัฐบาลกับพรรคคอมมิวนิสต์ ส่งผลทำให้การใช้พื้นที่ในการดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวมีความแตกต่างของกฎระเบียบการบังคับใช้ที่แตกต่างแตกต่างจากที่อื่น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Panyavuttrakul

(2019) พบว่า ช่วงปี 2510 แต่เดิมชุมชนบ้านร่องกล้าเป็นพื้นที่สู้รบระหว่างรัฐบาลไทยกับพรรคคอมมิวนิสต์ รัฐจึงใช้แผนยุทธการในการปราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 66/2523 หรือคำสั่งที่ 66/(25)23 ทำให้ชาวบ้านและมวลชนของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ (ผกค.) ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวเขาเผ่าม้งได้กลับใจและเข้ามาปรับตัวกับทางการ ในขณะนั้นทางกองทัพภาคที่ 3 ได้ยึดคืน โดยให้กรมประชาสัมพันธ์จัดตั้งนิคมสร้างตนเองสงเคราะห์ชาวเขาเป็นหมู่บ้านเพื่อเชื่อมรอยต่อ 3 จังหวัด ได้แก่ พิษณุโลก เพชรบูรณ์ และเลย (Phitsanulok Hotnews, 2018)

จุดเริ่มต้นของการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านร่องกล้ามาจากแนวความคิดการอนุรักษ์พลิกฟื้นผืนป่าและแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของการบุกรุกพื้นที่ป่าของชุมชนของหัวหน้าอุทยานฯ โดยมอบต้นกล้านางพญาเสือโคร่งให้คนในชุมชนช่วยกันปลูกพร้อมกับการปลูกพืชผักไปพร้อมกันจนกระทั่งดอกนางพญาเสือโคร่งบานทั้งภูเขากลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงและมีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก จนเกิดเป็นเทศกาล “ชากระเมืองไทยบานที่ภูมโล” ในช่วงเดือนธันวาคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี ส่งผลทำให้คนในชุมชนบ้านร่องกล้าเริ่มหันมาประกอบอาชีพเสริมด้านการท่องเที่ยวมากขึ้น เช่น เกิดกลุ่มโฮมสเตย์หรือรีสอร์ท กลุ่มขับรถบริการนักท่องเที่ยวขึ้นภูมโล กลุ่มค้าขายพืช ผัก ผลไม้ เป็นต้น เมื่อหมดเทศกาลท่องเที่ยวภูมโล คนในชุมชนก็กลับมาทำเกษตรกรรมตามเดิม (Pampasit, 2019)

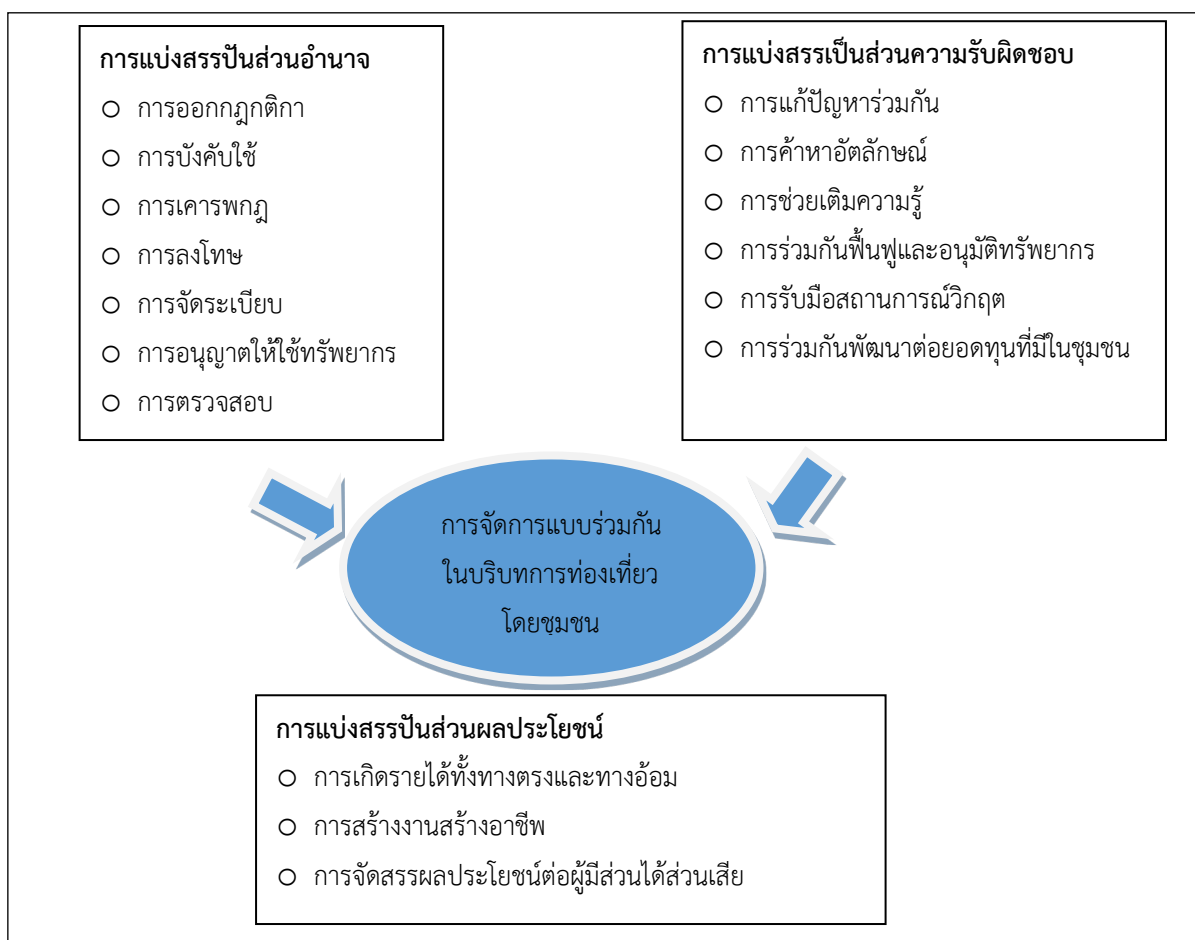
อย่างไรก็ตาม ถึงแม้การท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านร่องกล้าจะสร้างประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจภายในชุมชน แต่ในทางกลับกันก็ได้สร้างผลกระทบทางลบให้กับชุมชนบ้านร่องกล้าด้วย เช่น ปัญหาการถูกตีกาที่ชุมชนกำหนดขึ้นในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนยังไม่สามารถใช้บทลงโทษต่อผู้กระทำผิดได้อย่างเด็ดขาด และปัญหาการขาดความร่วมมือในการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น ประกอบกับในปัจจุบันการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านร่องกล้านอกจากต้องเผชิญกับปัญหาข้างต้นซึ่งเป็นปัญหภายในชุมชนแล้ว ยังต้องประสบกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา สายพันธุ์ใหม่ 2019 หรือที่เรียกว่า โควิด-19 (COVID-19 ย่อมาจาก Coronavirus Disease 2019) ส่งผลทำให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านร่องกล้าขาดรายได้เสริมจากการท่องเที่ยว จากปัญหภายในชุมชนและปัญหานอกชุมชนดังที่กล่าวมาแล้วเป็นปัจจัยเสี่ยงที่ทำให้เกิดปัญหาการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน หากชุมชนได้รับความร่วมมือในการจัดการด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องย่อมสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนได้ เป็นต้น ดังนั้นประเด็นการจัดการแบบร่วมมือกันในการบริหารการท่องเที่ยวโดยชุมชน จึงเป็นประเด็นที่สำคัญ บทความวิจัยนี้ จึงเป็นหนึ่งในบทความที่พยายามจะนำแนวความคิดการจัดการแบบร่วมมือกันมาใช้อธิบายปรากฏการณ์การใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่อุทยานฯ โดยคาดว่า ผลการศึกษาจะสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาต่อยอดความรู้ทางวิชาการในศาสตร์ด้านการพัฒนาสังคม ในมิติการจัดการแบบร่วมมือกันระหว่างชุมชนกับภาครัฐในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติร่วมกันให้เกิดความยั่งยืน จึงนำไปสู่คำถามในการวิจัยว่าชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอำนาจรัฐจะมีการร่วมมือกันในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบร่วมมือกันในเขตอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า: กรณีศึกษา ชุมชนบ้านร่องกล้า อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก และเพื่อเสนอแนวทางการเพิ่มศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบร่วมมือกัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดการจัดการแบบร่วมมือกัน (Collaborative Management) ในการศึกษาการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยชุมชน สามารถแสดงได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดของการศึกษา

แนวคิดการจัดการแบบร่วมมือกัน เป็นอีกแนวคิดหนึ่งที่ช่วยให้เข้าใจปรากฏการณ์การจัดการใน หลายระดับ และหลายมิติ โดยเฉพาะในด้านการแบ่งสรรปันส่วนอำนาจ การแบ่งสรรปันส่วนความรับผิดชอบ และการแบ่งสรรปันส่วนผลประโยชน์ ระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของชุมชนท้องถิ่นและในระดับชาติ ร่วมกันระหว่างรัฐบาลกับชุมชนท้องถิ่น รวมถึง ระบบการดูแลในฐานะผู้ควบคุมกับท้องถิ่น การตัดสินใจ และการรับผิดชอบในแต่ละความคิด การรวมกัน และการแก้ไขจุดอ่อนแต่ละจุดร่วมกัน โดยทุกฝ่ายที่เข้ามาบริหารจัดการ

ร่วมกันนี้ต้องมองเห็น “ผลประโยชน์” ร่วมกัน จากกรอบแนวคิดในการศึกษาข้างต้น ผู้วิจัยจะนำไปวิเคราะห์การจัดการแบบร่วมมือกันในบริบทการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านร่องกล้า

วิธีดำเนินการวิจัย

แบบแผนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและมองอย่างรอบด้านเพื่อสร้างความเข้าใจอย่างเป็นองค์รวม (Holistic) การวิเคราะห์การจัดการแบบร่วมมือกันในบริบทของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ใช้หน่วยการวิเคราะห์ระดับชุมชน คือ ชุมชนบ้านร่องกล้า อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 43 คน มาจาก (1) กลุ่มประชาชนในพื้นที่ 9 คน ได้แก่ แม่ค้าในชุมชน พ่อค้าในชุมชน เกษตรกรในชุมชน เจ้าของที่พักโฮมสเตย์ คนขับรถรับ-ส่งนักท่องเที่ยวขึ้นภูมิล้อ ผู้สูงอายุ และเด็กนักเรียนในชุมชน (2) กลุ่มนักท่องเที่ยว 15 คน ได้แก่ นักศึกษาดูงาน นักท่องเที่ยวในเขตจังหวัดพิษณุโลก นักท่องเที่ยวภายนอกเขตจังหวัดพิษณุโลก นักท่องเที่ยวรายเก่า และนักท่องเที่ยวรายใหม่ (3) กลุ่มคณะกรรมการชมรมท่องเที่ยวบ้านร่องกล้า 7 คน ได้แก่ ประธานชมรม และ สมาชิกในชมรม (4) กลุ่มภาครัฐ 6 คน ได้แก่ เจ้าหน้าที่อุทยานฯ นักวิชาการ นักวิจัย องค์การบริหารส่วนตำบลเนินเพิ่ม สถาบันการศึกษา โรงพยาบาลตำบล สำนักงานขนส่ง ที่ว่าการอำเภอนครไทย สำนักงานเกษตรจังหวัด และศูนย์พัฒนาราชภาพบนพื้นที่สูงและ (5) กลุ่มภาคเอกชน 6 คน ได้แก่ เจ้าของรีสอร์ทในชุมชน ผู้ก่อตั้งตลาดนัดเด็กดอย ผู้ให้ทุนสนับสนุน บริษัทนำเที่ยว นักประชาสัมพันธ์อิสระ นักถ่ายภาพอิสระ เจ้าของเพจท่องเที่ยว และดารานักแสดง โดยทั้ง 5 กลุ่มดังกล่าวเป็นกลุ่มที่มีส่วนได้ส่วนเสียในกระบวนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านร่องกล้าทั้งสิ้น และผู้วิจัยคัดเลือกแบบเจาะจงโดยยึดจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษาเป็นหลัก (Purposive sampling) (Maxwell, 1996)

เครื่องมือวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ ตัวผู้วิจัย แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม แบบสังเกต และแนวทางการสัมภาษณ์ โดยมีการออกแบบจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัยจากผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการ ดังนี้ คือ (1) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) (2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และ (3) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ทำการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะปฏิบัติกรหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของมหาวิทยาลัยนเรศวรทุกประการ และทำการตรวจสอบข้อมูลด้วยการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) โดยทำการสัมภาษณ์จากหลายกลุ่มที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านร่องกล้า

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ซึ่งกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้มีองค์ประกอบสำคัญอยู่ 3 ประการ คือ การจัดระเบียบข้อมูล (Data Organizing) การแสดงข้อมูล (Data Display) และการหาข้อสรุป (Conclusion) (Miles and Huberman, 1994) ตลอดจนนำเสนอข้อมูลตามกรอบ

แนวคิดการวิจัย โดยผู้วิจัยจะนำเสนอผลการศึกษายึดตามวัตถุประสงค์การวิจัยเป็นหลัก ชื่อผู้ให้ข้อมูลที่น่าเสนอในบทความวิจัยนี้จึงเป็นชื่อสมมติ (นามแฝง) ทั้งสิ้น

ผลการวิจัย

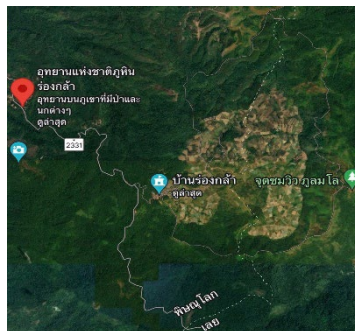
การศึกษาการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบร่วมมือกันในเขตอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าในครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอผลการศึกษออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ (1) จุดเริ่มต้นของความร่วมมือในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านร่องกล้า (2) การจัดการแบบร่วมมือกันในบริบทการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านร่องกล้า และ (3) ปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัด ในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งเนื้อหาแต่ละส่วนมีรายละเอียดดังนี้

1. จุดเริ่มต้นของความร่วมมือในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านร่องกล้า

จากการศึกษา พบว่า ในอดีตพื้นที่ชุมชนบ้านร่องกล้าเป็นพื้นที่สู้รบระหว่างรัฐบาลไทยกับพรรคคอมมิวนิสต์ สอดคล้องกับการศึกษาของ Panyavuttrakul (2019) พบว่า ช่วงปี 2510 แต่เดิมชุมชนบ้านร่องกล้าเป็นพื้นที่สู้รบระหว่างรัฐบาลไทยกับพรรคคอมมิวนิสต์ รัฐจึงใช้แผนยุทธการในการปราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 66/2523 หรือคำสั่งที่ 66/(25)23 ทำให้ชาวบ้านและมวลชนของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ (ผกค.) ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวเขาเผ่าม้งได้กลับใจและเข้ามาขอตัวกับทางการ ในขณะนั้นทางกองทัพบกที่ 3 ได้ยึดคืน โดยให้กรมประชาสัมพันธ์จัดตั้งนิคมสร้างตนเองสงเคราะห์ชาวเขาเป็นหมู่บ้านเพื่อเชื่อมรอยต่อ 3 จังหวัด ได้แก่ พิษณุโลก เพชรบูรณ์ และเลย (Phitsanulok Hotnews, 2018)

จากนั้นราวปี 2525 รัฐได้มีการพัฒนาพื้นที่ชุมชนบ้านร่องกล้าให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ แต่อำนาจในการควบคุมดูแลยังคงเป็นรัฐที่มีอำนาจเบ็ดเสร็จ เมื่อเข้าสู่ปี 2526-2527 รัฐได้มีการจัดตั้งชุมชนบ้านร่องกล้าขึ้น โดยมีนโยบายจัดสรรที่ดินทำกินให้กับประชาชน ซึ่งในขณะนั้นรัฐยังคงเป็นผู้บริหารจัดการและดูแล แต่เริ่มมีแนวคิดที่เอื้อประโยชน์ให้คนในชุมชนเข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่อุทยานฯ ได้

การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านร่องกล้า จัดว่าเป็นพื้นที่ที่มีความท้าทายเนื่องจากอยู่ในเขตอำนาจรัฐ กล่าวคือ ชุมชนบ้านร่องกล้าเป็นพื้นที่ที่มีการสร้างบ้านเรือนที่อยู่ของชาวบ้าน มาก่อนที่ทางอุทยานฯ ได้มีการประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 101 ตอนที่ 96 ลงวันที่ 26 กรกฎาคม 2527 ให้เป็นอุทยานแห่งชาติลำดับที่ 48 ของประเทศ ปัจจุบันชุมชนบ้านร่องกล้าเป็นพื้นที่ที่ทางอุทยานฯ อนุญาตให้ใช้พื้นที่ตามพระราชบัญญัติ อุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562 ในมาตรา 22 โดยให้ยึดระเบียบกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ว่าด้วยการเข้าไปในเขตอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (Laws related to the Department of National Parks, Wildlife and Plant Conservation B.E. 2563, 2020) เป็นแนวปฏิบัติของการใช้พื้นที่ ซึ่งสามารถแสดงอาณาเขตได้ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ภาพถ่ายดาวเทียมขอบเขตของพื้นที่ในการศึกษา

ที่มา: ดัดแปลงจาก www.googlemaps.com

เมื่อมีการอนุญาตให้คนในชุมชนใช้พื้นที่เพื่อใช้เป็นประโยชน์ทางการเกษตรหรือใช้ประโยชน์อย่างอื่นตามคำสั่งคณะรัฐมนตรีในขณะนั้นที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น จึงทำให้พื้นที่บ้านร่องกล้ามีความแตกต่างจากที่อื่น ทั้งนี้ในส่วนของการจัดการใช้พื้นที่ดังกล่าวเจ้าหน้าที่อุทยานฯ ในฐานะผู้รักษาปกป้องผืนป่าจึงมีแนวคิดที่อยากจะอนุรักษ์เป็นสำคัญ ในขณะที่คนในชุมชนก็อยากจะใช้ทรัพยากรอย่างเต็มที่ในฐานะเจ้าของพื้นที่ที่อยู่มานาน จึงส่งผลให้เกิดความขัดแย้งในเรื่องของการใช้พื้นที่ในเขตอุทยานฯ ระหว่างชุมชนกับรัฐ รัฐจึงมีแนวคิดที่จะทำให้ชุมชนกับรัฐอยู่ร่วมกันได้ จึงนำชุมชนเข้ามาร่วมอนุรักษ์ฟื้นฟูพื้นที่ป่าร่วมกันโดยส่งเสริมให้คนในชุมชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ร่วมกันว่าพวกเขาจะได้ประโยชน์อะไร ด้วยการปลูกต้นนางพญาเสือโคร่งร่วมกับชุมชนเป็นจุดร่วมหลัก ส่งผลให้เกิดกิจกรรมการร่วมกันจัดกิจกรรมรับ-ส่งนักท่องเที่ยวขึ้นกุหลาบโลกเพื่อชมทุ่งดอกนางพญาเสือโคร่ง

ต่อมาในปี 2550 ได้มีนักวิชาการมาช่วยให้คำแนะนำในการพัฒนาและใช้ประโยชน์จากพื้นที่ด้วยพลังจากคนในชุมชน สอดคล้องกับการศึกษาของ Pampasit (2019) พบว่าช่วงปี 2550-2556 รัฐเริ่มวางแผนกระจายนักท่องเที่ยวให้เข้าไปท่องเที่ยวที่ชุมชนบ้านร่องกล้า เพื่อให้คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น และมีแนวคิดให้ชุมชนมีส่วนร่วมกันอนุรักษ์ฟื้นฟูผืนป่าช่วยรัฐ ประกอบในช่วงนี้ผู้นำชุมชนบ้านร่องกล้าได้รับคำแนะนำจากนักวิชาการหรือนักวิจัยจากสถาบันการศึกษาในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้วย ซึ่งในระยะนี้รัฐและชุมชนเริ่มมีการบริหารจัดการในลักษณะร่วมมือกัน โดยผ่านกิจกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูผืนป่าด้วยการปลูก “ต้นนางพญาเสือโคร่ง” หรือ “ซากุระเมืองไทย” บนพื้นที่กว่า 1,200 ไร่ ซึ่งถือว่าเป็นทุ่งนางพญาเสือโคร่งที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย รูปแบบการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านร่องกลายังคงเป็นเพียงการท่องเที่ยวชุมชน (Community Tourism: CT) เท่านั้น เพราะการบริหารจัดการส่วนใหญ่ชุมชนยังไม่ได้เป็นผู้บริหารจัดการ เป็นสำคัญ

จนกระทั่ง ปี 2557-ปัจจุบัน จากการทบทวนวรรณกรรมและเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามของผู้วิจัย พบว่าชุมชนบ้านร่องกล้าเกิดรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism: CBT) ขึ้นอย่างชัดเจน เนื่องจากรัฐเริ่มให้อำนาจแก่ชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนมากขึ้น เช่น ให้ชุมชนสามารถออกกฎระเบียบของชุมชนเพื่อให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติตาม เป็นต้น นอกจากนี้ชุมชนยังมีการร่วมมือกับรัฐในการช่วยกันอนุรักษ์ ฟื้นฟู และส่งเสริมทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมที่มีในชุมชน อันนำมาซึ่งผลประโยชน์ที่เกิดกับรัฐและชุมชนร่วมกัน สามารถแสดงเส้นทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านร่องกล้า ได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงเส้นทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านร่องกล้า

ปี	เส้นทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านร่องกล้า
พ.ศ. 2510	- ชุมชนบ้านร่องกล้าเป็นพื้นที่สู่รบบระหว่างรัฐบาลกับพรรคคอมมิวนิสต์
พ.ศ. 2525	- เกิดการพัฒนาพื้นที่ชุมชนบ้านร่องกล้าให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ - รัฐเป็นผู้บริหารจัดการและดูแลโดยใช้อำนาจในการจัดการพื้นที่แบบเบ็ดเสร็จ
พ.ศ. 2526-2527	- รัฐมีการจัดตั้งชุมชนบ้านร่องกล้าขึ้น โดยจัดสรรที่ดินทำกินให้ประชาชน - รัฐได้ประกาศพื้นที่อุทยานฯ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ - รัฐเป็นผู้บริหารจัดการและดูแล โดยใช้อำนาจแบบเบ็ดเสร็จ แต่เริ่มมีแนวคิดที่ให้ชุมชนเข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่ของรัฐได้
พ.ศ. 2550-2556	- รัฐเริ่มวางแผนกระจายนักท่องเที่ยวเข้าไปยังชุมชนบ้านร่องกล้า - ผู้นำชุมชนได้รับคำแนะนำจากนักวิชาการและนักวิจัยจากสถาบันการศึกษาในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน - รัฐและชุมชนเริ่มมีการบริหารจัดการในลักษณะร่วมมือกัน โดยผ่านกิจกรรมการฟื้นฟูผืนป่าด้วยการปลูกต้นนางพญาเสือโคร่ง หรือ “ซากุระเมืองไทย” บนพื้นที่กว่า 1,200 ไร่ (ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย) - รูปแบบการท่องเที่ยวเป็นเพียงการท่องเที่ยวชุมชน (Community Tourism)
พ.ศ. 2557-ปัจจุบัน	- เกิดรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) - รัฐยังคงเป็นผู้ดูแลโดยภาพรวม - ชุมชนมีอำนาจในการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว - เกิดรูปแบบการจัดการแบบร่วมมือกันในบริบทการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT + Co-Management)

ที่มา: จากการศึกษา

2. การจัดการแบบร่วมมือกันในบริบทการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านร่องกล้า

การจัดการแบบร่วมมือกันในบริบทการท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ในระยะเริ่มต้นระดับความเข้มข้นของการส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือในการจัดการเกิดจากฝ่ายเจ้าหน้าที่อุทยานฯ เป็นสำคัญ เมื่อวิเคราะห์ผ่านแนวคิดการจัดการแบบร่วมมือกัน พบว่า

2.1 มิติของการแบ่งสรรปันส่วนอำนาจ: อาศัยอำนาจตามมาตรา 18 ที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นแล้วนั้น สามารถเป็นแนวทางให้เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าให้สิทธิในการออกกฎระเบียบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนแก่คณะกรรมการชมรมท่องเที่ยวชุมชนบ้านร่องกล้าโดยชุมชนสามารถกำหนดกฎระเบียบของชมรมท่องเที่ยวขึ้นเอง ซึ่งกฎระเบียบดังกล่าวถูกกำหนดขึ้นจากกลุ่มคณะกรรมการชมรมท่องเที่ยวบ้านร่องกล้า หากมีผู้ฝ่าฝืนกฎระเบียบดังกล่าว จะทำการตักเตือนก่อน

2.2 มิติของการแบ่งสรรปันส่วนความรับผิดชอบ: ที่เด่นชัดคือ การร่วมกันฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนระหว่างอุทยานแห่งชาติกับชุมชนหลังหมดเทศกาลท่องเที่ยว โดยฝ่ายอุทยานแห่งชาติก็ร่วมฟื้นฟูในฐานะผู้รับผิดชอบดูแลพื้นที่ตามกรอบหน้าที่ที่ระบุไว้ในประกาศกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช พ.ศ. 2563

นอกจากนี้ยังพบว่า การแบ่งสรรปันส่วนความรับผิดชอบระหว่างกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านร่องกล้า เช่น สถาบันการศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบในด้านการส่งเสริมความรู้ให้กับชุมชนท้องถิ่น เป็นต้น

2.3 มิติของการแบ่งสรรปันส่วนผลประโยชน์: การร่วมกันในการบริหารจัดการคิวรถรับ-ส่งนักท่องเที่ยวขึ้นภูมิลเเพื่อชมทุ่งนางพญาเสือโคร่งระหว่างอุทยานแห่งชาติและชุมชน ก่อให้เกิดรายได้ทั้งฝ่ายอุทยานแห่งชาติและคนในชุมชน โดยการจัดคิวรถรับส่งนักท่องเที่ยวขึ้นภูมิลเ มีการแบ่งรายได้จากการวิ่งรถรับส่งนักท่องเที่ยวในแต่ละครั้งให้ทางอุทยาน 30% และให้ผู้ขับขี่รถรับส่ง 70% ทั้งนี้ในการจัดคิวรถรับส่งนักท่องเที่ยวจะดำเนินการในช่วงเดือนธันวาคม ถึง เดือนกุมภาพันธ์เท่านั้น (ซึ่งเป็นช่วงที่ดอกนางพญาเสือโคร่งบาน) รวมถึงผลประโยชน์อื่น เช่น การได้รับองค์ความรู้ใหม่ในกระบวนการพัฒนาชุมชนร่วมกัน ดังนั้นผลลัพธ์ที่เกิดจากการดำเนินการจัดการแบบร่วมมือกันในบริบทของชุมชนบ้านร่องกล้า สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลลัพธ์ที่เกิดจากการดำเนินการจัดการแบบร่วมมือกันในบริบทของชุมชนบ้านร่องกล้า

อดีต	ปัจจุบัน
มิติการแบ่งสรรปันส่วนอำนาจ (Power) 1. รัฐเป็นผู้ออกกฎกติกาและใช้กฎกติกาในการท่องเที่ยว 2. รัฐจะเป็นผู้ลงโทษปรับนักท่องเที่ยวในกรณีที่ทำผิดกฎกติกา	มิติการแบ่งสรรปันส่วนอำนาจ (Power) 1. ชุมชนสามารถออกกฎกติกาและใช้กฎกติกาการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้เอง 2. ชุมชนมีสิทธิ์ลงโทษปรับนักท่องเที่ยวในกรณีนักท่องเที่ยวทำผิดกฎกติกาของชุมชนได้
มิติการแบ่งสรรปันส่วนความรับผิดชอบ (Responsibility) 1. รัฐเป็นผู้อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ 2. รัฐเป็นผู้ริเริ่มแนวทางการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และส่งเสริมวัฒนธรรมในชุมชน	มิติการแบ่งสรรปันส่วนความรับผิดชอบ (Responsibility) 1. รัฐและชุมชน ร่วมกันอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ 2. รัฐ ชุมชน และสถาบันการศึกษา ช่วยกันอนุรักษ์ ฟื้นฟู วัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์ และส่งเสริมให้ชุมชนเกิดรายได้จากการนำเอาวัฒนธรรมที่มีมาสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชน
มิติการแบ่งสรรปันส่วนผลประโยชน์ (Benefit) 1. ชุมชนมีรายได้หลักจากการเกษตรอย่างเดียว 2. รัฐมีรายได้จากการเก็บค่าธรรมเนียมการเข้าอุทยานฯ 3. นักวิชาการและนักวิจัยจากสถาบันการศึกษา ใช้พื้นที่ในชุมชนเพื่อการศึกษาหาองค์ความรู้	มิติการแบ่งสรรปันส่วนผลประโยชน์ (Benefit) 1. ชุมชนมีรายได้เสริมจากการดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่น รายได้เสริมจากการขับรถรับส่งนักท่องเที่ยวขึ้นภูมิลเเพื่อชมทุ่งดอกนางพญาเสือโคร่ง เป็นต้น 2. รัฐมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการจัดคิวรถรับ-ส่งนักท่องเที่ยวขึ้นภูมิลเเพื่อชมทุ่งดอกนางพญาเสือโคร่งจากชุมชน 3. สถาบันการศึกษาและชุมชนร่วมกันสร้างองค์ความรู้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านร่องกล้าและได้รับองค์ความรู้ใหม่จากการพัฒนาร่วมกัน

ที่มา: จากการศึกษา

เมื่อวิเคราะห์แนวคิดการจัดการแบบร่วมมือกันในบริบทของการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่า

1. ในมิติของการแบ่งสรรปันส่วนอำนาจ ระหว่างอุทยานฯ กับชุมชน อธิบายได้ว่า ตามความในมาตรา 18 แห่งพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562 โดยได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 71 ก ลงวันที่ 29 พฤษภาคม 2562 ในการคุ้มครอง ดูแล รักษา และการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติให้จัดให้มีแผนการบริหารจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติแต่ละแห่ง ซึ่งแผนการบริหารจัดการพื้นที่อุทยานฯ อย่างน้อยต้องประกอบด้วยวิธีการดำเนินการ แนวทางการจัดการ และการกำกับดูแลการใช้พื้นที่ และให้มีการรับฟังความเห็นและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย ชุมชนที่เกี่ยวข้อง และประชาชนด้วย (National Park Act B.E. 2562, 2019)

จากมาตรา 18 ข้างต้น ถือได้ว่าเป็นการเปิดโอกาสให้อุทยานฯ สามารถให้อำนาจกับชุมชนในการออกกฎระเบียบในการควบคุมนักท่องเที่ยวที่เข้ามาได้ โดยมีการใช้กฎระเบียบที่คณะกรรมการชมรมท่องเที่ยวบ้านร่องกล้ากำหนดขึ้น เมื่อมีนักท่องเที่ยวฝ่าฝืนกฎการลงโทษเบื้องต้นจะกระทำโดยประธานชมรมหรือคณะกรรมการชมรมท่องเที่ยวบ้านร่องกล้าด้วยวิธีการตักเตือน ดังนั้น การแบ่งสรรปันส่วนอำนาจในบริบทการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่า อุทยานฯ ให้อำนาจชุมชนบ้านร่องกล้าออกกฎระเบียบในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมในชุมชนได้เอง โดยยึดตามระเบียบกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ว่าด้วยการเข้าไปในเขตอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (Laws related to the Department of National Parks, Wildlife and Plant Conservation B.E. 2563, 2020)

2. ในมิติของการแบ่งสรรปันส่วนความรับผิดชอบ พบว่า อุทยานฯ และชุมชนร่วมกันอนุรักษ์ ฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมที่มีในชุมชนหลังหมดเทศกาลท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีการร่วมมือกันตั้งรับกับสถานการณ์วิกฤตจากภายนอก (สถานการณ์การแพร่ระบาดเชื้อไวรัส Covid-19) ซึ่งจากการดำเนินการดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นถึงหน้าที่ความรับผิดชอบของอุทยานฯ ที่จะต้องมีส่วนรับผิดชอบในการส่งเสริมให้ความรู้และพัฒนาชุมชนในเขตความดูแลในกรณีที่สถานการณ์เปลี่ยนแปลงไปในระหว่างที่แผนบริหารจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติใช้บังคับให้เหมาะสมกับสถานการณ์นั้นได้ โดยได้ระบุไว้ในราชกิจจานุเบกษา หน้า 45 เล่ม 138 ตอนพิเศษ 2 ง ลงวันที่ 4 มกราคม 2564 (Laws related to the Department of National Parks, Wildlife and Plant Conservation B.E. 2563, 2020)

ในขณะที่ชุมชนเองก็ต้องมีส่วนในการดูแลรับผิดชอบทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนโดยการถ่ายทอดบอกเล่าสิ่งที่ชุมชนของตนมีเพื่อหาแนวทางในการยกระดับการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกันกับฝ่ายอุทยานฯ รวมถึงคอยแจ้งประเด็นที่เป็นปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัด ในการพัฒนาให้ฝ่ายอุทยานแห่งชาติทราบเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขและพัฒนาาร่วมกันต่อไปในอนาคต ดังนั้น การแบ่งสรรปันส่วนความรับผิดชอบในบริบทการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่า ในการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมบริเวณจุดชมวิวกายในชุมชน ยังไม่ได้รับความร่วมมือกันจากคนในชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจัง

3. ในมิติของการแบ่งสรรปันส่วนผลประโยชน์ เช่น การร่วมกันจัดคิวรถรับ-ส่งระหว่างคนในชุมชนกับฝ่ายอุทยานฯ เพื่อรับ-ส่งนักท่องเที่ยวขึ้นภูมิลเพื่อชมทุ่งนางพญาเสือโคร่ง โดยมีจุดรับ-ส่ง ทั้งหมด 3 จุด ได้แก่ อุทยานฯ ภูหินร่องกล้า ชุมชนบ้านร่องกล้า และกักทอนจังหวัดเลย โดยการบริหารจัดการด้านการจัดคิวรถในส่วนนี้ของเขตอุทยานฯ และชุมชนบ้านร่องกล้าจะมีการคิดค่าบริการแบบเหมาจ่ายรอบละ 1,000 บาท คนขับจะได้ 700 บาท ส่วนผู้จัดคิวซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่จากอุทยานฯ จะได้รวมกัน 300 บาท ดังนั้น การแบ่งสรรปันส่วนผลประโยชน์ในบริบทการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่า กลุ่มชุมชนบ้านร่องกล้าและอุทยานฯ ภูหินร่องกล้า มีรายได้เสริมจากการจัดคิวรถรับ-ส่งร่วมกัน

นอกจากนี้ ยังได้ข้อค้นพบใหม่ว่า ชุมชนบ้านร่องกล้ามีการใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยเฉพาะในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 19 (Covid-19) และมีแนวโน้มการแบ่งสรรปันส่วนเทคโนโลยีเพื่อการสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านร่องกล้าในอนาคตสูงขึ้น ดังนั้น องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ องค์ประกอบด้าน “การแบ่งสรรปันส่วนเทคโนโลยี” เป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในการเพิ่มศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านร่องกล้าให้มีความยั่งยืนต่อเนื่องไปได้ในอนาคต

3. ปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัด ในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

จากปรากฏการณ์เชิงพื้นที่ข้างต้นได้สะท้อนให้เห็นว่ากระบวนการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านร่องกล้ายังคงมีประเด็นที่เป็น ปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัด ในการยกระดับการพัฒนา ที่สำคัญทั้งสิ้น 3 ประเด็น ได้แก่ (1) ประเด็นการแบ่งสรรปันส่วนอำนาจ พบว่า กฎระเบียบที่กำหนดขึ้นจากคนในชุมชนเมื่อนำไปบังคับใช้ในกรณีที่มีผู้กระทำผิดกฎยังไม่สามารถทำการลงโทษด้วยการคิดค่าปรับได้เนื่องจากเกรงว่าจะไม่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวอีกทำได้เพียงการว่ากล่าวตักเตือนผู้กระทำผิดกฎระเบียบเท่านั้น จึงส่งผลทำให้บทลงโทษจากกฎระเบียบที่ชุมชนกำหนดขึ้นในปัจจุบันยังไม่เข้มแข็งพอ อาจส่งผลทำให้นักท่องเที่ยวบางส่วนไม่เกรงกลัวและทำการละเมิดกฎระเบียบของชุมชนได้ (2) ประเด็นการแบ่งสรรปันส่วนความรับผิดชอบ พบว่า ในส่วนของการร่วมกันฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติบริเวณจุดชมวิวกายในชุมชนหลังหมดเทศกาลท่องเที่ยวยังขาดความร่วมมือในการฟื้นฟูจากคนในชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ส่งผลทำให้ทรัพยากรธรรมชาติบริเวณจุดชมวิวกายในชุมชนดูแลรักษาไว้ชีวิตชีวาและ (3) ประเด็นการแบ่งสรรปันส่วนผลประโยชน์ในบางประเด็น เช่น ประเด็นของการส่งต่อลูกค้าในการเข้าพักโฮมสเตย์พบว่า ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างอุทยานแห่งชาติกับชุมชน ว่าเป็นเช่นไร กล่าวคือ หากมีความสัมพันธ์ทางสังคมที่ใกล้ชิดและคุ้นเคยกันย่อมทำให้การแบ่งสรรผลประโยชน์ในการส่งต่อลูกค้าให้เข้าพักระหว่างกันเป็นประจำ แต่หากมีความสัมพันธ์ทางสังคมที่ห่างไกลกันย่อมทำให้การแบ่งสรรผลประโยชน์ในการส่งต่อลูกค้าเข้าพักระหว่างกันน้อย เป็นต้น

อภิปรายผล

จากข้อค้นพบในการศึกษาภาคสนาม ผู้วิจัยในมุมมองของนักพัฒนาสังคมสังเคราะห์ได้ว่า การจัดการแบบร่วมมือกันระหว่างรัฐกับชุมชนในมิติการแบ่งสรรปันส่วนอำนาจเป็นเรื่องที่ยากที่สุด หากกฎระเบียบข้อบังคับไม่เอื้อให้ชุมชนสามารถดำเนินการได้ อย่างไรก็ตามจากกรณีศึกษา พบว่า อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้ากับชุมชนสามารถแบ่งสรรปันส่วนอำนาจร่วมกันได้ในการออกกฎกติกาของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว สอดคล้องกับ ระเบียบกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ว่าด้วยการเข้าไปในเขตอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2563 (Laws related to the Department of National Parks, Wildlife and Plant Conservation B.E. 2563, 2020) ในขณะที่มิติการแบ่งสรรปันส่วนความรับผิดชอบและผลประโยชน์เป็นเรื่องที่เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติกับชุมชนสามารถดำเนินการได้ง่ายกว่า หากชุมชนนั้นมีทุนทางสังคมที่สูงก็สามารถขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาและร่วมมือกับภาคีเครือข่ายต่างๆ ได้ ซึ่ง Linden (2002) ได้แสดงความคิดเห็นว่าความร่วมมือนั้นมิใช่เพียงการวางแผนหรือการตัดสินใจร่วมกันเท่านั้น แต่ความร่วมมือยังหมายถึงการคิดร่วมกันขององค์การที่มากกว่าหนึ่งองค์การ นอกจากนี้จากการที่ชุมชนประสบกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 19 (Covid-19) สามารถสะท้อนให้เห็นว่า ชุมชนเกิดการเรียนรู้ในการนำเอาเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพิ่มขึ้น เช่น ชุมชนเกิดการเรียนรู้ในการใช้

เทคโนโลยีเพื่อสร้างความสัมพันธ์รูปแบบใหม่ทางสังคมหรือเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีในการประสานงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. ชุมชนควรเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับการติดต่อสื่อสารและนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน
2. ภาวะเปราะบางของชุมชนที่ทางอุทยานฯ ให้อำนาจในการตั้งกฎระเบียบนั้น ชุมชนควรมีการบังคับใช้อย่างเคร่งครัด

เอกสารอ้างอิง

- Berkes, F. (2002). Cross-scale institutional linkages: Perspective from the bottom up. In E. Ostrom, T. Dietz, N. Dolsak, P.C. Stern, S. Stonich, and E.U Weber. (Eds.), *The Drama of the Commons* (pp. 293-321). Washington, DC: National Academy.
- Berkes, F., George, P., and Preston, R. J. (1991). Co-management: the evolution in theory and practice of the joint administration of living resources. *Alternatives*, 18(2), 12-18.
- Bolanos, R. and Antonieta, M. (2014). *The role of community-based tourism in sustainable rural development: Case studies from ecuador* (Doctorat en Sostenibilitat). Barcelona: Universitat Politècnica de Catalunya.
- Department of Tourism. (2018). *Strategic Tourism Development Plan for Department of Tourism: Year 2018- 2021*. [Online]. Retrieved May 24, 2019, from: <https://www.dot.go.th/storage/กลุ่มแผน> (in Thai)
- Hall, L. S., and Richards, G. (2000). *Flying foxes: fruit and blossom bats of Australia*. Australia: UNSW Press.
- Jentoft, S., McCay, B. J., and Wilson, D. C. (1998). *The fisheries co-management experience accomplishments, challenges and prospects*. [Online]. Retrieved March 20, 2019, from: <https://books.google.co.th/books?id>
- Laws related to the Department of National Parks, Wildlife and Plant Conservation B.E. 2563. (2020). *Royal Thai Government Gazette*. Vol.138, Part 2 Special, pp. 31-33. (in Thai)
- Linden, R. (2002). A Framework of Collaborating. *The Public Manager*, 31(2), 3-6.
- Maxwell, J. A. (1996). *Qualitative research design: An interactive approach*. Thousand Oak, CA: Sage.
- Miles, M. B., and Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis*. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage.
- National Park Act B.E. 2562 (2019). *Royal Thai Government Gazette*. Vol 136, Part 71 Special, p. 150-151. (in Thai)

- Nelson, F., and Agrawal, A. (2008). Patronage or participation? Community-based natural resource management reform in sub-Saharan Africa. *Development and Change*, 39(4), 557-585.
- Office of the Secretary of the National Strategy Board. (2018). *Thailand's National Strategy 2018-2037 (Summary Version)*. [Online]. Retrieved December 19, 2019, from: <https://waa.inter.nstda.or.th/stks/pub/2018/20181015-T-0002.pdf> (in Thai)
- Pampasit, R. (2019). *Tourist behavior and economic and social benefits of community tourism: a case study of the lower northern region (Research Project on Tourist Behavior and Socio-Economic Benefits of Community Tourism: Case Study, Lower Northern Region Under a comprehensive community tourism economy education project from social media to tourism communities)*. Phitsanulok: Faculty of Social Sciences, Naresuan University. (in Thai)
- Panyavuttrakul, W. (2019). Highland Sustainable Tourism Management: Phu Lom Lo Case Study and network area. *Journal of Liberal Arts, Ubon Ratchathani University*, 14(1), 151-197. (in Thai)
- Phitsanulok Hotnews. (2018). *Pin the boundary line of Ban Rong Kla to separate Phu Hin Rong Kla National Park to clear 830 rai*. [Online]. Retrieved April 24, 2022, from: <https://www.phitsanulokhotnews.com> (in Thai)
- Pojjana, P. (2003). *Community based tourism handbook*. Bangkok: Tourism for Life and Nature Project. (in Thai)
- Thavornvatanayong, C., Kutintara, U., and Sunthornhao, P. (2017). Partnership and bottom-up concept application for community forest management at the Sapanhin sub-district, NongMamong district, Chainat province. *Journal of Multidisciplinary in Social Sciences*, 13(1), 39-53. (in Thai)
- The World Bank. (1999). *Report from the international workshop on community-based natural resource management (CBNRM), Washington, DC, 10-14 May 1998*. [Online]. Retrieved March 20, 2019, from: [http://www.worldbank.org/wbi/conatrem/\(2003-02-14](http://www.worldbank.org/wbi/conatrem/(2003-02-14)
- UK Essays. (2018). *Characteristics that define community base tourism*. [Online]. Retrieved May 2, 2020, from: <https://www.ukessays.com/essays/tourism/characteristics-that-define-community-base-tourism-tourism-essay.php>

ทฤษฎีอิทธิพลไตรอาดิก : โมเดลความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อการตีมูลค่าของ ของพนักงานในอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนในประเทศไทย

สุพิชญา มั่นคง^{1,*}, ธนชาติ เราประเสริฐ²

^{1,2}ภาควิชาบริหารธุรกิจอุตสาหกรรมและการค้า

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

Received: 31 July 2022

Revised: 8 November 2022

Accepted: 8 November 2022

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ข้อ คือ (1) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยจากภายในตัวบุคคล ปัจจัยจากบริบททางสังคม และปัจจัยจากสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมในการตีมูลค่าเครื่องตีมูลค่าของพนักงาน และ (2) เพื่อพัฒนาและตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลสมการโครงสร้างไตรอาดิกกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากพนักงานบริษัทที่ตีมูลค่าของกลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน จำนวน 786 ราย และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โมเดลสมการโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่า (1) ปัจจัยจากภายในตัวบุคคล ปัจจัยจากบริบททางสังคม และปัจจัยจากสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม เป็นปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการตีมูลค่าเครื่องตีมูลค่าของพนักงานและความสัมพันธ์กันในทุกทิศทาง และ (2) โมเดลสมการโครงสร้างไตรอาดิกมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยค่าสถิติจากการวิเคราะห์ผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนด ผลการวิจัยนี้ระบุถึงที่มาของการตีมูลค่าของพนักงาน ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้ในการวางแผนลดการตีมูลค่าของพนักงานในองค์กรได้

คำสำคัญ: ทฤษฎีอิทธิพลไตรอาดิก พฤติกรรมการตีมูลค่าเครื่องตีมูลค่าของพนักงาน อุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน
โมเดลสมการโครงสร้าง

* ผู้ประสานงานหลัก; อีเมล: 27supichaya@gmail.com

Triadic Influence Theory: The Influencing Factor Correlation Model of Boozers in The Automobile and Parts Industry in Thailand

Supichaya Munkong^{1,*}, Tanachart Raoprasert²

^{1,2}Industrial Business Administration and Trade,
King Mongkut's University of Technology North Bangkok

Received: 31 July 2022

Revised: 8 November 2022

Accepted: 8 November 2022

Abstract

The objectives of this research were (1) to test the relationship between intra-personal influence factors, social context influence factors, and cultural-environment influence factors in alcohol consumption, and (2) to develop and check for consistency of the Triadic structural equation model with empirical data. The data were collected from a sample of 786 automobile and parts industry employees. The implement used for measurement was a questionnaire, and the data were analyzed using structural equation modeling. The results indicated that (1) Intra-personal, Social context, and Cultural-environment are driving factors of employees' consumption behavior to imbibe alcoholic beverages and positively related, and (2) Triadic structural equation model corresponded to the empirical data, which met the criteria set for the results of variable analysis. The findings identify the sources of alcohol consumption among employees which can be adapted to reduce employee alcohol consumption.

Keywords: Triadic Influence Theory, Alcohol consumption behavior, Automobile and Parts Industry, Structural Equation Modeling

* Corresponding Author; Email: 27supichaya@gmail.com

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อุตสาหกรรมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประเทศไทยเป็นธุรกิจขนาดใหญ่ที่มีมูลค่าการตลาดสูง มีการเติบโตอย่างต่อเนื่องและมีการขยายกิจการไปทำการค้าสินค้า บริการ และผลิตภัณฑ์อื่นนอกเหนือจากผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ทำให้มีอิทธิพลต่อนโยบายเศรษฐกิจและการเมืองของประเทศ (Center of Alcohol Studies, 2020) จากรายงานการสรุปข้อมูลที่สำคัญของสำนักงานพัฒนาโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ พบว่า การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก่อให้เกิดโรคและอาการเจ็บป่วยกับผู้ดื่มมากกว่า 200 ชนิด และส่งผลกระทบต่อคนรอบข้าง ชุมชน และสังคม เช่น ปัญหาครอบครัว ปัญหาความรุนแรง อุบัติเหตุจราจร อาชญากรรม หรือคดียาเสพติดต่างๆ ซึ่งเป็นความสูญเสียทางด้านเศรษฐศาสตร์อย่างมหาศาล (International Health Policy Program, 2019) และจากการสำรวจสุขภาพประชาชนไทยโดยการตรวจร่างกาย พ.ศ. 2562-2563 พบว่า การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นปัญหาสุขภาพอันดับต้นของสังคมไทยในขณะนี้ ซึ่งสถานการณ์ปัญหาสุขภาพดังกล่าวมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้น ดังนั้นมาตรการป้องกันและการลดภาระเหล่านี้จึงเป็นเรื่องที่สำคัญ (Health Systems Research Institute, 2021)

มีการศึกษาจำนวนมากเกี่ยวกับกลุ่มวัยทำงานพบว่า พนักงานที่ดื่มแอลกอฮอล์อย่างหนักมักจะขาดงาน และบ่อยครั้งมีการรายงานถึงการขาดประสิทธิภาพขณะทำงาน อันเนื่องมาจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (Center of Alcohol Studies, 2020) โดยจากการรวบรวมงานวิจัยของศูนย์วิจัยปัญหาสุรา พบว่า กลุ่มผู้มีรายได้น้อยและผู้ใช้แรงงานมีอัตราการดื่มสูงกว่าคนกลุ่มอื่น มองเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นเครื่องบรรเทาความเครียดและช่วยเรื่องสุขภาพจิต รวมถึงการดื่มเพื่อผ่อนคลายจากหน้าที่การงาน ซึ่งกลุ่มผู้ใช้แรงงานอุตสาหกรรมที่มีจำนวนมากที่สุดในปี พ.ศ. 2559 - พ.ศ. 2563 โดยคิดจากน้ำหนัก คือกลุ่มแรงงานการผลิตยานยนต์ (Office of Industrial Economics, 2021) และจากข้อมูลของสภาอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน พบว่า แรงงานในอุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์ในประเทศไทย โดยรวมทั้งระบบการจ้างแรงงานจะมีคนงานประมาณ 700,000 คน ซึ่งแรงงานจากอุตสาหกรรมกลุ่มนี้ย่อมมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจในประเทศไทยเป็นอย่างมาก การพัฒนาคนเหล่านี้จึงเป็นเรื่องที่สำคัญ การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดการสูญเสียผลิตภาพ รวมถึงยังส่งผลถึงต้นทุนและค่าใช้จ่ายภายในองค์กรอีกด้วย

โดยพฤติกรรมของแต่ละบุคคลย่อมแตกต่างกันไปตามสภาพสังคม วัฒนธรรม ซึ่งมักได้รับอิทธิพลจากความคาดหวังของบุคคลรอบข้าง สถานการณ์ขณะนั้น และประสบการณ์ในอดีต (Punrasi and Noosorn, 2019) มีการศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ผ่านมามีจำนวนหลายเรื่อง โดยมีการใช้ทฤษฎีและมโนทัศน์ (Concept) ที่เหมือนหรือใกล้เคียงกันมาเป็นการรอบในการศึกษาเพื่ออธิบายพฤติกรรมนี้โดยเฉพาะทฤษฎีอิทธิพลไตราติก (Theory Triadic Influence) ซึ่งทฤษฎีอิทธิพลไตราติกเป็นทฤษฎีที่นิยมใช้ในงานวิชาการหรืองานวิจัยในปัจจุบัน (Jacobs et al., 2019; Homsin and Srisuriyawet, 2020; Isip and Calvert, 2020; Pimathai et al., 2020; Irizar et al., 2022) และเป็นทฤษฎีที่มาจากการบูรณาการทฤษฎีหลายทฤษฎี ทฤษฎีอิทธิพลไตราติกนี้อธิบายสาเหตุของการเกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาจากปัจจัย 3 กลุ่มอิทธิพล ได้แก่ อิทธิพลจากภายในตัวบุคคล บริบทสังคม และสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยและพฤติกรรมที่มีผลต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของพนักงานบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน โดยใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีอิทธิพลไตราติก (Triadic influence theory) ซึ่งถูกพัฒนาขึ้นโดย Flay and Petraitis (1994) เป็นแนวทางในการศึกษาทฤษฎีนี้ได้กล่าวถึง

ปัจจัยจากอิทธิพล 3 กลุ่ม ได้แก่ ปัจจัยจากภายในตัวบุคคล (Intra-personal influence factors) ปัจจัยจากบริบททางสังคม (Social context influence factors) และปัจจัยจากสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม (Cultural environment influence factors) เนื่องจากมีงานวิจัยจำนวนมากโดยเฉพาะในประเทศไทย ที่ศึกษาว่า 3 ปัจจัยนี้มีความสัมพันธ์กันอย่างไร ในงานวิจัยนี้จึงเล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาเพื่อให้เกิดแนวคิดทฤษฎีหรือองค์ความรู้ใหม่ที่แตกต่างไปจากงานวิจัยที่ผ่านมา ทั้งนี้ผลที่ได้จากการศึกษาจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสามารถนำไปปรับใช้ในการวางแผนลดการตีแผลกของพนักงานในองค์กรได้ เนื่องจากการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไม่เพียงแต่เน้นเฉพาะการฝึกอบรม และการพัฒนา แต่ในปัจจุบันการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้นยังเป็นวิธีการ กระบวนการ และกลยุทธ์สำหรับการแก้ปัญหาอีกด้วย (Suthamdee and Suthamdee, 2017)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยจากภายในตัวบุคคล ปัจจัยจากบริบททางสังคม และปัจจัยจากสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมในการตีแผลกของพนักงานในองค์กร
2. เพื่อพัฒนาและตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลสมการโครงสร้างโทรอาดิกกับข้อมูลเชิงประจักษ์สำหรับการตีแผลกของพนักงาน

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในศตวรรษที่ 21 เป็นการให้ความสำคัญกับพลวัต จึงมีผลให้องค์กรต้องปรับตัวอยู่ตลอดเวลา ซึ่งในบางกรณีต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทตามแต่ช่วงเวลา และขึ้นอยู่กับอิทธิพลจากสิ่งเร้าของเหตุปัจจัยนั้นๆ ความท้าทายในศตวรรษที่ 21 จึงมุ่งไปที่ประเด็นหลักๆ คือ เรื่องของคนจากกระแสของการพัฒนาคนได้เพื่อพามาตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990 เป็นต้นมา โดยความสำคัญอยู่ที่การพัฒนาคนให้มีศักยภาพ และมีบุคลิกที่เป็นไปในทิศทางเดียวกับองค์กร โดยให้ความสำคัญตั้งแต่การวางแผนกลยุทธ์ การคัดเลือก การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การประเมินผล ทุกบทบาทของกิจกรรมการบริหารทรัพยากรมนุษย์จะต้องมีความสัมพันธ์กัน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด (Suthamdee and Suthamdee, 2017)

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพบว่า ทฤษฎีอิทธิพลโทรอาดิก (Flay et al., 2009) เป็นทฤษฎีที่พัฒนาขึ้นเพื่อการส่งเสริมสุขภาพและเป็นจุดเริ่มต้นของพฤติกรรมทางเลือกของบุคคลในการตัดสินใจด้านพฤติกรรมสุขภาพ รวมไปถึงรูปแบบในการส่งเสริมสุขภาพที่เป็นแรงผลักดันในการตัดสินใจในการกระทำพฤติกรรมต่างๆ โดยบูรณาการมาจากทฤษฎีทางสังคมวิทยาและจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมและการเปลี่ยนแปลงจากหลายทฤษฎีด้วยกัน จากการที่บางทฤษฎีนั้นให้ความสำคัญกับตัวแปรตัวใดตัวหนึ่งเท่านั้น เช่น ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล (The Theory of Reasoned Action) ทฤษฎีความเชื่อด้านสุขภาพ (The Health Belief Model) ของ Janz and Becker (1984) ทฤษฎีการรู้คิดทางสังคม (The Social Cognitive Theory) ของ Bandura (1986) แต่ทฤษฎีอิทธิพลโทรอาดิกมีแนวคิดพื้นฐานที่ว่าบุคคลและสิ่งแวดล้อมมีปฏิสัมพันธ์กัน สามารถอธิบายการเกิดพฤติกรรมและแนวทางในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้อย่างชัดเจน โดยเชื่อว่าพฤติกรรมของบุคคลเป็นผลมาจากอิทธิพลหลัก 3 ประการ มีรายละเอียดดังนี้ (Flay et al., 2009; Chantaramanee, 2017; Hashim et al., 2017; Pimathai et al., 2020)

ปัจจัยจากภายในตัวบุคคล (Intra-personal influence factors) เป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับทางด้านพันธุกรรม และคุณลักษณะส่วนบุคคล ส่งผลต่อความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อตนเอง (Sense of Self/Control) ความรู้สึกมีคุณค่าต่อตนเอง (Self-Esteem) และสมรรถนะทางสังคมของบุคคล (Social Competence) ส่งผลต่อการตกลงใจในการกำหนดพฤติกรรมสุขภาพของบุคคล (Irizar et al., 2022)

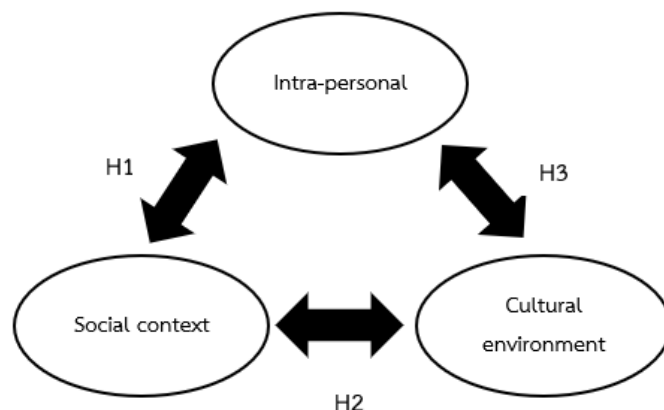
ปัจจัยจากบริบททางสังคม (Social context influence factors) เป็นปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมมากที่สุด เนื่องจากพฤติกรรมสุขภาพของบุคคล เกิดจากการสังเกตและการเลียนแบบทัศนคติและพฤติกรรมของบุคคลอื่นเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ทางสังคม โดยเฉพาะบุคคลที่มีความผูกพันใกล้ชิดที่เป็นสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบๆ ตัวบุคคล ได้แก่ บิดามารดาหรือผู้ปกครอง ค่านิยมของพ่อแม่ การเป็นแบบอย่างของครูและเพื่อนสนิท เพื่อนร่วมงาน เป็นต้น สื่อ เพื่อน ส่งผลให้มีความรู้สึกผูกพันใกล้ชิด (Interpersonal Bonding) และเกิดการเรียนรู้พฤติกรรมหรือทัศนคติจากสิ่งแวดล้อมที่เป็นบุคคลตัวแบบนั้น (Others and Attitudes) ทำให้เกิดการรับรู้ตามบรรทัดฐาน (Motivation to Comply) และแรงจูงใจที่จะทำตาม (Perceived Norms) ซึ่งส่งผลต่อความเชื่อตามบรรทัดฐานทางสังคม (Social Normative Beliefs) โดยจะนำไปสู่การตัดสินใจและความตั้งใจที่จะแสดงพฤติกรรมของบุคคลนั้น (Jacobs et al., 2019; Homsin and Srisuriyawet, 2020)

ปัจจัยจากสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม (Cultural environment influence factors) เกิดจากบริบททางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบๆ บุคคลนั้นในด้านค่านิยม ได้แก่ วัฒนธรรมหรือศาสนา (Culture/Religion) ความเชื่อ ค่านิยมในสังคม การเมือง สภาวะทางเศรษฐกิจ องค์กร เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ล้วนมีผลต่อค่านิยมหรือการประเมินค่า (Value/Evaluations) ไม่ว่าจะเป็นค่านิยมจากการนับถือศาสนา ความเป็นอิสระ การเบียดเบียน การศึกษา การเปลี่ยนแปลงนโยบาย สุขภาพ การยอมรับทางสังคม ความเชื่อเกี่ยวกับสุขภาพที่ต้องการและด้านความรู้ ได้แก่ โอกาสในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร (Informational Opportunity) ทำให้บุคคลต้องมีปฏิสัมพันธ์กัน (Interaction with Social/Institutions) เกิดการรับรู้ข้อมูลและประสบการณ์ โดยผ่านการเรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์กัน (Information/Opportunity) ทำให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ สามารถคาดเดาผลดีผลเสียของพฤติกรรมที่เกิดขึ้น (Knowledge/Expectancy) และมีการให้คุณค่าต่อผลลัพธ์นั้น เช่น ค้ม/ไม่ค้ม พอใจ/ไม่พอใจ ซึ่งส่งผลต่อทัศนคติของบุคคลที่มีต่อพฤติกรรมนั้น (Attitude toward The Behavior) และนำไปสู่การตัดสินใจหรือตั้งใจที่จะปฏิบัติพฤติกรรมนั้นต่อไป (Jacobs et al., 2019)

สมมติฐานการวิจัย

- H1 : ปัจจัยจากภายในตัวบุคคลมีความสัมพันธ์ทางบวกกับปัจจัยจากบริบททางสังคม
- H2 : ปัจจัยจากบริบททางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับปัจจัยจากสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม
- H3 : ปัจจัยจากสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับปัจจัยจากภายในตัวบุคคล

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดงานวิจัยทฤษฎีอิทธิพลโทรอาติกในกลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์
และชิ้นส่วนในประเทศไทย

ข้อตกลงเบื้องต้น

เนื่องจากการวิจัยนี้เป็นการสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม จึงทำให้ไม่สามารถให้เหตุผลหรือข้อมูลเชิงลึกในเหตุจูงใจในพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ได้ รวมถึงงานวิจัยนี้ศึกษากลุ่มตัวอย่างเฉพาะพนักงานปฏิบัติการฝ่ายการผลิตของบริษัทในอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนในประเทศไทยเท่านั้น ไม่ได้รวมถึงพนักงานในแผนก/ฝ่ายอื่นๆ ซึ่งอาจทำให้ได้รับข้อมูลในมุมที่แตกต่างกันออกไป

วิธีดำเนินการวิจัย

แบบแผนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ (Correlational study) โดยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้ง 3 ตามทฤษฎีอิทธิพลโทรอาติกที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของพนักงานบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน

ประชากรและตัวอย่าง

ประชากร คือ พนักงานบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน ซึ่งไม่ทราบจำนวน (Thailand Automotive Institute, 2021)

ตัวอย่าง คือ พนักงานบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน ที่ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง และคำนวณกลุ่มตัวอย่างตามหลักของ Comrey and Lee (1992) ซึ่งใช้สำหรับงานวิจัยประเภทการวิเคราะห์โมเดลสมการ โดยเสนอแนะขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมของการวิเคราะห์ว่า ควรมีขนาดตัวอย่างขั้นต่ำอยู่ในช่วงระหว่าง 10-20 เท่าของจำนวนตัวแปรสังเกต งานวิจัยนี้มีตัวแปรสังเกตทั้งหมด 14 ตัวแปร ดังนั้นควรมีขนาดตัวอย่างขั้นต่ำอยู่ในช่วงระหว่าง 140-280 ตัวอย่าง โดยมีความเชื่อมั่นในระดับร้อยละ 95 ซึ่งในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยทำการเก็บแบบสอบถาม จำนวน 1,000 ชุด ได้รับแบบสอบถามกลับคืนจำนวนทั้งหมด 915 ชุด และได้คัดกรองแบบสอบถามที่มีปัญหาออกจนเหลือแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์จำนวนทั้งหมด 786 ชุด ซึ่งเพียงพอต่อการดำเนินการทางสถิติด้วยวิธีการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling หรือ SEM)

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคือแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ (1) ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ข้อ ซึ่งคำถามมีลักษณะเป็นคำถามแบบตรวจสอบรายการ (Check List) (2) คำถามเกี่ยวกับปัจจัยจากภายในตัวบุคคลที่ส่งผลต่อการดื่มแอลกอฮอล์ จำนวน 6 ข้อ (3) คำถามเกี่ยวกับปัจจัยจากบริบททางสังคมที่ส่งผลต่อการดื่มแอลกอฮอล์ จำนวน 5 ข้อ และ (4) คำถามเกี่ยวกับปัจจัยจากสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการดื่มแอลกอฮอล์ จำนวน 5 ข้อ โดยทุกข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัยทั้ง 3 ด้าน ใช้เกณฑ์การวัดแบบส่วนประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามรูปแบบของ Likert's Scale โดย 1 แสดงถึงความเห็นด้วยน้อยที่สุด และ 5 แสดงถึงความเห็นด้วยมากที่สุด

งานวิจัยชิ้นนี้ได้ขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์เครือข่ายภูมิภาค มหาวิทยาลัยนเรศวร และได้รับการรับรองปรากฏตามหมายเลขการรับรอง COA No. 0026/2022 ดังนั้นในขณะที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ปฏิบัติตามแนวทางจริยธรรมการวิจัย ซึ่งประกอบด้วย การขอความยินยอม (Informed Consent) ก่อนเก็บข้อมูลทุกครั้ง การปกปิดนาม (Anonymity) การเก็บรักษาข้อมูลเป็นความลับ (Confidentiality) และการให้ความสำคัญกับความเป็นส่วนตัว (Privacy)

การทดสอบคุณภาพของแบบสอบถามใช้วิธีหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อถือได้ (Reliability) โดยการหาค่าความเที่ยงตรงใช้เทคนิค Index of Item Objective Congruence (IOC) ซึ่งผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านให้ค่า IOC มากกว่า 0.5 ในทุกข้อคำถาม แสดงว่าคำถามมีความสอดคล้องกับหัวข้อ (Kesang, 2016) และในการตรวจสอบความเชื่อมั่นหรือความสอดคล้องภายในใช้วิธีตรวจสอบด้วยค่า Cronbach's Alpha Coefficient ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการทดสอบคุณภาพของแบบสอบถาม

Variables	Cronbach's alpha	Factor Loadings
ปัจจัยจากภายในตัวบุคคล	0.821	0.431 - 0.693
ปัจจัยจากบริบททางสังคม	0.758	0.370 - 0.657
ปัจจัยจากสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม	0.773	0.417 - 0.639

ผลการวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของตัวแปรทุกตัวมีค่ามากกว่า 0.7 และมีค่า Factor Loadings มากกว่า 0.30 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่สามารถยอมรับได้ (Nunnally and Bernstein, 1994; Hair et al., 2018)

Hair et al. (2018) ได้แนะนำว่าควรมีการรายงานการวัดค่า Goodness of fit เพื่อให้ภาพรวมของแบบจำลองดีที่สุด ซึ่งการทดสอบ Goodness of fit ในงานวิจัยนี้ได้นำมาตรการวัดและแนวทางปฏิบัติมาจากการทบทวนวรรณกรรมดังแสดงในตารางที่ 2

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้ตอบแบบสอบถามดังกล่าวให้กรอกข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยนำส่งแบบสอบถามไปยังบริษัทเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยขอความร่วมมือเจ้าหน้าที่เก็บข้อมูล พร้อมชี้แจงถึงผลของการศึกษาจะไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อผู้ตอบแบบสอบถามตามแนวทางการรักษาสีทิวส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยนำส่งแบบสอบถามไปให้บริษัททางไปรษณีย์ และให้เวลากลุ่มตัวอย่างกรอกข้อมูลให้ครบถ้วนประมาณ 2 สัปดาห์ ผู้วิจัยจะให้เจ้าหน้าที่นำส่งแบบสอบถามกลับมาทางไปรษณีย์

การวิเคราะห์ข้อมูล

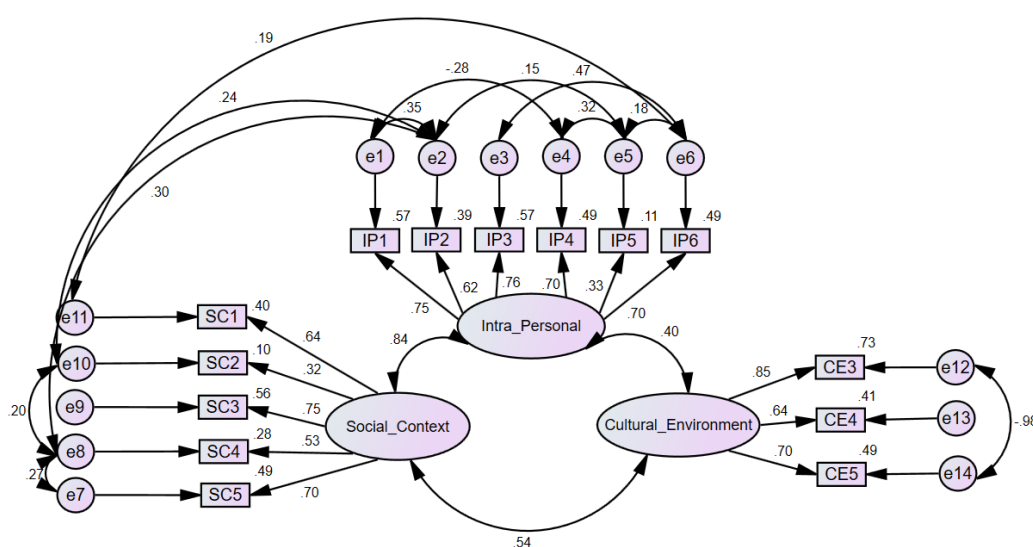
ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำแบบสอบถามที่มีการบันทึกข้อมูล ไปวิเคราะห์และประมวลผล โดยใช้ ค่าร้อยละ (Percentage) ในการวิเคราะห์ข้อมูลประชากรของกลุ่มตัวอย่าง และใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis : CFA) และการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling : SEM) สำหรับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกต (Observed Variable) กับตัวแปรแฝง (Latent Variable)

ผลการวิจัย

ผลการทดสอบ Goodness of fit ของโมเดลสมการโครงสร้างของทฤษฎีอิทธิพลไตรอานิกในอุตสาหกรรม ยานยนต์และชิ้นส่วนในประเทศไทย กับข้อมูลเชิงประจักษ์ถูกแสดงที่ภาพที่ 2 แสดงถึงระดับที่ยอมรับได้ของโมเดล SEM ที่ได้ผ่านเกณฑ์ที่ถูกแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เกณฑ์การพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดล

ค่าดัชนี	เกณฑ์การพิจารณา	ค่าสถิติที่ได้
Chi-square : χ^2	$p > 0.05$ (Fatima and Razzaque, 2014)	0.064
CMIN/df (χ^2/df)	$1 < c^2/df < 5$ (Hair et al., 2018)	2.883
Goodness of Fit Index (GFI)	> 0.90 (Kline, 1998)	0.929
Adjusted Goodness Fit Index (AGFI)	> 0.90 (Kline, 1998)	0.978
Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA)	< 0.08 (Browne and Mels, 1990)	0.077
Comparative Fit Index (CFI)	> 0.90 (Hu and Bentler, 1999)	0.935

Chi-square=237.601, df=59, p=0.064, CMIN/df=2.883,

GFI=0.929, AGFI=0.978, RMSEA=0.077, CFI=0.935

ภาพที่ 2 ทฤษฎีอิทธิพลไตรอานิก : โมเดลความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อการตีมูลค่าของพนักงาน ในอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนในประเทศไทย (ภายหลังการปรับปรุง)

หลังจากได้ทดสอบ Goodness of fit ของโมเดลสมการโครงสร้างแล้ว กระบวนการต่อไป คือ การทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยใช้ค่าความสัมพันธ์ (Correlation) ดังแสดงในภาพที่ 2

ในภาพที่ 2 แสดงถึงผลสถิติการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ที่ให้ผลยอมรับในทุกสมมติฐานของงานวิจัยในการทดสอบสมมติฐานแรกพบว่าปัจจัยจากภายในตัวบุคคลมีความสัมพันธ์ทางบวกกับปัจจัยจากบริบททางสังคมด้วยค่าความสัมพันธ์ที่ 0.84 ที่ระดับนัยสำคัญ $p < 0.01$ สมมติฐานที่สองพบว่าปัจจัยจากบริบททางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับปัจจัยจากสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมด้วยค่าความสัมพันธ์ที่ 0.54 ที่ระดับนัยสำคัญ $p < 0.01$ และการทดสอบสมมติฐานที่สามพบว่าปัจจัยจากสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับปัจจัยจากภายในตัวบุคคลด้วยค่าความสัมพันธ์ที่ 0.40 ที่ระดับนัยสำคัญ $p < 0.01$ ส่วนตัวแปรสังเกตได้ของปัจจัยจากภายในตัวบุคคล มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระหว่าง 0.33-0.76 โดยปัจจัยจากภายในตัวบุคคลที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมกรรมการดื่มแอลกอฮอล์เกิดจากผลกระทบต่อสุขภาพของผู้บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นลำดับแรกและผลกระทบต่อครอบครัวของผู้บริโภคมีส่วนน้อยที่สุดที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ ส่วนตัวแปรสังเกตได้ของปัจจัยจากบริบททางสังคม มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระหว่าง 0.32-0.75 โดยปัจจัยจากบริบททางสังคมที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมกรรมการดื่มแอลกอฮอล์เกิดจากความคาดหวังในผลลัพธ์ของการดื่มแอลกอฮอล์มากที่สุดและน้อยที่สุดคือการเข้าถึงแหล่งซื้อขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และท้ายสุดตัวแปรสังเกตได้ของปัจจัยจากสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระหว่าง 0.64-0.85 ด้วยมีการรับรู้โฆษณาจากสื่อมากที่สุดและค่านิยมมีส่วนน้อยที่สุด โดยผลสรุปทางสถิติของการทดสอบสมมติฐานสำหรับ H1 - H3 สรุปได้ในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าความสัมพันธ์ (Correlations)

Hypothesis	Correlation	Estimate	S.E.	C.R.	P
H1 : ปัจจัยจากภายในตัวบุคคลมีความสัมพันธ์ทางบวกกับปัจจัยจากบริบททางสังคม	0.842	0.755	0.077	9.862	***
H2 : ปัจจัยจากบริบททางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับปัจจัยจากสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม	0.540	0.517	0.063	8.187	***
H3 : ปัจจัยจากสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับปัจจัยจากภายในตัวบุคคล	0.397	0.399	0.058	6.879	***

*** significant at the 0.01 level

จากการทดสอบสมมติฐานทั้งสามข้อ สามารถสรุปได้ว่างานวิจัยนี้เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย และสามารถอธิบายได้ว่า การที่บุคคลจะแสดงพฤติกรรมใดๆ จะเกิดขึ้นจากความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันของปัจจัยทั้ง 3 ของบุคคลนั้นๆ คือ ปัจจัยจากภายในตัวบุคคล ปัจจัยจากบริบททางสังคม และปัจจัยจากสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมในขณะนั้น และ Bandura (1997) ยังกล่าวว่า การแสดงพฤติกรรมกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของบุคคลจะต้องเกิดจากการตัดสินใจที่ผ่านการคิดของบุคคลนั้นที่มีต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยบุคคลจะมีความคาดหวังในผลลัพธ์จากการดื่ม และจากทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's hierarchy of human needs) กล่าวไว้ว่าในความต้องการระดับที่ 3 ของมนุษย์ คือความต้องการด้านสังคม ความรู้สึกที่ดี ความเป็นมิตร การยอมรับ ซึ่งบางครั้ง ความต้องการการยอมรับในสังคมทำให้เกิดพฤติกรรมต่างๆ ขึ้น เช่น การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งอาจ

มาจากความคิดเห็นที่ว่า การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นเรื่องปกติในสังคมและเป็นสิ่งที่สังคมยอมรับในปัจจุบัน สภาพแวดล้อมมีส่วนช่วยให้เกิดพฤติกรรมและทัศนคติดังกล่าว และจากงานวิจัยของ Meesukumpirassamee (2015) ได้กล่าวไว้ในสภาพสังคมทั่วไป การมีสถานเริงรมย์หรือสถานบันเทิง รวมถึงร้านอาหารต่างๆ มากขึ้น ส่วนใหญ่จะมีการบริการเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หรือจากการสร้างค่านิยมใหม่ๆ จากสื่อโฆษณา ที่พยายามทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิดว่าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นสัญลักษณ์ของความทันสมัย เป็นเครื่องดื่มในการเข้าสังคมหรือการเลื่อนฐานะทางสังคม เป็นกิจกรรมที่สร้างความผ่อนคลายหรือสนุกสนานในสังคมเพื่อนฝูง ทำให้เกิดการยอมรับและบริโภค โดยไม่ได้จำกัดการดื่มเฉพาะช่วงประเพณีเหมือนสมัยก่อน ทั้งนี้ทั้งนั้น แอลกอฮอล์ไม่ใช่สิ่งที่ไม่ดี หากดื่มในปริมาณที่พอเหมาะ และเนื่องจากมีงานวิจัยจำนวนน้อยมากโดยเฉพาะในประเทศไทย ที่ศึกษาว่า 3 ปัจจัยนี้มีความสัมพันธ์กันอย่างไร ในงานวิจัยนี้จึงเป็นงานวิจัยที่เกิดแนวคิดทฤษฎีหรือองค์ความรู้ใหม่ที่แตกต่างไปจากงานวิจัยที่ผ่านมา ดังนั้นผู้บริหารองค์กรหรือผู้ออกนโยบายจะต้องมองทั้ง 3 ปัจจัยพร้อมๆ กัน จึงจะสามารถนำไปใช้และทำให้เกิดประสิทธิผลได้ดียิ่งขึ้น

อภิปรายผล

1. จากการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1 ปัจจัยจากภายในตัวบุคคลมีความสัมพันธ์ทางบวกกับปัจจัยจากบริบททางสังคม พบว่า ตัวบุคคลเพียงอย่างเดียวไม่ส่งผลต่อการดื่มแอลกอฮอล์ แต่ต้องมีสังคมร่วมจึงจะเป็นเหตุจูงใจให้เกิดการดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Hashim et al. (2017) ที่ว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ ได้แก่ การมีเพื่อนที่ดื่มแอลกอฮอล์และมีการถูกชักชวนให้ดื่ม การมีพ่อแม่หรือคนในครอบครัวดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และความผูกพันต่อครอบครัว และยังมีความใกล้เคียงกับการศึกษาของ Wiangkamon et al. (2017) ที่ว่าการดื่มแอลกอฮอล์ มักจะดื่มเพื่อความสนุกสนาน ทำให้อ่อนล้าสบาย คลายเครียด เป็นเรื่องที่น่าทดลอง จึงทำให้เกิดความคิดที่จะทำตามเพื่อนที่ชักชวน

2. จากการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2 ปัจจัยจากบริบททางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับปัจจัยจากสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม พบว่า การดื่มแอลกอฮอล์ส่วนใหญ่มักจะเกิดจากเหตุผลทางสังคม คือ ต้องการให้เกิดความสนุกสนาน รวมถึงต้องการให้เป็นที่ยอมรับภายในกลุ่ม โดยผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chaitiang et al. (2019) ที่ว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ได้แก่ ทัศนคติ และแรงสนับสนุนทางสังคม ได้แก่ สื่อโฆษณา ญาติพี่น้อง เพื่อน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Areemit (2016) ที่ว่าสาเหตุสำคัญของการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในกลุ่มวัยรุ่น คือ มีความอยากรู้อยากลอง เพื่อนชักชวน และเพื่อให้เกิดความสนุกสนาน รวมถึงการศึกษาในงานวิจัยของ Colder et al. (2018) ที่พบว่าวัยรุ่นที่พ่อแม่ยอมรับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีโอกาสดื่มมากกว่าวัยรุ่นที่พ่อแม่ไม่ยอมรับการดื่ม ทั้งนี้เนื่องจากหากพ่อแม่ยอมรับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แสดงถึงการมีทัศนคติที่ดีต่อการดื่มของพ่อแม่ จึงอาจมีการดื่มกันในครอบครัวโดยไม่มีการห้ามปราม และมีการอนุญาตให้ทดลองดื่มได้ตั้งแต่อายุยังน้อย

3. ในการทดสอบสมมติฐานข้อสุดท้าย ปัจจัยจากสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับปัจจัยจากภายในตัวบุคคล พบว่า มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่มีความต้องการทางสังคม โดยจะเลือกกลุ่มคนที่มีอุปนิสัย ค่านิยม หรือเป้าหมายที่ใกล้เคียงกับตนเอง เมื่อเข้าร่วมกลุ่มกันจึงมีพฤติกรรมหรือการปฏิบัติที่เหมือนกัน ซึ่งสอดคล้องกับ Roche et al. (2015) ที่ว่าปัจจัยที่เพิ่มความเสี่ยงให้เกิดปัญหาการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ได้แก่ ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ปัจจัยส่วนบุคคล บรรทัดฐานทางสังคมในที่ทำงาน สภาพแวดล้อมเพื่อนร่วมงาน สภาพการทำงาน

และโครงสร้าง/เศรษฐกิจและสังคม และยังสอดคล้องกับการศึกษางานวิจัยของ Assanangkornchai (2019) ที่พบว่าเยาวชนอายุระหว่าง 15-19 ปี มากกว่าร้อยละ 70 นิยมซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จากร้านขายของชำ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการเข้าถึงแหล่งซื้อขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ง่าย

เมื่อพิจารณาโมเดลสมการโครงสร้างโทรอาติกในอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนในประเทศไทย กับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่าแบบจำลองมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และมีค่าที่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดดังที่แสดงในตารางที่ 2

โดยค่าไคสแควร์ χ^2 -test (p) เท่ากับ 0.064 ซึ่งมีความมากกว่า 0.05 แสดงว่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ สามารถอธิบายได้ว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ค่าไคสแควร์สัมพัทธ์ χ^2/df ที่ได้เท่ากับ 2.883 ค่า Goodness of Fit Index (GFI) เท่ากับ 0.929 ค่า Adjusted Goodness Fit Index (AGFI) เท่ากับ 0.978 ค่า Root Mean Square Error Approximation (RMSEA) เท่ากับ 0.077 และค่า Fit Index (CFI) เท่ากับ 0.935 หมายถึง โมเดลอยู่ในระดับที่ถูกลยอมรับและมีความกลมกลืนสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

จากการวิจัยทำให้ทราบว่าตัวแปรสำคัญที่ทำให้เกิดพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ ได้แก่ (1) ปัจจัยจากภายในตัวบุคคล (2) ปัจจัยทางสังคม และ (3) ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม หากยังยึดตัวแปรใดตัวแปรหนึ่งอาจจะสามารถสกัดกั้นพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งองค์กรสามารถนำข้อมูลนี้ไปใช้ในการปรับเปลี่ยนนโยบายหรือวางแผนให้พนักงานมีพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ที่ลดลงได้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 งานวิจัยนี้ใช้ทฤษฎีอิทธิพลโทรอาติก (Triadic influence theory) ซึ่งประกอบไปด้วยปัจจัยที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์เพียงสามปัจจัยเท่านั้น ดังนั้นงานวิจัยในอนาคตควรมีการทดสอบตัวแปรอื่นๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อปัจจัยในการเกิดพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ได้

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพ เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยการให้พนักงานมีส่วนร่วมในการโต้ตอบ ชักถาม พูดคุยในประเด็นต่างๆ ได้ ซึ่งจะสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- Areemit, R. (2016). *Textbook of adolescent medicine*. Nonthaburi: Parbpim. (in Thai)
- Assanangkornchai, S. (2019). *Facts and figures alcohol in Thailand 2016-2018*. Bangkok: Sahamit Pattana Printing. (in Thai)
- Chaitiang, N., Charoendee, S., and Phuthomdee, S. (2019). The factors associated with alcohol consumption behavior among people in Phayao province. *Journal of Safety and Health*, 12(2), 24-34. (in Thai)

- Colder, C. R., Shyhalla, K., and Frndak, S. E. (2018). Early alcohol use with parental permission: Psychosocial characteristics and drinking in late adolescence. *Addictive Behaviors*, 76, 82-87.
- Hashim, S., Lerdsuwansri, R. and Srihera, R. (2017). Factor affecting to senior high school alcohol drinking in Pathum Thani province. *Thai Journal of Science and Technology*, 6(1), 1-10. (in Thai)
- Homsin, P. and Srisuriyawet, R. (2020). Alcohol drinking and cigarette smoking among Thai hearing impaired adolescents. *Journal of Ratchasuda College for Research and Development of Persons*, 16(2), 65-80. (in Thai)
- Irizar, P., Gage, S. H., Fallon, V. and Goodwin, L. (2022). A latent class analysis of health risk behaviours in the UK Police service and their associations with mental health and job strain. *BMC Psychiatry*, 22(426), 1-15.
- Isip, U. and Calvert, J. (2020). Analyzing big tobacco's global youth marketing strategies and factors influencing smoking initiation by Nigeria youths using the theory of triadic influence. *BMC Public Health*, 20(1), 377-388.
- Jacobs, W., Bartoszek, L. and Unger, J. (2019). Using the Theory of Triadic Influence to examine correlates of positive drug expectancies among Hispanic adolescents. *Health Behavior Research*, 2(4), 1-12.
- Pimathai, C., Homsin, P. and Srisuriyawet, R. (2020). Factors related to hazardous drinking among male vocational students in Sisaket province. *Thai Red Cross Nursing Journal*, 14(1), 170-184. (in Thai)
- Punrasi, P. and Noosorn, N. (2019). Behavioral factors that relate to alcohol consumption among women farmers. *EAU Heritage Journal*, 13(3), 143-158. (in Thai)
- Wiangkamon, S., Homsin, P., and Srisuriyawet, R. (2017). Life assets and factors related to early smoking stage among male male upper primary school students, Kalasin province. *Journal of Public Health Nursing*, 31(2), 89-107. (in Thai)

อิทธิพลของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้า ในร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภคเจนเนอเรชัน Y และเจนเนอเรชัน Z เขตกรุงเทพมหานคร

พัชรภา อินทพรต*

สำนักการศึกษาทั่วไป สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

Received: 20 April 2022

Revised: 14 November 2022

Accepted: 8 November 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภคเจนเนอเรชัน Y และเจนเนอเรชัน Z (2) เพื่อศึกษาปัจจัยด้านประชากรศาสตร์กับพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภคเจนเนอเรชัน Y และเจนเนอเรชัน Z และ (3) เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภคเจนเนอเรชัน Y และเจนเนอเรชัน Z ได้กลุ่มตัวอย่างคือผู้บริโภคผู้บริโภคเจนเนอเรชัน Y และเจนเนอเรชัน Z ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน โดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คือสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติอนุมาน ได้แก่ การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภคเจนเนอเรชัน Y และเจนเนอเรชัน Z อยู่ในระดับสูง ลักษณะทางประชากรศาสตร์มีเพียงอายุและรายได้เฉลี่ยต่อเดือนส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภคเจนเนอเรชัน Y และเจนเนอเรชัน Z ในเขตกรุงเทพมหานคร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และผลการทดสอบสมมติฐานพบว่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ได้แก่ ด้านส่งเสริมการตลาด และด้านราคา มีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าในร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภคเจนเนอเรชัน Y และเจนเนอเรชัน Z และด้านภาพลักษณ์และการนำเสนอ มีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าในร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภคเจนเนอเรชัน Z อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

คำสำคัญ: ส่วนประสมทางการตลาด พฤติกรรมการตัดสินใจซื้อ ผู้บริโภคเจนเนอเรชัน Y และเจนเนอเรชัน Z

* ผู้ประสานงานหลัก; อีเมล: patchrapaint.pim.ac.th

Influence of Marketing Mix Factors on Decision to Product Purchasing Decision Behavior at Convenience Store of Generation Y and Generation Z Consumers in Bangkok Metropolitan Area

Patchrapa Intaprot*

Office of General Education, Panyapiwat Institute of Management

Received: 20 April 2022

Revised: 14 November 2022

Accepted: 8 November 2022

Abstract

The purpose of this study were (1) to study on decision to product purchasing decision Behavior at convenience store of generation Y and generation Z consumers, and (2) to study on decision to product purchasing decision Behavior at convenience store of generation Y and generation Z consumers classified by population factors (3) to study the marketing mix factors (7P's) that affect to decision to product purchasing decision Behavior at convenience store of generation Y and generation Z consumers. The sample of 400 generation Y and generation Z consumers, who used to purchase products at convenience store in Bangkok metropolitan area were selected by multi-stage random sampling. Questionnaires were used as a tool for data collection. Data analysis used the descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation, and the inferential statistics, including independent sample t-test, F-test and stepwise multiple regression analysis. The result revealed that overall, the decision to product purchasing decision behavior at convenience store of generation Y and generation Z consumers is high. Age and salary which are demographic factors affect decision to product purchasing decision behavior at convenience store of generation Y and generation Z consumers in Bangkok Metropolitan Area at the significant level of .05. Marketing mix factors that are the promotion, the price, and the Physical Evidence and Presentation affect decision to product purchasing decision behavior at convenience store of generation Y and generation Z consumers and generation Y consumers in Bangkok metropolitan area. Lastly, marketing mix factors that are the physical evidence and presentation affect decision to product purchasing decision behavior at convenience store of generation Z consumers at the significant level of .05.

Keywords: marketing mix factors, decision to product purchasing decision behavior, generation Y and generation Z consumer

* Corresponding Author; E-mail: patchrapaint@pim.ac.th

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันมนุษย์ได้มีวิวัฒนาการและพัฒนาสิ่งต่างๆ เพื่อความสะดวกสบายและเพิ่มขีดความสามารถของตนเองในทุกๆ ด้าน เพื่อดำรงอยู่ต่อหรือเอาชีวิตรอดจากอันตรายต่างๆ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต และจากความต้องการความสะดวกสบายที่เพิ่มมากขึ้นของมนุษย์ รวมถึงรูปแบบการดำรงชีวิตหรือตารางการใช้ชีวิตของแต่ละคนได้แตกต่างกันออกไป ด้วยสภาพ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมแบบก้าวกระโดด ทำให้พฤติกรรมผู้บริโภคอุปโภคของคนส่วนใหญ่เปลี่ยนไปจากเดิม และเกิดรูปแบบการค้าที่เรียกว่า “การค้าปลีก” (Retailing) ซึ่งหมายถึง การดำเนินกิจการเกี่ยวกับการซื้อขายสินค้าหรือบริการโดยตรง เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคคนสุดท้าย ซึ่งต่อมาได้เกิดรูปแบบธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ที่เรียกว่า Modern Trade โดยการนำเอาการบริหารจัดการแนวทางใหม่มาใช้ เช่น การบริหารสินค้าคงคลัง การจัดซื้อ การบริการ การบริหารงานบุคคล การจัดการเพื่อลดความสูญเสียและให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการงานให้เกิดประโยชน์สูงสุด) ในรูปลักษณะของร้านสะดวกซื้อ (Convenience Store) (Trijent, 2016) และเข้ามามีบทบาทตอบโจทย์ผู้บริโภคในปัจจุบันเป็นอย่างดี

เนื่องจากการดำรงชีวิตของผู้บริโภคส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับสภาพสังคมและเวลาที่เร่งรีบในปัจจุบัน ด้วยเหตุผลนี้ผู้บริโภคส่วนใหญ่จึงมีพฤติกรรมการซื้อสินค้าและใช้บริการที่ร้านสะดวกซื้อมากขึ้น ถือว่าเป็นอีกหนึ่งทางเลือกให้กับผู้บริโภคที่ทำให้ผู้บริโภคเกิดความสะดวกสบายในการเลือกซื้อสินค้า อีกทั้งรูปแบบการให้บริการที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างรวดเร็วทำให้ผู้บริโภคซื้อสินค้าและบริการจากร้านสะดวกซื้อ โดยร้านสะดวกซื้อในประเทศไทยที่เป็นที่นิยม และมีการใช้บริการกันอย่างเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง เช่น เซเว่นอีเลฟเว่น (7-Eleven) เทสโก้ โลตัส เอ็กซ์เพรส (TESCO Lotus Express) แฟมิลีมาร์ท (Family Mart) Tops Supermarket เป็นต้น และเมื่อผู้บริโภคมีพฤติกรรมการบริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป วิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตามกระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้พฤติกรรมของผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงไป และผู้บริโภคมีความต้องการที่หลากหลายมากขึ้น ผู้บริโภคเริ่มให้ความสำคัญกับคุณภาพของสินค้ามากกว่าเน้นที่ปริมาณมากขึ้น พฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าที่ให้ความสำคัญกับความคุ้มค่าจากจำนวนและราคาในกลุ่มสินค้าที่เป็นสินค้าทั่วไปและยังเน้นในการให้บริการและคุณภาพของสินค้ามากกว่าราคา จากสาเหตุดังกล่าวทำให้ผู้ประกอบการร้านสะดวกซื้อต้องหันมาเน้นด้านการสร้างรูปแบบการให้บริการ และสร้างความรู้สึกต่อตราสินค้า ผ่านการออกแบบตกแต่ง ร้านค้าที่โดดเด่นดึงดูดใจ ที่นำไปสู่การเข้าไปซื้อสินค้า ทำให้การดำเนินธุรกิจของร้านสะดวกซื้อมีโอกาสในการปรับปรุงเพื่อการตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าและตลาดอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล

สำหรับกลุ่มผู้บริโภคที่น่าสนใจในปัจจุบัน คือ ผู้บริโภค Generation Y หรือ Gen Y ซึ่งเป็นคนที่เกิดในช่วง พ.ศ. 2523-2539 และ ผู้บริโภค Generation Z หรือ Gen Z ซึ่งเป็นคนที่เกิดตั้งแต่ พ.ศ. 2540 เป็นต้นไป โดยทั้งสองกลุ่มถือเป็นกลุ่มที่มีกำลังซื้อสูงและเป็นกลุ่มที่มีจำนวนประชากรใหญ่ที่สุดในโลกและในประเทศไทย ทั้งสองกลุ่มจึงถือว่าเป็นกลุ่มหลักที่ส่งผลต่อการเติบโตของธุรกิจพาณิชย์ และภายใต้การเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบันส่งผลให้ลูกค้ามีความต้องการซื้อสินค้าและบริการในร้านสะดวกซื้อ ซึ่งมีปัจจัยหลายประการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ ดังนั้นร้านสะดวกซื้อจึงต้องมีการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาด ได้แก่ กลยุทธ์ด้านราคา ด้านสินค้าและบริการ ด้านสถานที่ ช่องทางการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมทางการตลาดเพื่อดึงดูดใจให้ลูกค้ามาใช้บริการของร้านภายใต้เครื่องหมายการค้าของตนทั้งในระยะสั้นและระยะยาว สำหรับกลยุทธ์ด้านสินค้าและบริการ การมีแบรนด์ให้เลือกหลากหลายยี่ห้อ

และหลากหลายประเภท เช่น อาหารปรุงสุกพร้อมรับประทาน, ขนมขบเคี้ยว, อาหารเสริม และน้ำดื่ม เป็นต้น โดยสินค้าในแต่ละแบรนด์และแต่ละประเภทมีความแตกต่างกันทางคุณสมบัติทางด้านการใช้งาน สำหรับกลยุทธ์ด้านราคา ราคาสินค้าในร้านสะดวกซื้อมักเป็นราคาที่ผู้บริโภคสามารถซื้อสินค้าได้โดยง่าย จึงไม่จำเป็นต้องเปรียบเทียบหรือใช้เวลาในการตัดสินใจมาก ด้านกระบวนการของร้านสะดวกซื้อก็มีรูปแบบการชำระเงินที่หลากหลายช่องทางทำให้ลูกค้าได้รับความสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น

จากข้อมูลข้างต้น จึงเป็นที่มาของงานวิจัยนี้ที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาว่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดมีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าในร้านสะดวกซื้อของลูกค้าที่เป็นผู้บริโภคเจนเนอเรชัน Y และ เจนเนอเรชัน Z ในเขตกรุงเทพมหานคร หรือไม่ ซึ่งปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (Kotler and Armstrong, 2015) ที่จะนำมาศึกษาในงานวิจัยประกอบไปด้วย ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) บุคลากร (People) กระบวนการให้บริการ (Process) และภาพลักษณ์และการนำเสนอ (Physical Evidence and Presentation) โดยมีความมุ่งหวังว่างานวิจัยนี้จะประโยชน์ต่อผู้บริหารเพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารในการปรับปรุงส่วนประสมทางการตลาดกับการตัดสินใจซื้อสินค้าของลูกค้าให้ดียิ่งขึ้น และใช้เป็นแนวทางการปรับปรุงการจัดจำหน่ายสินค้าของร้านสะดวกซื้อ อันจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ 2 ฝ่าย คือผู้ขายและผู้ซื้อและทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจในการซื้อสินค้าและบริการต่อไป อีกทั้งยังทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนาหรือปรับปรุงธุรกิจให้สามารถดำเนินธุรกิจให้มีประสิทธิภาพราบรื่นและประสบผลสำเร็จในการดำเนินธุรกิจ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภคเจนเนอเรชัน Y และเจนเนอเรชัน Z ในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านประชากรศาสตร์กับพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภคเจนเนอเรชัน Y และเจนเนอเรชัน Z ในเขตกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภคเจนเนอเรชัน Y และเจนเนอเรชัน Z ในเขตกรุงเทพมหานคร

สมมติฐานของการวิจัย

1. ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา รายได้ และอาชีพ แตกต่างกัน ส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภคเจนเนอเรชัน Y และเจนเนอเรชัน Z ในเขตกรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน
2. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด บุคลากร กระบวนการให้บริการ และภาพลักษณ์และการนำเสนอ อย่างน้อยหนึ่งปัจจัยส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภคเจนเนอเรชัน Y และเจนเนอเรชัน Z ในเขตกรุงเทพมหานคร

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

ข้อค้นพบในงานวิจัยจะได้ตัวแปรปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่สำคัญที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม การตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภคเจนเนอเรชัน Y และเจนเนอเรชัน Z ทำให้ได้ข้อมูลอันเป็น ประโยชน์ต่อองค์กรธุรกิจในการนำไปปรับใช้และวิเคราะห์วางแผนในสถานการณ์ต่างๆ รวมถึงนำไปเป็นแนวทางใน การปรับปรุง และพัฒนาสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันการค้าในอนาคต

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎี แนวคิด หลักการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดหลักสำหรับงานวิจัย ครั้งนี้ไว้ ดังนี้

1. แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของผู้บริโภค Generation Y และ Generation Z

งานวิจัยนี้ใช้ความแตกต่างในด้านของเจนเนอเรชันเป็นตัวแปรกำกับ เนื่องจากผู้บริโภค Generation Y และ Generation Z ยังมีจุดแตกต่างที่ทำให้เกิดพฤติกรรมการซื้อที่แตกต่างกันอยู่ สำหรับผู้บริโภค Generation Y จะมีความเป็นตัวของตัวเองสูง ความอดทนต่ำ มีแนวโน้มการเปลี่ยนงานบ่อย มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และเป็นคนชอบเปลี่ยนแปลงไปเรื่อยๆ จึงทำให้ไม่มีความจงรักภักดีในแบรนด์สินค้าใดสินค้าหนึ่ง แต่จะเชื่อ ในแบรนด์ที่ตอบสนอง ความเป็นตัวตนของตนเองเท่านั้น (Wittawat, 2007) ส่วนผู้บริโภค Generation Z เกิดมาพร้อมโซเชียลมีเดียสังคมที่ เปิดกว้างในการแสดงออกถึงตัวตนมากขึ้น ทำให้อิทธิพลของสังคมส่งผลต่อ ผู้บริโภค Generation Z ในทุกๆ ด้าน รวมถึงพฤติกรรมการซื้อสินค้าด้วย ซึ่งการแสดงออกในด้านปัจเจกบุคคลและความคิดเห็นของคนรอบข้างและใน โซเชียลมีเดีย ถือเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกซื้อสินค้าของผู้บริโภค Generation Z (Glover, 2017; Maiolo, 2018) จากงานวิจัยของ Janka and Dagmar (2016) ได้สัมภาษณ์ผู้บริโภคในสโลวาเกียจำนวน 500 คน เกี่ยวกับพฤติกรรมการซื้อพบว่า ผู้บริโภค Generation Y มีถึงร้อยละ 39 แต่ ผู้บริโภค Generation Z มีเพียงร้อยละ 5 ที่ซื้อสินค้า ผ่านช่องทางออนไลน์เป็นประจำ นั่นหมายถึง ว่าความเชื่อมั่นอาจส่งผลต่อการตั้งใจซื้อของผู้บริโภค Generation Z แต่ไม่ ส่งผลต่อผู้บริโภค Generation Z ที่อาจให้ความสำคัญกับปัจจัยอื่นมากกว่า อีกทั้งจากการเติบโตในยุคของข้อมูล ข่าวสารของผู้บริโภค Generation Z ทำให้ผู้บริโภค Generation Z มีแนวโน้มที่จะมีความรู้ด้านการเงินเร็วกว่า ผู้บริโภค Generation Y ในตอนที่อายุเท่ากัน ส่งผลให้ผู้บริโภค Generation Z รู้จักออมเงินและมีการใช้จ่ายที่ ระมัดระวังมากกว่า โดยมีการคำนึงถึงคุณค่าและคุณภาพของสินค้า ซึ่งทั้งหมดสะท้อนถึงความเป็นไปได้ว่าปัจจัย ที่ส่งผลต่อการตั้งใจซื้อของผู้บริโภค Gen Y และ ผู้บริโภค Gen Z มีความแตกต่างกัน (Glover, 2017; Janka and Dagmar, 2016)

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อ

ผู้บริโภคจะมีกระบวนการในการตัดสินใจซื้อสินค้า 5 ขั้นตอน (Gibson, Ivancevich and Konopaske, 2012) ได้แก่ (1) การรับรู้ถึงความต้องการหรือปัญหา (Problem/Need Recognition) (2) การแสวงหาข้อมูล (Information search) (3) การประเมินทางเลือก (Evaluation of alternatives) (4) การตัดสินใจซื้อ (Purchase Decision) และ (5) พฤติกรรมหลังการซื้อ (Post Purchase Behavior)

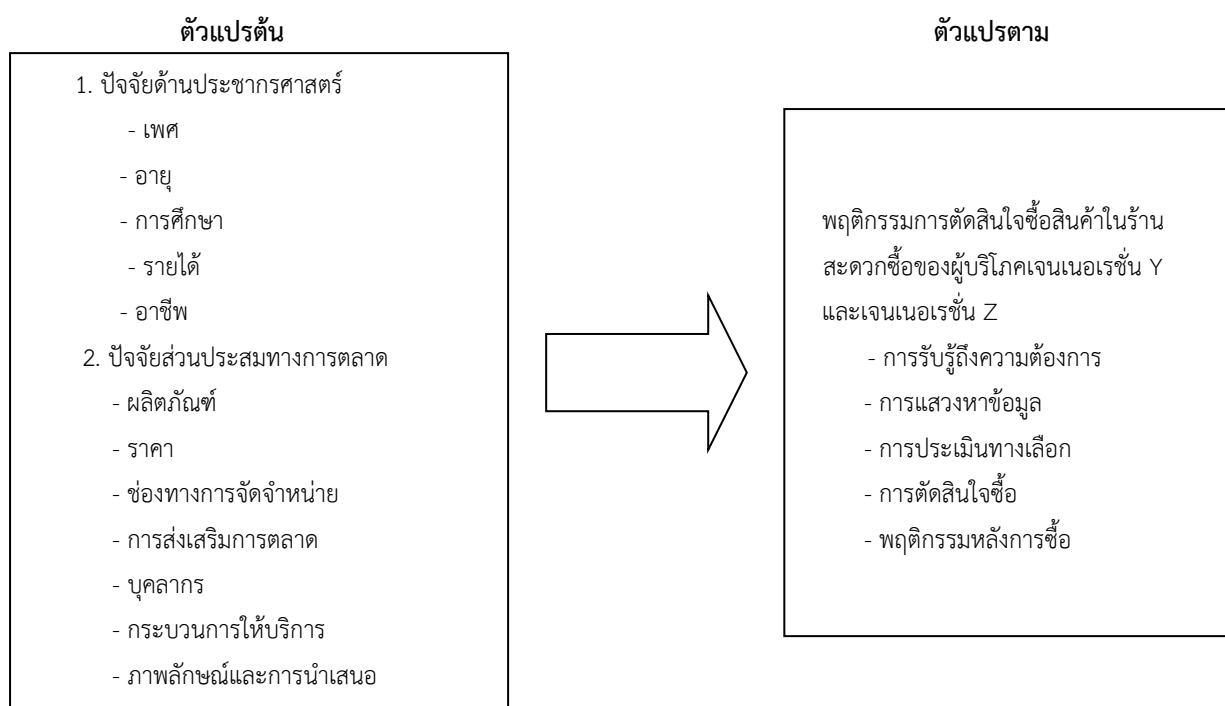
3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดบริการ

ส่วนประสมการตลาดบริการ หมายถึง ตัวแปรทางการตลาดที่ควบคุมได้ ซึ่งบริษัทใช้ร่วมกันตอบสนองความพึงพอใจแก่ลูกค้ากลุ่มเป้าหมาย (Kotler and Armstrong, 2015) ได้แก่ (1) ผลิตภัณฑ์ (Product) (2) ราคา (Price) (3) ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) (4) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) (5) บุคลากร (People) (6) กระบวนการให้บริการ (Process) และ (7) ภาพลักษณ์และการนำเสนอ (Physical Evidence and Presentation)

จากการประมวลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรส่วนประสมทางการตลาดกับพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านสะดวกซื้อ พบว่ามีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์ส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลกระทบต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าร้านสะดวกซื้อของลูกค้าในเขตกรุงเทพมหานคร ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ พบว่ามีตัวแปรส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าร้านสะดวกซื้อของลูกค้าในเขตกรุงเทพมหานคร (Rittiboonchai, 2013; Hoang Tuan and Wisitnitikijja, 2018) จึงคาดได้ว่าส่วนประสมทางการตลาดจะมีความสัมพันธ์และส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านสะดวกซื้อ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมทั้งแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงพัฒนากรอบแนวคิดการวิจัยเพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภคเจนเนอเรชัน Y และเจนเนอเรชัน Z ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดนั้นใช้แนวคิดและทฤษฎีของ Kotler and Armstrong (2015) และการตัดสินใจซื้อสินค้าตามแนวคิดของ Gibson, Ivancevich and Konopaske (2012) ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์โครงสร้างตัวแปรที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภคเจนเนอเรชัน Y และ เจนเนอเรชัน Z

วิธีดำเนินการวิจัย

แบบแผนของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภคเจนเนอเรชัน Y และเจนเนอเรชัน Z ในเขตกรุงเทพมหานคร

ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาของประชากร คือผู้บริโภคซึ่งอยู่ในเจนเนอเรชัน Y และเจนเนอเรชัน Z ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 2,154,161 คน (National Statistical Office, 2021) ผู้วิจัยกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Yamane (1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 และความผิดพลาดของการสุ่มตัวอย่างไม่เกินร้อยละ 5 เพื่อคำนวณหากลุ่มตัวอย่างโดยรวมแล้ว ซึ่งได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยรวมเท่ากับ 400 คน ซึ่งเคยซื้อสินค้าในร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ด้วยการให้กลุ่มเป็นตัวแปรแบ่งชั้นภูมิ จากลักษณะของเขตในกรุงเทพมหานคร ที่แบ่งเป็นกลุ่ม 6 กลุ่ม ประกอบด้วย

1. กลุ่มกรุงเทพมหานครกลาง ประกอบด้วย เขตพระนคร เขตดุสิต เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย เขตสัมพันธวงศ์ เขตดินแดง เขตห้วยขวาง เขตพญาไท เขตราชเทวี และเขตวังทองหลาง
2. กลุ่มกรุงเทพใต้ ประกอบด้วย ปทุมวัน บางรัก เขตสาทร เขตบางคอแหลม เขตยานนาวา เขตคลองเตย เขตวัฒนา เขตพระโขนง เขตสวนหลวง และเขตบางนา
3. กลุ่มกรุงเทพเหนือ ประกอบด้วย เขตจตุจักร เขตบางซื่อ เขตลาดพร้าว เขตหลักสี่ เขตดอนเมือง เขตสายไหม และ เขตบางเขน
4. กลุ่มกรุงเทพตะวันออก ประกอบด้วย บางกะปิ สะพานสูง เขตบึงกุ่ม เขตคันนายาว เขตลาดกระบัง เขตมีนบุรี เขตหนองจอก เขตคลองสามวา และเขตประเวศ
5. กลุ่มกรุงเทพมหานครเหนือ ประกอบด้วย เขตธนบุรี เขตคลองสาน เขตจอมทอง เขตบางกอกใหญ่ เขตบางกอกน้อย เขตบางพลัด เขตตลิ่งชัน และเขตทวีวัฒนา
6. กลุ่มกรุงเทพมหานครใต้ ประกอบด้วย เขตภาษีเจริญ เขตบางแค เขตหนองแขม เขตบางขุนเทียน เขตบางบอน เขตราษฎร์บูรณะ และเขตทุ่งครุ

จากนั้นสุ่มตัวอย่างเขตจากทุกชั้นภูมิ การแบ่งจำนวนเขตด้วยวิธีการแบ่งตามสัดส่วน (proportional to size) โดยทั้ง 6 กลุ่ม กลุ่มละ 5 เขต และหลังจากนั้นทำการกำหนดเขต ด้วยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) และใช้การสุ่มตัวอย่างแบบกำหนดตัวอย่าง (Quota Sampling) โดยทำการเก็บข้อมูลผู้บริโภคที่เป็นกลุ่มตัวอย่างผู้บริโภคเจนเนอเรชัน Y (อายุระหว่าง 26-42 ปี) 200 คน และผู้บริโภคเจนเนอเรชัน Z (อายุระหว่าง 19-25 ปี) 200 คน หลังจากนั้นใช้การสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience Sampling) ด้วยการเดินทางไปเก็บข้อมูลตามสถานที่ต่างๆ เช่น ตลาด ป้ายรถเมล์ หน้าร้านสะดวกซื้อ ศูนย์การค้าและห้างสรรพสินค้า และแหล่งชุมชนต่างๆ ฯลฯ ตามเขตต่างๆ ทั้ง 6 กลุ่ม ดังกล่าวจากข้อมูลซึ่งได้จากการตอบแบบสอบถามจนครบจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 400 คน

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษานี้คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถาม โดยแบ่งเนื้อหาเป็น 2 ตอน ได้แก่ ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ข้อ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภค จำนวน 40 ข้อ จากนั้นผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน โดยค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) ของการวิจัยที่ต้องการวัดอยู่ระหว่าง 0.67–1.00 และตรวจสอบค่าความเที่ยง (Reliability) ด้วย ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) (Saiyot & Saiyot, 1985) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.94 และพฤติกรรม การตัดสินใจซื้อสินค้าร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภค มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.98 โดยแบบสอบถามมีค่าความเที่ยง ทั้งฉบับเท่ากับ 0.98 ซึ่งมีความเหมาะสมตามเกณฑ์การพิจารณา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการขออนุมัติโครงการวิจัยต่อคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมในการทำวิจัย สถาบันการจัดการ ปัญญาภิวัฒน์ ตามใบรับรองจริยธรรมการวิจัย หมายเลขรับรอง PIM-REC 047/2564 ตั้งแต่วันที่ 21 ธันวาคม 2564 ถึงวันที่ 21 ธันวาคม 2565 โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2565 ถึงวันที่ 25 มีนาคม 2565 ด้วยการแนะนำตัวและชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างและผลการวิจัยเป็นประโยชน์ทางวิชาการ เท่านั้น โดยผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลเป็นความลับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำแบบสอบถามที่มีการบันทึกข้อมูลแล้วไปวิเคราะห์และประมวลผลด้วยการใช้ โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ในการบรรยายคุณลักษณะของข้อมูล ส่วนบุคคล และ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติอนุมาน (Inferential Statistics) เพื่อพิสูจน์สมมติฐานของการวิจัย โดยใช้การวิเคราะห์ ด้วยสถิติ Independent t-test ความแปรปรวนทางเดียว (F-test: One-way analysis of variance) และวิธีการ ของเชฟเฟ (Scheffe's Method) เพื่อพิสูจน์วัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 2 สำหรับศึกษาความแตกต่างกันของปัจจัยด้าน ประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา รายได้ และอาชีพ ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านสะดวกซื้อของ ผู้บริโภคเจนเนอเรชัน Y และเจนเนอเรชัน Z และสำหรับวัตถุประสงค์ข้อ 3 ใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเป็น ขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression) เพื่อศึกษาอิทธิพลปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดต่อการตัดสินใจซื้อ สินค้าร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภคเจนเนอเรชัน Y และเจนเนอเรชัน Z ในเขตกรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัย

1. จากการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี รายได้ เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ที่ 10,000-19,999 บาท และมีอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน พฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าใน ร้านสะดวกซื้อ ส่วนใหญ่ซื้อสินค้าที่ร้าน 7-Eleven เนื่องจากมีความสะดวกสบาย ใกล้ที่อยู่อาศัยและใกล้ที่ทำงาน ซื้อในช่วงเย็นตั้งแต่ 18.00 น. เป็นต้นไป โดยซื้อสินค้าเดือนละประมาณ 16 ครั้ง ในการซื้อสินค้าต่อครั้งมูลค่า ประมาณ 100-200 บาท โดยสินค้าที่ซื้อส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเครื่องดื่ม กลุ่มขนม/ของขบเคี้ยว และกลุ่มผลิตภัณฑ์ของใช้

ตามลำดับ ภาพรวมพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านสะดวกซื้ออยู่ในระดับสูง (Mean = 4.19; S.D. = 0.63) เมื่อจำแนกรายด้าน พบว่าด้านการรับรู้ถึงความต้องการ (Mean = 4.38; S.D. = 0.66) และการแสวงหาข้อมูล (Mean = 4.37; S.D. = 0.67) อยู่ในระดับสูงมาก ส่วนด้านการประเมินทางเลือก (Mean = 4.07; S.D. = 0.91) ด้านการตัดสินใจซื้อ (Mean = 4.17; S.D. = 0.87) และด้านพฤติกรรมหลังการซื้อ (Mean = 4.09; S.D. = 0.75) อยู่ในระดับสูง

2. สำหรับผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า อายุ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภคเจนเนอเรชัน Y และเจนเนอเรชัน Z ในเขตกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยภาพรวมพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภคเจนเนอเรชัน Z อยู่ในระดับมาก (Mean = 4.11; S.D. = 0.59) น้อยกว่าภาพรวมพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภคเจนเนอเรชัน Y ที่อยู่ในระดับมากที่สุด (Mean = 4.27; S.D. = 0.65) และภาพรวมพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านสะดวกซื้อผู้บริโภคที่มีรายได้ตั้งแต่ 50,000 บาทขึ้นไปอยู่ในระดับปานกลาง (Mean = 3.37; S.D. = 0.29) ซึ่งมีพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านสะดวกซื้อน้อยกว่ากลุ่มอื่นๆ ที่มีภาพรวมพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านสะดวกซื้ออยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด (Mean = 4.19-4.32; S.D. = 0.36-0.76)

3. ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ ถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้น (Stepwise Multiple Regression) ตัวทำนายปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดกับพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภค โดยเบื้องต้น วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษาดังนี้

(1) ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภคกับตัวทำนายปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านสะดวกซื้อ โดยมีค่าสหสัมพันธ์ระหว่าง 0.48 ถึง 0.73 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านสะดวกซื้อมากที่สุด ได้แก่ พฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้ากับการส่งเสริมการตลาด ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน เท่ากับ .70 ส่วนตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันน้อยที่สุด คือ พฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านสะดวกซื้อกับกระบวนการให้บริการ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน เท่ากับ 0.53 ปรากฏผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปร	1	2	3	4	5	6	7	8
1. พฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้า	1.00							
2. ผลัดภักดิ์	0.64**	1.00						
3. ราคา	0.66**	0.73**	1.00					
4. ช่องทางการจัดจำหน่าย	0.61**	0.69	0.65*	1.00				
5. การส่งเสริมการตลาด	0.70**	0.66	0.60*	0.58**	1.00			
6. บุคลากร	0.62**	0.65	0.56*	0.62**	0.6	1.00		
7. กระบวนการให้บริการ	0.53**	0.58	0.55*	0.64**	0.4	0.72**	1.00	
8. กระบวนการให้บริการ	0.68**	0.67	0.57*	0.69**	0.6	0.73**	0.68**	1.00

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

(2) ผู้วิจัยได้ทดสอบข้อตกลงเบื้องต้น (Assumption) ของการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเป็นชั้น พบว่าเป็นตามข้อตกลงเบื้องต้นทุกประการ โดยค่า Tolerance ต่ำสุดอยู่ที่ .33 และค่า VIF มากที่สุดอยู่ที่ 3.00 จึงสรุปได้ว่าไม่เกิดปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร (Multi collinearity) (Wanichbuncha and Wanichbuncha, 2015) และได้ทำการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านสะดวกซื้อ พบว่า ตัวทำนายพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภคเจนเนอเรชัน Y และ เจนเนอเรชัน Z ในเขตกรุงเทพมหานคร ที่สำคัญเรียงจากมากไปน้อย คือ การส่งเสริมการตลาด ($\beta = .47$) และราคา ($\beta = .38$) โดยค่าการพยากรณ์ของพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภคเจนเนอเรชัน Y และ เจนเนอเรชัน Z ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่ามีค่าเท่ากับ 58 % ($R^2 = .58$, $Adjust R^2 = .58$, $p < .05$) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการทำนายพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภคเจนเนอเรชัน Y และ เจนเนอเรชัน Z ในเขตกรุงเทพมหานคร

ผู้บริโภค	ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด					
	ตัวทำนาย	ค่า b	ค่าเบต้า (β)	SE	t	p
ผู้บริโภคผู้บริโภคเจนเนอเรชัน Y และ Z	4, 2	.46, .38	.47, .38	.04, .04	11.58, 9.45	.00*
ผู้บริโภคเจนเนอเรชัน Y	4, 2	.44, .46	.46, .45	.05, .05	9.10, 8.81	.00*
ผู้บริโภคเจนเนอเรชัน Z	7	.82	.78	.05	17.47	.00*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตัวทำนายที่ 1 คือ ผลิตรายได้

ตัวทำนายที่ 2 คือ ราคา

ตัวทำนายที่ 3 คือ ช่องทางการจัดจำหน่าย

ตัวทำนายที่ 4 คือ การส่งเสริมการตลาด

ตัวทำนายที่ 5 คือ บุคลากร

ตัวทำนายที่ 6 คือ กระบวนการให้บริการ

ตัวทำนายที่ 7 คือ ภาพลักษณ์และการนำเสนอ

อภิปรายผล

1. การวิเคราะห์ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ของผู้บริโภคที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านสะดวกซื้อพบว่า อายุ และ รายได้ ที่แตกต่างกันมีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านสะดวกซื้อ โดยผู้บริโภคเจนเนอเรชัน Y และผู้บริโภคที่มีรายได้ตั้งแต่ 50,000 บาทขึ้นไป มีแนวโน้มของพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านสะดวกซื้อน้อยกว่ากลุ่มผู้บริโภคที่มีรายได้อื่นๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Netkamyuang and Limpiangkanun (2016) พบว่าปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ของผู้บริโภค ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าหรือบริการ และมีอิทธิพลต่อการเลือกซื้อของผู้บริโภคแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ Sereerat, Laksitanon and Sereerat (2009)

ที่กล่าวว่าปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ขั้นตอนวัฏจักร ชีวิตครอบครัว อาชีพ โอกาสทางเศรษฐกิจ ระดับการศึกษา รูปแบบการดำรงชีวิต บุคลิกภาพและแนวความคิดส่วนบุคคลมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภค ดังนั้นหากผู้บริโภคมีรายได้แตกต่างกันจะทำให้ผู้บริโภคมีพฤติกรรมแตกต่างกัน

2. จากตัวแปรที่ผู้วิจัยเลือกมาศึกษาในงานวิจัยนี้พบว่า ตัวแปรพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภคเจนเนอเรชัน Y และ เจนเนอเรชัน Z ในเขตกรุงเทพมหานครแบบไม่แยกกลุ่ม และผู้บริโภคเจนเนอเรชัน Y นั้นต่างได้รับอิทธิพลทางตรงทางบวกจากตัวแปรปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านการส่งเสริมการตลาดและด้านราคา ตามลำดับ โดยในส่วนของพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภคเจนเนอเรชัน Z จะมีความแตกต่างออกไป โดยได้รับอิทธิพลทางตรงทางบวกจากตัวแปรปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดเพียงตัวแปรเดียวคือ ด้านภาพลักษณ์และการนำเสนอ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สามารถอภิปรายผล ดังนี้

(1) ด้านการส่งเสริมการตลาด ส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภคเจนเนอเรชัน Y และ เจนเนอเรชัน Z แบบไม่แยกกลุ่ม และผู้บริโภคเจนเนอเรชัน Y ในเขตกรุงเทพมหานคร อาจเป็นเพราะร้านสะดวกซื้อ มีการจัดป้ายโฆษณาหน้าร้านอย่างชัดเจน มีการจัดโปรโมชั่นประจำเดือนต่างๆ โดยการลดราคาสินค้าหรือขายสินค้าในราคาพิเศษ ที่มีความน่าสนใจของสินค้าที่นำมาลดราคา มีการโฆษณาและประชาสัมพันธ์อย่างสม่ำเสมอ และมีการจัดกิจกรรมพิเศษในโอกาสต่างๆ เช่น เทศกาลปีใหม่ เทศกาลตรุษจีน เป็นต้น จึงทำให้ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านสะดวกซื้อได้มากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Tassanakulwong (2012) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าผ่านเซเว่นแคตตาล็อก พบว่าปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด ได้แก่ ด้านราคา ด้านการส่งเสริมการตลาด มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าผ่านเซเว่นแคตตาล็อก ซึ่งสอดคล้องกับ Yaowarat (2019) ศึกษา ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าในร้านค้าปลีกรูปแบบโมเดิร์นเทรดของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านการส่งเสริมการตลาด สามารถทำนายพฤติกรรมการซื้อสินค้าในร้านค้าปลีกรูปแบบโมเดิร์นเทรดของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับ Kotler and Keller (2012) ที่กล่าวว่าความต้องการของผู้บริโภคมีความสลับซับซ้อน ซึ่งความจำเป็นของมนุษย์จะเป็นสิ่งที่กระตุ้นแรงจูงใจ ทำให้เกิดความต้องการ และอธิบายออกมาในรูปของสิ่งของที่นำมาสนองความจำเป็นให้ได้รับความพอใจ โดยนักการตลาดมีหน้าที่กระตุ้นความต้องการซื้อผลิตภัณฑ์ต่างๆ ของบริษัทที่เสนอต่อผู้บริโภค เป็นงานที่องค์การธุรกิจจำเป็นต้องคำนึงความต้องการผลิตภัณฑ์ เพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ตัวแปรทางการตลาดที่มีการควบคุมได้ ซึ่งธุรกิจสามารถนำมาใช้เพื่อสนองความพึงพอใจของผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมาย ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าการส่งเสริมการตลาดมีผลต่อการตัดสินใจและพฤติกรรมการซื้อสินค้าของผู้บริโภค นอกจากนี้ยังทำให้ผู้บริโภคเกิดการตัดสินใจซื้อที่เร็วยิ่งขึ้น

(2) ด้านราคา ส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภคเจนเนอเรชัน Y และ Z แบบไม่แยกกลุ่ม และผู้บริโภคเจนเนอเรชัน Y ในเขตกรุงเทพมหานคร อาจเป็นเพราะสินค้ามีราคาให้เลือกหลากหลายตามระดับคุณภาพสินค้า รวมถึงราคาสินค้าคงที่ไม่เปลี่ยนแปลงบ่อย มีป้ายแสดงราคาสินค้าอย่างชัดเจน และราคาของสินค้าเมื่อเปรียบเทียบกับคุณภาพหรือปริมาณที่ได้รับมีความเหมาะสม จึงทำให้ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านสะดวกซื้อได้ง่ายยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Hoang Tuan and Wisitnitikijja (2018) ศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าตามร้านสะดวกซื้อในสถานบริการน้ำมัน พบว่าปัจจัยด้านราคา มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าตามร้านสะดวกซื้อในสถานบริการน้ำมัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sakullertwattana et al. (2016) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อ

อาหารพร้อมรับประทานในร้านสะดวกซื้อ พบว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านความคุ้มค่ามากที่สุด รองลงมาคือปัจจัยด้านราคา และยังสอดคล้องกับแนวคิดการตัดสินใจของผู้บริโภคของ Hawkins and Mothersbaugh (2013) ที่กล่าวว่าผู้บริโภคจะตัดสินใจเลือกสินค้าหรือบริการที่สามารถตอบสนองความต้องการได้อย่างแท้จริงภายใต้ต้นทุนที่ต่ำที่สุด

(3) ด้านภาพลักษณ์และการนำเสนอ ส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภคเจนเนอเรชัน Z อาจเป็นเพราะร้านสะดวกซื้อที่มีความสะอาด มีระบบปรับอากาศที่มีความเย็นเหมาะสมและไม่มีการกักเก็บน้ำประปา มีบรรยากาศที่ดี มีแสงสว่างเพียงพอและกว้างขวาง การจัดวางสินค้าเป็นระเบียบเรียบร้อย รวมถึงมีระบบรักษาความปลอดภัยที่ดี เช่น กล้องวงจรปิด และมีการตกแต่งร้านดูสวยงาม สะอาดตา และทันสมัย จึงทำให้ผู้บริโภคเจนเนอเรชัน Z ตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านสะดวกซื้อได้ง่ายยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Rittiboonchai (2013) ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านสะดวกซื้อของนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา พบว่าส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจลำดับแรกได้แก่ ปัจจัยด้านภาพลักษณ์และการนำเสนอ ซึ่งจะเห็นได้ว่าปัจจัยด้านภาพลักษณ์และการนำเสนอเป็นจุดแข็งที่ผู้บริหารสามารถนำข้อมูลไปพัฒนาใช้เพื่อเป็นกลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อดึงดูดกลุ่มลูกค้าโดยเฉพาะผู้บริโภคเจนเนอเรชัน Z

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ผู้ประกอบการกำหนดเป้าหมายและกลยุทธ์ไปยังกลุ่มผู้บริโภคเจนเนอเรชัน Y โดยผู้ประกอบการอาจจะให้ความสำคัญกับอิทธิพลหลัก คือด้านการส่งเสริมการตลาดภายในร้าน ส่วนกลุ่มผู้บริโภคเจนเนอเรชัน Z ให้เน้นในเรื่องของภาพลักษณ์และการนำเสนอในร้าน เพื่อนำไปสู่พฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านสะดวกซื้อให้เพิ่มมากขึ้นทั้งสองกลุ่ม และผู้ประกอบการควรมีการคัดเลือกสินค้าช่วงราคาที่เหมาะสม หรือว่าเป็นผลิตภัณฑ์ที่อยู่ในความสนใจในปัจจุบัน และเพิ่มการส่งเสริมการขายเพื่อเพิ่มมูลค่าในการซื้อต่อครั้งให้มากขึ้นสำหรับผู้บริโภคที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 50,000 บาทขึ้นไป

1.2 การส่งเสริมการตลาดนับว่าเป็นปัจจัยที่ผู้ประกอบการควรปรับปรุงและพัฒนาการให้บริการลูกค้าให้ได้มาตรฐานหรือทำให้ได้ดีกว่าในปัจจุบัน เนื่องจากการส่งเสริมการตลาดนั้นจะช่วยให้ผู้บริโภคต้องการหรือสนใจเข้ามาซื้อสินค้าหรือรับบริการที่ร้านสะดวกซื้อ และเกิดการแนะนำต่อให้ผู้บริโภคอื่นมาใช้บริการส่งผลให้ยอดขายของกิจการเพิ่มขึ้น โดยผู้ประกอบการจะต้องมีการจัดการส่งเสริมการตลาดอย่างเข้มข้น เช่น มีการจัดกิจกรรม ลด แลก แจก แถม โปรโมชั่นแลกซื้อสุดคุ้ม หรือการจัดรายการซื้อครบแลกซื้อสินค้าราคาพิเศษ เช่น การสะสมแต้มเพื่อใช้ซื้อสินค้าหรือแลกรับสินค้า เป็นต้น เพื่อกระตุ้นให้ลูกค้ามีการซื้อสินค้าเพิ่มเติมมากขึ้น หรือร้านควรมีการจัดทำสื่อโฆษณาต่าง ๆ ในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นป้ายประกาศ ใบปลิว เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจ ดึงดูด กระตุ้นให้ผู้บริโภคเกิดความสนใจในสินค้าตลอดจนถึงการบริการของร้าน เป็นการทบทวนความทรงจำให้กับผู้บริโภคได้ระลึกถึงสินค้าและการบริการของร้านค้าอยู่เสมอ ซึ่งมีผลทำให้ยอดขายเพิ่มขึ้นและเป็นการขยายตลาดได้อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

1.3 ผู้ประกอบการควรศึกษาและติดตามข้อมูลเกี่ยวกับราคาสินค้าของคู่แข่งโดยนำข้อมูลที่ได้มาปรับใช้กับการตั้งราคาสินค้าในร้านสะดวกซื้อ รวมถึงมีการแสดงป้ายราคาที่ชัดเจน เพื่อความสะดวกในการเปรียบเทียบ

ราคาในการตัดสินใจซื้อสินค้า โดยมีราคาที่เหมาะสมคุณภาพสินค้า ไม่เอาเปรียบตั้งราคาสูงเกินไปเพื่อความเป็นธรรมต่อผู้บริโภค เพื่อเพิ่มยอดขายของกิจการร้านสะดวกซื้อ

1.4 ผู้ประกอบการควรดำเนินการตกแต่งร้านสวยงามและภาพรวมของร้านให้มีมาตรฐาน มีการจัดสรรพื้นที่การขายให้เหมาะสม สามารถเลือกซื้อสินค้าได้ง่าย รวมถึงการมีสินค้าที่หลากหลายทำให้ลูกค้ามีทางเลือกและสามารถเลือกซื้อได้ตามต้องการ และที่ขาดไม่ได้คือพื้นที่ในการจอดยานพาหนะ ทางเข้าออกของร้านที่สะดวกต่อการเดินทางและง่ายต่อการไปใช้บริการ หากผู้ประกอบการสามารถทำกลยุทธ์ดังกล่าวให้เป็นมาตรฐานจะทำให้ผู้บริโภคกลับมาใช้บริการต่อและมีการบอกต่อไปยังผู้บริโภคอื่นในด้านบวก นับได้ว่าเป็นการขยายตลาดเพิ่มให้กับร้านสะดวกซื้ออีกช่องทางหนึ่ง

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ขยายกลุ่มตัวอย่างให้กว้างขึ้นโดยเก็บข้อมูลจากผู้บริโภค หรือศึกษากับกลุ่มตัวอย่างในเขตพื้นที่อื่นๆ เช่น จังหวัดในเขตปริมณฑลหรือพื้นที่ในภูมิภาคอื่นๆ หรือ ครอบคลุมทั้งประเทศ ซึ่งอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีบริบทต่างออกไป เพื่อให้ได้ผลการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภค ที่ครอบคลุมกลุ่มประชากรผู้บริโภค รวมถึงเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างในแต่ละบริบทมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาของผู้ประกอบการเกี่ยวกับตัวแปรที่มีอิทธิพลได้อย่างหลากหลายและมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อผู้บริโภคที่ซื้อสินค้าในร้านสะดวกซื้อ

2.2 ทำการวิจัยเชิงคุณภาพในลักษณะของการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth-interview) การสนทนาแบบกลุ่ม (Focus group discussion) เพื่อให้ได้รับรู้ถึงข้อมูลเชิงลึกและความต้องการที่แท้จริงของกลุ่มผู้บริโภคที่ซื้อสินค้าจากร้านสะดวกซื้อ เป็นวิธีการที่จะช่วยให้งานวิจัยเพิ่มจุดแข็งในส่วนของการยืนยันและสรุปผลเพื่อนำไปสู่การพัฒนาร้านร้านสะดวกซื้อ ให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น และทำให้สามารถตอบโจทย์ความต้องการของกลุ่มผู้บริโภคมากยิ่งขึ้นในอนาคตได้

2.3 ตัวแปรที่ผู้วิจัยนำมาศึกษาในครั้งนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภคเจนเนอเรชัน Y และเจนเนอเรชัน Z แบบไม่แยกกลุ่ม ได้ร้อยละ 58 ควรศึกษาตัวแปรอื่นๆ เช่น แรงจูงใจ เจตคติ เป็นต้น โดยอาศัยและผลการวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นแนวทางในการกำหนดตัวแปรในโมเดลการวิจัย

2.4 ทำการศึกษาเกี่ยวกับเจตคติ ความพึงพอใจ หรือ ความคาดหวังของผู้บริโภคในการใช้บริการร้านสะดวกซื้อ เพื่อให้ได้ทราบรายละเอียดเพิ่มเติมอีกทั้งยังได้ผลการวิจัยที่ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น ทำให้ผลการศึกษาที่ได้รับจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนารูปแบบและคุณภาพการให้บริการของร้านสะดวกซื้อให้ดียิ่งขึ้นไป

เอกสารอ้างอิง

- Gibson, J., Ivancevich, J. and Konopaske, R. (2012). *Organizations: Behavior, Structure*. 14th ed. New York: McGraw-Hill.
- Glover, S. (2017). *New National Study Finds Gen Z is Smarter with Money than Millennials*. *Business Wire*. [Online]. Retrieved May 23, 2022, from: <https://www.businesswire.com/news/home/20170504005148/en/New-National-Study-Finds-Gen-Z-is-Smarter-with-Money-than-Millennials>
- Hoang Tuan. T. and Wisitnitikijja, C. (2018). Consumer Decision on Shopping at Convenient Store in Gas Station. *Rajabhat Rambhai Barni Reseach*, 12(2), 54-58. (in Thai)
- Hawkins, D. I., and Mothersbaugh, D. I. (2013). *Consumer Behavior: Building Marketing Strategy*. 12nd ed. New York: McGraw-Hill.
- Janka, K. and Dagmar, K. (2016). Consumers in New Millennium: Attitudes towards Adoption of New Technologies in Purchasing Process. *Studia Commercialia Bratislavensia*, 9(33), 65-74.
- Kotler, P. T., and Armstrong, G. (2015). *Marketing: An Introduction*. 12th ed. New Jersey: Pearson.
- Kotler, P., and Keller, K. L. (2012). *Marketing management: The millennium*. 14th ed. New Jersey: Prentice Hall.
- Maiolo, K. (2018). From Gen Y to Gen Z Tips for reaching the next generation. *Central Penn Business Journal*. [Online]. Retrieved May 23, 2022, from: cpbj.com/from-gen-y-to-gen-z-tips-for-reaching-the-next-generation/?dmcss=login
- National Statistical Office. (2021). *Number of population from registration classified by age, sex, region and province, 2021*. [Online]. Retrieved May 23, 2022, from <http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/sector/th/01.aspx>
- Netkamyuang, K. and Limpiangkanun, P. (2016). Behaviour and Marketing Factors Affect to The Convenience Store Service Selection at Hang Dong District, Chiang Mai Province. *Journal of Management and Marketing Rajamangla University of Technology Thanyaburi*, 3(1), 48-57. (in Thai)
- Rittiboonchai, W. (2013). Service Marketing Mix Factors Affecting Decision to buy at Seven-Eleven Convenience Store of Burapa University Students. *Panyapiwat Journal*, 4(2), 40-56. (in Thai)
- Saiyot, L. and Saiyot, A. (1985). *Principles of Educational Research*. Bangkok: Suksaporn. (in Thai)
- Sakullertwattana, P., Tangjaturasopon, A., Charwasama, W., Khunkumkard, R. and Temrak, C. (2018). Factors Affecting Senior Citizens' Buying Decision of Ready-to-eat Foods in Convenience Store, Joho Sub-district, Mueang District, Nakhonratchasima. *Journal of Business Administration. The Association of Private Higher Education Institutions of Thailand*, 7(2), 155-168. (in Thai)

- Sereerat, S, Laksitanon, P. and Sereerat, S. (2009). *New Market Management*. Bangkok: Patanasuksa.
(in Thai)
- Tassanakullawong, C. (2012). *Factors Affecting Buying Behavior of Consumer Via 7-Catalog in Bangkok Metropolitan Area*. Independent Study of the Degree of Master of Business Administration Program in Marketing Management. Bangkok: Srinakharinwirote University.
(in Thai)
- Trijent, N. (2016). *Factors Influencing on Buying Decision at Old-fashioned Retail Grocery Stores: Case Study of Talaad Thai Market in Pathumthani*. Thesis of the Degree of Master of Business Administration. Bangkok: Bangkok University. (in Thai)
- Wanichbuncha, K. and Wanichbuncha, T. (2015). *Using SPSS for Windows to analize data*. Bangkok: Samlada Press. (in Thai)
- Wittawat, S. (2007). *Gen Y:: Hold on tight to make it work*. Bangkok: Bangkok Business Bizbook.
(in Thai)
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. New York: Harper and Row.
- Yaowarat, A. (2019). Marketing Mix Factors Influencing Consumer Purchasing Behavior at Modern Trade Retail Stores in Bangkok. *Journal of Management Science Review*, 21(1), 137-144.
(in Thai)

การศึกษาคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพจากอาหารและโภชนาการของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร

ญาดา อ่อนอิน^{1,*}, ชลวิทย์ เจียรจิตต์², ธันนิกันต์ สุธงส์นัย³

^{1,2,3}คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Received: 9 June 2022

Revised: 8 November 2022

Accepted: 8 November 2022

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลด้านสุขภาพ และพฤติกรรมการดำเนินชีวิตที่สัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพจากอาหารและโภชนาการของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ประชากรไทยที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ทั้งเพศชายและเพศหญิง ที่มีภูมิลำเนาในกรุงเทพมหานคร จำนวน 45 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กลุ่มแบบกึ่งโครงสร้าง และแบบสัมภาษณ์เจาะลึก รายบุคคลเกี่ยวกับปัจจัยในการดำเนินชีวิตที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพจากอาหารและโภชนาการของผู้สูงอายุ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลและพฤติกรรมด้านสุขภาพ พฤติกรรมด้านสังคม และพฤติกรรมการบริโภคอาหาร มีความสัมพันธ์และมีความสำคัญต่ออาหารและโภชนาการที่ผู้สูงอายุจะได้รับ ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพจากอาหารและโภชนาการของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร โดยผลที่ได้จากการวิจัย สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพจากอาหารและโภชนาการของผู้สูงอายุที่เหมาะสม นอกจากนี้ยังนำไปใช้เป็นแนวทางการวิจัยเพื่อหารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพจากอาหารและโภชนาการของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครได้อย่างมีประสิทธิภาพและตรงเป้าหมาย

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิต อาหาร โภชนาการ ผู้สูงอายุ

* ผู้ประสานงานหลัก; อีเมล: yata.onin@g.swu.ac.th

A Study of Quantity of Life on Food and Nutrition for the Elderly in Bangkok

Yata Onin^{1,*}, Cholvit Jearjit², Tannikarn Soonsinpai³

^{1,2,3}Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University

Received: 9 June 2022

Revised: 8 November 2022

Accepted: 8 November 2022

Abstract

The objectives of this quantitative research were to study personal information, health information and lifestyle behaviors in relation to health-related quality of life from food and nutrition of the elderly in Bangkok. The key informants are 45 Thai people aged 60 years and over, both male and female located in Bangkok. The research instruments consisted of a semi-structured interviews and in-depth interviews about lifestyle factors affecting health quality of life from food and nutrition of the elderly. The data were analyzed by using content analysis. The study found that personal information, health information and behavior, social behavior and food consumption behavior are relevant and important to the food and nutrition of the elderly, which affect the quality of life on food and nutrition for the elderly in Bangkok. The results of the research can be used to improve the quality of life through proper food and nutrition for the elderly. It also could be used as a research guideline to find a more efficient model for improving health-related quality of the life of the elderly, especially when their food and nutrition are at the central focus.

Keywords: Quality of life, Food, Nutrition, Elderly

* Corresponding Author; E-mail: yata.onin@g.swu.ac.th

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันประชากรของประเทศไทยมีอายุสูงขึ้น และมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีกรุงเทพมหานครเป็นจังหวัดที่มีประชากรสูงอายุมากที่สุดในประเทศ จากสถิติผู้สูงอายุของประเทศไทย ประจำปี พ.ศ. 2562 ถึง 2564 พบว่า กรุงเทพมหานครมีผู้สูงอายุ ร้อยละ 18.78 19.84 และ 20.64 ตามลำดับ (The Bureau of Registration Administration, 2022) ซึ่งจะเห็นได้ว่า กรุงเทพมหานครได้เข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ (Complete aged society) ที่มีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น ประชากรวัยทำงานลดลง และเด็กเกิดใหม่มีแนวโน้มลดลง ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุในด้านความมั่นคงทางการเงิน การดำรงชีวิตประจำวัน สุขภาพ และสภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิต เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตด้วยตนเองอย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์พึ่งพาตนเองได้ โดยมีอาหารและโภชนาการเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อสุขภาพของผู้สูงอายุ (Chanchanaki, 2014) และเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีในด้านสุขภาพ ขณะที่ ผลการวิจัยของ ศรียามนต์ ติรพัฒน์ และคณะ พบว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยในเขตกรุงเทพมหานครมีคุณภาพชีวิตต่ำกว่าผู้สูงอายุในชนบทและในเมือง แสดงให้เห็นว่าวิถีชีวิต สังคม และสิ่งแวดล้อมในเขตกรุงเทพมหานครซึ่งมีความเจริญและแออัดสูง ไม่เหมาะสมกับการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุ (Foundation of Thai Gerontology Research and Development institute, 2021) จำเป็นที่สังคมต้องให้ความสำคัญและให้การดูแลในเรื่องดังกล่าวเพิ่มมากขึ้น เพื่อจะได้ช่วยพัฒนาประชากรสูงอายุในสังคมนั้นให้มีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้นต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ศึกษาข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลด้านสุขภาพ และพฤติกรรมการดำเนินชีวิตที่สัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพจากอาหารและโภชนาการของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีผู้สูงอายุเป็นจำนวนมากที่สุดในประเทศ อีกทั้งเป็นเมืองหลวงและศูนย์กลางของประเทศ จึงทำให้ประชากรสูงอายุที่อาศัยในเขตกรุงเทพมหานครเป็นกลุ่มประชากรที่มีทั้งประสบการณ์และองค์ความรู้ และเป็นกำลังสำคัญของประเทศในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ สังคม ความรู้ และวัฒนธรรม ขณะเดียวกัน เป็นประชากรกลุ่มที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพจากอาหารและโภชนาการที่เหมาะสม ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และตรงเป้าหมายต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลด้านสุขภาพที่สัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพจากอาหารและโภชนาการของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตที่สัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพจากอาหารและโภชนาการของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีเกี่ยวกับอาหาร โภชนาการ และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

อาหารซึ่งเป็นของกิน หรือเครื่องค้ำจุนชีวิต ที่คนนำเข้าสู่ร่างกายด้วยวิธีและรูปลักษณะต่างๆ นั้น อาจจะเป็นอาหารดีที่ก่อให้เกิดประโยชน์ หรือเป็นอาหารเลวที่ก่อโทษต่อร่างกาย ดังนั้น การบริโภคอาหารจำเป็นต้องคำนึงถึงหลักทางโภชนาการ ด้วยการบริโภคอาหารครบ 5 หมู่ ในปริมาณที่มากเพียงพอ แต่ไม่มากเกินไปจนเป็นภาระ โดยโภชนาการดีเป็นองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับสุขภาพและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ซึ่งช่วยให้ผู้สูงอายุมีอายุยืนยาว

และมีสุขภาพที่ดี นอกจากนี้ ลักษณะทางกายภาพของอาหารจะช่วยให้ผู้สูงอายุบริโภคอาหารได้ง่ายขึ้น ทำให้ได้รับสารอาหารมากขึ้น ไม่ตกอยู่ในภาวะของสารอาหารไม่เพียงพอ และเสี่ยงต่อโรคร้ายต่างๆ ขณะที่ โภชนาการเลวหมายถึง สภาพร่างกายที่ได้รับสารอาหารไม่ครบตามความต้องการ หรือได้รับในสัดส่วนที่ไม่เหมาะสมกับร่างกาย (Chanchanaki, 2014) ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

ทั้งนี้ คุณภาพชีวิตที่สืบเนื่องจากอาหารและโภชนาการของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านกายภาพ (Physical) ได้แก่ ความเจ็บปวดและไม่สบาย (Pain and Discomfort) และ พลังงานและความเหนื่อยล้า (Energy and fatigue) (2) ด้านจิตใจ (Psychological) ได้แก่ ภาพลักษณ์และรูปลักษณ์ของร่างกาย (Body image and appearance) และ (3) ด้านระดับความเป็นอิสระ (Level of independence) ได้แก่ การพึ่งพาหรือการรักษาพึ่งพาหรือยาทางเลือกของบุคคล (Dependence on medication or treatments) โดยทั้ง 4 ข้อจาก 3 ด้านดังกล่าวถือเป็นคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพที่สำคัญ อันเกิดมาจากผลของการบริโภคอาหารและโภชนาการที่ได้รับ ซึ่งส่งผลทางตรงและทางอ้อมสู่คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ทั้งยังส่งผลไปยังร่างกายและจิตใจ (Mahatnirunkul, Tantipiwatanasakul, and Pumpaisalchai, 2002)

จากการศึกษาวิจัยและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ที่ได้รับการเผยแพร่ในช่วงปี พ.ศ. 2534 ถึง พ.ศ. 2564 ผ่านการสืบค้นจากฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Resource) ทั้งในประเทศ และต่างประเทศ โดยกำหนดคำสำคัญ (Keywords) ในการสืบค้น อาทิ ผู้สูงอายุ สุขภาพ อาหาร โภชนาการ older, elderly, food, nutrition, health, aged people, aging people และคัดเลือกเฉพาะบทความวิจัยที่ศึกษาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อสุขภาพจากอาหารและโภชนาการของผู้สูงอายุ ทำให้ได้บทความวิจัย จำนวน 12 บทความ ได้แก่ Björnwall, Mattsson Sydner, Koochek, and Neuman (2021) Bloom et al. (2017) Boukeaw and Teungfung (2016) Chandra, Imbach, Moore, Skelton, and Woolcott (1991) Chernoff (2001) Egbert (1996) Hughes, Bennett, and Hetherington (2004) Klaewkla, Boontanon, and Kao-Dum-Koeng (2018) Locher et al. (2008) Mekwimon (2012) Shlisky et al. (2017) และ Sutanto, Lukito, and Basrowi (2020) และนำเข้าสู่กระบวนการสังเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อสุขภาพจากอาหารและโภชนาการของผู้สูงอายุ ตารางที่ 1 แสดงการสังเคราะห์งานวิจัยดังกล่าว ซึ่งจะเห็นได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพจากอาหารและโภชนาการของผู้สูงอายุ ได้แก่ ปัจจัยด้านส่วนบุคคล ปัจจัยด้านสุขภาพและภาวะหรือโรคที่เกิดจากอายุ ปัจจัยด้านสังคม และปัจจัยด้านประเภทอาหารที่ผู้สูงอายุบริโภคเป็นประจำ

ตารางที่ 1 การสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพจากอาหารและโภชนาการของผู้สูงอายุ

งานวิจัย	ปัจจัย				
	ปัจจัยส่วนบุคคล	ด้านสุขภาพและภาวะ/โรคที่เกิดจากอายุ	ด้านสังคม	ด้านประเภทอาหารที่ผู้สูงอายุบริโภคเป็นประจำ	ด้านเศรษฐกิจ
Björnwall et al. (2021)	✓		✓	✓	
Sutanto et al. (2020)	✓	✓	✓	✓	
Klaewkla et al. (2018)	✓				
Bloom et al. (2017)	✓	✓	✓	✓	
Shlisky et al. (2017)	✓	✓	✓	✓	
Boukeaw and Teungfung (2016)	✓	✓	✓		
Mekwimon (2012)	✓	✓			
Locher et al. (2008)	✓	✓	✓		✓
Hughes et al. (2004)	✓		✓	✓	
Chernoff (2001)	✓	✓			
Egbert (1996)	✓	✓	✓		
Chandra et al. (1991)	✓		✓	✓	
รวม	12	8	9	6	1
ร้อยละ	100.00	66.67	75.00	50.00	8.33

วิธีดำเนินการวิจัย

แบบแผนการวิจัย

การศึกษานี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา (Case Study Research) ด้วยการประชุมสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูล และวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพจากอาหารและโภชนาการของผู้สูงอายุ

ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 1

ผู้ให้ข้อมูลหลักที่ใช้ในการประชุมสนทนากลุ่ม จำนวน 45 คน เพื่อยืนยันและเพิ่มเติมปัจจัยที่ส่งผลต่อสุขภาพจากอาหารและโภชนาการของผู้สูงอายุที่ได้จากการสังเคราะห์งานวิจัย โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก ดังนี้ (1) เป็นประชากรไทย (2) มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป (3) มีภูมิลำเนาในเขตกรุงเทพมหานคร (4) เป็นผู้ที่สามารถฟัง พูด และสื่อสารภาษาไทยได้ (5) ยินยอมเข้าร่วมและให้ข้อมูลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดการวิจัย และมีเกณฑ์ในการคัดออก คือ ผู้เข้าร่วมวิจัยขอยุติการเข้าร่วมวิจัยในครั้งนี้ และใช้เกณฑ์เพศในการกำหนดสัดส่วน ทำให้

ได้กลุ่มตัวอย่างเพศชายจำนวน 21 คน เพศหญิงจำนวน 24 คน แต่ละเพศใช้เกณฑ์รายได้ซึ่งอาจส่งผลต่อประเภทของอาหารที่ผู้สูงอายุบริโภค (Boukeaw and Teungfung, 2016) โดยแบ่งแต่ละกลุ่มของเพศ เป็น 5 กลุ่มรายได้ และคัดเลือกตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบบังเอิญ ทำให้ได้ผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 10 กลุ่ม รวมจำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 45 คน โดยมีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มที่ 1 เพศชาย รายได้ต่อเดือน 0 - 10,000 บาท จำนวน 4 คน

กลุ่มที่ 2 เพศชาย รายได้ต่อเดือน 10,001 - 20,000 บาท จำนวน 5 คน

กลุ่มที่ 3 เพศชาย รายได้ต่อเดือน 20,001 - 30,000 บาท จำนวน 4 คน

กลุ่มที่ 4 เพศชาย รายได้ต่อเดือน 30,001 - 40,000 บาท จำนวน 4 คน

กลุ่มที่ 5 เพศชาย รายได้ต่อเดือน 40,000 บาทขึ้นไป จำนวน 4 คน

กลุ่มที่ 6 เพศหญิง รายได้ต่อเดือน 0 - 10,000 บาท จำนวน 4 คน

กลุ่มที่ 7 เพศหญิง รายได้ต่อเดือน 10,001 - 20,000 บาท จำนวน 5 คน

กลุ่มที่ 8 เพศหญิง รายได้ต่อเดือน 20,001 - 30,000 บาท จำนวน 5 คน

กลุ่มที่ 9 เพศหญิง รายได้ต่อเดือน 30,001 - 40,000 บาท จำนวน 5 คน

กลุ่มที่ 10 เพศหญิง รายได้ต่อเดือน 40,000 บาทขึ้นไป จำนวน 5 คน

ผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 2

ผู้ให้ข้อมูลหลักที่ใช้ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล จำนวน 10 คน เพื่อยืนยันและเพิ่มเติมปัจจัยที่ส่งผลต่อสุขภาพจากอาหารและโภชนาการของผู้สูงอายุที่ได้จากการประชุมสนทนากลุ่ม โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก ดังนี้ (1) เป็นประชากรไทย (2) มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป (3) มีภูมิลำเนาในเขตกรุงเทพมหานคร (4) เป็นผู้ที่สามารถฟัง พูด และสื่อสารภาษาไทยได้ (5) ยินยอมเข้าร่วมและให้ข้อมูลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดการวิจัย และมีเกณฑ์ในการคัดออก คือ ผู้เข้าร่วมวิจัยขอยุติการเข้าร่วมวิจัยครั้งนี้ โดยใช้การเลือกตัวอย่างแบบเจาะจงในการคัดเลือกตัวแทนจากทุกกลุ่ม กลุ่มละ 1 คน ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 คน เพื่อทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการประชุมสนทนากลุ่ม ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กลุ่มแบบกึ่งโครงสร้าง ประกอบด้วยประเด็นการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพจากอาหารและโภชนาการของผู้สูงอายุ ที่มุ่งเน้นข้อมูลเกี่ยวกับการดำรงชีวิตประจำวัน สุขภาพ และสภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิต

เครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เจาะลึกรายบุคคล แบบกึ่งโครงสร้าง ประกอบด้วย ประเด็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพจากอาหารและโภชนาการของผู้สูงอายุ

แบบสัมภาษณ์ดังกล่าว ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงโดยที่ปรึกษางานวิจัย ที่ได้ดำเนินการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาในข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ และภาษาที่ใช้ให้เหมาะสมกับผู้ให้ข้อมูลหลัก จากนั้นผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะของที่ปรึกษางานวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การประชุมสนทนากลุ่ม

ผู้วิจัยดำเนินการประชุมสนทนากลุ่ม โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์กลุ่ม (Group Interview) จำนวน 10 กลุ่ม กลุ่มละ 1 ครั้ง ใช้เวลาประมาณ 40 - 60 นาที ต่อกลุ่ม ก่อนเริ่มการสัมภาษณ์ทุกครั้ง ผู้วิจัยได้ขออนุญาตกลุ่มตัวอย่างเพื่อสัมภาษณ์และบันทึกเสียง มีการชี้แจงรายละเอียด วัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ การพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นจึงเข้าสู่การสัมภาษณ์ โดยใช้แนวคำถามการสัมภาษณ์แบบประชุมสนทนากลุ่ม

2. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล

ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล จำนวน 10 คน คนละ 1 ครั้ง ใช้เวลาประมาณ 25-50 นาที ต่อคน ก่อนเริ่มการสัมภาษณ์ทุกครั้ง ผู้วิจัยจะขออนุญาตกลุ่มตัวอย่างเพื่อสัมภาษณ์และบันทึกเสียง มีการชี้แจงรายละเอียด วัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ การพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นจึงเข้าสู่การสัมภาษณ์ โดยใช้แนวคำถามการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content analysis) โดยเริ่มจากการจัดการข้อมูลด้านกายภาพผ่านการถอดเทปแบบคำต่อคำ จากนั้นทำการสรุปประเด็นและคัดแยกข้อมูลที่เป็นประโยชน์ตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยได้อ่านข้อมูลซ้ำหลายๆ ครั้ง เพื่อทำความเข้าใจโดยปราศจากอคติ และนำข้อมูลที่ได้อาจจัดระเบียบข้อมูลโดยการใส่รหัสคำ วลี หรือประโยค เพื่อเชื่อมโยงข้อมูลชุดเดียวกันรวมเข้าไว้ด้วยกัน ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลโดยผู้เชี่ยวชาญกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ จากนั้นเป็นการแสดงข้อมูล ด้วยการนำชุดข้อมูลที่ใส่รหัสมาจำแนกประเด็น ตามข้อมูลที่มีความเชื่อมโยงกัน และอธิบายข้อมูลด้วยการตอบคำถามว่าข้อค้นพบคืออะไร ทำไม และอย่างไร เพื่อนำมาสู่การอธิบายแนวคิดที่เป็นรูปธรรมสำหรับข้อค้นพบเชื่อมโยงแนวคิดและทฤษฎี

การพิทักษ์สิทธิ์ผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ หมายเลขรับรอง SWUEC/E/G-427/2564

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยแบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ผลการประชุมสนทนากลุ่ม และผลการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ผลการประชุมสนทนากลุ่ม

จากการประชุมสนทนากลุ่มโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 1 ซึ่งมีข้อมูลส่วนบุคคล ดังแสดงในตารางที่ 2 และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่ม ทำให้ได้ข้อมูลส่วนบุคคล และพฤติกรรม การดำเนินชีวิตที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพจากอาหารและโภชนาการของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย ข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลและพฤติกรรมด้านสุขภาพ พฤติกรรมด้านสังคม และพฤติกรรมการบริโภคอาหาร โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 1

ระดับรายได้ (บาท)	ผู้ดูแลค่าใช้จ่าย (คน)					ที่พักอาศัย	เพศ	
	บุตร	สามี	ตัวเอง	กงสี	รวม		ชาย	หญิง
0 – 10,000	6	1	1	0	8	แหล่งชุมชน	4	4
10,001 – 20,000	4	1	4	1	10	แหล่งชุมชน	5	5
20,001 – 30,000	1	2	6	0	9	แหล่งชุมชน	4	5
30,001 – 40,000	1	0	8	0	9	แหล่งชุมชน	4	5
มากกว่า 40,000	1	0	2	6	9	แหล่งชุมชน	4	5

1.1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ผู้วิจัยพบว่า ระดับรายได้ไม่มีความสัมพันธ์ในการเข้าถึงอาหารทั่วไป แต่มีความสัมพันธ์กับอาหารปลอดภัยและอาหารสุขภาพ ดังคำกล่าวว่า “อาหารปลอดภัยพิชแพง...” (E1) “แต่ทุกคนต้องเข้าใจก่อนว่าอะไรที่ดีต่อสุขภาพ ที่เป็นประโยชน์ ถ้าเค้ารู้ว่าอะไรเป็นประโยชน์แล้ว แหล่งอาหารจะมีหลากหลาย ไม่จำเป็นจะต้องไปหาอย่างเดียว รายได้สูงต่ำก็จะมีแหล่งหาอาหารพวกนี้ได้...” (E42) ขณะที่สถานภาพด้านการทำนนั้น ผู้วิจัยไม่พบความสัมพันธ์ที่มีต่อคุณภาพชีวิตด้านอาหารและโภชนาการ ส่วนสถานภาพด้านที่อยู่อาศัย ผู้วิจัยพบความสัมพันธ์ระหว่างการอยู่ร่วมกับสมาชิกในครอบครัวกับการเตรียมอาหาร แม้ว่าส่วนใหญ่จะรับประทานอาหารคนเดียวตามเวลาที่ตนเองสะดวก หรือเลือกอาหารตามที่ตนเองชอบส่วนตัวดังคำกล่าวว่า “กินคนเดียว หิวเมื่อไหร่ก็กิน...” (E13) แต่การออกไปรับประทานอาหารนอกบ้าน จะทำให้กลุ่มตัวอย่างมีโอกาสรับประทานอาหารกับสามี/ภรรยา หรือบุคคลภายในครอบครัว ดังคำกล่าวว่า “ทานนอกบ้านกับลูกในวันหยุด...” (E4) นอกจากนี้ยังพบว่า การอยู่ร่วมกับสมาชิกในครอบครัว จะทำให้มีการจัดเตรียมอาหารส่วนกลางไว้ ซึ่งช่วยให้ผู้สูงอายุได้รับประทานอาหารตรงตามมือ โดยหน้าที่หลักในการเตรียมอาหาร/ทำกับข้าว/ซื้อหาอาหารสำเร็จรูป ยังเป็นของผู้สูงอายุ สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากการที่ลูกหลานออกไปทำงานนอกบ้าน ดังคำกล่าวว่า “ตื่น 6 โมงเช้า ทำอาหารให้ลูกชาย...” (E1) “17:00 ลงมาทำครัว ทำเพื่อทุกคนในบ้าน...” (E43) ทั้งนี้ ผู้วิจัยยังไม่ได้ศึกษาเกี่ยวกับระดับการศึกษาของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในชั้นตอนนี้ จึงไม่สามารถสรุปความสัมพันธ์และความสำคัญของระดับการศึกษาคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพจากอาหารและโภชนาการของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก แต่ได้ศึกษาประเด็นนี้ในชั้นตอนต่อไป

1.2 ข้อมูลและพฤติกรรมด้านสุขภาพ

เมื่อพิจารณาข้อมูลและพฤติกรรมด้านสุขภาพ ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีอาการในกลุ่มโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ซึ่งเป็นภาวะ/โรคที่เกิดจากอายุ และพบแพทย์เป็นประจำ โดยที่ความถี่ในการพบแพทย์และความเห็นของแพทย์ ส่งผลต่อการดูแลสุขภาพด้านอาหารและโภชนาการของผู้สูงอายุ ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพของผู้สูงอายุที่มาจากอาหารและโภชนาการ โดยผู้สูงอายุมีการปฏิบัติตนที่หลากหลาย ดังคำกล่าวว่า “ปกติ 3 เดือนจะไปหาหมอ... ทำตามที่หมอบอก ไม่กินเค็ม ไม่กินหวาน ไม่กินเผ็ด ตามที่หมอบอก...” (E13) “ไม่เคยเข้าโรงพยาบาลเลย ควบคุมอาหารนิดหน่อย...” (E16) เช่นเดียวกับการมีความรู้เกี่ยวกับอาหารและโภชนาการ ซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ส่งผลถึงการตระหนักรู้ แนวคิดเกี่ยวกับอาหารและโภชนาการ วิธีการในการดูแลและปฏิบัติตน ที่ส่งต่อไปยังกลุ่มเพื่อนและสมาชิกในครอบครัวด้วย ขณะที่ การค้นหาและศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับอาหารและโภชนาการเป็นสิ่งที่กลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีความเห็นว่ามีค่าจำเป็นและมีความสำคัญต่อสุขภาพ

ของตนเอง ดังคำกล่าว “อะไรดีๆ ก็ส่งต่อกันมา จะเลือกซื้อบางอย่าง ลองทำตามในสิ่งง่ายๆ...” (E19) “ให้รักษาสุขภาพทำตามหมอบอก ทำตามลูกบอก...” (E12) นอกจากนี้ ความถี่ในการออกกำลังกายมีความสัมพันธ์กับการเลือกรับประทานอาหารและโภชนาการ โดยผู้ที่ออกกำลังกายเป็นประจำ มักจะให้ความสำคัญด้านอาหารและโภชนาการรับประทานอาหารที่มีความหลากหลาย ควบคุม/ลด/ละ/เลิกอาหารที่ไม่ดีต่อสุขภาพ ดังคำกล่าวว่า “อยู่ที่กินอาหารอะไร ถ้ากินอาหารที่ดีกับสุขภาพ กินจะดีกว่า แต่ถ้าเรากินอะไรก็ได้ ออกกำลังกายจะดีกว่า ช่วยได้เยอะ...” (E26)

1.3 พฤติกรรมด้านสังคม

ในส่วนของพฤติกรรมด้านสังคม ผู้วิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่ม ทุกวัย มีความเห็นตรงกันว่า ไม่มีการสนับสนุนจากสาธารณสุขหรือจากส่วนกลางเกี่ยวกับการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้รับอาหารที่ดีต่อสุขภาพ ดังคำกล่าวว่า “ไม่มี ไม่มีใครมาแนะนำเรื่องสุขภาพ ต้องดูแลตนเองให้ดีกว่า...” (E33) โดยมีความเห็นสอดคล้องกันว่า ข้อมูลเกี่ยวกับอาหารและสุขภาพที่ตนเองมีนั้น ไม่ได้มาจากหน่วยงานของภาครัฐ ดังคำกล่าว “ข้อมูลอาหารสุขภาพเดิมรู้อยู่บ้างแล้วตั้งแต่สมัยเรียนและดู YouTube ตามที่เพื่อนส่งมาให้...” (E16)

1.4 พฤติกรรมการบริโภคอาหาร

เมื่อพิจารณาพฤติกรรมการบริโภคอาหารในด้านประเภทของอาหารที่กลุ่มตัวอย่างรับประทานเป็นประจำ พบว่าประเภทของอาหารที่รับประทานเป็นประจำมีความสัมพันธ์กับความรู้ทางอาหารและโภชนาการและความถี่ในการพบแพทย์ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับความรู้และคำแนะนำเกี่ยวกับอาหารและโภชนาการ มีโอกาสที่จะใส่ใจและเลือกอาหารและโภชนาการให้กับตนเองได้ดีขึ้น ดังคำกล่าว “(ผู้สูงอายุ) ทานอาหารได้ถือว่าดี จะดีกว่าทานแต่อาหารสุขภาพ แต่ต้องไม่มากเกินไป...” (E5)

2. ผลการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ทำให้ได้ข้อมูลส่วนบุคคล และพฤติกรรมการดำเนินชีวิตที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพจากอาหารและโภชนาการของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 ข้อมูลส่วนบุคคล

เมื่อพิจารณาข้อมูลส่วนบุคคล พบว่า ระดับรายได้ ระดับการศึกษา สถานภาพด้านการทำงานและสถานภาพด้านที่อยู่อาศัย มีความสัมพันธ์และมีความสำคัญต่ออาหารและโภชนาการที่ผู้สูงอายุจะได้รับ ดังคำกล่าว “ถ้ามีรายได้ดีเราถึงได้เลือกเพราะโลกมันเปลี่ยนแปลงแล้วทำให้เราเข้าใจว่าเราจะต้องเลือกสรรเรื่องอาหาร” (E5) ในส่วนของสถานภาพด้านการทำงานนั้น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักมีความคิดเห็นในมุมมองด้านอื่นที่นอกเหนือจากการได้มาซึ่งรายได้เพื่อใช้ในการดูแลเรื่องอาหารและโภชนาการ อาทิ เวลาในการดูแลตัวเอง ความรู้ด้านอาหารและโภชนาการ ดังคำกล่าว “ตอนเรายังทำงานอยู่ เราไม่มีเวลาทำ (อาหาร) ก็ซื้อๆ มา พอไม่ได้ทำงานแล้ว เราทำ (อาหาร) เองได้” (E6) นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่า สถานภาพที่อยู่อาศัย อาทิ การอยู่คนเดียว การอยู่กับบุคคลในครอบครัว ส่งผลต่ออาหารและโภชนาการที่ผู้สูงอายุจะได้รับ ดังคำกล่าว “ถ้าอยู่กันหลายคน (อาหาร) มันก็หลากหลาย ถ้าอยู่คนเดียว ก็ง่าย ๆ สบายๆ” (E41)

2.2 ข้อมูลและพฤติกรรมด้านสุขภาพ

ในส่วนของข้อมูลและพฤติกรรมด้านสุขภาพ กลุ่มตัวอย่างทุกรายให้ความคิดเห็นตรงกันว่า โรคติดต่อไม่เรื้อรัง ความถี่ในการพบแพทย์ ความรู้ทางโภชนาการ ความถี่ในการออกกำลังกาย มีความสัมพันธ์และมีความสำคัญต่ออาหารและโภชนาการของผู้สูงอายุ ดังคำกล่าว “หมอไม่เคยแนะนำเรื่องอาหารเลย... แต่เมื่อก่อนตอนเป็นเบาหวาน

ใหม่ๆ หมอบอกให้หยุดกินกาแฟหรือวัน ป้าหยุดเลย น้ำตาลลดฮวบเลย ก็ไม่ได้ไปหาหมอบ่อย... บางทีคนเราก่อนข้างมีความรู้ (เรื่องอาหารและโภชนาการ) แต่ก็กินตามใจปากอยู่ดี” (E6) “การออกกำลังกายต้องทำควบคู่กัน อย่างใดอย่างหนึ่งมันก็ได้ แต่จริงๆ ออกกำลังกายแต่ถ้าโภชนาการไม่ดีก็ไม่ได้ผลอะไร ทำให้เราล้าไม่มีแรง... ถ้าคนเข้าใจเค้าจะเลือกทำทั้งสองอย่าง” (E5)

2.3 พฤติกรรมด้านสังคม

เมื่อพิจารณาพฤติกรรมด้านสังคมในประเด็นการได้รับการสนับสนุนจากสาธารณสุข และการมีส่วนร่วมในสังคม กลุ่มตัวอย่างทุกรายมีความคิดเห็นว่าการสนับสนุนจากสาธารณสุขที่มีความสำคัญต่ออาหารและโภชนาการที่ผู้สูงอายุจะได้รับ โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการสนับสนุนจากสาธารณสุขในด้านอาหารและโภชนาการจะทำให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพที่ดีขึ้น ดังคำกล่าว “ถ้าเค้า (หน่วยงานจากสาธารณสุข) มาก็ดี แต่ยังไม่ออก ไม่เห็นมีใครมา” (E12) “ผมว่ามันห่างนะ เขาไม่มาอยู่ในชีวิตประจำวันของเรา ถ้าเขาให้การสนับสนุนก็น่าจะมีความสำคัญทำให้ (ผู้สูงอายุ) ได้รับอาหารที่ดีขึ้น” (E41) โดยที่กลุ่มตัวอย่างทุกรายให้ความคิดเห็นตรงกันว่า การมีส่วนร่วมในสังคมมีความสัมพันธ์และมีความสำคัญต่ออาหารและโภชนาการของผู้สูงอายุ และยังรวมไปถึงการมีส่วนร่วมในครอบครัว ดังคำกล่าว “ถ้าสังคมใกล้ตัวมีการแนะนำสิ่งต่างๆ เราก็คงคล้อยตาม แล้วถ้าคนในบ้านนี่เป็นคนพอรู้เรื่องโภชนาการด้วยจะยิ่งดี” (E44)

2.4 พฤติกรรมการบริโภคอาหาร

ผู้ให้ข้อมูลหลักมีความคิดเห็นว่าการรับประทานอาหารที่ผู้สูงอายุบริโภคเป็นประจำ ทั้งกลุ่มอาหารทั่วไป อาหารสุขภาพ และอาหารตามคำแนะนำของแพทย์ มีความสำคัญและมีความสัมพันธ์ต่อสุขภาพของผู้สูงอายุ โดยอาหารที่บริโภคเป็นประจำตามความจำเป็นพื้นฐานในชีวิต ส่วนมากเป็นอาหารทั่วไปที่สามารถเข้าถึงได้ในแต่ละกลุ่มรายได้ แต่เมื่อมีรายได้สูงขึ้น จะได้มีการเลือกรับประทานอาหารสุขภาพ และอาหารตามคำแนะนำของแพทย์ นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักมีความตระหนักรู้ว่า การรับประทานอาหารตามความชอบของผู้สูงอายุ อาจส่งผลเสียต่อสุขภาพกาย แต่ทำให้ผู้สูงอายุมีความสุขช่วยให้รับประทานอาหารได้ในปริมาณมากขึ้น จึงควรรับประทานอาหารที่ชอบบ้างมีอาหารเท่านั้น

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์กลุ่ม และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล จะเห็นได้ว่า ข้อมูลส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพจากอาหารและโภชนาการของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย ระดับรายได้ ระดับการศึกษา สถานภาพด้านการงาน สถานภาพด้านที่อยู่อาศัย ส่วนพฤติกรรมการดำเนินชีวิตที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพจากอาหารและโภชนาการของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย พฤติกรรมด้านสุขภาพและภาวะ/โรคที่เกิดจากอายุ พฤติกรรม ด้านสังคม และพฤติกรรมการบริโภคอาหาร ตารางที่ 3 แสดงรายละเอียดดังกล่าว

ตารางที่ 3 สรุปผลการประชุมสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคลในภาพรวม

ข้อมูลและพฤติกรรม	การส่งผลต่อคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ	
	สัมภาษณ์แบบกลุ่ม	สัมภาษณ์แบบเจาะลึก
ข้อมูลส่วนบุคคล		
ระดับรายได้	✓	✓
ระดับการศึกษา	—	✓
สถานภาพด้านการทำงาน	✗	✓
สถานภาพด้านที่อยู่อาศัย	✓	✓
ข้อมูลและพฤติกรรมด้านสุขภาพ		
โรคไม่ติดต่อเรื้อรัง	✓	✓
ความถี่ในการเข้าพบแพทย์	✓	✓
ความรู้ทางโภชนาการ	✓	✓
ความถี่ในการออกกำลังกาย	✓	✓
พฤติกรรมด้านสังคม		
การได้รับการสนับสนุนจากสาธารณสุข	✗	✓
การมีส่วนร่วมในสังคม	✓	✓
พฤติกรรมการบริโภคอาหาร		
อาหารทั่วไป	✓	✓
อาหารสุขภาพ	✓	✓
อาหารตามคำแนะนำของแพทย์	✓	✓

อภิปรายผล

1. กลุ่มผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครซึ่งพักอาศัยในแหล่งชุมชน จึงทำให้ไม่มีปัญหาในการเข้าถึงแหล่งอาหารทั่วไปซึ่งเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต แต่ความสามารถในการเข้าถึงอาหารกลุ่มที่เป็นอาหารสุขภาพและอาหารปลอดภัยนั้น จะขึ้นอยู่กับรายได้และความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งการซื้ออาหารปลอดภัย เนื่องจากรายได้เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่ส่งผลต่อการดูแลสุขภาพและภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุไทย (Boukeaw and Teungfung, 2016) โดยมีระดับการศึกษาช่วยให้แต่ละบุคคลมีความรู้ความเข้าใจและให้ความสำคัญต่ออาหารและโภชนาการ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการมีระดับการศึกษาสูงขึ้น ทำให้มีความรู้ในการเลือกบริโภคได้มากขึ้น (Pruksa, 2016) นอกจากนี้ยังพบว่า สถานภาพด้านการงานหลังอายุ 60 ปี ไม่ส่งผลต่อความสามารถในการเข้าถึงอาหารทั่วไปซึ่งมีราคาไม่สูงมาก ซึ่งอาจเนื่องมาจากการที่กลุ่มคนสูงอายุมีบุตร หรือคู่สมรส ดูแลค่าใช้จ่ายด้านอาหาร หรือมีเงินที่เก็บออมไว้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในช่วงวัยสูงอายุ แต่สถานภาพด้านการงานในผู้สูงอายุ กลับส่งผลต่อเวลาที่ผู้สูงอายุใช้ในการดูแลตนเอง โดยทำให้ผู้สูงอายุมีเวลาดูแลตนเองมากขึ้น ขณะที่โอกาสได้รับข้อมูลข่าวสารลดลง ส่วนสถานภาพด้านที่อยู่อาศัยด้านการอยู่ร่วมกับสมาชิกในครอบครัวนั้น พบว่ามีความสัมพันธ์กับการเตรียมอาหาร แม้ว่าส่วนใหญ่ผู้สูงอายุจะรับประทานอาหารคนเดียวตามเวลาที่ตนเองสะดวก หรือเลือกอาหารตามที่ตนเองชอบก็ตาม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Pruksa (2016) ที่พบว่า ผู้สูงอายุที่อยู่กับคู่สมรส บุตรหลาน หรือญาติ มีพฤติกรรมการบริโภคอาหาร

ระดับดีมากกว่าผู้สูงอายุที่อยู่ลำพัง ทั้งนี้เนื่องจากการอยู่ร่วมกับบุคคลในครอบครัว ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกอบอุ่น มีคุณค่า ไม่ถูกทอดทิ้ง เกิดความมั่นคงทางจิตใจ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งของคุณภาพชีวิตที่สืบเนื่องจากอาหารและโภชนาการ (Hughes et al., 2004; Mahatnirunkul et al., 2002)

โดยผู้สูงอายุส่วนมากคิดว่าตนเองมีสุขภาพโดยรวมปกติ แต่ในความเป็นจริงกลับพบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีอาการของกลุ่มโรคไม่ติดต่อเรื้อรังและเข้าพบแพทย์เป็นประจำ ส่งผลให้มีการดูแลคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพที่มาจากอาหารและโภชนาการ ขณะที่ผู้สูงอายุบางกลุ่มไม่ได้ปฏิบัติตามที่แพทย์แนะนำ ไม่รับประทานยาตามที่แพทย์สั่ง แต่ใช้การดูแลเรื่องอาหารและโภชนาการทดแทนการรับประทานยา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการที่ผู้สูงอายุส่วนมากต้องเผชิญกับภาวะเสี่ยงและปัญหาด้านสุขภาพมากขึ้น จึงเลือกบริโภคอาหารเพื่อให้มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง (Chanchanaki, 2014) ในส่วนของความรู้ทางด้านอาหารและโภชนาการ ซึ่งอาจจะได้จากการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง หรือได้รับข้อมูลข่าวสารจากเพื่อน หรือจากบุคคลในครอบครัว ส่งผลต่อแนวคิดเกี่ยวกับอาหารและโภชนาการ วิธีการในการดูแลและปฏิบัติตน และการเลือกรับประทานอาหารและโภชนาการ ที่ส่งผลต่อสุขภาพของผู้สูงอายุ (Pruksa, 2016) เช่นเดียวกับ ผู้สูงอายุที่ออกกำลังกายเป็นประจำ เนื่องจากรับรู้ว่าการออกกำลังกายมีประโยชน์ต่อตนเอง จะให้ความสำคัญด้านอาหารและโภชนาการด้วยการรับประทานอาหารที่มีความเหมาะสมกับผู้สูงอายุ มีการออกกำลังกายควบคู่ไปกับการดูแลสุขภาพผ่านทางอาหารและโภชนาการอีกด้วย (Mekwimon, 2012) และเกิดการรับรู้สภาพร่างกายของตนเอง ซึ่งเป็นปัจจัยด้านกายภาพของคุณภาพชีวิตที่สืบเนื่องจากอาหารและโภชนาการ (Mahatnirunkul et al., 2002)

2. ผู้สูงอายุส่วนมากไม่สามารถจดจำได้ว่า ความรู้เรื่องอาหารและโภชนาการที่ได้รับนั้น มาจากหน่วยงานด้านสาธารณสุข แต่จะระบุว่า เป็นข้อมูลที่ค้นหาเองผ่านช่องทาง ยูทูบ (You Tube) หรือเป็นข้อมูลที่เพื่อนส่งให้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Chumkaew and Rungsayatorn (2014) ที่พบว่า ผู้สูงอายุได้รับความรู้ด้านอาหารและโภชนาการจากหน่วยงานสาธารณสุขในปริมาณที่ค่อนข้างน้อย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการขาดความเชื่อมโยงระหว่างผู้สูงอายุกับหน่วยงานด้านสาธารณสุข ในการสนับสนุนด้านอาหารและโภชนาการ การรณรงค์ให้ความรู้เรื่องอาหารที่ดีต่อสุขภาพ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่เป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ จึงจำเป็นต้องเลือกช่องทางและวิธีการสื่อสารให้เหมาะสม (Pruksa, 2016) โดยมีกิจกรรม โครงการต่างๆ ที่ชุมชนจัดขึ้นเพื่อส่งเสริมสนับสนุนส่งเสริมสุขภาพของชุมชน ซึ่งเป็นจุดเชื่อมโยงผู้สูงอายุกับสังคมสูงอายุ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ช่วยให้ผู้สูงอายุมีความรู้ด้านอาหารและโภชนาการ ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพจากอาหารและโภชนาการ (Mekwimon, 2012)

นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้สูงอายุส่วนมากบริโภคอาหารทั่วไปเป็นประจำ เนื่องจากเป็นอาหารที่ผู้สูงอายุทุกกลุ่มรายได้สามารถเข้าถึงได้ เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตขั้นพื้นฐาน และส่งผลต่อคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพจากอาหารและโภชนาการ โดยเลือกใช้วิธีการหลักเลี้ยงอาหารบางประเภทตามคำแนะนำของแพทย์ในบางมื้ออาหาร และมุ่งเน้นในเรื่องการรับประทานอาหารอย่างมีความสุข ตามความพึงพอใจของผู้สูงอายุ มากกว่าการรับประทานอาหารสุขภาพหรือรับประทานอาหารตามคำแนะนำของแพทย์ (Chumkaew and Rungsayatorn, 2014; Pruksa, 2016) โดยพบว่าอาหารที่ผู้สูงอายุบริโภคเป็นประจำ มีความสัมพันธ์กับความรู้ทางอาหารและโภชนาการ และความถี่ในการพบแพทย์ ที่ส่งผลต่อความใส่ใจและการเลือกอาหารและโภชนาการให้กับตนเองได้ดีขึ้น สอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ Mekwimon (2012) ที่พบว่าความรู้เกี่ยวกับการรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพมีความสัมพันธ์กับอาหารที่ผู้สูงอายุรับประทานเป็นประจำซึ่งส่งผลต่อสุขภาพของผู้สูงอายุ และส่งผลต่อคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพจากอาหารและโภชนาการ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 สามารถนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้ในการพัฒนาให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพจากอาหารและโภชนาการที่เหมาะสม ได้อย่างมีประสิทธิภาพและตรงเป้าหมายต่อไป

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลจากการวิจัยบรรจุในแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติงานของหน่วยงาน เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนและเกิดผลเชิงปฏิบัติ ในด้านการพัฒนาให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพจากอาหารและโภชนาการ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ทำการศึกษาวิจัยเพื่อหารูปแบบในการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพจากอาหารและโภชนาการของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร

2.2 ควรดำเนินการศึกษาวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างที่มีความเฉพาะเจาะจง โดยเลือกใช้เครื่องมือวิจัยและ การวิเคราะห์ข้อมูลที่เหมาะสมและสอดคล้องกับกลุ่มตัวอย่าง

เอกสารอ้างอิง

- Björnwall, A., Mattsson Sydner, Y., Koochek, A., and Neuman, N. (2021). Eating alone or together among community-living older people—A scoping review. *International journal of environmental research and public health*, 18(7), 3495.
- Bloom, I., Lawrence, W., Barker, M., Baird, J., Dennison, E., Sayer, A. A., Robinson, S. (2017). What influences diet quality in older people? A qualitative study among community-dwelling older adults from the Hertfordshire Cohort Study, UK. *Public health nutrition*, 20(15), 2685-2693.
- Boukeaw, P., and Teungfung, R. (2016). Health care and health status of thai aging. *Journal of the Association of Researchers*, 21(2), 94-109. (in Thai)
- Chanchanakit, K. (2014). Food and nutrition for the older adult. *Mahidol R2R e-Journal*, 3(2), 1-11. (in Thai)
- Chandra, R. K., Imbach, A., Moore, C., Skelton, D., and Woolcott, D. (1991). Nutrition of the elderly. *CMAJ: Canadian Medical Association Journal*, 145(11), 1475.
- Chernoff, R. (2001). Nutrition and health promotion in older adults. *J Gerontol A Biol Sci Med Sci*, 56(2), 47-53.
- Chumkaew, K., and Rungsayatorn, S. (2014). Knowledge, attitude, and food consumption behavior of the elderly in Songkhla province. *Kasetsart J. (Soc. Sci)*, 35(1), 16-29. (in Thai)
- Egbert, A. M. (1996). The dwindles: failure to thrive in older patients. *Nutr Rev*, 54(1), S25.

- Foundation of Thai Gerontology Research and Development institute. (2021). *Elderly people in Bangkok have a lower quality of life than in rural areas*. [Online]. Retrieved February 10, 2022, from: <https://www.bangkokbiznews.com/social/932916>
- Hughes, G., Bennett, K. M., and Hetherington, M. M. (2004). Old and alone: barriers to healthy eating in older men living on their own. *Appetite*, 43(3), 269-276.
- Klaewkla, J., Boontanon, N., and Kaeo-Dum-Koeng, K. (2018). Relationship between social support and nutrition of the elderly in Muang District, Nakhon Ratchasima Province. *Journal of The Health Education Professional Association*, 33(2), 24-33. (in Thai)
- Locher, J. L., Ritchie, C. S., Robinson, C. O., Roth, D. L., Smith West, D., and Burgio, K. L. (2008). A multidimensional approach to understanding under-eating in homebound older adults: the importance of social factors. *Gerontologist*, 48(2), 223-234.
- Mahatnirunkul, S., Tantipiwatanasakul, W., and Pumpaisalchai, W. (2002). *WHOQOL – BREF – THAI*. Suan Prung Hospital. (in Thai)
- Mekwimon, W. (2012). *Factors Related to Eating Behavior of the Elderly Samut Songkhram Province*. Bangkok: Suan Sunandha Rajabhat University. (in Thai)
- Pruksa, S. (2016). *Factors Affecting Food Consumption Behaviors of Elderly in Northeast Thailand [Final Research Report]*. Loei: Loei Rajaphat University. (in Thai)
- Shlisky, J., Bloom, D. E., Beaudreault, A. R., Tucker, K. L., Keller, H. H., Freund-Levi, Y., . . . Wu, D. (2017). Nutritional considerations for healthy aging and reduction in age-related chronic disease. *Advances Nutr*, 8(1), 17.
- Sutanto, L., Lukito, W., and Basrowi, R. W. (2020). Nutrition interventions for healthy aging in Indonesia. *Amerta Nutrition*, 4(1SP), 1-5.
- The Bureau of Registration Administration. (2022). *Population statistics by province according to the specified age range*. [Online]. Retrieved February 10, 2022, from: <https://stat.bora.dopa.go.th/StatMIS/#/ReportStat/3>

ประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็กผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงครอบครัว: การวิเคราะห์องค์ประกอบและความสัมพันธ์

วีรยา มีสวัสดิกุล^{1,*}, ศิริเพ็ญ ดาบเพชร²

¹นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวและจิตบริการ มหาวิทยาลัยนเรศวร

²อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ประจำคณะบริหารธุรกิจเศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร
มหาวิทยาลัยนเรศวร

Received: 15 March 2022

Revised: 15 November 2022

Accepted: 15 November 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะของประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็กและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงครอบครัว และศึกษาความสัมพันธ์ของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงครอบครัวกับประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็ก กลุ่มตัวอย่างคือ พ่อหรือแม่ที่มีลูกในช่วงอายุ 6-12 ปี จำนวน 220 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจด้านประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็ก ระหว่างเดินทางท่องเที่ยวและประเภทของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงครอบครัว และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้วยการวิเคราะห์ไคสแควร์ (Chi-Square) ระหว่างกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงครอบครัวกับประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็ก ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบพบว่า ประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็กที่ได้รับจากการท่องเที่ยวเชิงครอบครัว ประกอบด้วย การได้รับประสบการณ์ใหม่ การส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก การได้รับทักษะใหม่ๆ และการมีส่วนร่วมต่อสิ่งต่างๆ ในส่วนของประเภทกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงครอบครัว ประกอบด้วย กิจกรรมเชิงวัฒนธรรมและประเพณี กิจกรรมกึ่งผจญภัย กิจกรรมเพื่อการพักผ่อน กิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ และกิจกรรมตามจุดมุ่งหมาย กิจกรรมเหล่านี้ต่างมีความสอดคล้องกับประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็กในด้านต่างๆ ที่แตกต่างกัน ผลการศึกษาดังกล่าวเป็นข้อมูลให้แก่ผู้ประกอบการแหล่งท่องเที่ยวสำหรับครอบครัวใช้เป็นแนวทางออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ให้ประสบการณ์การเรียนรู้แก่เด็กได้อย่างอย่างเป็นรูปธรรม ในการรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มครอบครัว

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงครอบครัว ประสบการณ์การเรียนรู้ กิจกรรมการท่องเที่ยว

* ผู้ประสานงานหลัก; อีเมล: weerayam63@nu.ac.th

Learning Experiences for Children through Family Tourism Activities: The Exploratory factor analysis and Relationship

Weeraya Meesawatdikul^{1,*}, Siripen Dabphet²

¹Ph.D. student, Tourism and Hospitality Management Program, Naresuan University

²Thesis Advisor, Faculty of Business , Economics and Communications,
Naresuan University

Received: 15 March 2022

Revised: 15 November 2022

Accepted: 15 November 2022

Abstract

This article aimed to study the characteristics of learning experiences for children and types of family tourism activities and to explore the relationship of family tourism activities that link to the learning experiences for children. The questionnaires were used to collect data from the samples of 220 parents with 6-12 years old children. Exploratory factor analysis was a technique to examine children learning experiences on travel and type of family tourism activities. Then, chi-square was used to explain the relationship between family tourism activities and learning experiences for children. The results revealed that characteristics of children's learning experiences from family tourism consisted of Exploration, Promoting Child Development, Gaining New Skills, and Engagement. In addition, types of family tourism activities included: Cultural Activities, Soft Adventure Activities, Leisure Activities, Learning Activities, and Purposive Activities. Moreover, these activities also offered different learning experiences for children. The results from this study can be used as a guideline for designing tourism activities that provide suitable learning experiences for children to accommodate family tourists.

Keywords: Family Tourism, Learning Experiences, Tourism Activities

* Corresponding Author; Email: weerayam63@nu.ac.th

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินชีวิตของคนในสังคมปัจจุบันที่เป็นผลมาจากภาระหน้าที่การทำงานส่งผลให้คนส่วนใหญ่ต้องการ “เวลาที่มีคุณภาพ” เพื่อสร้างความสุขให้แก่ตนเอง มอบความอบอุ่นและชดเชยเวลาที่เสียไปจากหน้าที่การทำงานให้กับสมาชิกในครอบครัว การมองหากิจกรรมเพื่อให้ทุกคนในครอบครัวได้ใช้เวลาในชีวิตประจำวันร่วมกันเพื่อความสุขและเติมเต็มความอบอุ่นในครอบครัวจึงเป็นวิธีการหนึ่งที่นิยมปฏิบัติ (Daly, 2004) และการเดินทางท่องเที่ยวร่วมกับครอบครัวเป็นกิจกรรมที่ได้รับความนิยมเพราะนอกจากจะสามารถช่วยให้บุคคลหลุดพ้นจากความเครียดจากชีวิตประจำวัน ในระหว่างการท่องเที่ยวยังเป็นช่วงเวลาที่ทำให้สมาชิกในครอบครัวได้ใช้เวลาร่วมกัน ก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่แน่นแฟ้น (Schänzel and Yeoman, 2015; Shaw, 2008) ส่งผลให้การท่องเที่ยวเชิงครอบครัวมีการเติบโตอย่างรวดเร็ว สัดส่วนมากถึงร้อยละ 30 จากสัดส่วนของตลาดการเดินทางท่องเที่ยวที่มีอยู่ทั้งหมด (Schänzel, Yeoman, and Backer, 2012)

ลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงครอบครัวมีหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็นการเดินทางท่องเที่ยวเฉพาะครอบครัวเดี่ยวที่ประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูก ไปจนถึงการเดินทางของครอบครัวขยายที่เป็นการท่องเที่ยวร่วมกับเครือญาติ เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย และญาติพี่น้อง (Schänzel and Yeoman, 2015) โดยส่วนใหญ่แล้วการท่องเที่ยวเชิงครอบครัวในปัจจุบันมักจะเป็นการท่องเที่ยวแบบครอบครัวเดี่ยว ดังที่ TripAdvisor (2014) ได้สำรวจพฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยว พบว่า 9 ใน 10 ของนักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวร่วมกับครอบครัวจะเลือกเดินทางท่องเที่ยวร่วมกับพ่อแม่ ลูก เนื่องจากมีความคล่องตัวต่อการเดินทางและสามารถตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวได้ง่ายกว่า และโดยทั่วไปเป้าหมายหลักประการหนึ่งของการท่องเที่ยวแบบครอบครัวเดี่ยว คือ การใช้โอกาสจากการเดินทางท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนในการพัฒนาการเรียนรู้ของลูก (Carr, 2011; Freysinger, 1994) สอดคล้องกับ Feuer (2009) กล่าวว่า การเดินทางท่องเที่ยวเชิงครอบครัวนั้นพ่อแม่และแม่จะมีเป้าหมายในการพัฒนาการด้านการเรียนรู้ของลูกผ่านการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และประสบการณ์ที่ได้รับระหว่างการท่องเที่ยว เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ Johns and Gyimóthy (2002) พบว่า การท่องเที่ยวในสวนสนุกนั้นมีส่วนช่วยส่งเสริมการเรียนรู้แก่ลูก เนื่องจากโดยธรรมชาติของเด็กจะสามารถเรียนรู้ได้มากขึ้นหากการเรียนรู้ที่แฝงไว้ด้วยความสนุก (Puan and Zakaria, 2007)

จากข้อมูลข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงมุมมองของนักท่องเที่ยวกลุ่มครอบครัว โดยเฉพาะครอบครัวเดี่ยวที่พ่อแม่และแม่มุ่งหวังให้ลูกได้รับประสบการณ์ระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของลูก อย่างไรก็ตามจากการศึกษาพบว่า การเดินทางท่องเที่ยวของครอบครัวพ่อแม่และแม่ก็มีปัญหาในการเลือกแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จะช่วยเสริมสร้างประสบการณ์เรียนรู้ให้กับเด็ก (Byrnes, 2001) ตลอดจนแหล่งท่องเที่ยวที่รองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มครอบครัวก็ยังขาดความเข้าใจว่ากิจกรรมที่ให้บริการอยู่นั้นจะสามารถสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็กตามที่พ่อแม่ต้องการได้อย่างไร ดังที่ Ritchie, Carr, and Cooper (2008) ตั้งข้อสังเกตว่า แหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งสร้างภาพลักษณ์เป็นแหล่งส่งเสริมประสบการณ์เรียนรู้ของเด็ก แต่กลับพบว่าเด็กไม่ได้รับประสบการณ์เหล่านั้นอย่างเต็มที่เนื่องจากผู้ประกอบการยังขาดความเข้าใจต่อประสบการณ์เรียนรู้ที่จะเติมเต็มให้แก่เด็ก มุมมองของนักท่องเที่ยวกลุ่มครอบครัวตลอดจนมุมมองของนักวิชาการที่มีความเห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวสำหรับครอบครัวควรให้ความสำคัญกับกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ช่วยสร้างเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็ก

เป็นที่มาของการวิจัยครั้งนี้ที่ต้องการศึกษาเกี่ยวกับประสบการณ์เรียนรู้ ตลอดจนประเภทกิจกรรมการท่องเที่ยวที่พ่อแม่ต้องการให้ลูกได้รับระหว่างเดินทางท่องเที่ยว เพื่อช่วยให้ผู้ประกอบการแหล่งท่องเที่ยว

ตระหนักถึงการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สัมพันธ์กับประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็กตามความคาดหวังของพ่อแม่ และในขณะเดียวกันยังเป็นข้อมูลการตัดสินใจให้แก่พ่อแม่ในการเลือกกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จะสอดคล้องกับประสบการณ์การเรียนรู้ที่ต้องการให้ลูกได้รับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็กและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงครอบครัว
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงครอบครัวกับประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็ก

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การท่องเที่ยวเชิงครอบครัว

นักวิชาการให้คำนิยามถึง “การท่องเที่ยวเชิงครอบครัว” (Family Tourism) ในหลายแง่มุม เช่น Schänzel, Smith, and Weaver (2005) ให้ความเห็นว่าเป็นการเดินทางท่องเที่ยวของสมาชิกในครอบครัว อย่างน้อยต้องประกอบด้วยผู้ใหญ่ 1 คน และเด็ก 1 คน ใช้เวลาในการท่องเที่ยวมากกว่า 1 วัน Schänzel et al. (2012) ได้นิยามเพิ่มเติมว่า ในบางครั้งอาจมีครอบครัวแบบขยาย (เครือญาติ) ร่วมเดินทางท่องเที่ยวและร่วมทำกิจกรรมที่แตกต่างจากกิจวัตรประจำวัน และให้ความสำคัญกับความสุขช่วยฟื้นฟูร่างกายและจิตใจ และรักษาสัมพันธภาพของคนในครอบครัว (The Guardian, 2005) จากนิยามข้างต้นจะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงครอบครัวเป็นการเดินทางท่องเที่ยวร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว ประกอบด้วย พ่อ-แม่ ลูก ตลอดจนเครือญาติที่ทุกคนได้ใช้เวลาในการทำกิจกรรมที่แตกต่างจากชีวิตประจำวัน และให้ความสำคัญกับความสุขจากการเดินทางท่องเที่ยวสร้างความผ่อนคลายทั้งร่างกายและจิตใจ อีกทั้งช่วยรักษาสัมพันธภาพของสมาชิกในครอบครัวด้วย

อย่างไรก็ตาม วัตถุประสงค์การท่องเที่ยวเชิงครอบครัวของครอบครัวเดียวกับครอบครัวขยายแตกต่างกัน สำหรับครอบครัวขยายนั้นให้ความสำคัญกับสัมพันธภาพของสมาชิกในครอบครัว แต่ครอบครัวเดี่ยวมักจะให้ความสำคัญกับลูก โดยพ่อแม่มักจะใช้โอกาสจากการเดินทางท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนในการส่งเสริมประสบการณ์ด้านการเรียนรู้ของลูก เพราะการท่องเที่ยวทำให้ลูกเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ที่แตกต่างจากสิ่งแวดล้อมเดิม จึงมีส่วนสำคัญในการสร้างประสบการณ์ให้แก่ลูก (Carr, 2011; Freysinger, 1994) ดังนั้นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถนำเสนอกิจกรรมการท่องเที่ยวและประสบการณ์ที่ช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ให้กับเด็กได้จะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวกลุ่มครอบครัวได้เป็นอย่างมาก

กิจกรรมการท่องเที่ยว

กิจกรรมการท่องเที่ยว (Tourism Activities) เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อการตัดสินใจสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มครอบครัว โดยเฉพาะกิจกรรมที่สามารถสร้างความสุขให้แก่เด็ก และมีส่วนเชื่อมสัมพันธภาพและความอบอุ่นของครอบครัว ที่ผ่านมา Inskeep (1991) ให้คำนิยาม “กิจกรรมการท่องเที่ยว” คือ กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวได้เข้าร่วมในแหล่งท่องเที่ยว ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับลักษณะทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว ทั้งนี้ในแง่มุมมองของการได้รับประสบการณ์จากการท่องเที่ยวของเด็ก พบว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวมีส่วนสำคัญต่อการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็ก เนื่องจากในเชิงจิตวิทยาเด็กนั้นเชื่อว่าการเล่น

เป็นธรรมชาติพื้นฐานของเด็ก ยิ่งเด็กได้เล่นมากเท่าไรก็ยิ่งเพิ่มโอกาสในการพัฒนาการเรียนรู้มากขึ้น (Cullingford, 1995) ตัวอย่างลักษณะกิจกรรมของเด็กที่จะส่งเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ดังนี้

ตารางที่ 1 ลักษณะกิจกรรมที่ส่งเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็ก

ประเภทกิจกรรม	พัฒนาการทางการเคลื่อนไหว	พัฒนาการด้านสติปัญญา	พัฒนาการด้านสังคม	พัฒนาการด้านอารมณ์
ศิลปะและงานฝีมือ	- พัฒนาด้านประสาทสัมผัส - พัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก	- ส่งเสริมจินตนาการ	- ส่งเสริมทักษะการสื่อสาร - ส่งเสริมทักษะการทำงานร่วมกัน - ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ - ส่งเสริมให้รู้จักการแบ่งปัน	- ส่งเสริมความคิดแบบเป็นเหตุเป็นผล - ส่งเสริมให้รู้จักความต้องการของตัวเอง
การเล่นทราย	- พัฒนาให้ร่างกายแข็งแรง - พัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก	- ส่งเสริมเรียนรู้จากสิ่งรอบตัว เช่น ความหนัก ความเบา จากการตักทราย	- ส่งเสริมทักษะการสื่อสาร - ส่งเสริมให้รู้จัก - ส่งเสริมให้รู้จักการรอคอย - ส่งเสริมให้เข้าใจผู้อื่น	- ส่งเสริมให้มีอารมณ์ร่าเริง จากกิจกรรมที่ทำให้ลูกรู้สึกสนุก - ส่งเสริมทักษะการทำงานร่วมกัน
นันทนาการกลางแจ้ง	- พัฒนากล้ามเนื้อมัดใหญ่ จากการวิ่ง, การปีน, การโยน, การเตะ โดยขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่ลูกทำ - สร้างความกระฉับกระเฉง	- เรียนรู้ความสมดุลของของร่างกายจากการทรงตัว, การเคลื่อนไหว และการออกแรง	- ส่งเสริมทักษะการทำงานร่วมกัน - ส่งเสริมให้รู้จักการรอคอย	- ส่งเสริมให้มีความมั่นใจในตนเอง - ส่งเสริมให้กล้าเผชิญหน้ากับสิ่งใหม่ๆ - คลายความเครียด

ที่มา: Macintyre (2002)

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่ากิจกรรมสำหรับเด็กมีความสัมพันธ์กับการเรียนรู้ที่เด็กจะได้รับจากการทำกิจกรรม แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวน่าจะสามารถเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่เด็ก อย่างไรก็ตาม ประสบการณ์การเรียนรู้ที่เด็กจะได้รับขึ้นอยู่กับบริบทของแหล่งท่องเที่ยวหรือสภาพแวดล้อมในการกำหนดรูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวนั้น

ทั้งนี้ปัญหาสำคัญที่พบในแหล่งท่องเที่ยวสำหรับครอบครัวมักให้ความสำคัญกับการสร้างความสนุก และเพลิดเพลิน โดยไม่ตระหนักถึงคุณค่าประสบการณ์อื่นๆ ที่เด็กจะได้รับ ทั้งที่ความเป็นจริงแหล่งท่องเที่ยวสามารถสร้างประสบการณ์ที่หลากหลายโดยเฉพาะการได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ที่แตกต่างจากสภาพแวดล้อมเดิมสืบเนื่องจากผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีมุมมองต่อเด็กว่า “เด็กมีความสนใจต่อแหล่งท่องเที่ยวที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน เช่น สถานบันเทิง ครบวงจร มากกว่ากิจกรรมนันทนาการอื่นๆ ที่ช่วยเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์” (Cullingford, 1995) แต่อย่างไรก็ตาม ลักษณะนักท่องเที่ยวกลุ่มครอบครัวมีแรงจูงใจต่อการท่องเที่ยวที่ลึกซึ้งมากกว่าที่จะคำนึงถึงเพียง

แหล่งท่องเที่ยวที่ให้ความสะดวกสบายจากสิ่งอำนวยความสะดวกและการส่งเสริมการขาย (Obrador, 2012; Small, 2008)

ดังนั้นหากผู้ประกอบการแหล่งท่องเที่ยวสำหรับครอบครัวทราบถึงกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับประสบการณ์ด้านการเรียนรู้ในแต่ละด้านของเด็ก สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่พัฒนาประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่เด็ก และสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของพ่อและแม่ที่ต้องการให้ลูกได้รับประสบการณ์ด้านการเรียนรู้ในระหว่างเดินทางท่องเที่ยว เป็นการยกระดับแหล่งท่องเที่ยวสำหรับครอบครัวที่นอกจากความสนุกที่เด็กได้รับจากการท่องเที่ยวยังสามารถสร้างประสบการณ์ที่มีคุณค่าให้แก่เด็กได้

วิธีดำเนินการวิจัย

แบบแผนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อศึกษาประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็กผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงครอบครัว ศึกษาโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ผลด้วยสถิติบรรยาย

ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ พ่อหรือแม่ที่มีลูกอายุระหว่าง 6-12 ปี เนื่องจากเป็นช่วงวัยแห่งการเรียนรู้และการส่งเสริมพัฒนาการอีกทั้งเป็นวัยที่เด็กสามารถคิดวิเคราะห์เพื่อสร้างความรู้ได้ด้วยตัวเองจากการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ดังนั้นการเติมเต็มประสบการณ์ให้แก่เด็กในวัยนี้ช่วยส่งผลให้เด็กเติบโตอย่างมีคุณภาพ (Carr, 2011)

เนื่องจากประชากรการวิจัยนี้มีจำนวนนับได้ไม่แน่นอน ดังนั้นการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้ใช้สูตรการคำนวณขนาดของตัวอย่างแบบไม่ทราบจำนวนประชากรของ Cochran (1977) โดยกำหนดระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ได้ขนาดตัวอย่าง 384 คน แต่เนื่องจากในการวิจัยครั้งนี้มีข้อจำกัดในการเข้าถึงกลุ่มประชากรจึงได้จึงลดขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็น 220 คน ตามที่ Jirojanaku (2552) เสนอไว้ กล่าวคือ ขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมกับการวิจัยหากประชากรที่ศึกษามีลักษณะคล้ายคลึงกัน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างก็ไม่จำเป็นต้องมีขนาดใหญ่ สอดคล้องกับประชากรการวิจัยในครั้งนี้ที่มีลักษณะเดียวกัน คือ เป็นพ่อหรือแม่ ที่มีลูกอายุ 6-12 ปี

เครื่องมือวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเพื่อศึกษาประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็กผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงครอบครัว ประกอบด้วยประเด็นคำถาม (1) กิจกรรมการท่องเที่ยวที่สนใจขณะเดินทางท่องเที่ยวร่วมกับลูก และ (2) ความคาดหวังต่อประสบการณ์การเรียนรู้ของลูกที่จะได้รับจากการท่องเที่ยว การสร้างข้อคำถามเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงครอบครัว พัฒนามาจาก Ingkadijaya (2018) ที่ศึกษาเกี่ยวกับประเภทกิจกรรมการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวกลุ่มครอบครัวสนใจ มีรายละเอียดครอบคลุมทั้ง 3 ประเภทกิจกรรมการท่องเที่ยวตามที่ได้ทบทวนวรรณกรรม จำนวน 23 ตัวแปร และข้อคำถามเกี่ยวกับประสบการณ์ท่องเที่ยวที่ส่งเสริมการเรียนรู้พัฒนามาจากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงครอบครัว มีจำนวน 28 ตัวแปร ทำการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้านความเที่ยง (Reliability) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ของแบบสอบถามทั้งชุด มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.93 การวัดระดับความคิดเห็นตามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับด้วยมาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert Rating Scales)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เนื่องจากอยู่ในช่วงการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 ที่มีข้อจำกัดในเรื่องการรักษาระยะห่างทางสังคม ดังนั้นจึงใช้การเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามออนไลน์ผ่าน Google Form เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้หลักความน่าจะเป็น (Non-probability sampling) ด้วยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างตามสะดวก (Convenient Sampling) ด้วยการส่งลิงค์แบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณลักษณะตรงกับกลุ่มเป้าหมายผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ขณะเดียวกันผู้ที่ได้รับลิงค์แบบสอบถามได้ส่งต่อไปยังบุคคลอื่น ทั้งนี้ในแบบสอบถามมีคำถามเบื้องต้น (Screen Question) ที่สอบถามว่าผู้ตอบมีลูกอายุระหว่าง 6-12 ปี หรือไม่ หากตอบใช่ระบบจึงเปิดให้ตอบคำถามถัดไปเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างตามที่กำหนด ระยะเวลาเก็บข้อมูล เดือนกรกฎาคม-สิงหาคม 2564

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลได้ใช้การวิเคราะห์ทางสถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) เป็นการวิเคราะห์เพื่อสำรวจและระบุองค์ประกอบร่วม (Common Factor) ที่สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ ผลที่ได้สามารถลดจำนวนตัวแปรสังเกตได้โดยการสร้างตัวแปรใหม่ในรูปขององค์ประกอบร่วม (Wiratchai, 2542)

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ใช้ EFA เพื่อจัดกลุ่มข้อมูลลักษณะขององค์ประกอบประสบการณ์ด้านการเรียนรู้ และรูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงครอบครัว การศึกษากิจกรรมการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับประสบการณ์การเรียนรู้ที่ได้จะได้รับการท่องเที่ยวเชิงครอบครัว ใช้การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้วยการวิเคราะห์ไคสแควร์ (Chi-Square)

ผลการวิจัย

1. องค์ประกอบประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็กและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงครอบครัว

1.1 องค์ประกอบของประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็กในการท่องเที่ยวเชิงครอบครัว

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจพบว่า ค่า Kaiser-Meyer-Olkin Measure (KMO) เท่ากับ 0.939 แสดงให้เห็นว่าตัวแปรต่างๆ มีความสัมพันธ์กันเพียงพอที่จะนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยได้ และผลการทดสอบ Bartlett's Test มีค่า P-value เท่ากับ 0.00 แสดงว่าตัวแปรเหล่านี้สามารถนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบของประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับการท่องเที่ยวเชิงครอบครัว ในการวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Principal Component Analysis: PCA) ได้หมุนแกนด้วยเทคนิค Varimax ซึ่งเป็นเทคนิคที่ทำให้มีจำนวนตัวแปรที่น้อยที่สุด และมีค่า Factor Loading มากในแต่ละองค์ประกอบ (Hair, Anderson, Babin, and Black, 2010) หลังจากที่ได้สกัดองค์ประกอบแล้วผู้วิจัยจึงกำหนดชื่อกลุ่มปัจจัย ในการตั้งชื่อแต่ละปัจจัยได้พิจารณาชื่อที่มีความหมายครอบคลุมทุกตัวแปรที่อยู่ในกลุ่ม

การหาค่าความแปรปรวน (Total Variance Explained) จากการวิเคราะห์สามารถจำแนกองค์ประกอบได้จำนวน 4 องค์ประกอบ มีพิสัยของค่าไอเกน อยู่ระหว่าง 1.147-14.786 และมีค่าความแปรปรวนสะสมร้อยละ 70.201 องค์ประกอบที่ 1 ได้รับประสบการณ์ใหม่ สามารถอธิบายความผันแปรทั้งหมดได้ 52.81% องค์ประกอบที่ 2 การส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก สามารถอธิบายความผันแปรทั้งหมดได้ 8.568% องค์ประกอบที่ 3 การได้รู้จักใหม่ๆ สามารถอธิบายความผันแปรทั้งหมดได้ 4.726% และองค์ประกอบที่ 4 การมีส่วนร่วมต่อสิ่งต่างๆ สามารถอธิบายความผันแปรทั้งหมดได้ 4.097% ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 องค์ประกอบของประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็กสำหรับการท่องเที่ยวเชิงครอบครัว

องค์ประกอบของประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็ก สำหรับการท่องเที่ยวเชิงครอบครัว	Mean	Eigen Value	% of Variance	Reliability Coefficient
องค์ประกอบที่ 1 การได้รับประสบการณ์ใหม่	4.64	14.786	52.81	0.955
องค์ประกอบที่ 2 การส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก	4.60	2.399	8.568	0.914
องค์ประกอบที่ 3 การได้รับทักษะใหม่ๆ	4.22	1.323	4.726	0.850
องค์ประกอบที่ 4 การมีส่วนร่วมต่อสิ่งต่างๆ	4.35	1.147	4.097	0.852

องค์ประกอบที่ 1 การได้รับประสบการณ์ใหม่ (Exploration)

เป็นประสบการณ์ที่มีองค์ประกอบย่อยมากที่สุด โดยพ่อแม่มีความคาดหวังจะให้การท่องเที่ยวมีส่วนสร้างเสริมประสบการณ์ใหม่ๆ ให้แก่ลูกจากกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น ความแปลกใหม่ที่ลูกได้พบเห็นจากธรรมชาติ และวัฒนธรรม ช่วยเปิดมุมมอง และเป็นโอกาสที่จะเติมเต็มความรักความอบอุ่นแก่ลูก

องค์ประกอบที่ 2 การส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก (Promoting Child Developmental)

การท่องเที่ยวเชิงครอบครัวมีส่วนช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกายและอารมณ์ เช่น มีส่วนช่วยให้ร่างกายแข็งแรง ส่งเสริมพัฒนาการทางกล้ามเนื้อ ผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ลูกทำขณะเดินทางท่องเที่ยว ส่งผลดีต่อพัฒนาทางด้านอารมณ์ของเด็ก ลดความเครียดจากชีวิตประจำวัน ภายใต้อากาศที่บริสุทธิ์ทำให้รู้สึกสดชื่น ปลอดโปร่ง

องค์ประกอบที่ 3 การได้รับทักษะใหม่ๆ (Gain New Skills)

การท่องเที่ยวเชิงครอบครัวมีส่วนช่วยให้เด็กได้รับทักษะใหม่ๆ ผ่านสื่อต่างๆ ในแหล่งท่องเที่ยวที่มีไว้บริการ นอกจากนี้กิจกรรมการท่องเที่ยวที่จัดไว้ในแหล่งท่องเที่ยว เช่น การท่องเที่ยวตามเส้นทางศึกษาธรรมชาติ ตลอดจนพิพิธภัณฑ์ มีส่วนสร้างเสริมทักษะด้านต่างๆ ของเด็กได้เช่นกัน

องค์ประกอบที่ 4 การมีส่วนร่วมต่อสิ่งต่างๆ (Engagement)

การท่องเที่ยวเชิงครอบครัวเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ ผ่านการได้พบเห็น ได้ร่วมเล่น ได้ทดลอง ตลอดจนการทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น เป็นโอกาสที่จะทำให้เด็กได้รู้จักการปรับตัวให้เข้ากับสังคม ตลอดจนการเรียนรู้สิ่งต่างๆ

1.2 องค์ประกอบของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงครอบครัว

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจพบว่า ค่า Kaiser–Myer–Olkin Measure (KMO) เท่ากับ 0.863 แสดงให้เห็นว่าตัวแปรต่างๆ มีความสัมพันธ์กันเพียงพอที่จะนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยได้ และผลการทดสอบ Bartlett's Test มีค่า P-value เท่ากับ 0.00 แสดงว่าปัจจัยเหล่านี้สามารถนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงครอบครัว ในการวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Principal Component Analysis: PCA) ได้หมุนแกนด้วยเทคนิค Varimax ซึ่งเป็นเทคนิคที่ทำให้มีจำนวนตัวแปรที่น้อยที่สุด และมีค่า Factor Loading มากในแต่ละองค์ประกอบ (Hair et al., 2010) หลังจากที่ได้สกัดองค์ประกอบแล้ว ผู้วิจัยจึงกำหนดชื่อกลุ่มปัจจัยในการตั้งชื่อแต่ละปัจจัยได้พิจารณาชื่อที่มีความหมายครอบคลุมทุกตัวแปรที่อยู่ในกลุ่ม

การหาค่าความแปรปรวน (Total Variance Explained) จากการวิเคราะห์สามารถจำแนกองค์ประกอบได้จำนวน 5 องค์ประกอบ มีพิสัยของค่าไอเกน อยู่ระหว่าง 1.155-7.520 และมีค่าความแปรปรวนสะสมร้อยละ 62.034 องค์ประกอบที่ 1 กิจกรรมเชิงวัฒนธรรมและประเพณี สามารถอธิบายความผันแปรทั้งหมดได้ 30.082%

องค์ประกอบที่ 2 กิจกรรมกึ่งผจญภัย สามารถอธิบายความผันแปรทั้งหมด ได้ 11.747% องค์ประกอบที่ 3 กิจกรรมเพื่อพักผ่อน สามารถอธิบายความผันแปรทั้งหมดได้ 9.403% องค์ประกอบที่ 4 กิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ สามารถอธิบายความผันแปรทั้งหมดได้ 6.181% และองค์ประกอบที่ 5 กิจกรรมตามจุดมุ่งหมาย สามารถอธิบายความผันแปรทั้งหมดได้ 4.621% ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 องค์ประกอบของกิจกรรมการท่องเที่ยวสำหรับการท่องเที่ยวเชิงครอบครัว

องค์ประกอบของกิจกรรมการท่องเที่ยวสำหรับการท่องเที่ยวเชิงครอบครัว	Mean	Eigen Value	% of Variance	Reliability Coefficient
องค์ประกอบที่ 1 กิจกรรมเชิงวัฒนธรรมและประเพณี	3.70	7.520	30.082	0.906
องค์ประกอบที่ 2 กิจกรรมกึ่งผจญภัย	3.20	2.937	11.747	0.825
องค์ประกอบที่ 3 กิจกรรมเพื่อพักผ่อน	4.00	2.351	9.403	0.797
องค์ประกอบที่ 4 กิจกรรมเพื่อการเรียนรู้	4.06	1.544	6.181	0.766
องค์ประกอบที่ 5 กิจกรรมตามจุดมุ่งหมาย	3.27	1.155	4.621	0.737

องค์ประกอบที่ 1 กิจกรรมเชิงศิลปวัฒนธรรมและประเพณี (Cultural Activities)

เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีองค์ประกอบย่อยมากที่สุด โดยมีลักษณะกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สมาชิกในครอบครัวเดินทางท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมชมศิลปวัฒนธรรม การปฏิสัมพันธ์กับคนในท้องถิ่นเพื่อได้สัมผัสกับวิถีชีวิตวัฒนธรรมและประเพณี เช่น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวชนบท

องค์ประกอบที่ 2 กิจกรรมกึ่งผจญภัย (Soft Adventure Activities)

เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ทำให้สมาชิกในครอบครัวได้รับประสบการณ์แปลกใหม่ เน้นความตื่นเต้นและความสนุกสนานขณะทำกิจกรรมการท่องเที่ยวร่วมกัน เช่น การตั้งแคมป์ การเดินป่า การล่องแพ

องค์ประกอบที่ 3 กิจกรรมเพื่อพักผ่อน (Leisure Activities)

เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวได้รับความผ่อนคลายทั้งทางร่างกายและจิตใจผ่านกิจกรรมที่คนในครอบครัวสามารถทำกิจกรรมร่วมกันได้ เช่น การเล่นน้ำ กิจกรรมชายหาด การช้อปปิ้ง

องค์ประกอบที่ 4 กิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ (Learning Activities)

เป็นการเดินทางท่องเที่ยวร่วมกันในครอบครัวไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่ส่งเสริมความรู้ นอกจากความเพลิดเพลินและความสนุกสนานที่ได้รับ ยังช่วยให้ทุกคนในครอบครัวได้รับความรู้จากกิจกรรมที่จัดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวด้วย เปรียบเสมือนการเรียนรู้นอกห้องเรียนที่ช่วยเปิดโลกทัศน์ให้แก่ผู้ที่เดินทางท่องเที่ยว เช่น การท่องเที่ยวสวนสัตว์ การเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์

องค์ประกอบที่ 5 กิจกรรมตามจุดมุ่งหมาย (Purposive Activities)

เป็นการเดินทางท่องเที่ยวร่วมกันในครอบครัวควบคู่กับการทำกิจกรรมอื่นๆ ที่อาจเกี่ยวข้องกับหน้าที่การงาน การเรียน ธุรกิจ ธุระอื่นๆ ตลอดจนความสนใจที่มีต่อกิจกรรมบางอย่างของสมาชิกบุคคลใดบุคคลหนึ่งในครอบครัวเป็นเหตุจูงใจในการเดินทางท่องเที่ยว เช่น การชมการแข่งขันกีฬา การท่องเที่ยวแบบเยี่ยมญาติ

2. ความสัมพันธ์ของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงครอบครัวที่สอดคล้องกับประสบการณ์การเรียนรู้

ความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงครอบครัวกับประสบการณ์การเรียนรู้ ใช้สถิติการทดสอบความสัมพันธ์ด้วยการวิเคราะห์ไคสแควร์ (Chi-Square) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญที่ 0.05 ($P\text{-Value} < 0.05$) เพื่อแสดงถึงกิจกรรมการท่องเที่ยว ที่มีความสอดคล้องกับประสบการณ์การเรียนรู้ในด้านต่างๆ ที่เด็กจะได้รับจากการท่องเที่ยวเชิงครอบครัว ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงครอบครัวกับประสบการณ์การเรียนรู้

ประเภทของกิจกรรม การท่องเที่ยว	ประสบการณ์การเรียนรู้จากการท่องเที่ยวเชิงครอบครัว							
	ประสบการณ์ใหม่		พัฒนาการของเด็ก		ทักษะใหม่ๆ		มีส่วนร่วมต่อสิ่งต่างๆ	
	χ^2	p-value	χ^2	p-value	χ^2	p-value	χ^2	p-value
กิจกรรมเชิงวัฒนธรรม และประเพณี	395.117	.545	273.472	.895	265.632	.044	4.04	.000
กิจกรรมกึ่งผจญภัย	488.889	.000	473.396	.000	304.234	.117	182.369	.119
กิจกรรมเพื่อพักผ่อน	455.209	.000	317.882	.000	223.781	.000	224.651	.000
กิจกรรมเพื่อการเรียนรู้	453.673	.000	308.936	.000	173.305	.153	151.556	.000
กิจกรรมตามจุดมุ่งหมาย	488.081	.000	266.969	.000	181.232	.019	105.586	.056

จากตารางที่ 4 ผลการศึกษาความสัมพันธ์ด้วยการวิเคราะห์ไคสแควร์ (Chi-Square) พบว่า กิจกรรมเพื่อการพักผ่อนมีความสัมพันธ์กับประสบการณ์การเรียนรู้ที่เด็กได้รับระหว่างเดินทางท่องเที่ยวมากที่สุด โดยในกิจกรรมนี้ต่างมีความสัมพันธ์ประสบการณ์การเรียนรู้ทุกด้าน ประกอบด้วย การได้รับประสบการณ์ใหม่ การส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก การได้รับทักษะใหม่ๆ และการมีส่วนร่วมต่อสิ่งต่างๆ ที่ระดับนัยสำคัญที่ 0.05

ในขณะที่กิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ และกิจกรรมตามจุดมุ่งหมายมีความสัมพันธ์กับประสบการณ์การเรียนรู้ที่เด็กได้รับระหว่างเดินทางท่องเที่ยวในระดับรองลงมา เมื่อพิจารณาลักษณะของประสบการณ์การเรียนรู้ที่ทั้งสองกิจกรรมการท่องเที่ยวได้รับมีความแตกต่างกัน สำหรับกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ มีความสัมพันธ์กับประสบการณ์การเรียนรู้ในด้านการได้รับประสบการณ์ใหม่ ด้านการส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก และด้านการมีส่วนร่วมต่อสิ่งต่างๆ ในขณะที่กิจกรรมตามจุดมุ่งหมาย มีความสัมพันธ์ประสบการณ์การเรียนรู้ ในด้านการได้รับประสบการณ์ใหม่ ด้านการส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก ตลอดจนด้านการได้รับทักษะใหม่ๆ ที่ระดับนัยสำคัญที่ 0.05

สำหรับกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมและประเพณี และกิจกรรมกึ่งผจญภัย มีความสัมพันธ์กับประสบการณ์การเรียนรู้ที่เด็กได้รับระหว่างเดินทางท่องเที่ยวในระดับสุดท้าย เมื่อพิจารณาลักษณะของประสบการณ์การเรียนรู้ที่ทั้งสองกิจกรรมการท่องเที่ยวได้รับมีความแตกต่างกัน สำหรับกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมและประเพณี มีความสัมพันธ์ประสบการณ์การเรียนรู้ในด้านการได้รับทักษะใหม่ๆ และด้านการมีส่วนร่วมต่อสิ่งต่างๆ สำหรับกิจกรรมกึ่งผจญภัยมีความสัมพันธ์กับประสบการณ์การเรียนรู้ ในด้านการได้รับประสบการณ์ใหม่ และด้านการส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก ที่ระดับนัยสำคัญที่ 0.05

อภิปรายผล

1. องค์ประกอบของประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็กในการท่องเที่ยวเชิงครอบครัว การเดินทางท่องเที่ยวเกี่ยวกับครอบครัว สามารถเสริมสร้างประสบการณ์ด้านการเรียนรู้ของเด็กได้ภายใต้องค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ (1) การได้รับประสบการณ์ใหม่ (2) การส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก (3) การได้รับทักษะใหม่ ๆ และ (4) การมีส่วนร่วมต่อสิ่งต่างๆ

องค์ประกอบด้านการได้รับประสบการณ์ใหม่เกี่ยวข้องกับการเปิดโอกาสให้ลูกทดลองทำสิ่งใหม่ๆ ผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยว อีกทั้งสิ่งแปลกใหม่ที่ลูกได้พบเห็นทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรมช่วยเปิดโลกทัศน์ให้แก่ลูก สอดคล้องกับการศึกษาของ Shaw and Dawson (2001) ที่พบว่า การท่องเที่ยวช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ให้แก่เด็กผ่านกิจกรรมที่เด็กได้เล่น อีกทั้งการพบเห็นสิ่งใหม่ๆ เปรียบเสมือนการฝึกให้เด็กได้เรียนรู้ถึงการปฏิบัติตัวในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันเป็นประโยชน์ต่อการใช้ชีวิตในอนาคต

องค์ประกอบด้านการส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกายและอารมณ์ให้แก่เด็ก สำหรับพัฒนาการด้านร่างกายช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางกล้ามเนื้อผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ลูกทำ และพัฒนาทางด้านอารมณ์ช่วยลดความเครียดจากชีวิตประจำวันภายใต้อากาศที่บริสุทธิ์ทำให้ลูกรู้สึกโล่งปลอดโปร่ง สอดคล้องกับการศึกษาของ Gram (2005) ที่พบว่า กิจกรรมที่เด็กได้เล่นนอกบ้านช่วยให้เด็กได้ออกแรงได้เคลื่อนไหวมากกว่ากิจกรรมที่เด็กทำในขณะที่อยู่บ้านส่งผลต่อพัฒนาการด้านร่างกายนอกจากนี้ผลการศึกษาของ Wu, Wall, Zu, and Ying (2019) พบว่า สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติรวมถึงบรรยากาศของแหล่งท่องเที่ยว เช่น ท้องฟ้าที่สดใสความสวยงามของทะเล เสียงคลื่น ช่วยกระตุ้นให้เด็กต้องการเคลื่อนไหวร่างกายมากขึ้นผ่านการเดินเล่น การวิ่งเล่น และการปีนป่าย และในขณะเดียวกันผลการวิจัยของ Sojasi, Shayan, Solimani, and Ghorrooneh (2021) พบว่าการท่องเที่ยวยังมีผลต่อพัฒนาการทางด้านอารมณ์ โดยพ่อ-แม่คาดหวังว่าประสบการณ์ที่ลูกได้รับจากการท่องเที่ยว เช่น การสัมผัสกับประสบการณ์จริง รวมถึงการได้รู้จักเพื่อนใหม่ ในระหว่างการท่องเที่ยวผ่านการทำกิจกรรมร่วมกันเป็นโอกาสพัฒนาความกล้าในตนเองพร้อมที่จะเผชิญสิ่งต่างๆ ช่วยเสริมสร้างให้ลูกมีความมั่นใจในตัวเองมากขึ้น

องค์ประกอบด้านการได้รับทักษะใหม่ๆ ผ่านสื่อต่างๆ ในแหล่งท่องเที่ยวที่มีไว้บริการ สอดคล้องกับความคิดเห็นของ Shaw and Dawson (2001) ที่กล่าวถึงลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวที่สอดแทรกความรู้ให้แก่เด็กผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น การเปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมปฏิบัติ กิจกรรมที่จัดให้มีการแสดงหรือการสาธิตและทดลอง ตลอดจนการมีวิทยากรนำชม สิ่งเหล่านี้ล้วนกระตุ้นให้เด็กมีความสนใจที่จะเรียนรู้ และได้รับทักษะในสิ่งต่างๆ

องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมต่อสิ่งต่างๆ การเดินทางท่องเที่ยวเกี่ยวกับครอบครัวเป็นโอกาสที่จะทำให้ลูกได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวผ่านการพบเห็น การเล่น การทดลอง โดยเฉพาะการที่เด็กได้ทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น จะส่งผลให้เด็กรู้จักการปรับตัวให้เข้ากับสังคม สอดคล้องกับ Bandura (1996) ที่กล่าวว่า การปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นต่อพัฒนาการของเด็ก เนื่องจากเด็กได้เรียนรู้จากคนอื่นๆ จากการสังเกตและการได้เห็นตัวอย่างของพฤติกรรมที่แสดงออกมา พฤติกรรมการเล่นการติดต่อสื่อสาร

องค์ประกอบของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงครอบครัวสามารถแบ่งออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ (1) กิจกรรมเชิงวัฒนธรรมและประเพณี (2) กิจกรรมกึ่งผจญภัย (3) กิจกรรมเพื่อการพักผ่อน (4) กิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ และ (5) กิจกรรมตามจุดมุ่งหมาย

กิจกรรมเชิงวัฒนธรรมและประเพณี มีลักษณะการท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมชมเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมตลอดจน การสัมผัสวิถีชีวิตวัฒนธรรมและประเพณีของคนในท้องถิ่น สามารถดึงดูดความสนใจของเด็กได้ เนื่องจาก เด็กมักมี ความสนใจสิ่งใหม่ที่ได้พบเห็น ไม่ว่าจะเป็นความแตกต่างทางภาษา อาหาร สถาปัตยกรรม การแต่งกาย เป็นต้น (Byrnes, 2001)

กิจกรรมที่ส่งผลถึง คือ การทดลองทำในสิ่งที่ให้ความรู้สึกลึ้นเต้นควบคู่กับความสนุกสนานร่วมกับพ่อ-แม่ ตลอดจนคนในครอบครัว ลักษณะของกิจกรรมเชิงผจญภัยทำให้เด็กได้เคลื่อนไหวร่างกายตลอด อาทิ การตกปลา การดำน้ำตื้น และการสำรวจ ทั้งนี้ Johns and Gyimóthy (2003) กล่าวว่า การที่เด็กได้ทดลองทำสิ่งใหม่ๆ ที่มีความตื่นเต้น ทำทาย เมื่อเด็กสามารถทำได้สำเร็จก็จะเกิดความภาคภูมิใจในตัวเอง

กิจกรรมเพื่อการพักผ่อน เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการความผ่อนคลายทั้งทางร่างกายและจิตใจ ผ่านการทำกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การเล่นน้ำทะเลและกิจกรรมบริเวณชายหาด การช้อปปิ้ง และการท่องเที่ยว สวรรค์เป้าหมายของกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อนมุ่งเน้นความสนุกจากการได้ทำสิ่งใหม่ๆ จากการท่องเที่ยว การศึกษาของ Shaw and Dawson (2001) ที่พบว่า กิจกรรมที่เด็กได้ทำภายใต้ความสุขและสภาพแวดล้อม ที่แตกต่างจากบ้านช่วยให้เด็กผ่อนคลาย และมีอารมณ์ที่เบิกบานแจ่มใสเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้เด็กสามารถใช้เวลา ที่จะซึมซับความรักความอบอุ่นกับพ่อแม่ได้ยาวนานขึ้น ส่งผลเชิงบวกต่อการปฏิสัมพันธ์ในครอบครัว

กิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ เปรียบเสมือนเป็นการเรียนรู้นอกห้องเรียนที่ช่วยเปิดโลกทัศน์ อีกทั้งได้รับความเพลิดเพลินและความสนุกสนานจากกิจกรรมการท่องเที่ยว ดังตัวอย่างของการท่องเที่ยวทางธรรมชาติช่วยสร้างความตระหนักรู้ให้เด็กได้รู้จักสภาพแวดล้อมที่หลากหลาย ส่งเสริมให้เกิดทักษะที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ (Taylor, Wiley, Kuo, and Sullivan, 1998) และตัวอย่างงานวิจัยเกี่ยวกับประสบการณ์ที่เด็กได้รับจากการท่องเที่ยว สวรรค์ซึ่งถือว่าเป็นแหล่งเรียนรู้สำคัญสำหรับเด็กที่จะทำให้ได้เรียนรู้ถึงวิถีชีวิตของสัตว์ป่า และได้สัมผัสกับสัตว์ เหล่านั้นอย่างใกล้ชิด ถือได้ว่าเป็นการปลูกจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์สัตว์ป่าให้แก่เด็กได้เป็นอย่างดี (Turley, 2001)

กิจกรรมตามจุดมุ่งหมายเป็นการเดินทางท่องเที่ยวร่วมกันในครอบครัวควบคู่กับการทำกิจกรรมอื่นๆ ที่อาจ เกี่ยวข้องกับหน้าที่การงาน การเรียน ธุรกิจ ธุรกิจอื่นๆ ตลอดจนความสนใจที่มีต่อกิจกรรมบางอย่างของสมาชิกบุคคล ใดบุคคลหนึ่งในครอบครัว เช่นเดียวกับ Schänzel et al. (2012) ที่กล่าวว่า การท่องเที่ยวของครอบครัวเกิดขึ้นได้ จากหลายหลายวัตถุประสงค์ การตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวจึงมีความหลากหลายขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการเดินทาง ท่องเที่ยวในแต่ละครั้ง โดยนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ไม่ได้ยึดติดกับรูปแบบการท่องเที่ยวเหมือนที่เคยเดินทางท่องเที่ยว แต่สนใจเดินทางท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ เลือกรับบริการที่หลากหลายขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการเดินทาง

2. ประสบการณ์เรียนรู้ที่ลูกได้รับมีความสัมพันธ์กับลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยว ในขณะเดียวกัน กิจกรรมการท่องเที่ยวแต่ละประเภทนำเสนอประสบการณ์การเรียนรู้ที่แตกต่างกันออกไป โดยเฉพาะกิจกรรมเพื่อ การพักผ่อนเป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมประสบการณ์ด้านการเรียนรู้ของเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจาก มีความสัมพันธ์กับประสบการณ์การเรียนรู้ในทุกๆ ด้าน สอดคล้องกับCarr (2011) กับFeuer (2009) กล่าวว่า เด็กสามารถเรียนรู้ได้ดีขึ้นหากการเรียนรู้มาพร้อมกับความสนุกและอยู่ในสถานะที่ตนเองมีความสุข ที่ผ่านมา ได้มี การนำเสนอตัวอย่างกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ทำให้เด็กได้รับความสุข เช่น การเล่นน้ำที่สระว่ายน้ำ และการเล่นบน ชายหาด (Curtale, 2018) ในขณะที่ Nickerson and Jurowski (2001) กล่าวถึง ลักษณะกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ เด็กสนใจต้องเป็นกิจกรรมที่ได้เคลื่อนไหวร่างกาย และเปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างเต็มที่ ดังนั้น หากผู้ประกอบการแหล่งท่องเที่ยวสำหรับครอบครัวสามารถจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวตามธรรมชาติและพฤติกรรม

ของเด็ก เพื่อให้เด็กได้รับความสุขจากกิจกรรมการท่องเที่ยวจะสามารถเสริมสร้างประสบการณ์เรียนรู้ให้แก่เด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 แหล่งท่องเที่ยวสำหรับครอบครัว และแหล่งท่องเที่ยวสำหรับเด็ก เช่น โรงแรมและรีสอร์ท สวนสัตว์ สวนสนุก นำข้อมูลจากผลการวิจัยไปใช้ออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ให้ประสบการณ์การเรียนรู้ในด้านต่างๆ เช่น การออกแบบกิจกรรมที่让孩子มีส่วนร่วมปฏิบัติ การออกแบบฐานการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับประสบการณ์การเรียนรู้ในด้านต่างๆ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มครอบครัว ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 พ่อและแม่ทราบถึงลักษณะกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จะให้ประสบการณ์การเรียนรู้ในด้านต่างๆ เพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจเลือกกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จะสอดคล้องกับประสบการณ์การเรียนรู้ที่ต้องการให้ลูกได้รับ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยในครั้งนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงครอบครัว ตลอดจนประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวกลุ่มครอบครัว ในกลุ่มพ่อ-แม่ ที่มีลูกอายุ 6-12 ปี คาดหวังจะให้ลูกได้รับคุณค่าจากการท่องเที่ยวเชิงครอบครัว แต่ทั้งนี้ภายใต้แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงครอบครัว โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ท่องเที่ยวของเด็กมีแง่มุมที่หลากหลาย ผู้วิจัยได้เสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

2.1 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการได้รับประสบการณ์ด้านการเรียนรู้ของเด็กจากการร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้ประกอบการนำไปปรับใช้เพื่อพัฒนาการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวกลุ่มครอบครัว

2.2 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการได้รับประสบการณ์ด้านการเรียนรู้จากกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงครอบครัวกับเด็กในวัยอื่นๆ ด้วย เนื่องจากเด็กในแต่ละช่วงอายุ มีพฤติกรรม ทัศนคติที่แตกต่างกัน และขณะเดียวกันพ่อแม่ที่มีลูกในวัยต่างๆ ก็คาดหวังให้ลูกได้รับประสบการณ์การท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับวัย

เอกสารอ้างอิง

- Bandura, A. (1996). Ontological and epistemological terrains revisited. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, 27(4), 323-345.
- Byrnes, D. A. (2001). Travel schooling: Helping Children Learn through Travel. *Childhood Education*, 77(6), 345-350.
- Carr, N. (2011). *Children's and Families' Holiday Experience*. London: Taylor and Francis.
- Cochran, W.G. (1977). *Sampling Techniques*. 3rd ed. New York: John Wiley and Sons.
- Cullingford, C. (1995). Children's Attitudes to Holidays Overseas. *Tourism Management*, 16(2), 121-127.

- Curtale, R. (2018). Analyzing children's impact on parents' tourist choices. *Young Consumers*, 19(2), 172-184.
- Daly, K. (2004). *The Changing Culture of Parenting*. Ottawa: Vanier Institute of the Family.
- Feuer, A. (2009). School's Out for the Summer: A Cross-Cultural Comparison of Second Language Learning in Informal Settings. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 12(6), 651-665.
- Freysinger, V.J. (1994). Leisure with Children and Parental Satisfaction: Further Evidence of a Sex Difference in the Experience of Adult Roles and Leisure. *Journal of Leisure Research*, 26(3), 212-226.
- Gram, M. (2005). Family holidays. A qualitative analysis of family holiday experiences. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 5(1), 2-22.
- Hair, J. F., Anderson, R. E., Babin, B. J., and Black, W. C. (2010). *Multivariate Data Analysis: A Global Perspective*. Upper Saddle River, NJ: Pearson.
- Ingkadijaya, R. (2018). Family Tourist-is Different Motive, Different Choice of Tourist Activity?. *E-Journal of Tourism*, 5(2), 72-84.
- Inskip, E. (1991). *Tourism Planning: An Integrated and Sustainable Development Approach*. New York: Van Nostrand Reinhold.
- Jirojanaku, P. (2009). *Concepts, theories on health promotion and their application*. 2nd ed. Bangkok: Praboromarajchanok Institute. (in Thai)
- Johns, N., and Gyimóthy, S. (2002). Mythologies of a Theme Park: An Icon of Modern Family Life. *Journal of Vacation Marketing*, 8(4), 320-331.
- Johns, N., and Gyimóthy, S. (2003). Postmodern Family Tourism at Legoland. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 3(1), 3-23.
- Macintyre, C. (2002). *Play for Children with Special Needs: Including Children Aged 3-8*. Great Britain: David Fulton Publishers Ltd.
- Nickerson, N. P., and Jurowski, C. (2001). The influence of children on vacation travel patterns. *Journal of vacation marketing*, 7(1), 19-30.
- Obrador, P. (2012). The Place of the Family in Tourism Research: Domesticity and Thick Sociality by the Pool. *Annals of Tourism Research*, 39(1), 401-420.
- Puan, C. L., and Zakaria, M. (2007). Perception of Visitors Towards the Role of Zoos: A Malaysian Perspective. *International Zoo Yearbook*, 41(1), 226-232.
- Ritchie, B. W., Carr, N., and Cooper, C. (2008). School Excursion Tourism and Attraction Management in Fyall, A., Garrod, B., Leask, A., and Wanhill, S. (eds), *Managing visitor Attractions*. Oxford: Elsevier.

- Sojasi, Q., Hamdollah, Shayan, H., Solimani, Z., and Ghorrooneh, D. (2021). Aphenomenological study of the learning experience of children in rural tourism destinations. *Tourist Studies*, 21(2), 235-259.
- Schänzel, H. A., Yeoman, I., and Backer, E. (2012). *Family tourism: Multidisciplinary perspectives*. Bristol: Channel View Publications.
- Schänzel, H. A., Smith, K. A., and Weaver, A. (2005). Family Holidays: A Research Review and Application to New Zealand. *Annals of Leisure Research*, 8(2-3), 105-123.
- Schänzel, H. A., and Yeoman, I. (2015). Trends in Family Tourism. *Journal of Tourism Futures*, 1(2), 141-147.
- Shaw, S. M. (2008). Family Leisure and Changing Ideologies of Parenthood. *Sociology compass*, 2(2), 688-703.
- Shaw, S. M., and Dawson, D. (2001). Purposive leisure: Examining parental discourses on family activities. *Leisure sciences*, 23(4), 217-231.
- Small, J. (2008). The Absence of Childhood in Tourism Studies. *Annals of Tourism Research*, 35(3), 772-789.
- Taylor, A. F., Wiley, A., Kuo, F. E., and Sullivan, W. C. (1998). Growing Up in the Inner City: Green Spaces as Places to Grow. *Environment and Behavior*, 30(1), 3-27.
- The Guardian. (2014). *Holiday Costs: Terms-Time versus school Holidays*. [Online]. Retrieved November 2, 2021 from: <http://www.theguardian.com/travel/2014/feb/04/taking-kids-out-of-school-before-end-of-term>.
- TripAdvisor. (2014). *Family Travel Survey*. [Online]. Retrieved October 20, 2021, from: <http://www.multivu.com/mnr/70425519-tripadvisor-survey-family-travel-on-the-rise-in-2014>.
- Turley, S. K. (2001). Children and the demand for recreational experiences: The case of zoos. *Leisure Studies*, 20(1), 1-18.
- Wiratchai, N. (2005). *LISREL Modeling Statistics analysis for Research*. 3rd ed. Bangkok: Chularongkorn Publishing. (in Thai)
- Wu, M.-Y., Wall, G., Zu, Y., and Ying, T. (2019). Chinese children's family tourism experiences. *Tourism Management Perspectives*, 29, 166-175.

การวิเคราะห์ความคุ้มค่าและผลตอบแทนของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ นวัตกรรมเพื่อการจัดการห่วงโซ่คุณค่า ในพื้นที่จังหวัดนครปฐม

วิมลรัตน์ ศรีรัตนกุล^{1,*}, ปาริชาติ ขำเรือง², ปิยะดา คัมภีรานนท์³, วีรภิจ อุฑารสกุล⁴

^{1,2,3,4} คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

Received: 13 November 2020

Revised: 15 November 2022

Accepted: 16 November 2022

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาต้นทุนและรายได้ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ นวัตกรรมเพื่อการจัดการห่วงโซ่คุณค่าของ ข้าว ผัก และส้มโอ ปลอดภัย ยกระดับมาตรฐานในการตลาดสินค้าเกษตรจังหวัดนครปฐม 4.0 และ (2) วิเคราะห์ความคุ้มค่าและอัตราผลตอบแทน ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ โดยใช้แบบสอบถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 30 ราย ในจังหวัดนครปฐม แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Method) โดยการวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนโครงการ (IRR) และการวิเคราะห์ต้นทุน – ผลประโยชน์ (Cost- Benefit Analysis) เพื่อวัดผลความคุ้มค่าของโครงการ ผลการวิจัยพบว่า ส้มโอพันธุ์ทองดี มีอัตราผลตอบแทนโครงการ (IRR) เท่ากับ ร้อยละ 14.59 ส่วนส้มโอพันธุ์ขาวน้ำผึ้ง มีอัตราผลตอบแทนโครงการ (IRR) เท่ากับ ร้อยละ 27.94 เมื่อทำการวิเคราะห์อัตราส่วนผลประโยชน์ต่อต้นทุน (BCR) มีค่ามากกว่า 1 จึงคุ้มค่าสมควรลงทุน ส่วนสินค้าข้าว และ ผักปลอดภัย ใช้วิธีการวิเคราะห์ด้วยการทำงบประมาณเฉพาะส่วน (Partial Budgeting) ได้ผลการประเมินว่า หลังจากเข้าโครงการผลตอบแทนเพิ่มขึ้น จึงคุ้มค่าสมควรลงทุน

คำสำคัญ: ผลตอบแทน ความคุ้มค่า สินค้าเกษตรปลอดภัย

* ผู้ประสานงานหลัก; อีเมล: numphon1@gmail.com

An Analysis of Cost-Effectiveness and Return of Farmers Participating in the Innovation Project for Value Chain Management in Nakhon Pathom Province

Vimolrat Srirattanagool^{1,*}, Parichart Khumruang²,

Piyada Kumpiranont³, Veerakij Utharnsakul⁴

^{1,2,3,4}Faculty of Management Science, Nakhon Pathom Rajabhat University

Received: 13 November 2020

Revised: 15 November 2022

Accepted: 16 November 2022

Abstract

The objectives of this research were (1) to study cost and returns of farmers participating in the project–An Innovation of Value Chain Management in Rice, Vegetable and Pomelo Safety to improve Agricultural Market’s standard in Nakhon Pathom, and (2) to analyze the worthiness and rate of return of farmers attending in this project. The questionnaire was used in in-depth interviews. A group of 30 farmers were involved in this project. And quantitatively analyzed the data. Analyze the rate of return for the project and the cost-benefit analysis to measure the cost-effectiveness of the project. The results of the study showed that Internal Rate of Return (IRR) of Pomelo, Tong-Dee and Kaonumpung are 14.59% and 27.94% respectively. As Benefit Cost Rate (BCR) is more than 1, which means that it was worth for investment. Moreover, another reason for investing is the result of the partial budget analysis methodology, which also shows an increase in the project's return on rice and vegetable safety.

Keyword: Returns Worthiness Agricultural Products Safety

* Corresponding Author; E-mail: numphon1@gmail.com

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จังหวัดนครปฐมเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่เกษตรกรรม 796,662 ไร่ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 58.78 ของพื้นที่จังหวัด มีรายได้จากผลผลิตทางการเกษตรประมาณ 12,000 ล้านบาทต่อปี จังหวัดนครปฐมมีวิสัยทัศน์ คือ “เมืองเกษตรและอุตสาหกรรมปลอดภัย แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ศาสนา วัฒนธรรม ศูนย์กลางการศึกษา และประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี” จากวิสัยทัศน์ดังกล่าวจะเห็นได้ว่า จังหวัดนครปฐม ให้ความสำคัญในการเป็นเมืองเกษตรและอุตสาหกรรมปลอดภัย (Nakhon Pathom Provincial Development Strategy Group, 2014)

สินค้าเกษตรที่จังหวัดนครปฐมให้ความสำคัญ 3 ลำดับแรก ได้แก่ (1) ข้าว โดยมีพื้นที่เพาะปลูก ข้าวนาปี 359,925 ไร่ และข้าวนาปรัง 249,927 ไร่ มีมูลค่าทางเศรษฐกิจประมาณ 3,500 ล้านบาทต่อปี (2) พืชผัก มีพื้นที่เพาะปลูก 63,577 ไร่ มีมูลค่าทางเศรษฐกิจประมาณ 4,500 ล้านบาทต่อปี และ (3) ไม้ผล โดยเฉพาะส้มโอ มีพื้นที่เพาะปลูกประมาณ 4,000 ไร่ มีมูลค่าทางเศรษฐกิจประมาณ 400 ล้านบาทต่อปี (Nakhon Pathom Provincial Development Strategy Group, 2014) ซึ่งถือว่าเป็นรายได้ที่สำคัญ แต่อย่างไรก็ตาม การเพาะปลูกส่วนใหญ่เป็นการปลูกแบบใช้สารเคมี และยาฆ่าแมลง ส่งผลให้เกษตรกรไม่สามารถแข่งขันและต่อราคาได้ จึงควรมีการพัฒนาสินค้าเกษตรให้เป็นสินค้าเกษตรปลอดภัย เพื่อยกระดับรายได้ให้แก่เกษตรกร ทั้งนี้มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม เห็นถึงความสำคัญของเกษตรกร โดยเฉพาะเกษตรกรผู้ปลูก ข้าว ผัก และส้มโอ ซึ่งเป็นสินค้าเกษตรที่สำคัญของจังหวัดนครปฐม ได้มีการร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม หน่วยงานต่างๆ ในจังหวัดนครปฐม และสมาชิกเครือข่ายสินค้าเกษตรทั้ง 3 กลุ่มที่เข้าร่วมโครงการยกระดับมาตรฐานในการตลาดสินค้าเกษตรจังหวัดนครปฐม เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าเกษตร และเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกร

ในกระบวนการพัฒนาสินค้าเกษตรเป็นสินค้าเกษตรปลอดภัย พัฒนาตั้งแต่กระบวนการผลิต พัฒนาผลิตภัณฑ์ รวมถึงพัฒนาช่องทางการตลาด คณะผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญ ในการศึกษาวิเคราะห์ความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ของสินค้าเกษตรปลอดภัย ในจังหวัดนครปฐม ที่เข้าร่วมโครงการนวัตกรรมเพื่อการจัดการห่วงโซ่คุณค่าของ ข้าว ผัก และส้มโอ ปลอดภัย ยกระดับมาตรฐานในการตลาดสินค้าเกษตรจังหวัดนครปฐม 4.0 เพื่อให้เกษตรกรได้ทราบถึง ต้นทุนและรายได้ที่เกิดจากการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เมื่อเกษตรกรได้เข้าร่วมโครงการจะทำให้ต้นทุนที่ลดลง หรือรายได้ที่เพิ่มขึ้นอย่างไร

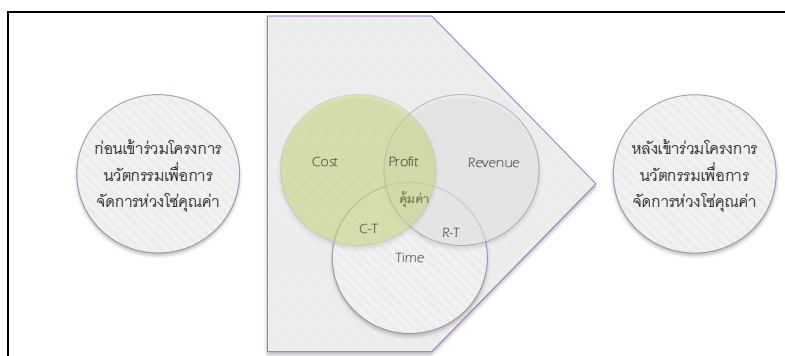
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาต้นทุนและรายรับของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ นวัตกรรมเพื่อการจัดการห่วงโซ่คุณค่าในพื้นที่จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความคุ้มค่าและอัตราผลตอบแทนของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ นวัตกรรมเพื่อการจัดการห่วงโซ่คุณค่า ในพื้นที่จังหวัดนครปฐม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยวิเคราะห์ความคุ้มค่าโดยใช้หลักการวิเคราะห์ต้นทุน-ผลประโยชน์ (Cost- Benefit Analysis) เพื่อวัดผลความคุ้มค่า โดยเปรียบเทียบก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ มีการวัด 3 ด้าน คือ ด้านต้นทุน (Cost) ด้านรายได้ (Revenue) และด้านเวลา (Time) ส่วนความสัมพันธ์ร่วมในส่วนของต้นทุนกับเวลาจะวัดด้วย อัตราส่วนผลประโยชน์

ต่อต้นทุน (c-t ratio) ระหว่างต้นทุนกับรายได้ จะวัดด้วยอัตราผลกำไร (profit ratio) และระหว่างรายได้กับเวลา จะวัดด้วยระยะเวลาคืนทุน (r - t) โดยทั้ง 3 ส่วนนี้จะรวมเรียกว่าความคุ้มค่า ซึ่งผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

แบบแผนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed-Method Research) มีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ร่วมกับการสนทนากลุ่ม (Focus group) และนำข้อมูลเชิงปริมาณมาวิเคราะห์ทางสถิติ ซึ่งข้อมูลส่วนใหญ่เป็นข้อมูลในรูปแบบปฐมภูมิ (Primary Data) ที่ได้จากแบบสอบถามและสัมภาษณ์สมาชิกเกษตรกรในเครือข่ายที่เข้าร่วมโครงการยกระดับมาตรฐานในการตลาดสินค้าเกษตรจังหวัดนครปฐมร่วมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

ตัวอย่าง

ตัวอย่าง คือ เกษตรกรผู้ปลูกข้าว ผัก ส้มโอ ที่เข้าร่วมโครงการนวัตกรรมเพื่อการจัดการห่วงโซ่คุณค่าของข้าว ผัก และส้มโอ ปลอดภัย ยกระดับมาตรฐานในการตลาดสินค้าเกษตรจังหวัดนครปฐม 4.0 จำนวน 30 คน มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก ดังนี้

1. เกษตรกรผู้ปลูก ข้าว ผัก และส้มโอ ปลอดภัย ในพื้นที่จังหวัดนครปฐม
2. เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ นวัตกรรมเพื่อการจัดการห่วงโซ่คุณค่า เพื่อยกระดับมาตรฐานในการตลาดสินค้าเกษตร ในพื้นที่จังหวัดนครปฐม ประกอบด้วย (1) กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวปลอดภัย จำนวน 10 ราย ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ บ้านคลองโยง ตำบลคลองโยง อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดนครปฐม และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวพระคุณแม่ ตำบลหอมเกร็ด อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดนครปฐม (2) กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัย พื้นที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์บ้านคลองโยง ตำบลคลองโยง อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดนครปฐม จำนวน 10 ราย และ (3) กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกส้มโอปลอดภัย จำนวน 10 ราย ได้แก่ กลุ่มโครงการเกษตรอินทรีย์อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดนครปฐม

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนั้น คือ แบบสอบถามที่สร้างมาจากการสังเคราะห์ และ การพัฒนาข้อคำถามจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีกระบวนการทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยการนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้ทำการพัฒนาให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) ของแบบสอบถาม

โดยผลการพิจารณาความสอดคล้องของข้อความคำถามกับประเด็นที่ต้องการศึกษา มีค่าเท่ากับ 1.00 และนำแบบสัมภาษณ์ที่ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นชอบแล้วไปทดลองสัมภาษณ์เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของภาษา และทดสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม จากนั้นนำแบบสอบถามไปสัมภาษณ์เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้ระยะเวลา 1 ปี ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยลงพื้นที่ไปสัมภาษณ์เกษตรกร ซึ่งเป็นเกษตรกรเครือข่ายที่เข้าร่วมโครงการยกระดับมาตรฐานในการตลาดสินค้าเกษตรจังหวัดนครปฐม กับมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม จำนวน 30 ราย

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากแบบสอบถามมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา เพื่ออธิบายถึงคุณสมบัติ หรือลักษณะการแจกแจงข้อมูลตัวแปรต่างๆ ตามปัจจัยด้านคุณลักษณะของกลุ่ม โดยการวัดเป็นร้อยละ (Percentage) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) หรือค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Method)

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากแบบสอบถามในส่วนของต้นทุน ค่าใช้จ่าย และรายได้ก่อนเข้าร่วมโครงการ และมีการเก็บข้อมูลต้นทุนส่วนเพิ่มและรายได้หลังจากเข้าร่วมโครงการ มาวิเคราะห์ โดยใช้หลักการวิเคราะห์ต้นทุน-ผลประโยชน์ (Cost- Benefit Analysis) เพื่อวัดผลความคุ้มค่า โดยพิจารณาจากตัวชี้วัดการตัดสินใจในการลงทุนดังต่อไปนี้ คือ

2.1 การหาค่าปัจจุบันสุทธิ (Net Present Value: NPV)

2.2 อัตราส่วนผลประโยชน์ต่อต้นทุน (Benefit Cost Ratio: BCR)

2.3 อัตราผลตอบแทนภายใน (Internal Rate of Return: IRR)

2.4 ผลตอบแทนที่ได้รับจากโครงการปรับอัตราคิดลด (Modified Internal Rate of Return: MIRR)

2.5 การวิเคราะห์ระยะคืนทุน (Payback Period)

2.6 การวิเคราะห์หาจุดคุ้มทุน (Break-Even Point)

2.7 การทำงานประมาณเฉพาะส่วน (Partial Budgeting)

ผลการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ได้ทำการศึกษาด้านต้นทุนและรายได้ของเกษตรกร ก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ นวัตกรรมเพื่อการจัดการห่วงโซ่คุณค่า ในพื้นที่จังหวัดนครปฐม โดยแบ่งการศึกษาตามประเภทสินค้า ดังนี้ (1) เกษตรกรผู้ปลูกส้มโอปลอดภัย (2) เกษตรกรผู้ปลูกข้าวปลอดภัย และ (3) เกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัย ซึ่งได้ผลการวิเคราะห์ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของเกษตรกรผู้ปลูกส้มโอปลอดภัยที่เข้าร่วมโครงการ นวัตกรรมเพื่อการจัดการห่วงโซ่คุณค่า ในจังหวัดนครปฐม

ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้ปลูกส้มโอปลอดภัยที่เข้าร่วมโครงการ อยู่ในอำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม อายุระหว่าง 40-70 ปี มีการศึกษาดำรงระดับปริญญาตรี ใช้ที่ดินของตนเองโดยใช้พื้นที่ในการปลูกไม่ต่ำกว่า 10 ไร่ และใช้เงินทุนส่วนตัวในการลงทุน ส้มโอที่ปลูกส่วนใหญ่ เป็นพันธุ์ทองดีกับพันธุ์ขาวน้ำผึ้ง โดยมีต้นทุนก่อนเข้าร่วมโครงการจำนวน 111,535 บาทต่อไร่ แบ่งเป็นต้นทุนคงที่ 93,850 บาท ต้นทุนผันแปร 17,503 บาท และค่าเสียโอกาสเงินลงทุน 1,145 บาท

โดยก่อนเข้าร่วมโครงการ มีรายได้จากการขายส้มโอพันธุ์ทองดี เท่ากับ 38.43 บาทต่อลูก และมีรายได้จากการขายส้มโอพันธุ์ขาวน้ำผึ้ง เท่ากับ 43.68 บาทต่อลูก เมื่อทำการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนก่อนเข้าร่วมโครงการ จุดคุ้มทุน (Break-Even Point) อยู่ที่ 1,142.85 ลูกต่อปี (เฉลี่ย 2 สายพันธุ์เพราะปลูกบนที่ดินเดียวกัน) ซึ่งมีระยะเวลาคืนทุน 6 ปี 2 เดือน ผลผลิตเริ่มออกในปีที่ 6 ส้มโอ ซึ่งจะออกผลในช่วงเดือนมกราคม และเก็บเกี่ยวผลผลิตในช่วงเดือนสิงหาคม-พฤศจิกายน

ตารางที่ 1 อัตราผลตอบแทนของส้มโอพันธุ์ทองดีโดยวิธีการอัตราดอกเบี้ยคิดลด ณ ราคาเฉลี่ยที่ 90 บาท

รายการ	ผลที่ได้จากการคำนวณ
มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV)	348,368.59
อัตราผลตอบแทนต่อต้นทุน (BCR)	1.14
อัตราผลตอบแทนโครงการ (IRR)	ร้อยละ 14.59
อัตราผลตอบแทนโครงการแบบมีเงินกู้ (MIRR)	ร้อยละ 10.72

ที่มา: จากการคำนวณ

หมายเหตุ : อ้างอิงอัตราดอกเบี้ยเงินกู้จากธนาคารพาณิชย์ใหญ่ประมาณร้อยละ 7

ต้นทุนปีที่ 1 ได้จากต้นทุนคงที่บวกต้นทุนส่วนเพิ่มหลังเข้าโครงการ

อ้างอิงอัตราเงินเฟ้อร้อยละ 2 (World Bank, 2018)

หลังจากเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ เกษตรกรจะมีต้นทุนส่วนเพิ่ม โดยเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการให้ได้มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) การออกแบบบรรจุภัณฑ์และตราสินค้า รวมถึงระบบตรวจสอบย้อนกลับ (QR Code) เป็นจำนวน 124,435 บาท โดยคำนวณผลตอบแทนระยะเวลา 20 ปี ตามอายุเฉลี่ยของต้นส้มโอ จากตารางที่ 1 สรุปได้ว่า อัตราผลตอบแทนโครงการ (IRR) เท่ากับ ร้อยละ 14.59 อัตราผลตอบแทนโครงการแบบมีเงินกู้ (MIRR) เท่ากับ ร้อยละ 10.72 มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) เท่ากับ 348,368.59 บาท และเมื่อนำไปคำนวณอัตราส่วนผลประโยชน์ต่อต้นทุน (BCR) เท่ากับ 1.14 ซึ่งค่า BCR ที่คำนวณได้ มากกว่า 1 จึงสรุปตามหลักการตัดสินใจว่าโครงการมีความเหมาะสมและคุ้มค่าควรลงทุน

ตารางที่ 2 อัตราผลตอบแทนของส้มโอพันธุ์ขาวน้ำผึ้งโดยวิธีการอัตราดอกเบี้ยคิดลด ณ ราคาเฉลี่ยที่ 150 บาท

รายการ	ผลที่ได้จากการคำนวณ
มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV)	569,011.69 บาท
อัตราผลตอบแทนต่อต้นทุน (BCR)	1.58
อัตราผลตอบแทนโครงการ (IRR)	ร้อยละ 27.94
อัตราผลตอบแทนโครงการแบบมีเงินกู้ (MIRR)	ร้อยละ 18.18

ที่มา: จากการคำนวณ

หมายเหตุ : อ้างอิงอัตราดอกเบี้ยเงินกู้จากธนาคารพาณิชย์ใหญ่ประมาณร้อยละ 7

ต้นทุนปีที่ 1 ได้จากต้นทุนคงที่บวกต้นทุนส่วนเพิ่มหลังเข้าโครงการ

อ้างอิงอัตราเงินเฟ้อร้อยละ 2 (World Bank, 2018)

หลังจากเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ เกษตรกรจะมีต้นทุนส่วนเพิ่ม โดยเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการให้ได้มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) การออกแบบบรรจุภัณฑ์ และตราสินค้า รวมถึงระบบตรวจสอบย้อนกลับ (QR Code) เป็นต้นทุนตั้งแต่ปีที่ 6 เป็นต้นไปเท่ากับ 82,435 บาท โดยคำนวณผลตอบแทนเป็นระยะเวลา 20 ปี ตามอายุเฉลี่ยของต้นส้มโอ จากตารางที่ 2 อัตราผลตอบแทนโครงการ (IRR) เท่ากับ ร้อยละ 27.94 อัตราผลตอบแทนโครงการแบบมีเงินกู้ (MIRR) เท่ากับ ร้อยละ 18.18 มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) เท่ากับ 569,011.69 บาท และเมื่อนำไปคำนวณอัตราส่วนผลประโยชน์ต่อต้นทุน (BCR) เท่ากับ 1.58 ซึ่งค่า BCR ที่คำนวณได้ มากกว่า 1 จึงสรุปตามหลักการตัดสินใจว่าโครงการมีความเหมาะสมและคุ้มค่าควรลงทุน

2. ผลการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวปลอดภัยผู้เข้าร่วมโครงการนวัตกรรมเพื่อการจัดการห่วงโซ่คุณค่า ในจังหวัดนครปฐม

ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวปลอดภัยที่เข้าร่วมโครงการ อยู่ในอำเภอกุสุมาลย์ และอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดนครปฐม โดยมีอายุระหว่าง 28-70 ปี มีการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี ใช้ที่ดินของตนเองโดยใช้พื้นที่ในการปลูกที่ไม่ต่ำกว่า 10 ไร่ และใช้เงินทุนส่วนตัวในการลงทุน โดยมีต้นทุนก่อนเข้าร่วมโครงการจำนวน 6,936 บาทต่อไร่ แบ่งเป็นต้นทุนคงที่ 1,955 บาทต่อไร่ และต้นทุนผันแปร 4,430.26 บาทต่อไร่ ซึ่งก่อนเข้าร่วมโครงการมีรายได้จากการจำหน่ายข้าวอยู่ที่กิโลกรัมละ 35 บาท เป็นการขายส่งให้กับสามพราน รีเวอร์ไซด์ และขายปลีกตามงานแสดงสินค้าต่างๆ

ตารางที่ 3 การประเมินผลประโยชน์ส่วนเพิ่มของข้าวด้วยวิธีการทำงานงบประมาณเฉพาะส่วน

หน่วย : บาทต่อไร่

รายการ	ก่อนเข้าร่วมโครงการ	หลังเข้าร่วมโครงการ	ผลตอบแทนที่เพิ่มขึ้น
ผลตอบแทนจากข้าวปลอดภัย			
ผลตอบแทน (370 กิโลกรัมต่อไร่)	12,950	22,200	เพิ่มขึ้น 9,250 คิดเป็นร้อยละ 71
ต้นทุน	6,936.26	8,231.26	
กำไร	6,013.74	13,968.74	เพิ่มขึ้น 7,955 คิดเป็นร้อยละ 132

ที่มา : จากการคำนวณด้วยวิธีการทำงานงบประมาณเฉพาะส่วน (Partial Budgeting)

ราคาและต้นทุน ได้จากการสำรวจราคาตลาด

หลังจากเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ เกษตรกรจะมีต้นทุนส่วนเพิ่ม โดยเป็นค่าใช้จ่ายในการออกแบบบรรจุภัณฑ์และตราสินค้า รวมถึงระบบการตรวจสอบย้อนกลับ (QR Code) จากตารางที่ 3 ประเมินผลประโยชน์ส่วนเพิ่มของข้าว ด้วยวิธีการทำงานงบประมาณเฉพาะส่วน (Partial Budgeting) พบว่าข้าว มีการจำหน่ายในระดับราคาเฉลี่ย กิโลกรัมละ 60 บาท กำไรเพิ่มขึ้นหลังจากเข้าโครงการ จำนวน 13,968.74 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 132 จึงเหมาะสมและคุ้มค่า ควรตัดสินใจลงทุน

3. ผลการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยที่เข้าร่วมโครงการ นวัตกรรมเพื่อการจัดการห่วงโซ่คุณค่า ในจังหวัดนครปฐม

ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยที่เข้าร่วมโครงการ อยู่ในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม โดยมีอายุระหว่าง 40-70 ปี มีในระดับการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี ใช้ที่ดินของตนเองโดยใช้พื้นที่ในการปลูกไม่ต่ำกว่า 2 ไร่ และใช้เงินทุนส่วนตัวในการลงทุน โดยมีต้นทุนก่อนเข้าร่วมโครงการจำนวน 7,556.35 บาทต่อไร่ โดยแบ่งเป็นต้นทุนคงที่ 4,555 บาทต่อไร่ และต้นทุนผันแปร 3,001.35 บาทต่อไร่

รายได้จากการปลูกและจำหน่าย เกษตรกรผู้ปลูกผัก มีการปลูกผักหลายชนิดแตกต่างกันไป ส่วนใหญ่ปลูกผักกวางตุ้ง คะน้า ผักสลัด และอื่นๆ ซึ่งมีรอบระยะเวลาในการปลูก 45-50 วัน โดยมีรายได้ก่อนเข้าร่วมโครงการ ขึ้นอยู่กับช่องทางการจำหน่าย ถ้าวางจำหน่ายที่ตลาดสุขใจ โรงพยาบาลในจังหวัดนครปฐม ราคาขายเฉลี่ยอยู่ที่ กิโลกรัมละ 50-80 บาท ขายปลีกตามตลาดทั่วไปจะขายได้กิโลกรัมละ 35-40 บาท แต่ถ้าสามารถวางจำหน่ายในห้างสรรพสินค้าโดยต้องปรับเปลี่ยนบรรจุภัณฑ์ จะสามารถขายได้ถึงราคากิโลกรัมละ 150-190 บาท

ตารางที่ 4 การประเมินผลประโยชน์ส่วนเพิ่มของผักด้วยวิธีการทำงบประมาณเฉพาะส่วน

หน่วย : บาทต่อไร่

รายการ	ก่อนเข้าร่วมโครงการ	หลังเข้าร่วมโครงการ	ผลตอบแทนที่เพิ่มขึ้น
จำหน่ายแบบทั่วไป ณ ระดับราคาเฉลี่ย 170 บาทต่อกิโลกรัม			
ผลตอบแทน (ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 900 กิโลกรัม)	58,500	153,000	เพิ่มขึ้น 94,500 คิดเป็นร้อยละ 161
ต้นทุน	7,556.35	26,416.35	
กำไร	50,943.65	126,583.65	เพิ่มขึ้น 75,640 คิดเป็นร้อยละ 148
แบบใส่ถุงบรรจุจำหน่ายแบบออนไลน์ ณ ระดับราคาเฉลี่ย 250 บาทต่อกิโลกรัม			
ผลตอบแทน	58,500	225,000	เพิ่มขึ้น 166,500 คิดเป็นร้อยละ 285
ต้นทุน	7,556.35	26,416.35	
กำไร	50,943.65	198,583.65	เพิ่มขึ้น 147,640 คิดเป็นร้อยละ 290

ที่มา : จากการคำนวณด้วยวิธีการทำงบประมาณเฉพาะส่วน (Partial Budgeting)

ราคาและต้นทุน ได้จากการสำรวจราคาตลาด

หลังจากเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ เกษตรกรจะมีต้นทุนส่วนเพิ่ม โดยเป็นค่าใช้จ่ายในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ และตราสินค้า ระบบการตรวจสอบย้อนกลับ (QR Code) และการพัฒนาระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อการซื้อขายในระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ จากตารางที่ 4 ประเมินผลประโยชน์ส่วนเพิ่มของผักปลอดภัยด้วยวิธีการทำงบประมาณเฉพาะส่วน (Partial Budgeting) พบว่าผักจำหน่ายแบบทั่วไป ณ ระดับราคาเฉลี่ย 170 บาทต่อกิโลกรัม มีกำไรหลังจากเข้าโครงการ จำนวน 126,583.65 บาทคิดเป็นร้อยละ 148 และแบบใส่ถุงบรรจุจำหน่ายแบบ

ออนไลน์ ณ ระดับราคาเฉลี่ย 250 บาทต่อกิโลกรัม(มีค่าขนส่ง) มีกำไรหลังจากเข้าโครงการจำนวน 198,583.65 บาท คิดเป็นร้อยละ 290 จึงเหมาะสมและคุ้มค่า ควรตัดสินใจลงทุน

อภิปรายผล

1. จากการศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนของเกษตรกรผู้ปลูกส้มโอปลอดภัยที่เข้าร่วมโครงการ นวัตกรรมเพื่อการจัดการห่วงโซ่คุณค่า ในจังหวัดนครปฐม เป็นการลงทุนระยะยาวที่จะได้รับผลตอบแทนเมื่อผลผลิตเริ่มออกในปีที่ 6 จึงจะเริ่มมีรายได้จากการจำหน่าย โดยเมื่อเกษตรกรผู้ปลูกส้มโอปลอดภัยเข้าร่วมโครงการ ได้รับการพัฒนาสินค้า ทำให้สินค้ามีมูลค่าสูงขึ้น เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นในสัดส่วนที่มากขึ้น โดยดูจากอัตราส่วนผลประโยชน์ต่อต้นทุน (BCR) มีค่ามากกว่า 1 คุ้มค่าแก่การลงทุน สอดคล้องกับ สุธรรม ขนาศักดิ์ (2561) ในการวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการปลูกส้มโอพันธุ์ทับทิมสยาม ด้วยการศึกษาต้นทุนและผลตอบแทน โดยพิจารณาผลตอบแทนของโครงการ (Payback period) มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) ผลตอบแทนภายใน (IRR) และ อัตราส่วนผลประโยชน์ต่อต้นทุน (BCR) พบว่าแรกเริ่มจะมีค่าใช้จ่ายในการลงทุนค่อนข้างสูง โดยเฉพาะต้นทุนคงที่ โดยจะให้ผลผลิตตั้งแต่ปีที่ 6 และให้ผลผลิตสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง เป็นพืชที่คุ้มค่าแก่การลงทุน

2. จากการศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวปลอดภัยผู้เข้าร่วมโครงการ นวัตกรรมเพื่อการจัดการห่วงโซ่คุณค่า ในจังหวัดนครปฐม เมื่อเกษตรกรปลูกข้าวปลอดภัยเข้าร่วมโครงการ ได้รับการพัฒนาสินค้า ทำให้สินค้ามีมูลค่าสูงขึ้น เกษตรกรมีรายได้ที่เพิ่มขึ้นในสัดส่วนที่มากขึ้น เมื่อประเมินความคุ้มค่าด้วยวิธีการทำงบประมาณเฉพาะส่วน (Partial Budgeting) ได้รับผลตอบแทนเพิ่มขึ้น จึงคุ้มค่าสมควรลงทุน สอดคล้องกับ ศิริประภา ธงชัยสุริยา (2558) ในเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนทางการเงิน ผู้ผลิตข้าวแบบดั้งเดิม แบบปลอดสารพิษ และแบบเกษตรอินทรีย์ โดยใช้ทฤษฎีการผลิต ทฤษฎีวิเคราะห์ต้นทุน พบว่าผลตอบแทนหลังจากหักต้นทุนคงที่ และต้นทุนแปรแล้ว การผลิตข้าวแบบอินทรีย์ได้กำไรสูงสุด และสอดคล้องกับ ทฤษฎีการทำงานงบประมาณเฉพาะส่วน (Partial Budgeting) ในการเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมบางส่วนในฟาร์ม ซึ่งการปลูกข้าวปลอดสารเคมีนำมาซึ่งผลตอบแทนที่มากขึ้น ถ้าได้รับการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ตราสินค้า หรือมีช่องทางในการจัดจำหน่ายที่มากขึ้น ยิ่งนำมาซึ่งรายได้ให้แก่เกษตรกร

3. จากการศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนของเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยที่เข้าร่วมโครงการ นวัตกรรมเพื่อการจัดการห่วงโซ่คุณค่า ในจังหวัดนครปฐม โดยในช่วงเริ่มต้นจะมีต้นทุนในการดูแลรักษาค่อนข้างสูง และผลผลิตอาจจะยังไม่มากนักเพราะอยู่ในช่วงการเปลี่ยนแปลง และผลผลิตค่อยๆ เพิ่มขึ้น เมื่อเข้าร่วมโครงการและได้รับการพัฒนา ทำให้ผักปลอดภัยมีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น เกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยมีรายได้เพิ่มขึ้นในสัดส่วนที่มากขึ้น เมื่อประเมินความคุ้มค่าด้วยวิธีการทำงบประมาณเฉพาะส่วน (Partial Budgeting) ได้รับผลตอบแทนเพิ่มขึ้น จึงคุ้มค่าสมควรลงทุน ซึ่งสอดคล้องกับ ชัยยศ สัมฤทธิ์สกุล (2559) ที่วิเคราะห์เปรียบเทียบผลตอบแทนกระเปาะและโหลเพาะหว่านการปลูกแบบปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางเกษตรที่ดี (GAP) และการปลูกแบบทั่วไป พบว่าเกษตรกรที่ปลูกกระเปาะและโหลเพาะแบบมาตรฐานการปฏิบัติทางเกษตรที่ดี (GAP) มีกำไรมากกว่าการปลูกผักแบบทั่วไป และสอดคล้องกับ ทฤษฎีการทำงานงบประมาณเฉพาะส่วน (Partial Budgeting) ในการเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมบางส่วนในฟาร์ม ซึ่งผักปลอดภัยที่ได้รับการรับรองมาตรฐานได้รับรายได้ที่สูงขึ้น แล้วรายได้จะสูงขึ้นไปอีกถ้ามีบรรจุภัณฑ์ตราสินค้าที่น่าสนใจ รวมทั้งมีช่องทางในการจัดจำหน่ายที่มากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 หน่วยงานราชการและสถาบันการศึกษาควรให้ความรู้แก่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวปลอดภัยและส้มโอปลอดภัย ในการจัดทำตลาดออนไลน์ เพื่อช่วยเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่าย ซึ่งช่วยให้เกษตรกรได้รับผลตอบแทนเพิ่มสูงขึ้น

1.2 สถาบันการศึกษาหรือนักวิจัย ควรคิดค้นและพัฒนาคู่มือการจัดทำบัญชีอย่างง่ายให้กับเกษตรกร รวมทั้งจัดอบรมการจัดทำบัญชีให้แก่เกษตรกร และตรวจสอบคล้อยกับวิถีชีวิตของเกษตรกร

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาต้นทุนด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เห็นถึง ผลกระทบด้านต้นทุนที่เกิดจากปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหาดินเสื่อม น้ำดินถูกทำลาย หรือปัญหาสุขภาพของเกษตรกร โดยอาจเปรียบเทียบเกษตรกรปลูกสินค้าเกษตรโดยใช้สารเคมี กับเกษตรกรปลูกสินค้าเกษตรปลอดภัย

2.2 การวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาปัจจัยส่งเสริมทางการตลาด หรือช่องทางการจัดจำหน่ายอื่นๆ เช่นการออกร้าน การค้าขายออนไลน์ ในสินค้าข้าว และส้มโอ เพื่อศึกษาต้นทุน และผลตอบแทน ของช่องทางต่างๆ ว่าช่องทางไหนคุ้มค่าแก่เกษตรกรในการลงทุน

เอกสารอ้างอิง

- Bejranonda, S. (2000). *Environmental Economics*. Bangkok: Kasetsart University Press. (in Thai)
- Field, B., and Olewiler, N. (2005). *Environmental Economics*. update 2nd Canadian Edition. Canada: McGraw-Hill Ryerson Limited.
- Khanabsak, S. (2018). Production Economy and Marketing of Siam Ruby Pomelo: A Case Study, District Pak Panang, Nakhon Si Thammarat Province. *WMS Journal of Management*, 7(Special Issue), 12-26. (in Thai)
- Nakhon Pathom Provincial Development Strategy Group. (2014). *4-year Provincial Development Plan (2014-2017)*. Nakhon Pathom: Nakhon Pathom Provincial Office. (in Thai)
- National Strategy Development Committee. (2016). *Draft a 20-year National Strategy Framework (2017-2036)*. Bangkok: Prime Minister's Office. (in Thai)
- Petchrot, L., and Chamiprasat, A. (2004). *Research Methodology*. Bangkok: Pimdeekarnpim. (in Thai)
- Pinprayong, A., Mahasane C., and Kongkumpai, P. (2004). *Farm Management*. Bangkok: Methitips. (in Thai)
- Sorat, N. (2007). *Documents for teaching agribusiness management and development*. Bangkok: Agricultural and Resource Economic, Faculty of Economics, Kasetsart University. (in Thai)
- Sumritsakul, C. (2016). Cost and Return of Basil and Basil Growers: Comparison between planting in accordance with good agricultural practice standards and General planting. *Journal of Modern Management Science*, 9(2), 68 –83. Chiang mai: Maejo University. (in Thai)

- Thongchaisuriya, S. (2015). *Comparative Analysis of Financial Cost and Benefit for Rice Plantation between Traditional Rice Method, Non-Toxic Rice Method and Oranic Rice Method in Ratchaburi*. Thesis of the Degree of Master of Economics in Business Economics. Bangkok: Kasetsart University. (in Thai)
- Tubpun, Y. (2000). *Project assessment based on economics*. 2nd ed. Bangkok: Thammasat University Press. (in Thai)
- World Bank. (2018). *Inflation, consumer prices (annual %)*. Retrieved from:
<https://data.worldbank.org/indicator/FP.CPI.TOTL.ZG>

พฤติกรรมการณ์เรียนและประสิทธิภาพการสอนออนไลน์ในยุคความปกติใหม่

ยุวณัฐ กุลชาติ^{1,*}, จิมน ยืนนาน², นฤตม พิมพ์ศรี³, ยุวดี อยู่สบาย⁴

^{1,2}สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะวิทยาการจัดการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยนครพนม

³ศูนย์พิพิธภัณฑสถานและแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น

⁴คณะการจัดการการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

Received: 1 June 2022

Revised: 23 November 2022

Accepted: 24 November 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ข้อคือ (1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการณ์เรียนและการติดต่อสื่อสารในชั้นเรียนระหว่าง การศึกษาในระบบออนไลน์ในยุค ความปกติใหม่ ของนักศึกษาและ (2) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาทั้งหมดในมหาวิทยาลัยนครพนม จำนวน 1,144 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ หาค่าความเที่ยงโดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟา (α -Coefficient) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า (1) พฤติกรรมการณ์เรียนออนไลน์ของนักศึกษาโดยรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.38 (S.D.=.80) จากผลการศึกษาเห็นได้ว่าพฤติกรรมการณ์เรียนออนไลน์ของนักศึกษา มีข้อจำกัด ส่งผลต่อการเรียน ด้วยเหตุนี้ผู้เรียนควรมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการณ์เรียนเพื่อให้การเรียนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และ (2) การศึกษาประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์ พบว่า ประสิทธิภาพการสอนโดยรวมของอาจารย์มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.54 (S.D.=.83) ประสิทธิภาพการสอนอยู่ในระดับปานกลาง นักศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่าการสอนออนไลน์ทำให้ตั้งใจเรียนไม่ได้ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.32 (S.D.=.92) แต่อาจารย์มีเทคนิคในการสอนออนไลน์ที่น่าสนใจ มีความหลากหลายมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.39 (S.D.=.83)

คำสำคัญ: พฤติกรรมการณ์เรียน ประสิทธิภาพการสอนออนไลน์ โควิด19 ยุคความปกติใหม่

* ผู้ประสานงานหลัก; อีเมล: ygulatee@npu.ac.th

Study Behavior and Online Teaching Efficiency in the Era of New Normal

Yuwanuch Gulatee^{1,*}, Jim Yernnan²,

Naruedom Phimsri³, Yuwadee Yoosabai⁴

^{1,2}Information Technology, Faculty of Management and Information Technology,
Nakhon Phanom University

³Museum Center and Lifelong Learning Resources, Khon Kaen University

⁴English Language Teaching Department, Panyapiwat Institute of Management University

Received: 1 June 2022

Revised: 23 November 2022

Accepted: 24 November 2022

Abstract

The objectives of this research were (1) to study behavior and classroom communication during online education in the New Normal era of students and (2) to study teaching effectiveness of teachers in the New Normal era. The sample size consisted of 1144 students in Nakhon Phanom University by using the alpha coefficient (α -Coefficient) according to the method of (Cronbach). The statistics used in the data analysis were percentage, frequency, mean and standard deviation. The results was showed that (1) from the study of online learning behavior of students using a 5-level rating scale, it was found that the overall student online learning behavior was 2.38 (S.D. =.80). From the results of the study, it can be seen that students' online learning behaviors are problematic which affect learning. For this reason, learners should modify their learning behaviors to make learning more effective, and (2) From studying the teaching efficiency of teachers by using a 5-level of rating scale. The overall teaching efficiency of the teachers was averaged 3.54 (S.D. =.83), meaning that the teaching efficiency was moderate. It was found that the students found online teaching makes me cannot concentrated to the study. The mean is 3.32 (S.D. =.92) and the teachers have interesting techniques for teaching online. The mean diversity was 3.39 (S.D. =.83).

Keywords: Behavior of Learning, Efficiency of Online Learning, COVID-19, New Normal

* Corresponding Author; E-mail: ygulatee@npu.ac.th

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เนื่องจากวิกฤติโควิด-19 ที่แพร่ระบาดอย่างหนักในประเทศไทยตั้งแต่ปี 2019 จนถึงปัจจุบัน ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้แบบขั้นเรียนดั้งเดิม จึงทำให้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของการศึกษา ทำให้แนวโน้มของการศึกษาไทยในอนาคตจะเปลี่ยนไป กับความท้าทายหลายด้านของโลกที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว และจากผลกระทบจากการระบาดครั้งใหญ่นี้ จากเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้มีการนำการเรียนรู้แบบวิถีใหม่ รู้ทุกที่ ทุกเวลา ที่รู้จักกันดีคือ การเรียนออนไลน์มาใช้อย่างเต็มรูปแบบในสถาบันการศึกษาเกือบทุกแห่งของประเทศไทย เพื่อไม่ให้เกิดการเรียนการสอนหยุดชะงักลงในช่วงเวลาวิกฤตดังกล่าวและเพื่อให้การศึกษาของเยาวชนไทยยังดำเนินต่อไปได้ (Mathuros, 2021)

การเรียนการสอนออนไลน์ถือว่าเป็นอนาคตใหม่ของการศึกษาเนื่องจากมีเทคโนโลยี และนวัตกรรมใหม่ๆ มากมายเป็นอุปกรณ์เพื่อสนับสนุนการศึกษา และ ทำให้การเรียนการสอนออนไลน์มีประสิทธิภาพที่สุด แต่ทว่าแต่ละมหาวิทยาลัยมีการจัดเตรียมความพร้อมของระบบการศึกษาออนไลน์ให้นักศึกษาและอาจารย์อย่างไรบ้าง เพราะไม่ใช่ทุกวิชา ทุกคน หรือทุกคณะจะเปลี่ยนมาสอนออนไลน์ได้ทั้งหมด (Gulatee, 2010) อีกทั้งต้องคำนึงถึงความเหมาะสม และประสิทธิภาพของการเรียนการสอนที่สำคัญที่สุดคือคือ “การปฏิสัมพันธ์” ที่ห้องเรียนออนไลน์ยังไม่สามารถทดแทน “ห้องเรียนเดิม” หรือห้องเรียนจริงๆ ได้

เมื่อการเรียนการสอนออนไลน์นั้น มีทั้งข้อจำกัดเรื่องความพร้อมของแต่ละบุคคล โดยเฉพาะในมหาวิทยาลัย ที่อาจารย์ไม่มีความคุ้นเคยและชำนาญกับโปรแกรมต่างๆ ที่ใช้ในการสอนออนไลน์ และเรื่องความพร้อมของนักศึกษาในเรื่องของไม่มีอุปกรณ์ รวมถึงสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่ไม่พร้อมมหาวิทยาลัยควรต้องวางแผนอย่างจริงจังว่าจะสนับสนุนนักศึกษาและอาจารย์ ที่สำคัญควรมีการประเมินความพร้อมอย่างรอบด้าน เพื่อให้เป้าหมายของการศึกษาที่ว่าคือการพัฒนาผู้เรียน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การถกเถียง การมีปฏิสัมพันธ์กันเป็นได้อย่างมีประสิทธิภาพเหมือนห้องเรียนเดิม อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าการเรียนออนไลน์จะมีข้อจำกัดและอุปสรรค แต่วิกฤติและภาวะฉุกเฉินในครั้งนี้ทำให้สถาบันการศึกษา ทั้งผู้เรียนและผู้สอนได้มีปรับตัวกับการเรียนออนไลน์ แต่ละสาขาวิชาเริ่มปรับตัวและเห็นทิศทางความเป็นไปได้ในการเรียนออนไลน์ ซึ่งเป็นเรื่องที่มหาวิทยาลัยควรสนับสนุน และนี่อาจเป็นโอกาสในการต่อยอดการศึกษาในอนาคตด้วย แต่อย่างไรก็ตามถ้าไม่มีการศึกษาวิจัยในอรรถกถาของการศึกษาระดับอุดมศึกษาถึงพฤติกรรมการณ์การเรียนของผู้เรียน และผู้สอน ก็จะไม่สามารทำให้มีการพัฒนาของการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับผู้เรียนผู้สอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Gulatee, 2016)

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาพฤติกรรมการณ์การเรียนและการติดต่อสื่อสารในชั้นเรียนระหว่างสถานการณ์ภาวะฉุกเฉิน: การศึกษาในระบบออนไลน์ในยุคความปกติใหม่ ของนักศึกษา และ ประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์ระหว่างสถานการณ์ภาวะฉุกเฉินการศึกษาในระบบออนไลน์ในยุคความปกติใหม่ ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญในการศึกษาเพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษามาปรับตัวให้ตรงกับทิศทางความเป็นไปได้ในการเรียนออนไลน์ให้ได้ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเรียนและการติดต่อสื่อสารในชั้นเรียนระหว่างสถานการณ์ภาวะฉุกเฉิน: การศึกษาในระบบออนไลน์ ของนักศึกษา
2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์ระหว่างสถานการณ์ภาวะฉุกเฉิน: การศึกษาในระบบออนไลน์

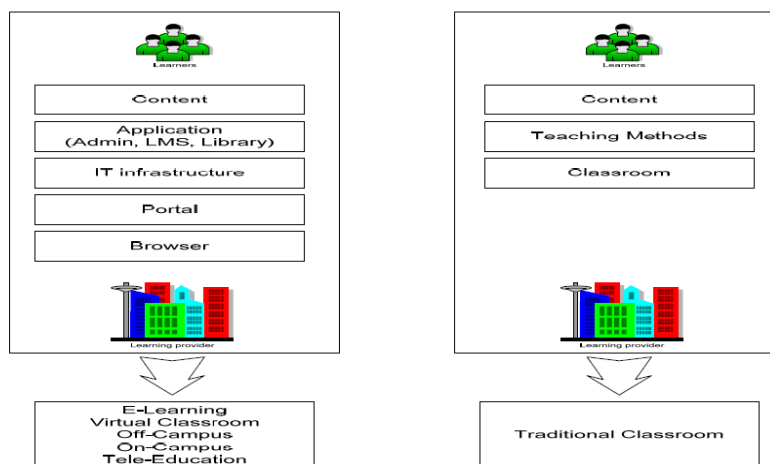
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้

ตั้งแต่ปี 2000 จากการวิจัยหลายฉบับพบว่า เยาวชนมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศครั้งแรกโดยการลองผิดลองถูกเอง ไม่ได้เกิดจากการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ หรือจากผู้เชี่ยวชาญอย่างแท้จริง (Gulatee, 2017) แม้แต่กลุ่มที่เรียกตัวเองว่า ดิจิทัลเนทีฟ จากหลายงานวิจัยพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ใช้เทคโนโลยีในการบันเทิง เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน มากกว่าที่จะใช้เพื่อการศึกษา (Corlane, Charlette and Kweku-Muata, 2018; Gulatee, Program, and Combes, 2018) นั่นหมายความว่านักศึกษามีวัฒนธรรมในการใช้เทคโนโลยีบนพื้นฐานของการเล่นและการพักผ่อน และความบันเทิง โรงเรียน หรือ สถาบันทางการศึกษาไม่ได้สอนวิธีการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ตามที่มีการสันนิษฐานว่าพวกเขาารู้อยู่แล้วว่าวิธีการใช้งานและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจเป็นเช่นเดียวกับการใช้มันสำหรับการเรียนรู้ (Gulatee, Program, and Combes, 2018) ดังนั้น เมื่อมีการศึกษาออนไลน์ที่เกิดขึ้นระหว่างสถานการณ์ภาวะฉุกเฉิน: การศึกษาในระบบออนไลน์ในยุคความปกติใหม่ ทำให้น่าเป็นห่วงมากในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาจะถูกมาแทนที่การเรียนการสอนในชั้นเรียน ผู้เรียนและผู้สอนต้องเข้าใจสภาพแวดล้อมและใช้ศักยภาพของเทคโนโลยีสารสนเทศให้ถูกต้องและได้ผลมากที่สุด

ระบบการเรียนการสอนออนไลน์ คือ ระบบจัดการเรียนรู้การเรียนการสอนแบบออนไลน์ หรือระบบการจัดการเรียนการสอนโดยผ่านระบบอินเทอร์เน็ต ย่อมาจาก Learning Management System: LMS หมายถึงระบบแอลเอ็มเอสซึ่งเป็นระบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ที่ใช้ซอฟต์แวร์ในการจัดการรายวิชาการจัดการผู้สอนการจัดการผู้เรียน โดยมีผู้ควบคุมระบบเป็นผู้บริหารจัดการระบบที่เรียกว่า ผู้ดูแลระบบ (Administrator) ระบบบริหารจัดการเรียนการสอนผ่านระบบเครือข่ายประกอบด้วย เครื่องมือในการสร้างบทเรียนที่อำนวยความสะดวกให้แก่ผู้สอนผู้เรียน และผู้ดูแลระบบ ในการจัดกลุ่มเนื้อหา และกิจกรรมแก่ผู้เรียนผ่านเว็บไซต์ (Gulatee, 2017)

สภาพแวดล้อมของการเรียนการสอนออนไลน์ แตกต่างจากการเรียนการสอนในชั้นเรียน (Class Room Learning or Face to Face) เช่น รายละเอียดของวิชา บันทึกการบรรยาย การประเมินผล การสอน ห้องปฏิบัติการและทรัพยากรอื่นๆ ที่อยู่ในรูปแบบของเนื้อหาดิจิทัล (Digital Content) ความแตกต่างที่สำคัญระหว่าง ระบบการเรียนการสอนผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และการเรียนการสอนในห้องเรียนแบบดั้งเดิม เป็นการใช้อยู่กลางในการส่งและเชื่อมต่อการเรียนการสอน จากภาพข้างล่างจะเห็นความแตกต่างของการเรียนการสอนออนไลน์ กับการเรียนการสอนในชั้นเรียนได้อย่างชัดเจน (Yudiawan, Sunarso, Suharmoko and Fatma, 2021)

ภาพที่ 1 รูปแบบของระบบการเรียนการสอนออนไลน์ และการเรียนการสอนในชั้นเรียน
ที่มา: (Gulatee, 2010)

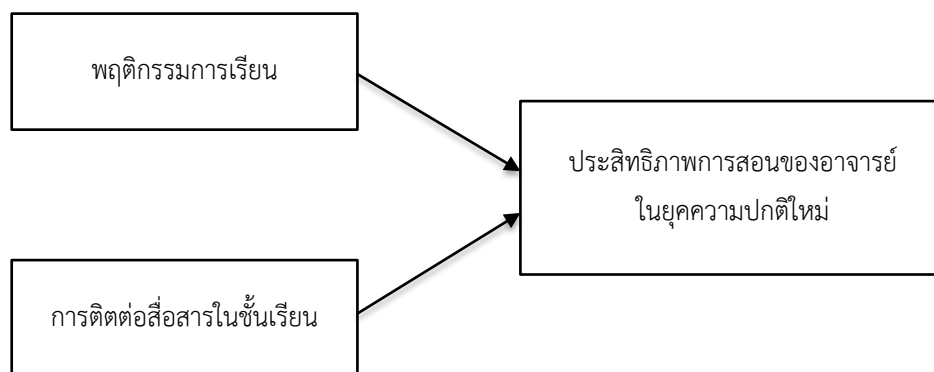
จากภาพจะเห็นได้ว่าการเรียนการสอนแบบระบบการเรียนการสอนออนไลน์ มีชื่อเรียกแตกต่างกันไป เช่น Virtual Classroom, Off-Campus Learning และ Tele-Education และที่สำคัญมีวิธีการสอนที่แตกต่างจากการเรียนการสอนแบบเดิม (Traditional Classroom) โดยมีการใช้เทคโนโลยีที่มีอยู่มาสร้างสื่อการเรียนการสอน โดยกระทำการผ่านระบบเครือข่ายที่ใช้เทคโนโลยีที่ก้าวหน้าอย่างอินเทอร์เน็ตมาเป็นสื่อกลางในการติดต่อสื่อสาร ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน และ ผู้เรียนกับผู้สอน

ผู้สอนควรมีการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ให้เหมาะสมกับรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละประเภท โดยใช้สื่อการสอนให้ตรงกับรูปแบบของผู้เรียนดังต่อไปนี้คือ รูปแบบการเรียนรู้ของคนแต่ละคนไม่เหมือนกัน ดังนั้นรูปแบบของการเรียนรู้จึงเป็นสิ่งสำคัญมากที่ผู้สอนควรทำความเข้าใจ เพราะเพื่อให้การเรียนรู้ได้ประสิทธิภาพมากที่สุด ผู้สอนควรมีการถ่ายทอดความรู้ให้ตรงกับการเรียนรู้ของนักศึกษาแต่ละคน ทำให้รูปแบบการเรียนรู้มีอิทธิพลอย่างมากต่อการเรียนรู้ของนักศึกษาแต่ละคน ดังนั้นการเรียนการสอนออนไลน์ก็เช่นเดียวกันควรสร้างบทเรียนที่มีเนื้อหา และ อุปกรณ์ที่ช่วยให้ผู้เรียนรู้ที่มีรูปแบบการเรียนรู้ที่ต่างกัน สามารถเข้าใจในเนื้อหาได้ดีขึ้น โดยรูปแบบการเรียนรู้ออกเป็น 4 อย่าง (Gulatee, 2017; Lastariwati, Komariah, Mulyatiningsih and Kartika, 2021) คือ (1) ผู้ที่เรียนรู้ได้ดีจากการเห็นภาพ (Visual Learner) คือ ถ้าหนังสือ เนื้อหาในบทเรียนควรมีภาพประกอบเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจได้มากขึ้น (2) ผู้ที่เรียนรู้ได้ดีจากการฟัง (Auditory Learner) คือ เนื้อหาวิชาออนไลน์ ควรมีการใส่เสียงในการอ่านเนื้อหา เพื่อให้ผู้เรียนในกลุ่มนี้เรียนรู้ได้ดีขึ้น เช่น การอัดเสียง ใส่เนื้อหา เป็นต้น (3) ผู้ที่เรียนรู้ได้ดีจากตัวหนังสือ (Textual Learner) คือ ผู้ที่เรียนรู้ได้ดีจากการอ่าน (4) ผู้ที่เรียนรู้ได้ดีจากการกระทำ หรือปฏิบัติลงมือทำ (Kinaesthetic Learner) คือ กลุ่มนักศึกษาที่เรียนรู้ได้ดีจากการลงมือ จะเห็นได้ว่า การเตรียมเนื้อหา หรือการเรียนการสอนออนไลน์นั้น ผู้สอนจะต้องคำนึงถึง สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญด้วย เพื่อให้ผู้เรียนสามารถรับความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพที่ตรงกับคำกล่าวที่ว่า ไม่มีสิ่งหนึ่งสิ่งใดแค่สิ่งเดียวที่จะเหมาะกับการนำเทคโนโลยีสำหรับการเรียนรู้มาใช้เหมาะกับทุกคน (Gulatee, 2017; Bozkurt and Sharma, 2020) ด้วยเหตุนี้การศึกษาการติดต่อสื่อสารในชั้นเรียนของนักศึกษา พฤติกรรมการเรียนออนไลน์ของนักศึกษาและประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์

ระหว่างสถานการณ์ภาวะฉุกเฉิน: การศึกษาในระบบออนไลน์ในยุคความปกติใหม่ จะช่วยให้ผู้สอน มหาวิทยาลัยเตรียมตัวเพื่อให้ความช่วยเหลือ และ เพื่อให้การเรียนการสอนออนไลน์ได้ประสิทธิภาพสูงสุด

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่องพฤติกรรมกรรมการเรียนและประสิทธิภาพการสอนออนไลน์ในยุคความปกติใหม่ มีกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากภาพที่ 2 เนื่องจากยุคความปกติใหม่ที่เกิดขึ้น ทำให้การจัดการเรียนการสอนต้องมีการปรับเปลี่ยนให้ทันที่ และเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอนดังกล่าวให้ดีขึ้น ผู้วิจัยจึงได้มีการศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการเรียนออนไลน์ในช่วงดังกล่าวว่ามีอิทธิพลมาจากอะไรบ้าง และส่งผลกระทบต่อผู้เรียนอย่างไร

นิยามศัพท์

เครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่ใช้ในการเรียนออนไลน์ หมายถึง เครือข่ายผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตที่นักศึกษาใช้ติดต่อสื่อสาร ในกิจกรรมการเรียนออนไลน์

สถานที่ที่ใช้ในการเรียนออนไลน์ หมายถึง สถานที่ที่นักศึกษาใช้ในการดำเนินกิจกรรมการเรียนออนไลน์

พฤติกรรมกรรมการเรียนออนไลน์ของนักศึกษา หมายถึง การแสดงออก กิริยาท่าทาง หรือการตอบสนองของนักศึกษาต่อการเรียนออนไลน์ ได้แก่ การจดบันทึก การสืบค้นข้อมูล การทำแบบทดสอบระหว่างเรียน การทำงานกับเพื่อนที่เรียนในรายวิชาเดียวกัน รวมถึงการเปิดเว็บไซต์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเรียน และพฤติกรรมอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเรียน

ประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์ หมายถึง ผลจากการประเมินการสอนของอาจารย์ผ่านแบบสอบถาม ได้แก่ การใช้สื่อการสอน ความมีเสถียรภาพของอินเทอร์เน็ต เทคนิคในการสอนออนไลน์ของอาจารย์ รวมถึงแรงจูงใจของนักศึกษาที่อยากจะเรียนออนไลน์ในรายวิชาที่เรียนกับอาจารย์ผู้สอน

วิธีดำเนินการวิจัย

แบบแผนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยผู้วิจัยมีการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณเป็นแบบสอบถามความคิดเห็น (Questionnaires) ต่อการเรียนการสอนออนไลน์ ที่มีโครงสร้างที่แน่นอน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาระดับอาชีวศึกษา ปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก ที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยนครพนม (ปีการศึกษา 2564 ภาคการศึกษาที่ 1) จำนวน 10,724 คน (Educational Administration System Database, 2021)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ใน มหาวิทยาลัยนครพนม (ปีการศึกษา 2564 ภาคการศึกษาที่ 1) โดยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบตามความสะดวก (Convenience Sampling) นักศึกษาที่ยินยอมเข้ามาตอบแบบสอบถามออนไลน์หลังจากที่มีการส่งลิงค์พร้อมข้อความเชิญชวนนักศึกษาตอบแบบสอบถามในหน้าแรกของระบบลงทะเบียนของมหาวิทยาลัยนครพนม จำนวน 1,144 คนที่เข้ามาตอบแบบสอบถาม และใช้ตารางการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Yamane (Cite in Yotonyod & Sawudeesun, 2008) โดยกำหนดระดับความคลาดเคลื่อนของการประมาณค่าไว้ที่ $\pm 3\%$ ที่ความเชื่อมั่น 95%

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามจำนวน 1 ฉบับ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดในการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพและพฤติกรรมการเรียนและการติดต่อสื่อสารในชั้นเรียนระหว่างสถานการณ์ภาวะฉุกเฉิน: การศึกษาในระบบออนไลน์ในยุคความปกติใหม่ ของนักศึกษา เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) วิเคราะห์ความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ด้วยการหาอัตราส่วนความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity Ratio: CVR) โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ข้อคำถามทุกข้อมีค่าอัตราส่วนความตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 1.00 วิเคราะห์หาความเที่ยง (Reliability) โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) ได้ค่าเท่ากับ .560

ตอนที่ 2 ประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์ระหว่างสถานการณ์ภาวะฉุกเฉิน: การศึกษาในระบบออนไลน์ในยุค ความปกติใหม่ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ วิเคราะห์ความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ด้วยการหาอัตราส่วนความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity Ratio: CVR) โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ข้อคำถามทุกข้อมีค่าอัตราส่วนความตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 1.00 วิเคราะห์หาความเที่ยง (Reliability) โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) ได้ค่าเท่ากับ .789

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลระหว่างปีการศึกษาที่ 1/ ปี2564 ตามขั้นตอน ดังนี้

1. นำแบบสอบถามความคิดเห็นเข้าระบบลงทะเบียนของมหาวิทยาลัยก่อนจบภาคการศึกษาที่ 1 โดยนักศึกษาทุกคนที่เข้าระบบเพื่อดูผลการศึกษาในภาคเรียนนี้ จะเห็นแบบสอบถาม และสามารถตอบแบบสอบถามได้
2. เก็บรวบรวมแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างผ่านระบบ โดยได้การตอบแบบสอบถามทั้งหมด จำนวน 1,144 ชุด ที่ระดับความคลาดเคลื่อน $\pm 3\%$ คิดเป็นร้อยละ 97
3. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยโปรแกรม SPSS Version 28

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์สภาพและการติดต่อสื่อสารในชั้นเรียนระหว่างสถานการณ์ภาวะฉุกเฉิน: การศึกษาในระบบออนไลน์ในยุค ความปกติใหม่ ของนักศึกษา โดยหาค่าความถี่และค่าร้อยละ
2. วิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนออนไลน์ของนักศึกษาและประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์ระหว่างสถานการณ์ภาวะฉุกเฉิน: การศึกษาในระบบออนไลน์ในยุค ความปกติใหม่ โดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาสภาพและการติดต่อสื่อสารในชั้นเรียนของนักศึกษา พฤติกรรมการเรียนออนไลน์ของนักศึกษา และประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์ระหว่างสถานการณ์ภาวะฉุกเฉิน: การศึกษาในระบบออนไลน์ในยุคความปกติใหม่ สรุปได้ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานของนักศึกษา

นักศึกษาทั้งหมดที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมดจำนวน 1,144 คนเป็นหญิงจำนวน 721 คน คิดเป็นร้อยละ 63 เป็นชายจำนวน 366 คนคิดเป็นร้อยละ 32 และไม่ระบุเพศจำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 5

ตารางที่ 1 เกรดเฉลี่ยสะสม

ช่วงเกรดเฉลี่ย	ความถี่	ร้อยละ
GPA < 2.00	73	6.40
2.00 < GPA < 2.50	192	16.80
2.50 < GPA < 3.00	314	27.40
GPA > 3.00	565	49.40
รวม	1,144	100.00

จากการศึกษาในด้านเกรดเฉลี่ยสะสมพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีเกรดเฉลี่ยสะสมมากกว่า 3.00 ร้อยละ 49.4 รองลงมาอยู่ในช่วง 2.50 ถึง 3.00 ร้อยละ 27.40 เกรดเฉลี่ย 2.00 ถึง 2.50 ร้อยละ 16.80 และต่ำกว่า 2.00 ร้อยละ 6.40

ตารางที่ 2 ระดับการศึกษา/ชั้นปี

ระดับการศึกษา/ชั้นปี	ความถี่	ร้อยละ
ต่ำกว่าปริญญาตรี (ปวช. ปวส.)	355	31.00
ปริญญาตรี	702	61.40
ปริญญาตรี เทียบโอน	81	7.10
ประกาศนียบัตรบัณฑิต	4	0.30
ปริญญาโท	1	0.10
ปริญญาเอก	1	0.10
รวม	1,144	100.00

จากการศึกษาระดับการศึกษา/ชั้นปี ของนักศึกษาที่เรียนในรูปแบบออนไลน์ พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ศึกษาในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 61.40 รองลงมาคือต่ำกว่าปริญญาตรี (ปวช. ปวส.) ร้อยละ 31.00 ปริญญาตรี เทียบโอน ร้อยละ 7.10 ประกาศนียบัตรบัณฑิต ร้อยละ 0.30 ปริญญาโท ร้อยละ 0.10 และปริญญาเอก ร้อยละ 0.10 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 คณะ/วิทยาลัย (Faculty/College)

คณะ/วิทยาลัย (Faculty/College)	ความถี่	ร้อยละ
คณะครุศาสตร์	380	33.20
วิทยาลัยธาตุพนม	228	19.90
คณะวิทยาการจัดการและเทคโนโลยีสารสนเทศ	141	12.30
คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม	124	10.80
วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี	40	3.50
คณะวิทยาศาสตร์	34	3.00
คณะเกษตรและเทคโนโลยี	29	2.50
วิทยาลัยการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมบริการ	24	2.10
วิทยาลัยนาหว้า	22	1.90
คณะวิศวกรรมศาสตร์	18	1.60
วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรม	6	0.50
วิทยาลัยการบันนาคาชาติ	5	0.40
รวม	1,144	100.00

จากการสำรวจคณะ/วิทยาลัยที่นักศึกษาที่เรียนออนไลน์ พบว่า ส่วนใหญ่นักศึกษาเรียนในคณะครุศาสตร์ ร้อยละ 33.20 รองลงมา คือ วิทยาลัยธาตุพนม ร้อยละ 19.90 คณะวิทยาการจัดการและเทคโนโลยีสารสนเทศ ร้อยละ 12.30 ตามลำดับ

2. การศึกษาการติดต่อสื่อสารในชั้นเรียนของนักศึกษา

การศึกษาการติดต่อสื่อสารในชั้นเรียนของนักศึกษา เพื่อศึกษาเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่ใช้ในการเรียนออนไลน์ สถานที่ที่เรียน ช่องทางการติดต่อสื่อสารกับอาจารย์ และ อุปกรณ์ในการเรียนออนไลน์ของนักศึกษา

ตารางที่ 4 เครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่ใช้ในการเรียนออนไลน์

เครือข่ายอินเทอร์เน็ต	ความถี่	ร้อยละ
AIS	413	36.10
True	366	32.00
3BB	176	15.40
TOT	88	7.70
CAT	22	1.90
ไม่ทราบเครือข่าย/ไม่ระบุ	17	1.50
รวม	1,144	100.00

จากการศึกษาข้อมูลด้านเครือข่ายผู้ให้สัญญาณอินเทอร์เน็ตที่นักศึกษาใช้เรียนออนไลน์พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ใช้เครือข่าย AIS ร้อยละ 36.10 รองลงมา คือ True ร้อยละ 32.00 และ 3BB ร้อยละ 15.40

ตารางที่ 5 สถานที่ ที่ใช้ในการเรียนออนไลน์ บ่อยครั้งที่สุด

สถานที่	ความถี่	ร้อยละ
บ้าน	828	72.40
หอพัก	311	27.20
ร้านกาแฟ	3	0.30
ร้านค้า	1	0.10
ร้านอินเทอร์เน็ต	1	0.10
รวม	1,144	100.00

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ที่นักศึกษาใช้เรียนออนไลน์พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่เรียนออนไลน์ที่บ้าน ร้อยละ 72.40 รองลงมา คือ หอพัก ร้อยละ 27.20

3. พฤติกรรมการเรียนออนไลน์ของนักศึกษา

ตารางที่ 6 พฤติกรรมการเรียนออนไลน์ของนักศึกษา

ข้อที่	พฤติกรรมการเรียนออนไลน์ของนักศึกษา	ค่าเฉลี่ย	S.D.
1	จดโน้ต ตามที่อาจารย์สอน	2.41	.74
2	สืบค้นข้อมูลตามคำสอนของอาจารย์	2.72	.72
3	ทำแบบทดสอบในระหว่างเรียน	2.67	.82
4	มีการทำงานร่วมกันกับเพื่อนร่วมชั้นตามคำสอนของอาจารย์	2.78	.90
5	เปิดเว็บไซต์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเรียน	1.92	.82
6	เปิดออนไลน์ไว้แล้วไปทำงานอื่น	1.78	.82
	เฉลี่ยรวม	2.38	.80

จากการศึกษาพฤติกรรมการเรียนออนไลน์ของนักศึกษาโดยใช้เครื่องมือวัดแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ พบว่า พฤติกรรมการเรียนออนไลน์ของนักศึกษาโดยรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.38 (S.D.=.80) จากผลการศึกษา เห็นได้ว่าพฤติกรรมการเรียนออนไลน์ของนักศึกษาเองก็มีปัญหา ส่งผลต่อการเรียน ด้วยเหตุนี้ผู้เรียนควรมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนเพื่อให้การเรียนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นb(Park and Hee, 2009, Gulatee, 2010) จากงานวิจัยของ Gulatee, 2010 พบว่า การสูญเสียของแรงจูงใจการศึกษา การขาดการช่วยเหลือแบบทันทีทันใด เมื่อประสบปัญหา ขาดแรงกระตุ้นในการศึกษา ขาดการมีส่วนร่วม และขาดการพัฒนาทางสติปัญญา (Cognitive Learning)

4. ประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์

ผลการศึกษาประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์ ด้านเทคนิคการสอนและการใช้สื่อในการสอนออนไลน์ อินเทอร์เน็ตที่อาจารย์ใช้ในการสอนมีความเสถียร เนื้อหา งานมอบหมาย และการวัดความรู้หลังการสอน มีดังนี้

ตารางที่ 7 ประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์

ข้อที่	การสอนของอาจารย์	ค่าเฉลี่ย	S.D.
1	อาจารย์ใช้สื่อในการสอนออนไลน์ได้ดี	3.72	.74
2	อินเทอร์เน็ตที่อาจารย์ใช้ในการสอนมีความเสถียร	3.48	.81
3	อาจารย์มีเทคนิคในการสอนออนไลน์ที่น่าสนใจ มีความหลากหลาย	3.39	.83
4	หลังจากเรียนเนื้อหา อาจารย์ได้มอบหมายงานให้นักศึกษาทำการค้นคว้าเพิ่มเติม	3.80	.85
5	หลังจากเรียนแล้วมีการสอบวัดความรู้ทุกครั้ง ช่วยให้นักศึกษามีความตั้งใจเรียนมากขึ้น	3.32	.92
เฉลี่ยรวม		3.54	.83

จากการศึกษาประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์โดยใช้เครื่องมือวัดแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ พบว่า ประสิทธิภาพการสอนโดยรวมของอาจารย์มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.54 (S.D.=.83) หมายความว่าประสิทธิภาพการสอนอยู่ในระดับปานกลาง และ ความคิดเห็นของนักศึกษามีความแตกต่างกันน้อย หรือใกล้เคียงกัน หรือเหมือนกัน โดยจากตารางพบว่านักศึกษาเห็นว่าค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด กับการสอนออนไลน์ทำให้ตั้งใจเรียน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.32 (S.D.=.92) และอาจารย์มีเทคนิคในการสอนออนไลน์ที่น่าสนใจ มีความหลากหลายมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.39 (S.D.=.83)

นอกจากนี้ จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับปัญหาและข้อจำกัดในการเรียนออนไลน์ของนักศึกษา พบว่ามีประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นโดยแบ่งปัญหาออกเป็น 2 ด้าน คือ

1. ปัญหาด้านระบบและการใช้งานอุปกรณ์/เครื่องมือในการเรียน ได้แก่ ระบบอินเทอร์เน็ตล่ม สัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่เสถียร การขาดแคลนอุปกรณ์ในการเรียน เช่น คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต โทรศัพท์มือถือถือสมาร์ตโฟน นอกจากนี้ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการใช้ระบบซึ่งมีความยุ่งยากซับซ้อนอย่างมากในการใช้งาน

2. ปัญหาในการเรียนในรูปแบบออนไลน์ ในปัญหาด้านนี้ส่วนใหญ่เป็นข้อคิดเห็นในด้านข้อจำกัดของการเรียนออนไลน์ เช่น การเกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนในเนื้อหา มีความยากลำบากในการส่งงาน นอกจากนี้ในรายวิชาที่ต้องฝึกปฏิบัติ นักศึกษาไม่สามารถฝึกปฏิบัติได้ ไม่มีสื่อการเรียนการสอนสำหรับฝึกปฏิบัติ หรือบางรายวิชาต้องฝึกปฏิบัติในห้องปฏิบัติการเท่านั้น ไม่สามารถดำเนินการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ได้

ส่วนผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับข้อดีในการเรียนออนไลน์ของนักศึกษา พบว่าสามารถจำแนกข้อดีออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่

1. ด้านความสะดวกสบายและความปลอดภัย ในการเรียนในรูปแบบออนไลน์ทำให้นักศึกษาไม่ต้องเดินทางมาเรียนในมหาวิทยาลัย ซึ่งนักศึกษาบางคนต้องเดินทางด้วยระยะทางที่ค่อนข้างไกล และนักศึกษาบางคนไม่มีรถหรือยานพาหนะในการมาเรียน การเรียนในรูปแบบออนไลน์จึงช่วยให้นักศึกษาที่มีปัญหาในการเดินทางมาเรียนสามารถเรียนที่หอพักหรือที่พักอาศัยได้ อีกทั้งยังช่วยลดการเกิดอุบัติเหตุจากการเดินทางมาเรียนอีกด้วย นอกจากนี้ยังพบว่า

นักศึกษาไม่จำเป็นต้องอาบน้ำแต่งตัวในการมาเรียนทำให้ช่วยประหยัดเวลา และใช้เวลาในส่วนนี้ทำงานอื่น หรือศึกษาหาความรู้ที่เป็นประโยชน์แก่ตัวนักศึกษาได้

2. ด้านความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลเนื้อหาที่เรียน การเรียนในรูปแบบออนไลน์ โปรแกรมที่ใช้ในการเรียนออนไลน์ส่วนใหญ่จะมีการบันทึกการสอนไปด้วยระหว่างสอน ทำให้นักศึกษาที่เรียนตามไม่ทัน หรือในเนื้อหาบางส่วน นักศึกษาอาจจะยังไม่เข้าใจ นักศึกษาสามารถกลับไปดูหรือฟังจากการบันทึกของโปรแกรม นอกจากนี้ในการเรียนออนไลน์ อาจารย์สามารถแนบไฟล์หรือเอกสารประกอบการสอนให้นักศึกษาดาวน์โหลดไปอ่านได้ทันที

3. ด้านการลดความเสี่ยงจากการรับเชื้อและแพร่เชื้อ COVID-19 การเรียนออนไลน์ในที่พักของตนเอง ช่วยลดการแพร่ระบาดของเชื้อ COVID-19 ได้ เนื่องจากลดการออกไปพบปะผู้คนหรือรวมกลุ่มกันตามที่ต่างๆ โดยเฉพาะห้องเรียนที่มีความแออัด ซึ่งการเรียนออนไลน์ถูกบังคับใช้เพื่อลดการแพร่ระบาดของเชื้อ COVID-19 ตามมาตรการการป้องกันโรคติดต่อ จึงปฏิเสธไม่ได้ว่าการเรียนในรูปแบบนี้ช่วยลดความเสี่ยงต่อการรับ-แพร่เชื้อ COVID-19 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

1. พฤติกรรมการเรียนและการติดต่อสื่อสารในชั้นเรียนระหว่างสถานการณ์ภาวะฉุกเฉิน: การศึกษาในระบบออนไลน์ในยุค ความปกติใหม่ ของนักศึกษา จากผลวิจัยพบว่า เนื่องจากสถานการณ์ภาวะฉุกเฉินที่เกิดขึ้นทำให้มหาวิทยาลัยไม่สามารถทำการเรียนการสอนในชั้นเรียนอย่างปกติได้ เมื่อพิจารณาจากการศึกษาพฤติกรรมการเรียนออนไลน์ของนักศึกษาโดยใช้เครื่องมือวัดแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ พบว่า พฤติกรรมการเรียนออนไลน์ของนักศึกษาโดยรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.38 (S.D.=.80) โดยผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นได้ว่าพฤติกรรมการเรียนออนไลน์ของนักศึกษาก็ได้ประสบปัญหาและส่งผลทางด้านการเรียน ด้วยเหตุนี้ผู้เรียนควรมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนเพื่อให้การเรียนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (Gulatee, 2017)

2. ประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์ระหว่างสถานการณ์ภาวะฉุกเฉิน: การศึกษาในระบบออนไลน์ในยุค ความปกติใหม่ จากการศึกษาศรีปทุมปริทัศน์ของอาจารย์โดยใช้เครื่องมือวัดแบบมาตราส่วน ประมาณค่า 5 ระดับ พบว่า ประสิทธิภาพการสอนโดยรวมของอาจารย์มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.54 (S.D.=.83) หมายความว่า ประสิทธิภาพการสอนอยู่ในระดับปานกลาง และ ความคิดเห็นของนักศึกษามีความแตกต่างกันน้อย หรือใกล้เคียงกัน หรือเหมือนกัน โดยจากตารางพบว่านักศึกษาเห็นว่าค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด กับการสอนออนไลน์ทำให้ตั้งใจเรียน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.32 (S.D.=.92) และอาจารย์มีเทคนิคในการสอนออนไลน์ที่น่าสนใจ มีความหลากหลาย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.39 (S.D.=.83) จากข้อมูลดังกล่าวทำให้ทราบว่าทางมหาวิทยาลัยควรมีการการผลิตสื่อการเรียนการสอนที่หลากหลาย พร้อมกับการได้รับการสนับสนุนจากอาจารย์ผู้สอนเป็นสิ่งสำคัญมากจากมุมมองของนักเรียน มีหลายวิธีที่จะสนับสนุนนักเรียนออนไลน์ได้ เช่น อีเมล ห้องสนทนาออนไลน์ การสนทนาวิดีโอ และการประชุมทางไกล อย่างไรก็ตามการใช้การส่งข้อความยังถือเป็นวิธีการสื่อสารที่นิยมที่สุดโดยผ่านอีเมล และห้องสนทนา แต่ถือว่าการสื่อสารดังกล่าวเป็นการสื่อสารที่ไม่สมบูรณ์ เนื่องจากผู้เข้าร่วมในการสื่อสารไม่สามารถส่งภาษากาย และน้ำเสียงเพื่อเป็นแนวทางแสดงถึงความเข้าใจ ที่ผู้เรียนสามารถถ่ายทอดออกมาให้ผู้สอนได้ อาจทำให้เสียเวลา และการสนับสนุนดังกล่าวไม่ได้ช่วยอะไรผู้เรียนได้ ตัวอย่างเช่น การเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์คอมพิวเตอร์ที่นักเรียน มักมีเนื้อหาวิชาด้านการออกแบบโปรแกรม การเขียนโปรแกรม ถือว่าเป็นเรื่องยากมากที่จะใช้การสื่อสารแบบข้อความ ผู้สอนก็สามารถนำการสื่อสารแบบทันทีทันใดมาแก้ปัญหาเรื่องดังกล่าวได้ ผู้สอนควรคำนึงถึงการปฏิสัมพันธ์ และการตอบรับทันทีใด

ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องสำคัญ เพราะว่าเมื่อเด็กต้องการความช่วยเหลือ และมีปัญหาอะไรจะทำการแก้ไขปัญหาได้ทันที ทำให้ไม่เกิดความข้ออ้างว่าง และเกี่ยวกับการเรียนการสอนออนไลน์ (Swan, Shea, Fredericksen, Pickett, and Maher, 2000)

ดังนั้น ถ้ามีระบบการจัดการที่ดี และมีผู้ช่วยตอบจดหมาย และตอบคำถาม หรือนำระบบอัจฉริยะ (Artificial Intelligent System) มาช่วยในการเรียนการสอนจะทำให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และผู้เรียนควรมีการเตรียมตัวดังนี้ คือ (1) ความสามารถขั้นพื้นฐานในการใช้เทคโนโลยี (Introduction Level) ของผู้เข้าเรียนระบบออนไลน์ต้องมี เช่น การติดตั้งระบบ และการใช้สื่อในการเรียนการสอนต่างๆ เช่น การใช้เว็บ 2.0 เป็นต้น (2) ผู้เข้าเรียนออนไลน์ต้องความอดทน และมุ่งมั่น การเป็นคนมีระเบียบวินัย เนื่องจากเรียนด้วยตัวเอง (Self-Direct Learning) มากกว่าผู้เรียนแบบปกติ อีกทั้งการเรียนการสอนออนไลน์มีความเป็นอิสระมาก (Freedom) ทำให้อยากมาเข้าเรียนเมื่อไหร่ก็ได้ แต่ถ้าผู้เรียนมีความมุ่งมั่นอดทน และมีระเบียบวินัยแล้ว จะทำให้ประสบความสำเร็จได้ไม่ยาก (3) ผู้เรียนอาจต้องเข้าร่วมกิจกรรมที่ผู้สอนแนะนำอย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากส่วนใหญ่แล้วกิจกรรมที่จัดไว้ให้ผู้เรียนจะเป็นประโยชน์ และเพิ่มความเข้าใจในการเรียน และการใช้ระบบการติดต่อสื่อสารดีขึ้น และจึงทำให้ภาวะความโดดเดี่ยว (Isolation) ลดน้อยลงด้วย และ (4) ผู้เรียนอาจเพิ่มการวางแผนบริหารเวลาให้ดี เพราะบางส่วนใหญ่แล้วผู้เรียนออนไลน์มักทำงานประจำด้วย ทำให้มีเวลาจำกัด ถ้ามีการบริหารเวลาที่ดีแล้วจะทำให้อุปสรรคต่างๆ ในการเรียนออนไลน์ลดลงไปด้วย เช่น การที่มีงานรายงาน หรือ กิจกรรมที่ทำไม่ทัน เรียนไม่ทัน เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 งานวิจัยนี้เหมาะกับการศึกษาอุปสรรคและผลกระทบของการเรียนการสอนออนไลน์ของมหาวิทยาลัยที่ไม่เคยมีการเรียนการสอนออนไลน์แบบเต็มรูปแบบมาก่อน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีคำถามปลายเปิดเพื่อถามถึงเหตุผลมากกว่านี้และการวิเคราะห์จำแนกตามกลุ่มตัวอย่างจะทำให้ผลวิจัยน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

2.2 นักวิจัยควรมีการชี้แจงข้อมูลบริบทการเตรียมตัวของสถาบันในเรื่องการเซทระบบ และเตรียมบุคลากร มากขึ้นเพื่อให้ได้ผลวิจัยจากการสำรวจเข้าใจง่ายขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- Bozkurt, A., and Sharma, R. C. (2020). Emergency remote teaching in a time of global crisis due to CoronaVirus pandemic. *Asian journal of distance education*, 15(1), 1-6.
- Cela, K., Sicilia, M., and Snche -Alonso, S. (2016). Influence of learning styles on social structures in online learning environments. *British Journal of Educational Technology*, 47(6), 1065-1082.

- Corlane Barclay, Charlette Donalds and Kweku-Muata Osei-Bryson (2018) Investigating Critical Success Factors in Online Learning Environments in Higher Education Systems in the Caribbean, *Information Technology for Development*, 24(3), 582-611.
- Educational Administration System Database (2021). [Online]. Retrieved March 2021, from: <http://reg.npu.ac.th/registrar/home.asp>. (in Thai)
- Gulatee, Y. (2017). *The education is open: Online Education in Thailand*. Sarakam: Chaimonkon Printing. (in Thai)
- Gulatee, Y. and Combes, B. (2018). Owning ICT: Student Use and Ownership of Technology. *Walailak Journal of Science and Technology*, 15(1), 81-94.
- Gulatee, Y, Pragram, J. and Combes, B. (2018). Which Tech Will I Use? Trends in Students' Use and Ownership of Technology in a Thai University, an Ongoing Study. *Journal of ICT Research Application*, 12(2), 138-153.
- Gulatee, Y. (2010). *An investigation into Online Teaching and the Delivery of Computer Science Topics: Practice, Content and Environmental Factors*. Thesis of the Degree of Doctor of Information Technology, Perth, Australia: Edith Cowan University.
- Mathuros, S. (2021). Management Education Online in the New Normal. *Rajapak Journal*, 15(40), 33-42. (in Thai)
- Lastariwati, B., Komariah, K. Mulyatiningsih, E. and Kartika, M., G. (2021). Exploration of the Determining Factors of Successful Online Learning in the Industrial Revolution 4 Era *Journal of Physics: Conference Series*, 1833, 1-6.
- Pender, N. J. (1982). *Health Promotion in Nursing Practice*. [Online]. Retrieved June 28, 2018, from: <https://www.nature.com/articles/s41746-020-0244-4>
- Srisa-ard, B. (2010). *Discrimination*. [Online]. Retrieved 10 January 2010, from: http://www.kroobannok.com/news_file/p53184971026.pdf. (in Thai)
- Swan, K., Shea, P., Fredericksen, E., Pickett, A., Pelz, W. and Maher, G. (2000). Building Knowledge Building Communities: Consistency, Contact and Communication in the Virtual Classroom. *Journal of Educational Computing Research*, 23(4), 359.
- Yudiawan, A., Sunarso, B., Suharmoko, S., and Fatma, A. (2021). Successful Online Learning Factors in COVID-19 Era: Study of Islamic Higher Education in West Papua, Indonesia. *International Journal of Evaluation and Research in Education*, 10(1), 193-201.
- Yotongyod, M. and Sawudeesun, P. (2008). *The Number of the Sample for the Research*. [Online]. Retrieved October 28, 2014, from: <http://research.bu.ac.th/knowledge/46/Samplesize.pdf>. (in Thai)

Quality of Work Life Affecting Work Effectiveness Through Organizational Commitment: A Case Study of Registered Nurse of Community Hospitals Under Public Health Office in Thailand

Chattawat Limpsurapong¹, Laddaporn Kunkeaw^{2,*},

Worakit Wongadisai³, Passakorn Ongarj⁴

^{1,2,3}Faculty of Liberal Arts and Management Science, Kasetsart University

⁴Faculty of Public Health, Kasetsart University

Received: 5 May 2022

Revised: 24 November 2022

Accepted: 30 November 2022

Abstract

The overall objectives of the current study were to study the extent to which the quality of work life affects organization commitment and work effectiveness and the extent to which the level of organization commitment has an influence on work effectiveness. 804 Registered Nurses of Community Hospitals under Public Health Office in Thailand responded a five-rating scale questionnaire of Likert's type, of which the data was analyzed for descriptive statistics. Pearson's correlation and multiple regression analysis were employed in the process of hypothesis testing with the significant level set at 0.05. The results showed that social relevance, work and total life space, safe and healthy working conditions, adequacy of resources, constitutionalism in the work organization, and opportunity for continued growth and security have a significant and positive effect on a strong belief in and acceptance of the organization's goals and value, a willingness to exert considerable effort on behalf of the organization, a strong desire to maintain membership in the organization, and work efficiency. However, a strong belief in and acceptance of the organization's goals and value and a strong desire to maintain membership in the organization have a significant and positive effect on work efficiency.

Keywords: Quality of Work life, Organizational Commitment, Work Effectiveness, Registered Nurse, Community Hospitals

* Corresponding author; E-mail: laddaporn.ku@ku.th

Introduction

To achieve a good quality of life is one of every human's highest goal in life. Therefore, every country has set as one of its primary objectives the development of quality of life for its citizens (Open Development Thailand, 2018). In this regard, the quality of work life of employees in every organization plays a significant role due to the fact that it showcases their commitment to the organization (Eren and Hisar, 2016; Warin et al., 2018; Essa et al., 2021), has an influence on work efficiency (Fathimath et al., 2014) and entails the relationship among co-workers and improvement in the chain of command, career progress, skill building and individual rights (Aruldoss et al., 2020). Thailand has set out in its medical service policy that all the Thai nationals must have equal access to medical services and the hospitals in the kingdom must improve their quality and efficiency of services (Ministry of Public Health, 2020). To implement the policy, medical staff, especially professional nurses, must exert themselves more to deliver the required services. However, one problem persists even before the occurrence of the COVID-19, that is the shortage of in-service professional nurses (Yosthong, 2019). The appearance of the COVID-19 has exacerbated the situation because, to effectively deal with the pandemic, nurses have to work harder and suffer more severe pressure in their daily routines—guarding against the disease and caring for the COVID-19 patients and other normal cases. For the sake of the patients and their relatives, nurses must also exercise their utmost circumspection, knowledge, and skills to minimize mistakes at work (Ministry of Public Health, 2020). With more workload and intimidating COVID-19 measures, the problem of nurse shortage has become even more critical, directly affecting the quality of services and the patients' safety (Pensirinapa, 2021). The circumstances are that the nurses become more weary and concerned and the service receivers—patients and relatives—more agitated and dissatisfied with the services (Yosthong, 2019).

To this end, the work performance of nurses is vital for their organization's achievement. With satisfaction, knowledge and skill, and persistent self-improvement, nurses are very likely to enjoy a better quality of work life, which in turn will positively affect their commitment to the organization, and ultimately their better work performance. The results of the current study will be of great benefit for the administration of human resources in Thailand's public health offices and in other bodies concerned. It is expected that the findings will serve as a guideline for the improvement of quality of work life of professional nurses in the country.

Research Objective

1. To investigate the level of influence at which the quality of work life has on the organizational commitment and the work effectiveness of Registered Nurse of Community Hospitals under Public Health Office in Thailand.

2. To investigate the level of influence at which organizational commitment has on the work effectiveness of Registered Nurse of Community Hospitals under Public Health Office in Thailand.

Literature Review

The Concept of Quality of Work life (QWL)

As defined by DuBrin (1984) quality of work life is the level of satisfaction an employee expresses towards his organization, and this reflects what he needs through his job performance. Rai (2013) states that quality of work life refers to the context where employees actively engage themselves in activities and stand the chance of exercising their knowledge, skills, and creativity in dealing with challenges at work so that the organization attains its goals. Swamy et al. (2015) similarly echo the foregoing definition, saying that the quality of work life is derived when an employee, through his participation in and engagement with his organization, expresses his satisfaction and desire to work for the sake of his organization's better performance. Raeissi et al. (2019) define adequate and fair compensation in the manner that the salary structure of employees should be just, fair, and equitable and it should ensure reasonable wages to employees so that they can keep a desirable standard of life. Scholars have identified several aspects of quality of work life as follows. Hosseini et al. (2010) proposes the 9 aspects of quality of work life and these items include: adequate and fair compensation, safe and healthy working conditions, immediate opportunity to use and develop human capacities; adequacy of resources; opportunity for continued growth and security, social integration in the work organization, constitutionalism in the work organization; work and total life space; social relevance. Kelbiso et al. (2017) explicate safe and healthy working conditions in that it usually goes through regular inspection of tools and materials to make sure they are always ready for use, and the good working condition entails appropriate security measures. Regarding immediate opportunity to use and develop human capacities, Swamy et al. (2015) explicates that the organization provides equal opportunities for the staff to upskill themselves in the domains of knowledge and skills related to their interest and individual differences. In the words of Hosseini et al. (2010), adequacy of resources means the resources available in an enterprise must be right, purposeful, and appropriate for the particular jobs. With the lack of appropriate resources, the staff tends to grow impatient, hence their dissatisfaction with their job and poor job performance as a consequence. Finally, Walton (1974) identifies 8 aspects of quality of work life as follows:

(1) adequate and fair compensation (2) safe and healthy working conditions (3) immediate opportunity to use and develop human (4) opportunity for continued growth and security (5) social integration in the work organization (6) constitutionalism in the work organization (7) work and total life space and (8) social relevance.

The Concept of Organizational Commitment

Organizational commitment refers to the connection or bond employees have with their employer or organization (Mowday et al., 1982). When an employee feels a strong sense of organizational commitment, they buy into the heart and future vision of the company, understand the goals of the organization, feel assimilated and are well respected and compensated for the work they do. This sense of commitment will likely lead to an increase in productivity, engagement, commitment, and morale and will increase an employee's chances of staying with that organization for a longer period. Given the ever-increasing competitive nature of organizations, this is key to companies retaining their best talent (Cohen, 2007; Hewitt et al., 2009; Shaw, 2003). According to Steers (1977), organizational commitment showcased by an employee affiliated with a special organization can be categorized by at least three factors: (1) a strong belief in and acceptance of the organization's goals and value (2) a willingness to exert considerable effort on behalf of the organization and (3) strong desire to maintain membership in the organization.

The Concept of Work Effectiveness

Work effectiveness is the achievement of a common goal, that is, all coworkers work persistently until they attain their set goals (Gibson et al., 2006; Pasolong, 2013). It solely depends on the ability of the staff to fulfil their responsibilities for an organization to attain its goals (Kataria et al., 2012). This concept is a bit more delineated by Raviyanto (2014) who claims that effectiveness is an achievement gained because of the staff of an organization having done their jobs effectively whether in the regions of time, cost, and quality. Regarding the achievement, it is the attainment that is truly beneficial (Dwijayanto, 2015). In terms of measurement, effectiveness refers to a measurement of goal attainment or of the set objectives. Effectiveness occurs if the objectives are attained as planned, and vice versa (Kuswati, 2019).

Based on the foregoing literature review, the current study defines work effectiveness as a measurement of the ability of the staff of community hospitals in Thailand to fulfil their responsibilities to meet their organizations' goals in terms of determination, knowledge, understanding, and work efficiency. The following hypotheses:

Hypothesis 1a-1i: QWL is positively related to a strong belief in and acceptance of the organization's goals and value.

Hypothesis 2a-2i: QWL is positively related to a willingness to exert considerable efforts on behalf of the organization.

Hypothesis 3a-3i: QWL is positively related to a strong desire to maintain membership in the organization.

Hypothesis 4a-4i: QWL is positively related to Work effectiveness.

Hypothesis 5a-5c: Organizational commitment is positively related to work effectiveness.

This study focuses on the conceptual relationship quality of work life to organizational commitment and work effectiveness. Independent variable was quality of work life and these items include: adequate and fair compensation, safe and healthy working conditions, immediate opportunity to use and develop human capacities, adequacy of resources, opportunity for continued growth and security, social integration in the work organization, constitutionalism in the work organization, work and total life space, social relevance. Dependent variables were organizational commitment and work effectiveness. These items of organizational commitment include: (1) a strong belief in and acceptance of the organization's goals and value (2) a willingness to exert considerable effort on behalf of the organization and (3) strong desire to maintain membership in the organization. Drawing on the literature review, the conceptual framework of the current study is therefore formulated thus:

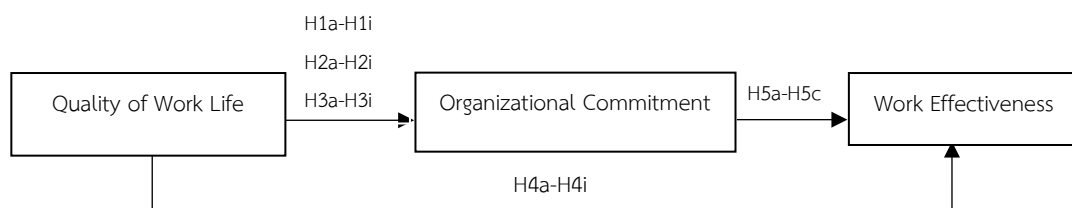

Figure 1: Conceptual Framework

Research Design

Population and Sample

The study used a population of 41,538 professional nurses affiliated with community hospitals across Thailand obtained from the database of Ministry of Public Health (2019). The participants were registered nurses of Community Hospitals under Public Health Office in Thailand.

Research Instrument

The variables of this study were measured using a five-point rating scale. This construct is developed as a new scale from its definition and literature by Kuswati (2019). The dimensions of quality of work life, independent variables included adequate and fair compensation, safe and healthy working conditions, immediate opportunity to use and develop human, opportunity for continued growth and security, social integration in the work organization, constitutionalism in the

work organization, work and total life space, and social relevance, was measured by 4 items. Dimensions of quality of work life developed by Hosseini et al. (2010) from the related literatures and its definitions are adopted. The dimensions of organizational commitment, mediator variables included a strong belief in and acceptance of the organization's goals and value, a willingness to exert considerable effort on behalf of the organization, and a strong desire to maintain membership in the organization was measured by four items. This variable is developed from Steers (1977).

Data Collection

Data was collected through a questionnaire delivered via a mail survey in February 2021. 837 responses were received, of which 33 incomplete questionnaires were dropped, resulting in 804 ones with complete data. The response rate for mail survey without follow-ups is more than 200 questionnaires (Hair et al., 2010). Thus, the response rate of this study is acceptable.

Data Analysis

The ordinary least square regression analysis was used to assess all hypothesizes in this study. In the first step, the factor analysis was used for construct validity; in the second step, Cronbach's alpha was used for reliability of measurement; and in the last step, the non-response bias was used to test possible bias. Factor analyses were done separately on each set of items reporting specific scale because of the limit of observation. Using principal component analysis, the varimax rotation, the orthogonal rotation, and the results were shown as nine-factor solutions. In respect to confirmatory factor analysis, this analysis has a high ability to expand the component loadings. Thus, a cut-off 0.40 was adopted (Nunnally and Bernstein, 1994). All factors loading in this research are between 0.72-0.96. and all scales of Cronbach's alpha are between 0.70- 0.95. In the last step, non-response bias was tested in two samples by independent variables. A comparison of first group and second group data is suggested by Rogelberg (2006). The variables test reveals that statistics for firm characteristics (i.e., experience, and average income) were not significant between the first group and second group data. Thus, non-response bias was not significant.

The study uses OLS regression analysis for test hypotheses relationship. In this study, the equation models of relationships are as follows.

$$\text{Equation 1: BE} = \beta_{01} + \beta_1 \text{AFC} + \beta_2 \text{SHW} + \beta_3 \text{IOD} + \beta_4 \text{CAP} + \beta_5 \text{OCG} + \beta_6 \text{SI} + \beta_7 \text{CON} + \beta_8 \text{WT} + \beta_9 \text{SR} + \epsilon_1$$

$$\text{Equation 2: WI} = \beta_{02} + \beta_{10} \text{AFC} + \beta_{11} \text{SHW} + \beta_{12} \text{IOD} + \beta_{13} \text{CAP} + \beta_{14} \text{OCG} + \beta_{15} \text{SI} + \beta_{16} \text{CON} + \beta_{17} \text{WT} \\ + \beta_{18} \text{SR} + \epsilon_2$$

$$\text{Equation 3: DE} = \beta_{03} + \beta_{19} \text{AFC} + \beta_{20} \text{SHW} + \beta_{21} \text{IOD} + \beta_{22} \text{CAP} + \beta_{23} \text{OCG} + \beta_{24} \text{SI} + \beta_{25} \text{CON} + \beta_{26} \text{WT} \\ + \beta_{27} \text{SR} + \epsilon_3$$

$$\text{Equation 4: WE} = \beta_{04} + \beta_{28} \text{AFC} + \beta_{29} \text{SHW} + \beta_{30} \text{IOD} + \beta_{31} \text{CAP} + \beta_{32} \text{OCG} + \beta_{33} \text{SI} + \beta_{34} \text{CON} + \beta_{35} \text{WT} \\ + \beta_{36} \text{SR} + \epsilon_4$$

$$\text{Equation 5: WE} = \beta_{05} + \beta_{37} \text{BE} + \beta_{38} \text{WI} + \beta_{39} \text{DE} + \epsilon_5$$

AFC is adequate and fair compensation; SHW is safe and healthy working conditions; IOD is immediate opportunity to use and develop human, CAP is adequacy of resources, OCG is opportunity for continued growth and security, SI is social integration in the work organization, CON is constitutionalism in the work organization, WT is work and total life space, SR is social relevance, BE is a strong belief in and acceptance of the organization's goals and value, WI is a willingness to exert considerable effort on behalf of the organization, DE is a strong desire to maintain membership in the organization, WE is work effectiveness.

Findings

Table1 Descriptive Statistics and Correlation Matrix

Variables	AFC	SHW	IOD	CAP	OCG	SI	CON	WT	SR	BE	WI	DE	WE
Mean	2.97	3.81	3.58	3.44	3.67	3.76	3.57	3.41	4.05	3.71	3.90	3.72	4.03
S.D.	.831	.815	.804	.777	.691	.686	.790	.742	.749	.729	.763	.779	.505
AFC													
SHW	.674**												
IOD	.658**	.785**											
CAP	.690**	.832**	.887**										
OCG	.695**	.797**	.827**	.868**									
SI	.624**	.542**	.811**	.705**	.753**								
CON	.710**	.756**	.809**	.875**	.781**	.727**							
WT	.741**	.643**	.660**	.727**	.633**	.549**	.825**						
SR	.509**	.635**	.570**	.672**	.663**	.361**	.515**	.462**					
BE	.594**	.780**	.748**	.775**	.762**	.677**	.768**	.781**	.789**				
WI	.591**	.729**	.666**	.740**	.745**	.634**	.721**	.795**	.812**	.924**			
DE	.693**	.746**	.600**	.695**	.717**	.614**	.729**	.729**	.763**	.858**	.882**		
WE	.412**	.579**	.488**	.706**	.645**	.575**	.593**	.668**	.679**	.646**	.640**	.730**	

* p < .05, ** p < .01

Table 1 multicollinearity testing focuses on the result variance inflation factors (VIF) ranged from 2.189 to 7.278. Mason and Perreault (1991) suggested the result VIF above cut-off value of 10 to signal multicollinearity. Thus, the result in this study shows no multicollinearity problem.

Table 2 Results of Regression Analysis

Dependent Variables	BE	WI	DE	WE	WE
Independent Variables	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5
AFC	-.035 (.022)	-.089 (.023)	.090 (.027)	-.012 (.022)	
SHW	.228** (.036)	.269** (.029)	.321** (.033)	.158* (.027)	
IOD	.066 (.027)	.056 (.037)	.026 (.042)	.140 (.035)	
CAP	.184** (.042)	.320** (.044)	.135** (.051)	.638** (.041)	
OCG	.164** (.038)	.341** (.040)	.144** (.041)	.309** (.020)	
SI	-.033 (.034)	-.004 (.036)	.086 (.036)	.154 (.033)	
CON	.170** (.036)	.143** (.038)	.164** (.044)	.249** (.034)	
WT	.301** (.028)	.358** (.030)	.271** (.035)	.408** (.028)	
SR	.404** (.021)	.431** (.022)	.448** (.025)	.499** (.037)	
BE					.114* (.038)
WI					-.068 (.035)
DE					.689** (.032)
Adjust R ²	.833	.811	.783	.664	.534
VIF		2.189-7.278		4.310-5.233	

* p < .05, ** p < .01

Table 2, By the hypothesis 1a-1i the result showed that social relevance, work and total life space, safe and healthy working conditions, adequacy of resources, constitutionalism in the work organization, and opportunity for continued growth and security have a significant and positive effect on a strong belief in and acceptance of the organization's goals and value. Opposite, immediate opportunity to use and develop human, social integration in the work organization, and adequate and fair compensation have not a significant on a strong belief in and acceptance of the organization's goals and value. Thus, Hypotheses 1a-1i partial supported.

By the hypothesis 2a-2i the result showed that social relevance, work and total life space, opportunity for continued growth and security, adequacy of resources, safe and healthy working conditions, and constitutionalism in the work organization have a significant and positive effect on a willingness to exert considerable effort on behalf of the organization. Opposite, immediate opportunity to use and develop human, social integration in the work organization, and adequate and fair compensation have not a significant on a willingness to exert considerable effort on behalf of the organization. Thus, Hypotheses 2a-2i partial supported.

By the hypothesis 3a-3i the result showed that social relevance, safe and healthy working conditions, work and total life space, constitutionalism in the work organization, opportunity for continued growth and security, and adequacy of resources have a significant and positive effect on a strong desire to maintain membership in the organization. Opposite, adequate, and fair

compensation, social integration in the work organization, and immediate opportunity to use and develop human have not a significant on a strong desire to maintain membership in the organization. Thus, Hypotheses 3a-3i partial supported.

By the hypothesis 4a-4i the result showed that adequacy of resources, social relevance, work and total life space, opportunity for continued growth and security, constitutionalism in the work organization, and safe and healthy working conditions have a significant and positive effect on work effectiveness. Opposite, social integration in the work organization, immediate opportunity to use and develop human, and adequate and fair compensation have not a significant on work effectiveness. Thus, Hypotheses 4a-4i partial supported.

The result of regression analysis of relationship between organizational commitment and work effectiveness is shown in Table2. By the hypothesis 5a-5c the result showed that a strong desire to maintain membership in the organization and a strong belief in and acceptance of the organization's goals and value have a significant and positive effect on work effectiveness. Opposite, a willingness to exert considerable effort on behalf of the organization has not a significant on work effectiveness. Thus, Hypotheses 5a-5c partial supported.

Discussion

The findings of the present study revealed 6 factors with positive relation to organizational commitment and work effectiveness. This clearly showed that the spread of the COVID-19 pandemic and the government policy had a direct effect on the understaffed professional nurses in Thailand. The Ministry of Public Health of Thailand whose professional nurses are affiliated with must make it a point in prioritizing the need for quality of work life by the nurses so that they can perform their tasks more effectively and have stronger commitment to the organization. The findings here are consistent with Suaib et al. (2019), Chinnawoot et al. (2020) who reported in their studies that staff's commitment to organization and better work effectiveness were attributed to proper work environment, safety, standards promoting health-conscious environment, inspection, and maintenance of tools at hand, and appropriate security measures. Staff's commitment to organization and their better work effectiveness can also be put down to their trust in the feasibility of career advancement, higher income, and job security to be offered by their organization (Pamual et al., 2020; Namarak, 2021). Moreover, rules and regulations within an organization pertaining to the respect of individual rights, freedom of expression, and equality in duty fulfillment also count especially when the staff have positive opinions towards the rules (Suaib et al., 2019; Pamual et al., 2020). Some previous studies (e.g., Fathimath et al. (2014); Farid et al. (2015); Chinnawoot et al. (2020)) also support the findings in the present study in the region that the work-life balance that

does not cuts both ways was a source of motivation for the staff to work more effectively and develop more commitment to the organization. That the nurses devoted themselves to their work created a significant impact on the society because more values and importance of their work to the society are added in this manner, the result of which was inevitably the nurses' feeling proud of their organization, hence stronger commitment to it, or royalty to the organization (Pamual et al., 2020; Chinnawoot et al., 2020). It was found in the present study that adequate and fair compensation were not related with commitment to organization and work effectiveness. The government pay rise system could be attributed to in this case. Actually, professional nurses are civil servants whose pay rises are under a rigid rule issued under general circumstances. Despite the widespread of the COVID-19 pandemic and more back-breaking work, the nurses were still paid the normal wages, which is disheartening. Previous studies (Pamual et al., 2020; Namarak, 2021) claimed that adequate and fair pay rises could lead to happiness in work for an organization. As a result, in the case of the nurses in this study, adequate and fair pay rises can be implemented through an administration of a competitive test of knowledge, skill, and efficiency.

Another point worthy of discussion is that immediate opportunity to use and develop human (another factor) in this research did not have any relation with commitment to organization and work effectiveness. It could be explained that most professional nurses were not inclined to undergo a training session to upskill themselves as specialized nurses because doing so requires a great amount of budget which typically cannot be met by community hospitals. Moreover, each training session lasts between 6 and 24 months, which could mean a waste of time. Most nurses did not want to undergo a further training session because of one more reason—the community hospitals need specialized doctors, not specialized nurses. Security in their job is therefore more enticing than going through a training session for more knowledge and skills. Another factor that was found to be unrelated to commitment to organization and work effectiveness was social integration in the work organization. The plausible explanation in this regard could be that the nurses had to work harder under greater pressure during the COVID-19 situation and the shortage of staff added to this difficulty. Previous research (Kakandee et al., 2020; Pensirinapa, 2021) confirmed the fact that professional nurses were of greater concerns during the COVID-19 situation for the caring of patients and guarding against the disease, hence becoming stressed and obsessed with protecting themselves and their beloved ones. As for the influence of commitment to the organization on the three dimensions: (1) A strong belief in and acceptance of the organization's goals and value; (2) A willingness to exert considerable effort on behalf of the organization; and (3) A strong desire to maintain membership in the organization, it was found in the present study that the first and second dimensions were of positive relationship with work effectiveness. This clearly indicates that despite more formidable COVID-19 situation, daily routines, and a shortage of personnel, professional nurses still pressed

ahead with their responsibility for the sake of their organization. This was in accordance with previous studies (Cohen, 2007; Shaw, 2003) in that staff are willing to accept the organization's standards of practice and values and they are proud to be part of the organization by doing everything they can for achieving the overall goals of the firm, and that with positive attitudes towards the organization and a good relationship between staff and their organization, they will develop engagement and loyalty towards the organization, hence their willingness to exert themselves. Finally, it was found that a willingness to exert considerable efforts on behalf of the organization was not related to work effectiveness. The finding could be put down to the fact that the nurses were put under harder pressure during the COVID-19 situation, and they were stress-ridden because of the daily requirements including, for example, caring for patients and containing of the disease, as well as the persistent problem of staff shortage. A few more things that could help explain the finding is the lack of motivation to work among the nurses because of the pay rise system that might be viewed as unfair and improper, a lack of the opportunity of self-improvement, and a shortage of co-operation with others within the organization.

Suggestion

1. Suggestion for Research Utilization

The results of the present study indicate how quality of work life influences work effectiveness, and how organizational commitment mediates relationship between quality of work life and work effectiveness. The study provides important theoretical contribution and adjustment on prior knowledge. The results provide the contribution, Managers focus on a strong desire to maintain membership in the organization and a strong belief in and acceptance of the organization's goals and value because of both a strong desire to maintain membership in the organization and a strong belief in and acceptance of the organization's goals and value are greater and have a positive effect on work effectiveness. Surprisingly, a willingness to exert considerable efforts on behalf of the organization has no effect on work effectiveness. Thus, the management of an organization should focus on quality of work life as social relevance, safe and healthy working conditions, work and total life space, adequacy of resources, constitutionalism in the work organization and opportunity for continued growth and security. However, quality of work life as adequacy of resources, social relevance, work and total life space, opportunity for continued growth and security, constitutionalism in the work organization, and safe and healthy working conditions are greater and have a positive effect on work effectiveness. Thus, the management of an organization should focus on quality of work life as social relevance, safe and healthy working conditions, work and total life space, adequacy of resources, constitutionalism in the work organization, and opportunity for

continued growth and security because of all are greater and have a positive effect on organizational commitment and work effectiveness.

2. Suggestion for Further Research

2.1 Gender, age and work experience might as well affect the quality of work life and organizational commitment of the nurses in Thailand, future research should include these controllable factors, which in the present research were omitted.

2.2 The data collected for this study was from nurses and collected during the COVID-19 situations in the country, for more reliability, future research of this type should have the data collected from public health officials at the sub-district level as well because they also directly deal with patients.

2.3 Future research should draw on qualitative aspects which are missing in the current study. To that end, such tools as an observation form and an interview should be brought into use so that deeper aspects of data such as thoughts, interpretation, and fascinating verbal items might emerge, which in turn will be conducive to new discoveries that will add to the repertoire of the literature in this field.

References

- Arul doss, A., Kowalski, K.B., and Parayitam, S. (2020). The relationship between quality of work life and work-life-balance mediating role of job stress, job satisfaction and job commitment: evidence from India. *Journal of Advances in Management Research*, 18(1), 36-62.
- Chinnawoot, S., Uraisriping, K., and Wongjan, J. (2020). Factors Related to Quality of Work Life among Nurses: A Systematic Review. *Nursing Journal of The Ministry of Public Health*, 30(3), 90-103. (in Thai).
- Cohen, A. (2007). Commitment before and after: An evaluation and reconceptualization of organizational commitment. *Human Resource Management Review*, 17(3), 336 –354.
- DuBrin, A. J. (1984). *Foundations of organizational behavior: An applied perspective*. NJ: Prentice Hall.
- Dwijayanto, A. (2015). *Administrasi Publik Desentralisasi, Kelembagaan, dan Aparatur Sipil Negara. Cetakan Kedua*. Yogyakarta: Gadjah Mada University Press.
- Eren, H., and Hisar, F. (2016). Quality of Work Life Perceived by Nurses and Their Organizational Commitment Level. *Journal of Human Sciences*, 13(1), 1123-1132.
- Essa, M.A., Abood, S.A., and Thabet, M. (2021). Relation between Quality of Nursing Work Life and Organizational Commitment. *Minia Scientific Nursing Journal*, 10(1), 27-34.

- Farid, H., Izadi, Z., Ismail, I. A., and Alipour, F. (2015). Relationship between quality of work life and organizational commitment among lecturers in a Malaysian public research university. *The Social Science Journal*, 52(1), 54-61.
- Fathimath, S., Chontawan, R., and Chitpakdee, B. (2014). Quality of Work Life and Job Performance among Nurses in the Tertiary Care Hospital, Maldives. *Nursing Journal*, 41(3), 105-118. (in Thai)
- Gibson, J.L., Ivancevich, J.M., and Donnely, J.H. Jr. (2006). *Organisasi: Perilaku, Struktur, Proses. (Terjemahan) Edisi Delapan*. 8th ed. Jakarta: Binarupa Aksara.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J. and Anderson, R. E. (2010). *Multivariate Data Analysis*. 7th ed. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Hewitt, C., Gilbody, S., Brealey, S., Paulden, M., Palmer, S., Mann, R., Green, J., Morrell, J., Barkham, M., Light, K., and Richards, D. (2009). Methods to identify postnatal depression in primary care: an integrated evidence synthesis and value of information analysis. *Health Technology Assessment (Winchester, England)*, 13(36), 1-145.
- Hosseini, S. M., Jorjafki, G. M., and Ashrafi, A. M. (2010). Notice of Retraction: Quality of work life (QWL) and its relationship with performance. *The Proceedings of the 2010 IEEE International Conference on Advanced Management Science (ICAMS 2010)*, 559-562.
- Kakandee, N., Cheevakasemsook, A., and Iwichitkhun, D. (2020). Job Burnout of Generation Y Professional Nurses at a Government Hospital. *Journal of The Royal Thai Army Nurses*, 21(1), 293-301. (in Thai).
- Kataria, A., Garg, P., and Rastogi, R. (2012). Employee engagement and organizational effectiveness: The role of organizational citizenship behavior. *International Journal of Business Insights & Transformation*, 6(1), 102-113.
- Kelbiso, L., Belay, A., and Woldie, M. (2017). Determinants of quality of work life among nurses working in Hawassa town public health facilities, South Ethiopia: a cross-sectional study. *Nursing research and practice*, 2017, 1-11.
- Kuswati, Y. (2019). Motivation Role in Improving Work Effectiveness. *Budapest International Research and Critics Institute-Journal (BIRCI-Journal)*, 2(4), 281-288.
- Mason, C. H., and Perreault, W. D. (1991). Collinearity, power, and interpretation of multiple regression analysis. *Journal of Marketing Research*, 28(3), 268-280.
- Ministry of Public Health. (2019). *Statistical Office of the Public Health Secretary*. [Online]. Retrieved August 17, 2020, from: <http://bps.moph.go.th>.
- _____. (2020). *Statistical Office of the Public Health Secretary*. [Online]. Retrieved August 17, 2020, from: <http://bps.moph.go.th>.
- Mowday, R.T., Porter, L.E., and Steer, R.M. (1982). *Employee - Organizational Linkage: The Psychology of Commitment Absenteeism and Turnover*. New York: Academic Press.

- Namarak, R. (2021). Work- Life Balance in Professional Nurses. *Valaya Alongkorn Review*, 11(3), 176-186. (in Thai).
- Nunnally, J. C., and Bernstein, I. H. (1994). *Psychometric theory*. 3rd ed. New York: McGraw-Hill.
- Open Development Thailand. (2018). Sustainable Development Goals. [Online]. August 17, 2020, from: <https://thailand.opendevlopmentmekong.net/topics/sustainable-development-goals/>
- Pamual, S., Wichaikhum, O., and Abhicharttibutra, K. (2020). Quality of Work Life and Guidelines to improve of Nurses in a Private Hospital. *Nursing Journal*, 47(3), 351-362. (in Thai).
- Pasolong, H. (2013). *Kepemimpinan Birokrasi*. Bandung: Alfabeta.
- Pensirinapa, N. (2021). Burnout Syndrome among Health Personal during Pandemic of Covid-19. *Journal of Council of Community Public Health 2021*, 3(3), 1-16. (in Thai)
- Raeissi, P., Rajabi, M. R., Ahmadizadeh, E., Rajabkhah, K., and Kakemam, E. (2019). Quality of work life and factors associated with it among nurses in public hospitals, Iran. *Journal of the Egyptian Public Health Association*, 94(1), 1-8.
- Rai, N. (2013). Impact of Advertising on Consumer behaviour and attitude with reference to consumer durables. *International Journal of Management Research and Business Strategy*, 2(2), 74-79.
- Ravianto, J. (2014). Produktivitas dan pengukuran. *Jakarta: Binaman Aksara*.
- Rogelberg, S. G. (2006). Understanding nonresponse and facilitating response to organizational surveys. *Getting action from organizational surveys: New concepts, technologies, and applications*, 312-325.
- Shaw, T. M. (2003). Regional dimensions of conflict and peace-building in contemporary Africa. *Journal of International Development: The Journal of the Development Studies Association*, 15(4), 487-498.
- Steers, R.M. (1977). Antecedents and Outcomes of Organizational Commitment. *Administrative Science Quarterly*, 22(1), 46-56.
- Suaib, S., Syahrul, S., and Tahir, T. (2019). Nurses' Quality of Work Life. *Journal of Health Science and Prevention*, 3(35), 63-66.
- Swamy, D. R., Nanjundeswaraswamy, T.S., and Rashmi, S. (2015). Quality of work life: scale development and validation. *International Journal of Caring Sciences*, 8(2), 281-300.
- Walton, R. E. (1974). *Improving quality of work life*. Harvard Business Review, 52(3), 12.
- Warin, P., Apibunyopas, P., and Wongjarupun, S. (2018). Quality of Work Life Affecting Organizational Commitment and Service Quality of Nurses at Accident and Emergency Department in Bhumibol Adulyadej Hospital and Royal Thai Air Force Hospitals. *Journal of The Royal Thai Army Nurses*, 19, 89-97. (in Thai).
- Yosthong, D. (2019). Nursing shortage and Management: Personal Level Management. *Journal of Nursing, Siam University*, 38(1), 134-143. (in Thai).

การพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารไทยของชุมชน ในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองรองชายฝั่งทะเลตะวันออก

จิราณัฐ โสภา^{1,*}, พรรณี สอนเพลง², ธัญชนก บุญเจือ³, จันทร์จนา ศิริพันธ์วัฒนา⁴,
ธนพัฒน์ แสงรุ่งเรือง⁵, พิรมาลย์ บุญธรรม⁶, อีรนุช ฉายศิริโชติ⁷, บุษราคัม สีดาเหลือ⁸
^{1,3}หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาสหวิทยาการการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
²หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
^{4,5,6,7,8}หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการประกอบอาหารและบริการ
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

Received: 8 June 2022

Revised: 15 December 2022

Accepted: 15 December 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้วัตถุประสงค์ 2 ข้อ คือ (1) พัฒนาหลักสูตรทุนมนุษย์เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารไทยของชุมชน และ (2) จัดการฝึกอบรมพัฒนาบุคลากรในชุมชนให้รองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารไทยของชุมชนในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองรองชายฝั่งทะเลตะวันออก (ระยอง-จันทบุรี-ตราด) การวิจัยนี้เป็นการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมด้วยการพัฒนาหลักสูตรร่วมชุมชนและผู้ประกอบการท่องเที่ยวจำนวน 3 หลักสูตร คือ หลักสูตรสุขาภิบาลอาหารสำหรับผู้สัมผัสอาหารและผู้ประกอบกิจการด้านอาหารและหลักสูตรการประกอบอาหารพื้นถิ่น และหลักสูตรยุวมัคคุเทศก์ หรือบุคลากรด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารไทยด้วยการสัมภาษณ์ สันทนา กลุ่มและแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาทุนมนุษย์ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารไทย เป็นหลักสูตรที่สามารถเสริมทักษะและอาชีพด้านบริการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารของท้องถิ่นให้รู้จักของนักท่องเที่ยวให้มากขึ้น อีกทั้งยังเป็นเรื่องใหม่โดยมีความคาดหวังว่า ภายหลังจากการฝึกอบรม สามารถเป็นแนวทางเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อสร้างรายได้ลงสู่ชุมชนได้อย่างแท้จริง ผู้เข้าอบรมทั้ง 3 หลักสูตร มีความพึงพอใจระดับค่าเฉลี่ยมากที่สุด ทั้งด้านความรู้ การนำไปใช้ประโยชน์ และระยะเวลาการอบรม รวมถึงด้านการบริการ การอำนวยความสะดวกและวิทยากร ซึ่งผู้อบรมเห็นว่า หลักสูตรการฝึกอบรม สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปถ่ายทอดให้กับคนในชุมชนได้

คำสำคัญ: ทุนมนุษย์ วัฒนธรรมอาหารไทยของชุมชน เขตพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองรองชายฝั่งทะเลตะวันออก

* ผู้ประสานงานหลัก; อีเมล: chiranut_sop@dusit.ac.th

The Development of Gastronomy Tourism Manpower to Support the Gastronomy Tourism Village in Secondary Cities of Active Beach

Chiranut Sopha^{1,*}, Paneer Suanpang², Thanchanok Boonchua³,
Chanchana Siripanwattana⁴, Thanaphat Saengrungrueang⁵, Piramal Buntham⁶,
Teeranuch Chysirichote⁷, Bussarakam Seedaluang⁸

^{1,3}Interdisciplinary of Studies in Tourism, Suan Dusit University

²Program in Information Technology, Suan Dusit University

^{4,5,6,7,8}Culinary Technology and Service Program, Suan Dusit University

Received: 8 June 2022

Revised: 15 December 2022

Accepted: 15 December 2022

Abstract

The objectives of this research were (1) to develop manpower training courses to support the gastronomy tourism village, and (2) to organize the training courses to develop crew in the community to support gastronomy tourism village in secondary cities tourism development zones in eastern area (Rayong - Chanthaburi - Trat). This research was designed as the participatory action research by developing 3 courses with the community and tourism operators through in-depth interview, focus group and questionnaire. The 3 courses comprise: sanitation and food entrepreneur course, local cooking course and local youth tourist guide/local tourism personnel course. It was found that manpower training courses are able to enhance skills and careers in gastronomy tourism village in order to be well-known among tourists. It is also the new subjects with the expectation after the training, the villagers will discover the guidelines to promote Community Based Tourism that can be applied to truly generate income to the community. The participants in all three courses had the highest average level of satisfaction with the knowledge, utilization, and training period including services, facilitations and speaker. The participants realized that they will be able to transfer the knowledge gained to the local people in the community.

Keywords: Human Capital, Gastronomy Tourism Village, Secondary Cities of Active Beach

Corresponding Author; E-mail: chiranut_sop@dusit.ac.th

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

“การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหาร” (Gastronomy tourism) คือ การเดินทางเพื่อได้สัมผัสถึงประสบการณ์ทางด้านอาหารในแต่ละพื้นที่ โดยมีวัตถุประสงค์หลัก คือ ความบันเทิงและสันทนาการ นอกจาก ประสบการณ์การรับประทานอาหารแล้ว การท่องเที่ยวเชิงอาหารยังรวมถึงการเยี่ยมชมสถานที่ทำอาหาร เทศกาลอาหาร ตลาดงานแสดงและสาธิตการทำอาหาร หรือกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สัมพันธ์กับอาหาร ที่เกิดขึ้นในสถานที่ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะที่โดดเด่นด้านภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นและวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นที่ได้ไปเยือนด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ อาหารยังเป็นเหมือนจุดรวบรวม ระหว่างวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และการท่องเที่ยวแบบใหม่ที่เกี่ยวเนื่องกับ ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี ความเป็นเอกลักษณ์ ความยั่งยืน และประสบการณ์

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวหนึ่งที่นักท่องเที่ยวมีการเดินทางท่องเที่ยวสนใจในด้านอาหารอย่างแท้จริง นอกจากนักท่องเที่ยวจะได้รับประสบการณ์ทางด้านการท่องเที่ยวแล้วนักท่องเที่ยวยังมีส่วนร่วมในการรับประทานอาหารท้องถิ่น อาหารพื้นเมืองหรืออาหารขึ้นชื่อของพื้นที่นั้นๆ โดยการท่องเที่ยวเชิงอาหารถือเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวทางเลือก ซึ่งในปัจจุบันมีปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงอาหารและส่งผลให้แนวโน้มของการท่องเที่ยวเชิงอาหารได้รับความนิยมมากขึ้น เช่น กระแสการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนที่เพิ่มมากขึ้น การแสวงหาความเป็นเอกลักษณ์ในท้องถิ่น และแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจหลากหลายปัจจัยต่างๆ เหล่านี้จะส่งผลให้การท่องเที่ยวเชิงอาหารมากยิ่งขึ้น ในขณะเดียวกันประเทศไทยถือว่ามีศักยภาพ และความได้เปรียบของการท่องเที่ยวเชิงอาหาร ได้แก่ ความหลากหลายของวัตถุดิบในการประกอบอาหาร ความหลากหลายของอาหารไทยในแต่ละพื้นที่ กรรมวิธีการปรุงอาหารไทย นโยบายและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหาร การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงอาหารและการสร้างความได้เปรียบจะช่วยส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นจุดหมายปลายทางหลักในการเดินทาง สามารถกระจายรายได้สู่ชุมชนต่างๆ ในท้องถิ่นอีกด้วย (Chamnancha, 2018)

ข้อมูลขององค์การการท่องเที่ยวโลก (UNWTO) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Gastronomy tourism or Food tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่กำลังมาแรงและน่าจับตามอง โดยในระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมาผลการวิจัยค้นพบว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางไปเยือนต่างประเทศจะใช้จ่ายในหมวดอาหารและเครื่องดื่มมากถึง 1 ใน 3 ของค่าใช้จ่ายในแหล่งท่องเที่ยวทั้งหมด นอกจากนี้นักท่องเที่ยวยุคใหม่ยังมักมองหาอาหารท้องถิ่นที่มีความแปลก แตกต่าง และเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละพื้นที่ (Suanpleang, 2016)

สำหรับพื้นที่จังหวัดระยอง-จันทบุรี-ตราด เป็นพื้นที่ที่มีอัตลักษณ์และความโดดเด่น ความพร้อมด้านทรัพยากรอาหารสำหรับการท่องเที่ยวสูง ทั้งทรัพยากรอาหาร อาหารทะเลและผลไม้ ที่ได้สืบทอดอัตลักษณ์ด้านอาหารของตนเอง ตามปัจจัยแวดล้อมและศักยภาพที่มีและรูปแบบการดำเนินชีวิตที่ประกอบอาชีพวิถีประมง วิถีทำสวนผลไม้ และอื่นๆ พบว่า มีเอกลักษณ์และความโดดเด่นที่จะพัฒนาสร้างสรรค์ให้มีมูลค่าเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารไทยของชุมชนได้

นอกจากนี้ สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.) ยังได้กำหนดมาตรการในการพัฒนาบุคลากรทางด้านการท่องเที่ยวด้วยการ Upskill/Reskill จากการการศึกษาความต้องการของพื้นที่ (Situation review) พบว่าชุมชนมีความต้องการวิจัยและนวัตกรรมเพื่อยกระดับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารชุมชนโดยเฉพาะอย่างยิ่ง “การพัฒนาทุนมนุษย์” เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารไทยของชุมชน เนื่องจากการในชุมชนขาดบุคลากรที่มีความรู้ ทักษะ เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารไทยของชุมชน เพื่อ

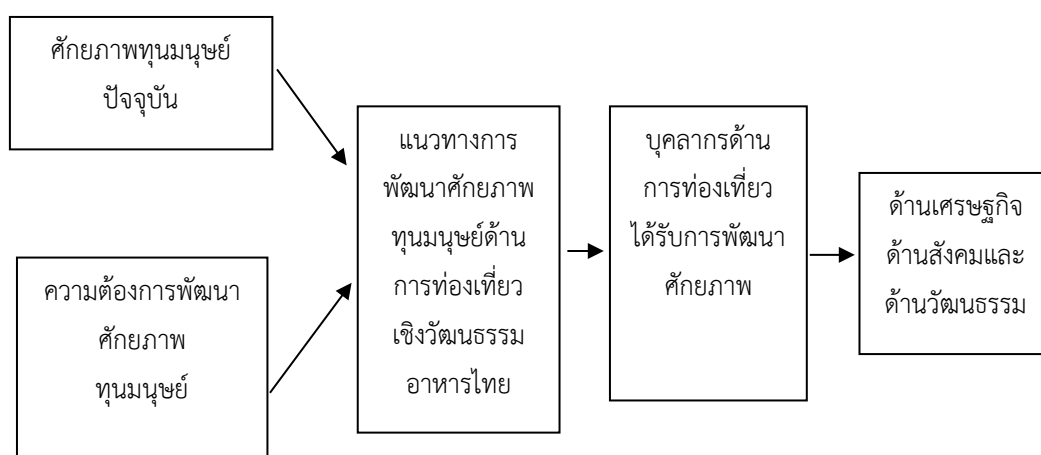
รองรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารไทยของชุมชนได้ จึงนำมาสู่การวิจัย “การพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารไทยของชุมชน (Gastronomy tourism manpower) ในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองรองชายฝั่งทะเลตะวันออก (ระยอง-จันทบุรี-ตราด)” โดยมีเป้าหมายของโครงการ คือ การพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารไทยของชุมชนเพื่อนำไปสู่การสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ และขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรทุนมนุษย์เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารไทยของชุมชน
2. เพื่อจัดการฝึกอบรมพัฒนาบุคลากรในชุมชนให้รองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารไทยของชุมชนในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองรองชายฝั่งทะเลตะวันออก (ระยอง-จันทบุรี-ตราด)

กรอบแนวคิดการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและวรรณกรรมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยนำเรื่องศักยภาพการพัฒนาทุนมนุษย์และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารมาเป็นกรอบการวิจัย เพื่อให้ได้แนวทางพัฒนา ประกอบด้วยการอบรมในหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับความต้องการของคนในชุมชน เพื่อนำไปสู่มูลค่าเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารไทยของชุมชนด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและด้านวัฒนธรรม และได้นำมากำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

แบบแผนการวิจัย

คณะผู้วิจัยใช้การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยทำการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพก่อนเพื่อให้ได้หลักสูตรอบรมได้ตามความต้องการของชุมชน จากนั้นจึงทำการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อการประเมินผลจากการอบรม มีวิธีการดำเนินงานวิจัย ดังนี้

ประชากรและตัวอย่าง

ประชากร เป็นบุคลากรที่ทำธุรกิจส่วนตัวด้านการบริการมีอาชีพที่เกี่ยวข้อง รับจ้างทั่วไป พ่อบ้าน/ แม่บ้าน และนักศึกษา กลุ่มตัวอย่างได้จากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Selection) โดยการสุ่มตัวอย่างจากตารางสุ่มตัวอย่างของ Krejcie และ Morgan (1970) กำหนดความเชื่อมั่นที่ 95% ความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ชุมชน และหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 13 คน

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบการสนทนากลุ่ม เพื่อศึกษาความต้องการและสภาพปัจจุบันต่อการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารไทยของชุมชน มีกระบวนการสร้างเครื่องมือ คือ รวบรวมข้อมูล ทบทวนวรรณกรรม และวิเคราะห์เชิงเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความต้องการและสภาพปัจจุบันต่อการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารไทยของชุมชน (Gastronomy tourism manpower) ในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองรองชายฝั่งทะเลตะวันออก (ระยอง-จันทบุรี-ตราด) เพื่อใช้สร้างแบบคำถามทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ชุมชน และหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 13 คน ได้แก่

1) ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว	จำนวน 4 ราย
2) บุคลากรในชุมชน	จำนวน 6 ราย
3) บุคลากรหน่วยงานภาครัฐ	จำนวน 3 ราย

เครื่องมือวิจัย

ใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ด้วยการกำหนดร่างแนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึกให้สอดคล้องกับแบบสอบถามของงานวิจัยเชิงปริมาณ โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity)

การรวบรวมข้อมูล

1. ออกหนังสือแนะนำตัว เพื่อนำไปขออนุญาตผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ ประกอบด้วย จากผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ชุมชน และหน่วยงานภาครัฐ ที่เกี่ยวข้อง จำนวนรวม 13 คน
2. พบกลุ่มตัวอย่าง ชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย และขอความร่วมมือในการวิจัย
3. รวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) กับบุคลากรในพื้นที่จากผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ชุมชน และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Soros (2012) คณะผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ด้วยการจำแนกและแบ่งประเภทข้อมูล และทำการจัดหมวดหมู่ แล้วนำมาวิเคราะห์ความเป็นเหตุเป็นผลเป็นข้อสรุปแบบย่อๆ และนำข้อสรุปย่อๆ นั้นมาเชื่อมโยงบูรณาการ เพื่อให้เป็นแนวทางของบทสรุปจากการศึกษา รวมถึงทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยคำนึงถึงบริบท (Context) หรือสภาพแวดล้อม และการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความ (Interpretation) เพื่อให้ได้ (1) หลักสูตรทุนมนุษย์เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารไทยของชุมชน (2) จัดการฝึกอบรมพัฒนาบุคลากรในชุมชนให้รองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารไทยของชุมชนในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองรองชายฝั่งทะเลตะวันออก (ระยอง-จันทบุรี-ตราด)

องค์ประกอบของหลักสูตร ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ของหลักสูตรฝึกอบรม หมวดวิชา หัวข้อวิชา วัตถุประสงค์ ของแต่ละหัวข้อวิชา เนื้อหาสาระหรือแนวการอบรม เทคนิคหรือวิธีการอบรม ระยะเวลา การเรียงลำดับ หัวข้อวิชาที่ และจัดการอบรมหลักสูตรด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารไทยในท้องถิ่นและการสุขาภิบาลอาหาร ให้แก่ผู้สนใจในชุมชน และชุมชน ท้องถิ่น และหน่วยงานภาครัฐและเอกชนต่างๆ โดยมีการประเมินหลักสูตร เพื่อประเมินหลักสูตรการอบรมว่ามีความเหมาะสมกับบริบทและความต้องการของชุมชนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารไทย รวมถึงความต้องการของบุคลากรมีการประเมินหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ โดยมีรายละเอียดหลักสูตร ดังนี้

1. พัฒนาหลักสูตรทุนมนุษย์เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารไทยของชุมชนในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองรองชายฝั่งทะเลตะวันออก (ระยอง-จันทบุรี-ตราด) โดยดำเนินการร่วมกับชุมชนในพื้นที่เป้าหมาย อาทิ ประชาชนชาวบ้าน ผู้ประกอบอาหารชุมชนที่มีชื่อเสียง ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยวชุมชน เป็นต้น โดยมีหลักสูตร ดังนี้

(1) หลักสูตรสุขาภิบาลอาหารสำหรับผู้สัมผัสอาหารและผู้ประกอบกิจการด้านอาหาร ประกอบด้วย หลักสูตรการสุขาภิบาลอาหารสำหรับผู้สัมผัสอาหาร และหลักสูตรการสุขาภิบาลอาหารสำหรับผู้ประกอบกิจการด้านอาหาร ซึ่งเป็นหลักสูตรที่มีความจำเป็นสำหรับผู้สัมผัสอาหารและผู้ประกอบกิจการด้านอาหาร ให้มีความรู้ความเข้าใจ ด้านสุขาภิบาลอาหารและปฏิบัติได้ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาลอาหาร

(2) หลักสูตรการประกอบอาหารพื้นถิ่น การถอดองค์ความรู้จากประชาชนชาวบ้านที่ทำอาหารและขนม ท้องถิ่นที่มีชื่อเสียง เพิ่มคุณค่าของอาหารท้องถิ่นให้มีมูลค่าเพิ่มมากขึ้น เช่น การแนะนำการใช้วัตถุดิบประกอบอาหาร การออกแบบและจัดตกแต่งภาชนะ เทคนิคการนำเสนออาหารแก่นักท่องเที่ยว การใช้สื่อโซเชียลมีเดีย เป็นต้น

(3) หลักสูตรยุวมัคคุเทศก์/ บุคลากรด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารไทย มีการฝึกทั้งภาคทฤษฎี และการฝึกปฏิบัติ

2. จัดการฝึกอบรมพัฒนาบุคลากรในชุมชนให้รองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารไทยของชุมชนในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองรองชายฝั่งทะเลตะวันออก (ระยอง-จันทบุรี-ตราด)

มีวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) โดยจะมีการจัดการฝึกอบรมในพื้นที่จำนวน 3 หลักสูตร โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องการเพิ่มศักยภาพทุนมนุษย์ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารไทยและบริบทของชุมชนในจังหวัดระยอง จันทบุรี ตราด และการเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field study) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ การสังเกต และการสนทนากลุ่ม โดยใช้กลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้รู้ ผู้ปฏิบัติ และผู้เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาและการปฏิบัติอาหารท้องถิ่น

2. จัดประชุมผู้เชี่ยวชาญเพื่อการพัฒนาหลักสูตร โดยการแบ่งหลักสูตร ออกเป็นจำนวน 3 หลักสูตร คือ (1) หลักสูตรสุขาภิบาลอาหารสำหรับผู้สัมผัสอาหารและผู้ประกอบกิจการด้านอาหาร (2) หลักสูตรการประกอบอาหารพื้นถิ่น (3) หลักสูตรยุวมัคคุเทศก์/ บุคลากรด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารไทย

ผลการวิจัย

1. การพัฒนาหลักสูตรทุนมนุษย์เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารไทยของชุมชน ปัจจัยที่สำคัญคือ บุคลากรในท้องถิ่น ยังมีความรู้ความเข้าใจในด้านการจัดการการท่องเที่ยวยังไม่มากพอ จึงควรมีการลงทุนทางด้านการพัฒนาบุคลากร เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในท้องถิ่น เพื่อให้บุคลากรในท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความพร้อมด้านการบริการและการท่องเที่ยว ด้วยการฝึกอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีความพร้อมในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ (สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 2556) ในปัจจุบันการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวในชุมชน โดยเฉพาะจากคนในท้องถิ่นเป็นสิ่งที่ผู้ประกอบการและคนในชุมชนต้องการมากที่สุด เนื่องจากชุมชนต้องการสร้างงาน สร้างอาชีพ รายได้เสริม จากการประกอบอาชีพที่ทำประจำ นอกจากนี้ยังเป็นการเผยแพร่วัฒนธรรม ภูมิปัญญาของท้องถิ่นแก่นักท่องเที่ยวได้อีกด้วย ยังเป็นการสืบสานวัฒนธรรมประวัติศาสตร์ และความภาคภูมิใจให้คนในชุมชนได้ตระหนักและเรียนรู้ได้ต่อไป การได้บุคลากรที่มีทักษะการนำเสนอถือว่าเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างมูลค่าในการให้บริการ เป็นการสร้างรายได้เปรียบของการท่องเที่ยวอีกด้วย

ในการพัฒนาหลักสูตรทุนมนุษย์เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารไทยของชุมชน หลักสูตรที่ใช้อบรมควรเป็นหลักสูตรที่กระชับ สามารถเรียนรู้ได้ง่าย และนำไปปฏิบัติใช้ได้จริง ผู้ประกอบการคิดว่า หลักสูตร “การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารไทย” ประกอบด้วย หลักสูตรสุขาภิบาลอาหารสำหรับผู้สัมผัสอาหารและผู้ประกอบกิจการด้านอาหาร หลักสูตรการประกอบอาหารพื้นถิ่นและหลักสูตรการพัฒนาทุนมนุษย์ด้านการนำเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารไทย เป็นการเสริมทักษะและอาชีพด้านบริการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารของท้องถิ่นให้รู้จักของนักท่องเที่ยวให้มากขึ้น สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของนายกสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดตราด เนื่องจากการท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความหลากหลายทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยเฉพาะด้านวัฒนธรรมชาวของในท้องถิ่น แต่ขาดการประชาสัมพันธ์ ขาดการสืบสานวัฒนธรรมชาวของ และขาดการนำเสนอเรื่องราวและผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น รวมถึงการนำไปใช้ ดังนั้น หากมีการนำเสนอหรือพัฒนารูปแบบและกิจกรรมเพื่อเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวด้วยการพัฒนาบุคลากร ด้วยหลักสูตรที่เหมาะสมกับท้องถิ่น จะมีส่วนช่วยให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

2. การฝึกอบรมพัฒนาบุคลากรในชุมชนให้รองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารไทยของชุมชน ในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองรองชายฝั่งทะเลตะวันออก (ระยอง-จันทบุรี-ตราด) การอบรมหลักสูตร หลักสูตรสุขาภิบาลอาหารสำหรับผู้สัมผัสอาหารและผู้ประกอบกิจการด้านอาหาร หลักสูตรการประกอบอาหารพื้นถิ่นและหลักสูตรการพัฒนาทุนมนุษย์ด้านการนำเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารไทย โดยมีการประสานความร่วมมือกับสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัด และชุมชนที่มีการขับเคลื่อนจากการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการร้านอาหารและโรงแรม เพื่อจัดอบรมให้ความรู้พัฒนาและยกระดับชุมชนหรือร้านอาหารให้ผ่านมาตรฐานตามเกณฑ์ที่กำหนดตามกฎหมายกระทรวง ในการอบรมแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ประกอบการ และผู้สัมผัสอาหาร โดยการอบรมทั้งภาคทฤษฎี ให้ความรู้ในส่วนที่เกี่ยวข้อง และภาคปฏิบัติ

หลังการอบรมมีการประเมินผลจากการอบรม มีการทำแบบสอบถาม โดยมีเกณฑ์ระดับความคิดเห็นเป็น 5 คะแนน 5 ระดับ ดังนี้

- 1 คะแนน หมายถึง มีความพึงพอใจน้อยที่สุด
- 2 คะแนน หมายถึง มีความพึงพอใจน้อย
- 3 คะแนน หมายถึง มีความพึงพอใจปานกลาง

4 คะแนน หมายถึง มี ความพึงพอใจมาก

5 คะแนน หมายถึง มี ความพึงพอใจมากที่สุด

จากเกณฑ์ดังกล่าว ได้กำหนดการแปลระดับความสำคัญ โดยแบ่งคะแนนเฉลี่ย ได้ 5 ระดับ ในแต่ละระดับมีขนาดระยะช่องว่างระหว่างระดับเท่ากับ 0.8 ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึง มีความพึงพอใจในปัจจุบันมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายถึง มีความพึงพอใจในปัจจุบันมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายถึง มีความพึงพอใจในปัจจุบันปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายถึง มีความพึงพอใจในปัจจุบันน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80 หมายถึง มีความพึงพอใจในปัจจุบันน้อยที่สุด

โดยพบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตรสุขาภิบาลอาหาร และการปรุงอาหารปลอดภัยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหาร จำนวน 159 คน ด้านวิธีการสอนและการถ่ายทอด พบว่า วิทยากรมีความสามารถในการอธิบายเนื้อหา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.43$, $SD = 0.64$) ด้านความรู้ความเข้าใจ พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องนี้ หลังการอบรม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.28$, $SD = 0.67$) ด้านการนำความรู้ไปใช้ พบว่า ความรู้ที่ได้รับมีความจำเป็นต่อการนำไปใช้ประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.47$, $SD = 0.59$) ด้านสถานที่และระยะเวลา พบว่า ความพร้อมของอุปกรณ์ในการฝึกอบรม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.35$, $SD = 0.62$) ด้านการบริการและการอำนวยความสะดวก พบว่า วิทยากรช่วยและบุคลากรที่อำนวยความสะดวกมีประสิทธิภาพ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.46$, $SD = 0.58$) ดังตารางที่ 1

ส่วนหลักสูตรการพัฒนาทุนมนุษย์ด้านการนำเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารไทย เป็นหลักสูตรการฝึกอบรมระยะสั้น เน้นการเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติควบคู่กัน มีการฝึกทักษะเฉพาะวิชาชีพ การศึกษานอกสถานที่ และการฝึกปฏิบัติภาคสนามมีการวัดและประเมินผลผู้เข้ารับการฝึกอบรม โดยใช้แบบทดสอบ การสังเกตและการปฏิบัติในสถานการณ์จริงเป็นรายบุคคล และกำหนดเกณฑ์การประเมินผลการผ่าน / ไม่ผ่านการฝึกอบรม โดยพิจารณาจากความรู้ความสามารถ และทักษะทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติควบคู่กัน

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตรสุขาภิบาลอาหาร และการปรุงอาหารปลอดภัยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหาร

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ	อันดับ
ด้านวิธีการสอนและการถ่ายทอด				
1. การถ่ายทอดความรู้ของวิทยากรมีความชัดเจน	4.35	0.77	มากที่สุด	2
2. วิทยากรมีความสามารถในการอธิบายเนื้อหา	4.43	0.64	มากที่สุด	1
3. การเชื่อมโยงเนื้อหาในการฝึกอบรม	4.29	0.61	มากที่สุด	4
4. มีความครบถ้วนของเนื้อหาในการฝึกอบรม	4.32	0.61	มากที่สุด	3
5. การใช้เวลาตามที่กำหนดไว้	4.07	0.69	มาก	6
6. การตอบข้อซักถามในการฝึกอบรม	4.11	0.70	มาก	5
เฉลี่ย	4.26	0.67	มากที่สุด	

ตารางที่ 1 (ต่อ)

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ	อันดับ
ด้านความรู้ความเข้าใจ				
1. ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องนี้ <u>ก่อน</u> การอบรม	2.88	0.94	ปานกลาง	2
2. ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องนี้ <u>หลัง</u> การอบรม	4.28	0.67	มากที่สุด	1
เฉลี่ย	3.58	0.81	มาก	
ด้านการนำความรู้ไปใช้				
1. สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการลงมือปฏิบัติได้	4.31	0.59	มากที่สุด	2
2. สามารถนำความรู้ไปต่อยอด สามารถอธิบายถ่ายทอดแก่บุคคลอื่นได้	4.26	0.67	มากที่สุด	3
3. ความรู้ที่ได้รับมีความจำเป็นต่อท่านในการนำไปใช้ประโยชน์	4.47	0.59	มากที่สุด	1
เฉลี่ย	4.35	0.62	มากที่สุด	
ด้านสถานที่และระยะเวลา				
1. สถานที่ในการจัดการอบรมหลักสูตรฯ มีความเหมาะสม	4.38	0.78	มากที่สุด	2
2. ความพร้อมของอุปกรณ์ในการฝึกอบรม	4.35	0.62	มากที่สุด	1
3. ระยะเวลาในการอบรมมีความเหมาะสม	4.18	0.73	มาก	3
เฉลี่ย	4.30	0.71	มากที่สุด	
ด้านการบริการและการอำนวยความสะดวก				
1. รูปแบบการจัดการการอบรมหลักสูตรฯ ครั้งนี้มี ความเหมาะสม	4.30	0.71	มากที่สุด	2
2. วิทยากรช่วยและบุคลากรที่อำนวยความสะดวกมี ประสิทธิภาพ	4.46	0.58	มากที่สุด	1
เฉลี่ย	4.38	0.65	มากที่สุด	

หลังการอบรมมีการประเมินผลจากการอบรม พบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมอบรม ยุวมัคคุเทศก์การท่องเที่ยว จำนวน 100 คน ด้านวิธีการสอนและการถ่ายทอด พบว่า การเชื่อมโยงเนื้อหาในการฝึกอบรม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$, $SD = 0.59$) ด้านความรู้ความเข้าใจ พบว่า ผู้เข้ารับ การอบรมมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องนี้ หลัง การอบรม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.40$, $SD = 0.68$) ด้านการนำความรู้ไปใช้ พบว่า ความรู้ที่ได้รับมีความจำเป็นต่อท่านในการนำไปใช้ประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.37$, $SD = 0.66$) ด้านสถานที่และระยะเวลา พบว่า สถานที่ในการจัดการอบรมหลักสูตรฯ มีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.72$, $SD = 0.60$) ด้านการบริการและการอำนวยความสะดวก พบว่า วิทยากรช่วยและบุคลากรที่อำนวยความสะดวก มีประสิทธิภาพ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.71$, $SD = 0.55$) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมอบรมยุวมัคคุเทศก์

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเห็น	อันดับ
ด้านวิธีการสอนและการถ่ายทอด				
1. การถ่ายทอดความรู้ของวิทยากรมีความชัดเจน	4.49	0.67	มากที่สุด	4
2. วิทยากรมีความสามารถในการอธิบายเนื้อหา	4.53	0.59	มากที่สุด	3
3. การเชื่อมโยงเนื้อหาในการฝึกอบรม	4.59	0.59	มากที่สุด	1
4. มีความครบถ้วนของเนื้อหาในการฝึกอบรม	4.57	0.57	มากที่สุด	2
5. การใช้เวลาตามที่กำหนดไว้	4.26	0.64	มากที่สุด	6
6. การตอบข้อซักถามในการฝึกอบรม	4.38	0.73	มากที่สุด	5
เฉลี่ย	4.47	0.63	มากที่สุด	
ด้านความรู้ความเข้าใจ				
1. ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องนี้ ก่อน การอบรม	3.03	0.78	ปานกลาง	2
2. ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องนี้ หลัง การอบรม	4.40	0.68	มากที่สุด	1
เฉลี่ย	3.71	0.73	มาก	
ด้านการนำความรู้ไปใช้				
1. สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการลงมือปฏิบัติได้	4.15	0.68	มาก	3
2. สามารถนำความรู้ไปต่อยอด สามารถอธิบายถ่ายทอดแก่บุคคลอื่นได้	4.15	0.64	มาก	2
3. ความรู้ที่ได้รับมีความจำเป็นต่อท่านในการนำไปใช้ประโยชน์	4.37	0.66	มากที่สุด	1
เฉลี่ย	4.22	0.66	มากที่สุด	
ด้านสถานที่และระยะเวลา				
1. สถานที่ในการจัดการอบรมหลักสูตรฯ มีความเหมาะสม	4.72	0.60	มากที่สุด	1
2. ความพร้อมของอุปกรณ์ในการฝึกอบรม	4.59	0.59	มากที่สุด	2
3. ระยะเวลาในการอบรมมีความเหมาะสม	4.45	0.71	มากที่สุด	3
เฉลี่ย	4.59	0.63	มากที่สุด	
ด้านการบริการและการอำนวยความสะดวก				
1. รูปแบบการจัดการการอบรมหลักสูตรฯ ครั้งนี้มีความเหมาะสม	4.52	0.64	มากที่สุด	2
2. วิทยากรช่วยและบุคลากรที่อำนวยความสะดวกมีประสิทธิภาพ	4.71	0.55	มากที่สุด	1
เฉลี่ย	4.62	0.60	มากที่สุด	

อภิปรายผล

1. ความพร้อมของบุคลากรด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่เป้าหมาย จากการศึกษาพบว่า บุคลากรและประชาชนมีความพร้อมในการพัฒนาทักษะเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว สอดคล้องกับการวิจัยของ Suwanphimol, et al. (2006) ศึกษาเรื่อง “รูปแบบการฝึกอบรมบุคลากรด้านคุณภาพการบริหารของ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ภูเก็ต พังงา และกระบี่” ที่ระบุว่า การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการจะช่วยผลักดันให้ชุมชนมีความพร้อมในการสนับสนุนการท่องเที่ยวมากขึ้น ซึ่งนอกจากการฝึกทักษะทางวิชาชีพเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอาหารแล้วนั้น การฝึกทักษะทางด้านภาษาอังกฤษ ยังคงเป็นรายวิชาสำคัญในการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว สอดคล้องกับการศึกษาของ Buapliensi (2018) ศึกษาเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาบุคลากรในพื้นที่ระยองเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกเพื่อรองรับอุตสาหกรรมเป้าหมายในอนาคต” ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาบุคลากรในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกมีสภาพปัญหา คือ ยังไม่สามารถผลิตบุคลากรให้มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะได้ตรงตามความต้องการของอุตสาหกรรมเป้าหมายได้ ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการพัฒนาบุคลากรมากที่สุด คือ ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านคุณลักษณะ ตามลำดับ ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาสมรรถนะบุคลากรในด้านภาษามากที่สุด โดยทางโครงการได้มีการพัฒนาหลักสูตรเพื่อการฝึกอบรมมัคคุเทศก์โดยเฉพาะ เพื่อต้องการปลูกฝังให้เด็กและเยาวชน เห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เกิดความรัก ห่วงแหนชุมชน การช่วยกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการเสริมทักษะภาษาอังกฤษเพื่อรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติอีกด้วย สอดคล้องกับ Indrasompha, et al. (2019) ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมมัคคุเทศก์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น อำเภอร่องทอง จังหวัดสุพรรณบุรี” ได้มีการพัฒนาวิทยากรท้องถิ่น (มัคคุเทศก์พื้นที่) เห็นว่า กิจกรรมดังกล่าวทำให้เห็นแววและศักยภาพของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมอย่างชัดเจน ซึ่งจะทำให้สามารถชักชวนนักเรียนเหล่านี้ให้มาร่วมเป็น มัคคุเทศก์ท้องถิ่น เพื่อดึงดูดและช่วยเหลือดูแลนักท่องเที่ยวในอำเภอร่องทองต่อไป

2. แนวทางในการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวให้มีความพร้อมในการสนับสนุนการท่องเที่ยว การหาแนวทางในการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว เป็นการศึกษาหาแนวทางการพัฒนาความพร้อมในการสนับสนุนการท่องเที่ยวของบุคลากร ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบและทักษะที่บุคลากรแต่ละประเภทต้องมีในด้านจัดทำหลักสูตรนั้น ได้ดำเนินการจัดทำหลักสูตรที่เหมาะสม สอดคล้องกับแนวคิดของ Trakulmuthuta (2001) ตั้งแต่การวิเคราะห์ภารกิจจนถึงขึ้นการกำหนดการฝึกอบรม โดยกรอบหลักสูตรที่ถูกกำหนดขึ้น จะดำเนินการตลอดกระบวนการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว และคำนึงถึงบทบาทหน้าที่ของบุคลากร ในภาคส่วนต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับการกำหนดบทบาทในการท่องเที่ยวของ Tourism Authority of Thailand (2004) และสอดคล้องกับแนวคิดในการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของ Ministry of Tourism and Sports (2003) สำหรับรูปแบบการฝึกอบรมใช้เทคนิคการฝึกอบรมแบบ บรรยาย ฝึกปฏิบัติและจัดทัศนศึกษา เนื่องจากการฝึกอบรมเหมาะสมกับการพัฒนาบุคลากรมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Suwanphimol, et al. (2006) พบว่า องค์การภาครัฐต้องการวิธีการฝึกอบรมในรูปแบบการบรรยายและการอภิปรายเป็นหมู่คณะในขณะที่บุคลากรในท้องถิ่น ต้องการรูปแบบการฝึกอบรมในรูปแบบการศึกษานอกสถานที่ ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) A-Attraction (แหล่งท่องเที่ยว) (2) L-Local Community (ชุมชนท้องถิ่น) (3) L-Lifestyle and Culture (วิถีชีวิตและวัฒนธรรม) (4) G-Gastronomy (อาหารการกิน) (5) A-Activity (กิจกรรม)

โดยการพัฒนาหลักสูตรทุนมนุษย์เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารไทยของชุมชน พบว่า แนวทางการพัฒนาหลักสูตรมีกระบวนการศึกษาความต้องการเชิงพื้นที่ (Research gap) นำมาสร้างโครงสร้างหลักสูตร แล้วทำการตรวจสอบโครงสร้างหลักสูตร โดยผู้เชี่ยวชาญด้านอาหาร ด้านการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการในพื้นที่แล้วทำการปรับปรุงหลักสูตรนำไปสู่การปฏิบัติ จำนวน 3 หลักสูตร กล่าวคือ (1) หลักสูตรการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารไทย ภาพรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด เนื้อหลักสูตรมีความเหมาะสมตรงตามความต้องการของคนในพื้นที่ทั้งในส่วนของเนื้อหาเรื่องราวเชิงประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และความรู้พื้นฐานภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยว สอดคล้องกับการศึกษาของ Jirandorn, et al. (2020) ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมภาษาอังกฤษสำหรับมัคคุเทศก์น้อย กรณีศึกษาตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา” ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรท้องถิ่นว่าหากมีมัคคุเทศก์น้อยที่เป็นคนในชุมชนที่มีความรู้เกี่ยวกับถิ่นฐานบ้านเกิดตนเอง และสามารถถ่ายทอดนำเสนอข้อมูลรวมถึงอัตลักษณ์ของเกาะยอผ่านการสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษได้ จะส่งผลดีต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว และเป็นการเพิ่มศักยภาพของเยาวชนในตำบลเกาะยอให้มีความสามารถด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษมากยิ่งขึ้น สำหรับ หลักสูตรอาหารพื้นถิ่น สอดคล้องกับการศึกษา เรื่อง ความนิยมในการบริโภคอาหารท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดตราด ของ Sarojwongs (2017) ได้กล่าวเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและการอนุรักษ์ไว้ว่า อาหารท้องถิ่นเมืองตราดเหมือนจะมีคนรู้จักและบริโภคมากแต่แท้จริงแล้วอาหารท้องถิ่นบางอย่างยังถูกลืมเลือนจางหายไป จึงควรมีแนวทางให้ประชาชนตระหนักและประกอบอาหารพื้นถิ่นให้มากยิ่งขึ้น และหลักสูตรสุขภาพอาหาร สอดคล้องกับข้อมูลจากกรมอนามัย (Department of Health, 2020) ซึ่งพบว่า จังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด มีร้านอาหารและแผงลอยจำหน่ายอาหารที่ผ่านเกณฑ์ ถึงแม้สถานประกอบการด้านอาหารได้มาตรฐานจำนวนมาก แต่อัตราการป่วยด้วยโรคระบบทางเดินอาหารและน้ำไม่ได้ลดลง ดังนั้น การอบรมสุขภาพอาหาร (Food Sanitation) เป็นการเสริมทักษะแก่ผู้ประกอบการและผู้สัมผัสอาหาร เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจด้านสุขภาพอาหาร สามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ สร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้บริโภค โดยเฉพาะมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องส่งเสริมให้คนในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจที่นำไปสู่การประกอบอาหารที่เป็นไปตามมาตรฐาน รวมถึงกิจกรรมการให้ความรู้สู่การปรับเปลี่ยนทัศนคติเพื่อการปฏิบัติที่ถูกต้อง (Bhromani, 2019)

กล่าวโดยสรุป ความสำเร็จของการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อรองรับการท่องเที่ยว ควรเกิดจากการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายความร่วมมือกันทุกภาคส่วน ต้องสร้างการรับรู้นโยบายส่งเสริมและพัฒนาทุนมนุษย์ มีหลักสูตรที่เหมาะสมและตรงตามต้องการของคนในชุมชน มาพัฒนาอย่างจริงจัง และให้เกิดผลเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยใช้

ควรมีการจัดพัฒนาหลักสูตรอื่นๆ เพิ่มเติมประกอบด้วยเพื่อให้สอดคล้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เช่น การดูแลผู้สูงอายุ มาตรฐานการนวดระดับสูง ทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ การทำสปาที่มีเอกลักษณ์ไทย เป็นต้น และควรส่งเสริมผู้ประกอบการให้มีทักษะการทำตลาดออนไลน์ การตลาดแบบบูรณาการ (Integrated marketing channel) ตลอดจนการสร้างเครือข่ายผู้ประกอบการการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยการดำเนินงานการวัดผลประเมินบุคคลากรที่เข้ารับการอบรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำเอาผลที่ได้มาปรับปรุง

2.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอาหารในภูมิภาคต่างๆ เพื่อสามารถนำไปปรับใช้ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมวัฒนธรรมและสังคมของแต่ละพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

- Bhromani, P. (2019). Guidelines for Food Sanitation Operations of Street Food Establishment. *Higher Education Institute Academic Journal of Thailand*, 8(2), 48-58. (in Thai)
- Buapliensi, N. (2018). Personnel Development Model in the Eastern Economic Corridor Area to Support Future Target Industries. *SVIT Journal*, 4(1), 303-315. (in Thai)
- Chamnancha, B. (2018). *Gastronomy Tourism: Potential and Advantages of Thailand. Community Tourism*. Bangkok: Ministry of Tourism and Sports. (in Thai)
- Department of Health. (2019). *Annual Report of Food and Water Sanitation Department*. Bangkok: Food and Water Sanitation Department. (in Thai)
- Jirandorn, A. et al. (2020). Development of English Language Training Course for Young Guides Study of Koh Yo Sub-District, Muang District, Songkla Province. *Journal of Humanities and Social Sciences Songkla Rajabhat University*, 2(1), 129-159. (in Thai)
- Krejcie, R. V. and Morgan, D.W. (1970). Determining sample sizes for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30, 607-610.
- Ministry of Tourism and Sports. (2003). *Documents of Distance Training Course of Sustainable Phra Nakorn Sri Ayuthaya Province*. Bangkok: Tourism Development Department. (in Thai)
- Office of Strategic Management Eastern Provinces. (2013). *Eastern Province Development Plan (Chonburi, Chantaburi, Rayong, Trat)*. Chonburi: Office of Strategic Management Eastern Provinces. (in Thai)
- Sarojwongs, K. (2017). *Popularity of Local Food Consumption Among People in Trad Province. Independent Study of the Degree of Master of Public Administration Program in Local Government*. Chantaburi: Rambhai Barni Rajabhat University. (in Thai)
- Suanpleang, P. (2016). Gastronomy Tourism. *Tourism Economic Review*, 4, 38-45. (in Thai)
- Suwanphimol, K. et al. (2006). *A Study of the Training Model for Personnel in Service Quality of Cultural Tourism in Phuket, Phang Nga and Krabi*. Bangkok: The Thailand Research Fund. (in Thai)
- Tourism Authority of Thailand. (2004). *TAT Review Magazine*. [Online]. Retrieved November 1, 2019, from: <http://tourismlibrary.tat.or.th/medias/T25182.pdf> (in Thai)

Indrasompha, W. et al. (2019). Development of Young Tourism Guides of Culture and Eco-Tourism, U-Thong, Suphanburi. *Graduate Studies Journal Valaya Alongkorn Rajabhat University under Royal Patronage*, 13(1), 155-166. (in Thai)

คำแนะนำในการเตรียมและการส่งต้นฉบับ

วารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

กองบรรณาธิการ วารสารศรีปทุมปริทัศน์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม มีความยินดีที่จะรับบทความจากทุกท่าน เพื่อตีพิมพ์และเผยแพร่ในวารสาร เพื่อความสะดวกในการพิจารณา จึงขอแนะนำแนวทางการเตรียมต้นฉบับและส่งต้นฉบับ ดังนี้

ประเภทของบทความ

- บทความวิจัย (Research Article)** หมายถึง งานเขียนที่นำเสนอผลการวิจัยอย่างเป็นระบบ กล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ ขอบเขตการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย ผลการวิจัย สรุปอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ
- บทความวิชาการ (Academic Article)** หมายถึง งานเขียนซึ่งเป็นเรื่องที่นำเสนอ เป็นความรู้ใหม่หรือแนวคิดใหม่ กล่าวถึงความเป็นมา วัตถุประสงค์ มีการใช้แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ประกอบการวิเคราะห์ วิพากษ์ วิจัย และให้ข้อเสนอแนะ
- บทความปริทัศน์ (Review Article)** หมายถึง งานวิชาการที่ประเมินสถานะล่าสุดทางวิชาการเฉพาะทางที่มีการศึกษาค้นคว้า มีการวิเคราะห์ และสังเคราะห์องค์ความรู้ ทั้งทางกว้างและทางลึกอย่างทันสมัย โดยให้ข้อวิพากษ์ที่ชี้ให้เห็นแนวโน้มที่ควรศึกษาและพัฒนาต่อไป
- บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)** หมายถึง บทความที่วิพากษ์วิจารณ์เนื้อหาสาระ คุณค่า และคุณภาพ ของหนังสือ บทความ หรือผลงานสิ่งประดิษฐ์ โดยใช้หลักวิชาและดุลพินิจที่เหมาะสม

องค์ประกอบของบทความ

- บทความวิจัย (Research Article)**
บทความวิจัย ประกอบด้วยชื่อเรื่อง บทคัดย่อ และเนื้อหาของบทความ โดยมีข้อมูลเรียงตามลำดับ ได้แก่ ชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียน สังกัด (ภาควิชา คณะ สถาบัน) และอีเมล ของผู้เขียนสำหรับติดต่อ ในส่วนบทคัดย่อต้องระบุถึงแบบแผนของการวิจัย วัตถุประสงค์ ประชากรและตัวอย่าง เครื่องมือวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และผลการวิจัย ความยาวไม่เกิน 250 คำ ในกรณีที่ต้นฉบับเป็นภาษาไทย ให้เขียนบทคัดย่อทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ระบุคำสำคัญของเรื่อง (Keywords) จำนวนไม่เกิน 5 คำ ในส่วนเนื้อหาของบทความ ให้เริ่มต้นจากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ กรอบแนวคิดในการวิจัย (ถ้ามี) สมมติฐานการวิจัย (ถ้ามี) วิธีดำเนินการวิจัย ผลการวิจัย อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ และกิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี)
- บทความวิชาการ (Academic Article)**
บทความวิชาการ ประกอบด้วย ชื่อเรื่อง บทคัดย่อ และเนื้อหาของบทความ โดยเรียงตามลำดับ ได้แก่ ชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียน สังกัด (ภาควิชา คณะ สถาบัน) และอีเมลของผู้นิพนธ์ สำหรับติดต่อ ในส่วนบทคัดย่อ ต้องระบุถึงวัตถุประสงค์ สาระสำคัญ สรุป และข้อเสนอแนะ โดยเนื้อหาในบทคัดย่อความยาวไม่เกิน 250 คำ ในกรณีที่ต้นฉบับ

เป็นภาษาไทย ให้เขียนบทคัดย่อทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ระบุคำสำคัญของเรื่อง (Keywords) จำนวนไม่เกิน 5 คำ ในส่วนเนื้อหาของบทความ ให้เริ่มต้นจากบทนำ ที่แสดงเหตุผลหรือที่มาของประเด็นที่ต้องการอธิบายหรือวิเคราะห์ ในส่วนของเนื้อหาสาระ จะเป็นการอธิบายหรือวิเคราะห์ประเด็นตามหลักวิชาการ โดยมีการสำรวจเอกสารหรืองานวิจัยเพื่อสนับสนุนจนสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ในประเด็นนั้นได้ อาจเป็นการนำความรู้จากแหล่งต่างๆ มาประมวลร้อยเรียงเพื่อวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ โดยผู้เขียนสามารถแสดงทัศนะทางวิชาการของตนเองไว้อย่างชัดเจนด้วย ส่วนสุดท้ายจะเป็นส่วนสรุปและข้อเสนอแนะ มีการเขียนเอกสารอ้างอิงที่ครบถ้วนสมบูรณ์

3. บทความปริทัศน์ (Review Article)

บทความปริทัศน์ ประกอบด้วย ชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียน สังกัด (ภาควิชา คณะ สถาบัน) และอีเมลของผู้เขียน สำหรับติดต่อ บทความปริทัศน์เป็นการนำเสนอภาพรวมของเรื่องที่นำเสนอ ในส่วนของเนื้อหาของบทความ ต้องมีบทนำ เพื่อกล่าวถึงความน่าสนใจของเรื่องที่นำเสนอก่อนเข้าสู่เนื้อหาในแต่ละประเด็น และต้องมีบทสรุปเรื่องที่เสนอ พร้อมข้อเสนอแนะจากผู้เขียนเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวสำหรับให้อ่านได้พิจารณาประเด็นที่น่าสนใจต่อไปผู้เขียนควรตรวจสอบเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับบทความที่นำเสนออย่างละเอียด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเนื้อหาที่ใหม่ที่สุด ข้อมูลที่นำเสนอจะต้องไม่จำเพาะเจาะจงเฉพาะผู้อ่านที่อยู่ในสาขาของบทความเท่านั้น แต่ต้องนำเสนอข้อมูลที่ซึ่งผู้อ่านในสาขาอื่นสามารถเข้าใจได้

4. บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

บทวิจารณ์หนังสือ ประกอบด้วย ชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียน สังกัด (ภาควิชา คณะ สถาบัน) และอีเมลของผู้เขียน สำหรับติดต่อ ชื่อเรื่องของบทวิจารณ์หนังสือควรเรียกถึงความสนใจของผู้อ่านและสื่อความหมายได้ชัดเจน เช่น ตั้งชื่อตามชื่อหนังสือที่ต้องการวิจารณ์ ตั้งชื่อตามจุดมุ่งหมายของเรื่อง ตั้งชื่อด้วยการให้ประเด็น ขวนคิด ขวนสงสัย เป็นต้น ในส่วนบทนำ เป็นการเขียนนำเกี่ยวกับหนังสือที่จะวิจารณ์ ในส่วนเนื้อหา เป็นส่วนแสดงความคิดเห็นและรายละเอียด ในการวิจารณ์ โดยนำเสนอจุดเด่น และจุดบกพร่องของเรื่องอย่างมีหลักเกณฑ์และมีเหตุผล และส่วนสุดท้ายเป็นบทสรุป เป็นการเขียนสรุปความคิดทั้งหมดที่วิจารณ์และให้แง่คิด หรือข้อสังเกตที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อ่าน นอกจากนี้บทสรุปยังช่วยให้ผู้อ่านได้ทบทวน ประเด็นสำคัญของเรื่องและความคิดสำคัญของผู้วิจารณ์ แม้ว่าผู้อ่านอาจจะไม่ได้อ่านบทวิจารณ์ทั้งบท แต่ได้อ่านบทสรุปก็สามารถทราบเรื่องของหนังสือที่นำมาวิจารณ์ รวมทั้งความคิดเห็นของผู้วิจารณ์ที่มีต่อหนังสือเรื่องนั้นได้

การเตรียมต้นฉบับ

1. ขนาดของบทความ: ควรจัดพิมพ์บทความด้วย Microsoft Word บนกระดาษขนาด A4 หน้าเดียว ประมาณ 26 บรรทัด ต่อ 1 หน้า แบบแนวตั้ง (Portrait) รูปแบบตัวอักษร (Font) ให้ใช้ตัวอักษร TH Sarabun PSK ขนาดของตัวอักษร (Font size) เท่ากับ 16 และใส่เลขหน้าตั้งแต่ต้นจนจบบทความที่ด้านบนขวาของกระดาษ (ยกเว้นหน้าแรก) ความยาวของบทความไม่ควรเกิน 15 หน้า สำหรับการตั้งค่าหน้ากระดาษ (Page setup) และส่วนระยะขอบ (Margins) กำหนดดังนี้

ด้านบน (Top)	2.54 ซม.	ด้านล่าง (Bottom)	2.54 ซม.
ด้านซ้าย (Left)	2.54 ซม.	ด้านขวา (Right)	2.54 ซม.
หัวกระดาษ (Header)	1.25 ซม.	ท้ายกระดาษ (Footer)	1.25 ซม.

2. ชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียน และสังกัด (Title, Author's name, Author's affiliation): ชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษจัดกึ่งกลาง ให้ใช้ตัวอักษร TH Sarabun PSK ขนาดของตัวอักษร 18 ตัวหนา ส่วนชื่อ-นามสกุลผู้เขียน และสังกัด ให้เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ทั้งนี้ ชื่อผู้เขียนให้ใช้ตัวอักษร TH Sarabun PSK ขนาดของตัวอักษร 16 ตัวหนา และไม่ต้องระบุค่านำหน้าชื่อ เช่น นาย นาง นางสาว ดร. ผศ. รศ. ศ. เป็นต้น ส่วนสังกัดให้ใช้ตัวอักษร TH Sarabun PSK ขนาดของตัวอักษร 16 ตัวหนา ให้ระบุสาขาวิชา ภาควิชา คณะ สถาบัน หรือหน่วยงานที่สังกัด พร้อมอีเมลในการติดต่อ ทั้งนี้ กรณีมีผู้เขียนมากกว่า 1 คน ให้ระบุด้วยว่าใคร คือ ผู้ประสานงานหลัก (Corresponding Author)

3. บทคัดย่อ (Abstract): หัวข้อบทคัดย่อให้ใช้ตัวอักษร TH Sarabun PSK ขนาดของตัวอักษร 18 ตัวหนา และขีดซ้าย ส่วนเนื้อความในบทคัดย่อและคำสำคัญให้ใช้ตัวอักษร TH Sarabun PSK ขนาดของตัวอักษร 16 ตัวธรรมดา หากเป็นบทความภาษาไทยให้เขียนบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ หากเป็นบทความภาษาอังกฤษให้เขียนบทคัดย่อเป็นภาษาอังกฤษ (หรืออาจมีบทคัดย่อภาษาไทยด้วยหรือไม่ก็ได้) ทั้งนี้ บทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ รวมกันไม่ควรเกิน 1 หน้ากระดาษ A4 ให้จัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ มีความยาวประมาณ 250 คำ จะต้องพิมพ์คำสำคัญในบทคัดย่อภาษาไทย และพิมพ์ Keywords ในบทคัดย่อภาษาอังกฤษของบทความเรื่องนั้นด้วย จำนวนไม่เกิน 5 คำ

4. เนื้อหา (Content): หัวข้อให้ใช้ตัวอักษร TH Sarabun PSK ขนาดของตัวอักษร 18 ตัวหนาและขีดซ้าย ส่วนเนื้อความในแต่ละหัวข้อให้ใช้ตัวอักษร TH Sarabun PSK ขนาดของตัวอักษร 16 ตัวธรรมดา

5. รูปภาพและตารางประกอบ: ควรมีภาพที่ชัดเจน ถ้าเป็นรูปถ่ายควรมีภาพถ่ายจริงแนบมาด้วย หากเป็นภาพที่คัดลอกมาจากแหล่งอื่นควรเขียนแหล่งอ้างอิงนั้นด้วยตามหลักวิชาการ กรณีรูปภาพให้ใช้คำว่า “ภาพที่” กรณีตารางให้ใช้คำว่า “ตารางที่”

6. เอกสารอ้างอิง (References): การเขียนอ้างอิงให้ใช้ระบบ APA โดยมีเงื่อนไขดังนี้

6.1 เอกสารที่นำมาอ้างอิงต้องมีไม่เกิน 20 รายการ และไม่ควรมีอายุเกิน 10 ปี ยกเว้นแนวคิดหรือทฤษฎีที่เกิดขึ้นก่อน 10 ปีและในปัจจุบันยังมีส่วนนำมาใช้ โนโลมให้นำมาใช้อ้างอิงได้

6.2 ให้จัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ และเรียงตามลำดับตัวอักษร

6.3 การอ้างอิงในเนื้อหา ใช้ระบบนามปี [นามสกุล, ปี หรือ นามสกุล (ปี)] และอ้างอิงโดยใช้นามสกุลภาษาอังกฤษเท่านั้น เช่น Yurarach (2017) หรือ (Yurarach, 2017) เป็นต้น ทั้งนี้ หากมีผู้เขียน 2 คน ให้ใส่นามสกุลทั้งสองคน เช่น Yurarach and Yoothanom (2017) หรือ (Yurarach and Yoothanom, 2017) หากมีผู้แต่งมากกว่า 2 คน ให้ใส่นามสกุลของผู้แต่งคนแรก และตามด้วย “et al.” เช่น Yurarach et al. (2017) หรือ (Yurarach et al., 2017) เป็นต้น

6.4 เอกสารอ้างอิงฉบับภาษาไทยต้องแปลเป็นภาษาอังกฤษทั้งหมด โดยมีแนวทางดังนี้

(1) ต้องแปลเอกสารอ้างอิงภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษทุกรายการ โดยยังคงเอกสารอ้างอิงภาษาไทยเดิมไว้ด้วย เขียนจัดเรียงคู่กัน โดยให้เอกสารอ้างอิงภาษาอังกฤษที่แปลขึ้นก่อนและตามด้วยเอกสารอ้างอิงภาษาไทย และเติมคำว่า “(in Thai)” ต่อท้ายเอกสารอ้างอิงภาษาอังกฤษที่แปลจากภาษาไทย

(2) การเรียงลำดับเอกสารอ้างอิง กรณีเอกสารอ้างอิงที่แปลจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษให้เรียงลำดับตามตัวอักษรภาษาอังกฤษ และรายการเอกสารอ้างอิงทุกรายการ หากมีผู้เขียนไม่เกิน 6 คน ให้ใส่ชื่อให้ครบทุกคน แต่หากมีมากกว่า 6 คน ให้ใส่ชื่อทั้ง 6 คน หลังจากคนที่ 6 ให้ตามด้วย “และคณะ” หรือ “et al.”

ตัวอย่างการแปลเอกสารอ้างอิงภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ

ตัวอย่างที่ 1 หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). ชื่อหนังสือ. พิมพ์ครั้งที่ (ถ้ามี). สถานที่พิมพ์ (เมือง): สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

Chantavanich, S. (2014). *Qualitative Research Methods*. 22nd ed. Bangkok: Chulalongkorn University Press. (in Thai)

สุภางค์ จันทวานิช. (2557). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 22. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ตัวอย่างที่ 2 วารสาร

ชื่อผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, ปีที่ (ฉบับที่), หน้าแรก-หน้าสุดท้าย.

Siriprakob, P. (2010). Autonomous Public Organization and Its Autonomy: A Preliminary Finding. *Sripatum Review of Humanities and Social Sciences*, 10(2), 63-77. (in Thai)

ปกรณ ศิริประกอบ. (2553). องค์การมหาชนกับความเป็นอิสระ: ข้อค้นพบเบื้องต้น. *วารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 10(2), 63-77.

ตัวอย่างที่ 3 เว็บไซต์

ชื่อผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). ชื่อเรื่อง. [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ วัน เดือน ปี, จาก: URL.

Wikipedia free encyclopedia. (2018). *Globalization*. [Online]. Retrieved May 23, 2018, from: <http://th.wikipedia.org/wiki/Globalization>. (in Thai)

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2561). *โลกาภิวัตน์* [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 23 พฤษภาคม 2561, จาก: <http://th.wikipedia.org/wiki/Globalization>.

ตัวอย่างที่ 4 รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). ชื่อบทความ. รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการ (ชื่อเอกสาร), วัน เดือน ปี สถานที่จัด, หน้าแรก-หน้าสุดท้าย.

Sorntanong, M. (2018). Guidelines for Tourism Management by Identity and Community in the Cultural Tourism of Elephant's Village Pa-Nied Luang at Pranakorn Sri Ayutthaya Province. *The Proceedings of the 13th National and International Sripatum University Conference (SPUCON2018)*, 20 December 2018 at Sripatum University (Bangkhen Campus), 2112-2122. (in Thai)

มานะศิลป์ ศรีทงค์. (2561). “แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวตามอัตลักษณ์และวิถีชุมชนในเขตพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในหมู่บ้านช้างเพนียดหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.” รายงาน

สืบเนื่องการประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ มหาวิทยาลัยศรีปทุม ครั้งที่ 13 ประจำปี
2561, วันที่ 20 ธันวาคม 2561 ณ มหาวิทยาลัยศรีปทุม, 2112-2122.

ตัวอย่างที่ 5 วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์

ชื่อผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). ชื่อวิทยานิพนธ์. ระดับปริญญาของวิทยานิพนธ์, ชื่อมหาวิทยาลัย.

Boonlom, P. (2017). *A Survey of the Attitudes of Local Residents toward Phase 1 of the Proposed Special Economic Zone Development Plan for Klong Yai District, Trat Province*. Independent Study of the Degree of Master of Public Administration Program in Local Government. Chanthaburi: Rambhai Barni Rajabhat University. (in Thai)

ปกรณ บัญลอม. (2560). *การขานรับนโยบายการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษของประชาชน อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด*. ภาคนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

7. บทความทุกเรื่องที่ส่งให้กองบรรณาธิการพิจารณา ต้องไม่ได้รับการเผยแพร่ที่ใดมาก่อน หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาเผยแพร่ของวารสารอื่นๆ

8. การส่งต้นฉบับบทความ (Submission)

8.1 ส่งต้นฉบับบทความ (Manuscript) ที่จัดเตรียมตามคำแนะนำในการเตรียมต้นฉบับและตามรูปแบบการอ้างอิงที่วารสารกำหนด (นามสกุล .docx และ .pdf) และส่งผ่านระบบ ThaiJo โดยให้ผู้เขียนเข้าไปลงทะเบียนและทำตามขั้นตอนของระบบ โดยสามารถเข้าไปดำเนินการได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/spurhs>

8.2 กรณีที่บทความไม่ผ่านการพิจารณาเบื้องต้นจากกองบรรณาธิการ ผู้เขียนไม่จำเป็นต้องจ่ายค่าดำเนินการใดๆ แต่กรณีที่กองบรรณาธิการพิจารณาเบื้องต้นแล้วเห็นว่า ควรส่งผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer reviewers) จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบและประเมินคุณภาพของบทความ ผู้เขียนจะต้องจ่ายค่าดำเนินการ (Operation fee) ในอัตรา 6,000 บาท ต่อ 1 บทความ โดยใช้วิธีการโอนเงินเข้าบัญชีธนาคารและส่งสลิปเงินโอนมาที่กองบรรณาธิการวารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ผ่านช่องทางอีเมล research@spu.ac.th หรือทางไปรษณีย์

(1) ชื่อบัญชีธนาคาร

ธนาคารกรุงเทพ สาขามหาวิทยาลัยศรีปทุม

ชื่อบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม ประเภทบัญชี ออมทรัพย์

เลขที่บัญชี 006-8-07686-8

(2) กองบรรณาธิการ วารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ที่อยู่ ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนางานวิจัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม

เลขที่ 2410/2 ถนนพหลโยธิน แขวงเสนานิคม เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

โทรศัพท์ 0-2579-1111 ต่อ 1331, 1252, 1155 โทรสาร ต่อ 2187

นโยบายและเงื่อนไขในการพิจารณาบทความ (Editorial Policy)

1. บทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ต้องเป็นผลงานที่อยู่ในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่งตามวัตถุประสงค์ของวารสาร ได้แก่ (1) General Arts and Humanities (2) General Business, Management and Accounting และ (3) General Social Sciences

2. บทความที่ส่งมาต้องไม่เคยได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ที่วารสารใดมาก่อนและต้องไม่อยู่ระหว่างการเสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารฉบับอื่น

3. บทความที่ส่งมาจะได้รับการประเมินคุณภาพเบื้องต้นจากกองบรรณาธิการก่อน โดยจะพิจารณาถึงความเหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของวารสาร โดยการพิจารณาแยกเป็น 2 กรณี คือ

3.1 ในกรณีที่บทความไม่ผ่านการพิจารณาเบื้องต้นจากกองบรรณาธิการ บรรณาธิการจะแจ้งปฏิเสธการรับตีพิมพ์บทความ (Reject) พร้อมเหตุผล ข้อเสนอแนะ หรือข้อสังเกตสั้นๆ ให้ผู้ส่งบทความได้รับทราบ ทั้งนี้ ผู้เขียนไม่จำเป็นต้องจ่ายค่าดำเนินการใดๆ

3.2 ในกรณีที่บทความผ่านการพิจารณาเบื้องต้นจากกองบรรณาธิการ ผู้เขียนจะต้องจ่ายค่าดำเนินการ (Operation Fee) ในอัตรา 6,000 บาท ต่อ 1 บทความ และบรรณาธิการจะส่งบทความให้ผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer reviewers) ในสาขาที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบคุณภาพของบทความก่อนลงตีพิมพ์ โดยผู้ประเมินไม่ทราบชื่อผู้แต่งและผู้แต่งไม่ทราบชื่อผู้ประเมินบทความ (Double-Blind Peer Review) ทั้งนี้ การจ่ายเงินค่าดำเนินการ ให้จ่ายผ่านระบบการโอนเข้าบัญชีธนาคารเท่านั้น

4. เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิได้พิจารณากลับกรองบทความเรียบร้อยแล้ว กองบรรณาธิการจะพิจารณาว่าบทความนั้นๆ ควรได้ลงตีพิมพ์ (Accept) หรือควรส่งคืนให้ผู้เขียนแก้ไขเพื่อพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง (Major/Minor Revision) หรือควรแจ้งปฏิเสธการลงตีพิมพ์ (Reject)

5. กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการพิจารณาและตัดสินใจการตีพิมพ์บทความในวารสาร และจะไม่คืนเงินไม่ว่าในกรณีใดๆ

แบบฟอร์มส่งบทความเพื่อพิจารณานำลงวารสารศรีปทุมปริทัศน์

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เรียน บรรณาธิการ

ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว).....

ตำแหน่ง.....อาจารย์ประจำสาขาวิชา/ภาควิชา.....

คณะ.....มหาวิทยาลัย.....

ขอส่ง () บทความวิจัย () บทความวิชาการ

() บทความหนังสือ () บทความปริทัศน์

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจาก

ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย)

ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ)

คำสำคัญ (ภาษาไทย)

Keywords (ภาษาอังกฤษ)

ชื่อผู้เขียน (ภาษาไทย)

ชื่อผู้เขียน (ภาษาอังกฤษ)

ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้สะดวกหมู่ที่.....ซอย.....

ถนน.....ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....

จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์.....

โทรศัพท์มือถือ.....โทรสาร.....E-mail.....

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความนี้

() เป็นผลงานของข้าพเจ้าแต่เพียงผู้เดียว

() เป็นผลงานของข้าพเจ้าและผู้ร่วมงานตามชื่อที่ระบุในบทความจริง

บทความนี้ไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน และจะไม่นำไปเพื่อพิจารณาลงตีพิมพ์ในวารสารอื่นๆ อีก นับจากวันที่ข้าพเจ้าได้ส่งบทความฉบับนี้มายังกองบรรณาธิการวารสารศรีปทุมปริทัศน์

ลงนาม

(.....)

NATIONAL AND
INTERNATIONAL
SRIPATUM
UNIVERSITY
CONFERENCE
2023

วารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ SRIPATUM REVIEW OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ปีที่ 22 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2565

บทความวิจัย

- 07 การพัฒนาสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอกในศตวรรษที่ 21 ที่สนับสนุนต่อประสิทธิภาพการประเมินด้านการอาชีวศึกษาในประเทศไทย
: อัญมณี วัฒนรัตน์, บุญอนันต์ พันัยทรัพย์
- 20 การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบร่วมมือกันในเขตอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า : กรณีศึกษา
ชุมชนบ้านร่องกล้า อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก
: ตรียาภรณ์ พรหมคำ, รัตเกล้า เปรมประสิทธิ์, ฐานิดา บุญวรรณโก, นพรัตน์ รัตนประทุม
- 34 ทฤษฎีอิทธิพลไตราสิก : โมเดลความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นแอลกอฮอล์
ของพนักงานในอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนในประเทศไทย
: สุพิชญา มั่นคง, ธนาชาติ เราประเสริฐ
- 46 อิทธิพลของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านสะดวกซื้อของบูรีโกเจนเบอร์เซ็น Y
และ เจนเบอร์เซ็น Z เขตกรุงเทพมหานคร
: พัชรภา อินทพรต
- 61 การศึกษาคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพจากอาหารและโภชนาการของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร
: ญาตา อ่อนอิน, เบลวิทย์ เจริญจิตต์, ธนิกานต์ สุนสิ้นภัย
- 75 ประสิทธิภาพการเรียนรู้ของเด็กผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงครอบครัว : การวิเคราะห์องค์ประกอบและความสัมพันธ์
: วิธยา มีสวัสดิกุล, ศิริพิชญ์ ดาบเพชร
- 90 การวิเคราะห์ความคุ้มค่าและผลตอบแทนของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการนวัตกรรมเพื่อการจัดการห่วงโซ่คุณค่า
ในพื้นที่จังหวัดนครปฐม
: วิมลรัตน์ ศรีรัตนกุล, ปาริชาติ ขำเรือง, ปิยะดา คัมภีรานนท์, วิรจิก อุตาสกุล
- 101 พฤติกรรมการเรียนและประสิทธิภาพการสอนออนไลน์ในยุคความปกติใหม่
: ยุวบุษ ภูลาดี, จิ๋ว ยืนนาน, นฤตม พิมพ์ศรี, ยุวดี อยู่สบาย
- 115 Quality of Work Life Affecting Work Effectiveness Through Organizational Commitment :
A Case Study of Registered Nurse of Community Hospitals Under Public Health Ofce in Thailand
: Chattawat Limpsurapong, Laddaporn Kunkeaw, Worasit Wongadisai, Passakorn Ongarj
- 129 การพัฒนาคุณภาพเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารไทยของชุมชน
ในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองรองชายฝั่งทะเลตะวันออก
: จิราบุษ ไสกา, พรรณี สอนเพลง, ธัญชนก บุญเจือ, จันทรรจนา ศิริพันธ์วัฒนา, ธนพัฒน์ แสงรุ่งเรือง,
ไพรมลย์ บุญธรรม, ธีรบุษ อายศิริโชติ, บุษราคัม สีดาเหลือง

<https://www.tci-thaijo.org/index.php/spurhs>

NATIONAL AND
INTERNATIONAL
SRIPATUM
UNIVERSITY
CONFERENCE
2023